ION CÂRJA

INTOARCEREA DIN INFERN

Amintirile unui deținut din închisorile României bolșevizate.

Cruzimi, masacre și bestialități necunoscute.

Editura «DACIA»
MADRID
1969

ION CÂRJA

INTOARCEREA DIN INFERN

Amintirile unui deţinut din închisorile României bolşevizate.

Cruzimi, masacre şi bestialităţi necunoscute.

Editura «DACIA»
MADRID
1969

Depósito legal: M. 23552-1969

Impreso en Comercial Española de Ediciones, S. A. Coruña, 30. Madrid

Inchin această carte tuturor luptătorilor din Rezistența Română din interior cari și-au expus eroic viețile pentru marea cauză a libertății în România,

Celor cari au fost mânați la sacrificiu de flacăra idealului național,

Tineretului Român care a robit ani mulți și grei,

Celor cari au murit dintre ei, luând sub pleoape imaginea României Mari și Libere pe care au visat-o.

Celor cari au supraviețuit cataclismului politic și social și,

Tuturor mamelor cari și-au pierdut fiii în închisori, pe veci nemângâiate.

ION CÂRJA

New York, Manhattan, Iulie - Decembrie 1968.

ANTECEDENTE PENTRU TEMA

Se presupune că oricine ia condeiul în mână, o face pentrucă are un motiv imperios care îl determină să scrie, că are ceva de spus. Şi în cazul de faţă, mi se pare că o astfel de cauză m'a îndemnat să păşesc la aşternerea pe hârtie a unor amintiri, nu cu intenţia de a le retrăi mireasma, ci ca prin ele să desvăluiesc o altă lume decât cea pe care o întâmpinăm la tot pasul. Nu voiu căuta să adaug cuvântului meu veninul patimii şi al durerilor înăbuşite, fiind deajuns relatarea sinceră a ceeace am trăit şi am cunoscut într'un deceniu de detenţiune.

S'a scris câte ceva despre ororile închisorilor din România comunizată şi s'a scris cu competenţa îndreptăţită a unor persoane cari au îndurat silniciile şi injustiţia comunistă.

Amintesc aici, în locul intâiu, valoroasele pagini ale lui D. Bacu, despre Piteşti, cu care drumurile mele prin temniţe s'au întretăiat la Gherla, în anul 1953, când eu am fost adus cu un lot de şase sute de deţinuţi dela aşa numitul cimitir al burgheziei şi intelectualităţii române, "Canalul Dunărea-Marea Neagră", şi depus aici, pentru a ispăşi ultimul an de închisoare din primul meu mandat. Nu ne-am cunoscut personal, pentrucă cei pe care îi aflasem la Gherla trăiau încă sub imperiul unor suspiciuni şi spaime, aşa că s'au ferit de a stabili raporturi prieteneşti cu cei cari veneam dela Canal, şi, în al doilea rând, pentrucă eu am avut parte, îndată ce am fost scos din fabrică, de un regim sever de izolare şi înfometare, la "Castel", întrucât am refuzat de a lucra în fierărie, unde fusesem trimis ca pedeapsă. Mi s'a

aplicat acest regim, pentrucă, la repartizarea pentru munci, care se făcuse în curte, am fost surprins de un student "reeducat" că discutam cu doi elevi maghiari, cari veniseră cu mine din Dobrogea, în loc să ascult discursul locotenentului major Mihalcea.

Cartea lui D. Bacu e meritorie pentrucă desvăluieşte pentru prima oară, unele mistere cari s'au petrecut în închisorile din România, după 1948, cu multă pătrundere şi autentică informare, dovedind preocuparea atentă a autorului de a observa totul şi de a reţine nu numai aspectele generale, descriptive, ale unui infern, ci şi resorturile intime ale unor procese sufleteşti tragice, coborînd până la amănunte, aparent neînsemnate, dar revelatoare.

Ceeace lipseşte cărţii lui D. Bacu, este informarea completă, lucru de care nu poate fi învinuit câtuşi de puţin, dacă avem în considerare condiţiunile severe de supraveghere şi izolare în care a fost ţinut să-şi ispăşească pedeapsa.

Am mai luat cunoştinţă de lucrarea lui Silviu Crăciunaş "Un dernier regard", care tratează tema închisorilor sub o altă lumină, dar care nu corespunde realităţilor, fiind în cea mai mare măsură o ficţiune romantică, ispititoare pentru lector, aventurieră, dar de documentare imprecisă.

Cartea lui Leonard Kirschen e fidelă, interesantă ca naraţiune a unei experienţe proprie, şi, ca indicaţiuni generale, prezintă o succintă panoramă a vieţii din închisorile pe unde s'a perindat. Opera acestuia, "Prisoner of Red Justice", e cu atât mai valoroasă cu cât autorul, fiind cetăţean străin, a avut o optică imparţială asupra împrejurărilor inumane în care a trăit mai mulţi ani, de observator rece şi înregistrator corect. Dar aici se resimte aceeaşi carenţă ca la D. Bacu, anume că la capitolele pe care le scrie, după relatări obţinute prin intermediari, analizele sunt, în parte, factice, aceasta fără a diminua meritele sale, cari rămân remarcabile.

In paginile care urmează, voiu căuta să abordez oridecâteori va fi necesar împrejurările şi condiţiile în cari au trăit deţinuţii politici din România, socotind că deşi s'a mai scris despre acestea, aşa cum am menţionat mai sus, nu a putut şi nu va putea nimeni să scrie întreg calvarul Neamului încătuşat. Şi, pe lângă aceasta, îmi va fi absolut necesar să întreprind ample incursiuni în acel mediu, pentrucă numai în felul acesta cititorul va reuşi să urmărească desfăşurarea amarnicei tragedii al cărei victimă şi martor am fost şi eu.

Autorul intenţionează ca, în măsura în care îi va fi posibil, să înfăţişeze imparţial şi pe cât mai complet tot ceeace i-a fost dat să vadă, să simtă şi să înţeleagă. Dacă în partea finală a lucrării, se va încerca şi o sintetizare a consideraţiunilor generale a întregului ansamblu de oameni şi fapte despre care s'a vorbit, aceasta se va face numai pentrucă autorul a fost permanent convins, atât în închisoarea sa îndelungată cât şi dupăce s'a eliberat, că regimul care s'a aplicat deţinuţilor politici în România nu a fost întâmplător. Sistemul a fost regizat ingenios şi în întregime de către partidul comunist din România, sub directa supraveghere a aceluia care a fost şi va rămâne în istoria tristă a acestui secol cel mai mare criminal al Neamului Românesc, Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Cartea aceasta s'a scris cu convingerea deplină că prin ea se va aduce o contribuţie reală la cunoaşterea unora dintre aspectele tragediei româneşti din secolul al XX-lea, tragedie care umileşte cel mai mult pe aşa numiţii învingători al celui de-al doilea războiu mondial şi, în acelaşi timp, amplifică la maximum martiriul unui Neam care, în toată sbuciumata sa istorie, a fost isbit fără cruţare şi permanent de toate vitregiile, dar a rezistat eroic şi până la urmă a supravieţuit.

I. INTRAREA MEA IN INFERN

Contactul meu direct cu ororile ce se petreceau în închisorile din ţară l-am avut în toamna anului 1950, când mă aflam la Valea Neagră, în colonia de muncă forţată, numită "Peninsula". Eram repartizat, într'o baracă din partea de nord a lagărului (baraca C) şi lucram, în acea vreme, la săpăturile Canalului, din apropierea satului Mamaia. Brigada de muncă era compusă, în cea mai mare parte, din ţărani şi muncitori şi mai puţini intelectuali; acest amestec se explică prin aceea că intelectualii de aici nu aveau o poziţie politică determinată, şi, în linia raţionamentului administraţiei lagărului, nu prezentau pericol de a iniţi'a vreo organizaţie în cadrul lagărului.

La a doua baracă de mine, se afla un bun prieten de-al meu, venit ceva mai târziu în colonie decât mine, poetul Ion Caraion. Eu eram printre acei 450 de deţinuţi cari, în luna Iulie 1950, veniserăm pentru prima oară în această colonie, unde săptămâni întregi nu am avut nici apă de băut. Ne săturam de apă numai dupăce ieşeam dela lucru, fiind alimentaţi cu maşini-cisterne, şi apa era întotdeauna caldă şi murdară. Nu am făcut baie şase luni şi lucram în praf continuu şi nu am putut în acest timp să ne spălăm o singură dată cămăşile şi indispensabilii.

In momentul de care vorbesc, eram în lagăr peste şase mii de oameni, împărţiţi în vreo treizeci de barăci, pe cari noi cei ce fuseserăm pioneri aici le construiserăm în timpul nopţii, ziua lucrând dela 5 dimineaţa până la 7 seara la săpături şi cărat cu roaba pământ sau spart piatră, şi am întins cele trei şiruri de sârmă ghim-

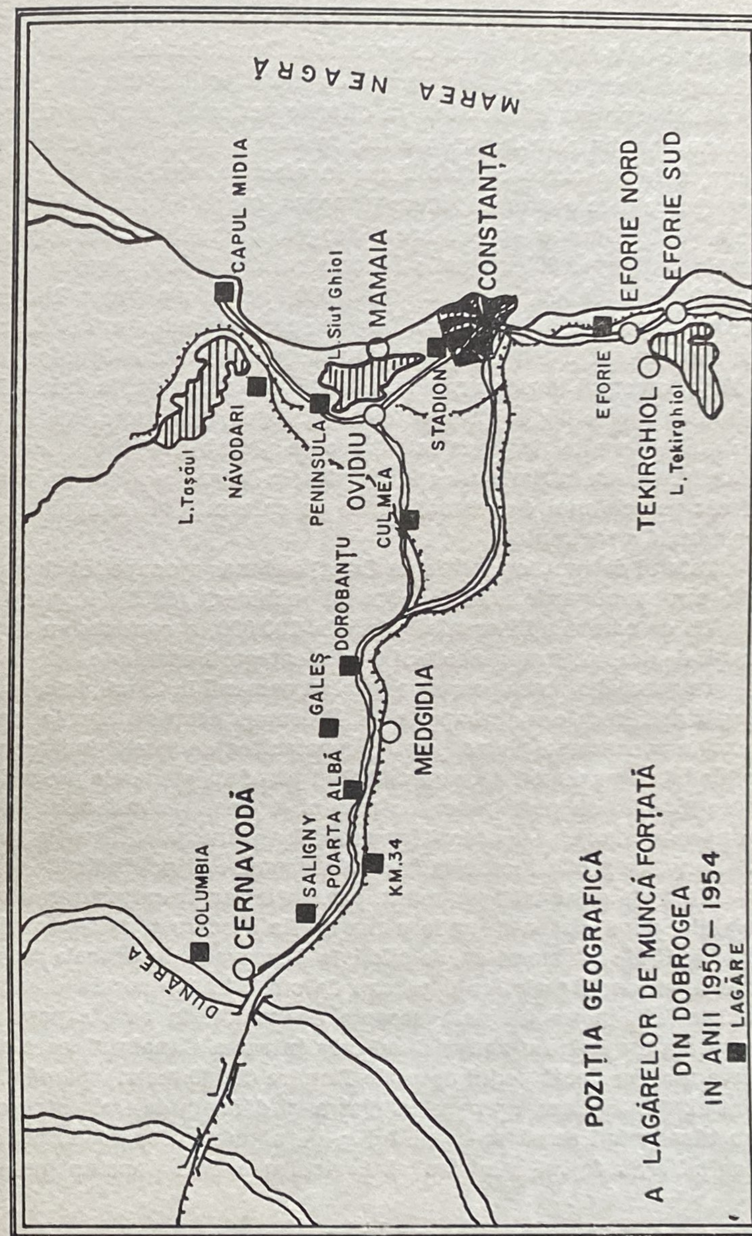
pată cari împrejmuiau lagărul; în aceste sârme au fost împușcați apoi o mulțime de deținuți dintre noi, pentru a mări groaza și disperarea.

Canalul Dunărea-Marea Neagră, așa cum însăși numirea sugerează, urma să mijlocească o cale de comunicație navală între Dunăre și Marea Neagră și, în același timp, din rezervorul său, să se desvolte o amplă rețea de canalizări laterale pentru irigarea stepei dobrogene. "Să transformăm Dobrogea într'o grădină de legume și zarzavat", era sloganul cu care regimul căuta să-și ascundă intențiile criminale, când agita problema Canalului, silind peste 100.000 de oameni înrobiți să muncească flămânzi și desbrăcați, cea mai mare parte oameni nevinovați, la acea lucrare infernală.

Canalul acesta constituise o preocupare și a vechilor partide politice. Unul dintre Brătieni făcuse chiar un proiect savant în acest sens. După câte s'a putut constata, traseul pe care urma să se construiască Canalul nu se abătea dela acela care fusese imaginat de primul proiectant.

Dobrogea este rezultatul unor procese tectonice din era primară. Nordul Dobrogei este format dintr'un rest al unei vechi suprafețe cutate, ridicate în era primară. Rocile acestei zone (Horstul Dobrogean) se opresc pe linia de slabă rezistența Pecineaga-Camena. Ea este îndreptată dela NV către SE și este continuarea liniei de cea mai mare depresiune a Câmpiei Române. In Sud de această linie se găsesc șisturi cristaline, spre deosebire de Nord, care are granit, porfir, permian, etc. Intre aceste două grupe s'au intercalat strate cretacice. Mai spre Sud este o a doua linie Sarain-lac Tașaul, linia Casmicea, dela care începe regiunea de podiș prebalcanic. Baza lui este formată din calcare jurasice, până la Valea Carasu, dela care în spre Sud, sunt calcare cretacice. Peste ele s'a așezat sarmaticul, iar peste toate loessul. In masa aceasta apele curgătoare au săpat văi adânci până la soclul cretacic. Dintre toate văile Dobrogei, Carasu prezintă caracterul unei văi largi, vechi, tăiată prin falia Dunării. Această vale este de origină tectonică. Ea este săpată în lungul unei depresiuni morfologico-tectonice. Panta malurilor sale e înclinată invers de cea a văii. Această răsturnare s'a făcut în diluviu (cvaternar).

Canalul a urmat vechea albie a Carasului, care este secată. Punctul de joncțiune la Dunăre era Cernavodă, ieșirea la Marea

Neagră urma să fie Capul Midia. Lungimea Canalului era aproximativ de 64 de Km. Pe linia demarcată a Canalului au fost înşirate 11 lagăre de muncă forţată pentru deţinuţii politici din România. Aşa dupăcum am avut datele în diferite perioade, prin transferul deţinuţilor dintr'un lagăr în altul, în vara anului 1952, când, se pare, a fost o oarecare stabilitate în efective, situaţia pe lagăre era cea pe care o dăm dupăcum urmează, începând numirea lagărelor dela Dunăre spre Marea Neagră. Columbia (Cernavodă) 1.200; Saligny 2.000 (femei); Kilometrul 31, 1.500; Poarta Albă 10.000; Galeş 3.000; Noua Culme 2.000; Peninsula Valea Neagră 6.000; Taşaul 1.500; Midia 500. Lagăre speciale două, unul la Eforie cu 300 oameni şi celălalt la Constanţa, lagărul numit Stadion, cu 300 de oameni. Ulterior a mai luat fiinţă încă un lagăr, la Salcia. In afară de aceste lagăre presărate în Dobrogea, mai lucrau deţinuţi politici şi în alte părţi, ca la minele de plumb din Siret, Cavnic, Baia Mare, sau la Barajul depe Bistriţa, la Bicaz, ca să nu amintim decât pe cele mai de seamă centre de suferinţă şi de exploatare criminală a regimului.

Totalul deţinuţilor politici la Canal a rămas aproape tot timpul, din anul inaugurării (1950) până al închiderii (1953), în jurul a 30.000 de oameni. Diferenţa, până la 100.000, o constituiau deţinuţii de drept comun, sabotorii şi alte categorii asimilate.

In general, munca pe care o prestau oamenii la Canal, în oricare lagăr ar fi fost, era aproape la fel. Precumpăneau săpăturile, apoi urmau concasarea pietrei pentru construirea de şosele, încărcarea şi descărcarea vagoanelor cu piatră şi pământ, atelierele mecanice de depănare şi întreţinerea de maşini şi unelte, construcţii, grădinărit şi lucrări subordonate ramurilor principale. Femeile dela Saligny, de pildă, lucrau la încărcat vagoane şi grădinărit.

Normele de săpat la pământ, excavaţie sau transport, erau variabile, după distanţa, unde urma să fie descărcat pământul din roabă. Unde am lucrat eu, de pildă, la Cernavodă, în primele săptămâni, aveam 4 metri cubi pe cap de om. Aici, pe coasta dreaptă a Dunării, in malul înalt, scoarţa dealurilor, în care săpam să scoatem umplutura pentru digul dela intrarea Canalului, care era ceva mai jos decât podul de peste Dunăre (2-300 metri), pământul era extrem de tare, aproape ca piatra, şi dădeam de trei patru ori cu târnăcopul ca să scoatem 1 Kg, de pământ. Tovarăşii mei de echipă erau fostul Ministru al Agriculturii, Ata Constantinescu,

membru marcant al partidului naţional-liberal, şi avocatul René Cancicov, din conducerea tineretului naţional-ţărănist. Ambii erau extrem de slabi şi echipa noastră nu reuşea niciodată să facă nici jumătate din normă, de unde, pe lângă că masa era inconsistentă, ni se tăia sistematic raţia cuvenită. Când se servea masa, la 12, trebuia să coborîm depe deal pe malul Dunării unde era remorcherul care ne aducea marmidele din lagăr. Ata Constantinescu, atunci de 56 de ani, era atât de slăbit încât nu putea să coboare dealul şi să-l mai urce după o jumătate de oră, de aceea mă ruga pe mine să-i aduc castronul cu ciorbă. Din 150 Kg., cât avusese afară, acum rămăsese cu 65 Kg. Cel ce fusese odată cel mai bogat om din România şi preşedintele exploatărilor miniere din Dobrogea (ce ironie a sorţii!) era acum cel mai nenorocit deţinut depe Canal. Nu numai că nu-şi putea să-şi câştige raţia zilnică de mâncare, încărcând cu o lopată pământul roşu şi cald al Dobrogei, cu târnăcopul dădeam eu, dar nu putea să se mai ţină pe picioare. Era singurul om căruia i se dăduse dreptul să stea pe deal în timpul mesei, lipsit chiar de escortă.

La o lună dela începutul acestor munci, Ata Constantinescu, Petre Nemoianu, fost Ministru al Agriculturii sub Antonescu, —un om admirabil—, şi Generalul Ţapu au fost ridicaţi dela Canal şi transferaţi la Aiud, cum am aflat mai târziu, când m'am întâlnit afară cu Ata Constantinescu. Cu câteva zile înainte de transferare, Ata se inflamase îngrozitor, începând dela genunchi în sus, şi fusese internat în infirmerie. Mergeam seara să-l văd, medicul fiind un doctor dela Cluj, Ion Barbu, care fusese asistentul maestrului meu literar, Victor Papilian. Intr'o seară grea de praf şi năbuşeală, Ata Constantinescu mi-a făcut două mărturisiri cutremurătoare, pe semne, bănuind că se va stinge. Una dintre aceste confesiuni era:

"Ştii, dragul meu, că în fiecare zi când rămâneam pe coama dealului singur, mă pregăteam să mă sinucid. De câteva ori m'am apropiat de buza prăpastiei unde se deşertau roabele. Dar am fost prea slab ca să mai fac un act mare în viaţă. Fata, Ileana, draga mea, şi slaba speranţă că voiu mai apuca să mai văd odată Răcăciunii, m'au oprit."

Omul începuse să plângă şi îl simţeam mâna slabă care mă strângea crispată de groaza zilelor de temniţă care îi stăteau în faţă. Nu am văzut decât câţiva oameni, foarte puţini, să fi sufe-

rit de foame atât de chinuitor ca Ata Constantinescu. După un an dela eliberare, dupăce a fost un timp portar la un șantier al Patriarhiei la București, Ata Constantinescu a avut, în fine, curajul să facă actul disperat pe care nu l-a îndrăznit la Canal. S'a aruncat dela al patrulea etaj al unui spital pe caldarâm, dupăce, în ajun, fusese cercetat din nou de către agenții Securității, cari, pregăteau cu doi ani înainte dosarele celor care aveau să fie iarăși arestați.

La Valea Neagră, sau colonia Peninsula, cum organele represive ale regimului numiseră printr'un eufemism acest îngrozitor lagăr, situația era mai grea ca la Cernavodă, deoarece administrația lagărului avea la îndemână o mai mare varietate de posibilități de a ne chinui.

Valea Neagră era comuna dela poalele unui enorm mamelon care intra în apele lacului Siut Ghiol, lacul din Nordul orașului Constanța. Inainte, această comună se numea Cogealia, o așezare de Germani. Ea se afla pe șoseaua națională Constanța-Tulcea. Prima comună dela Constanța fiind Canara, vestita carieră de piatră, Canara, numită nou Ovidiu, apoi imediat Valea Neagră (Cogealia), Năvodari (fosta Caramurat), etc. Aceste comune, împreună cu Tașaul și Mamaia, cu regiunile împrejmuitoare lor, cuprind întregul loc unde s'a desfășurat una dintre cele mai amarnice tragedii pe Canal. Aici, în trei ani și câteva luni de viață a lagărului, peste 15.000 de oameni au îndurat cele mai de neînchipuit umilințe, aici mii de oameni au închis ochii pentru vecie, căzând sub gloanțele batalioanelor de securitate sau sub malurile de pământ cari se dărâmau peste ei. Aici au murit oameni de foame, de boli netratate, de ger, de bătăi. Aici și-au tulburat mințile mulți, foarte mulți frați de-ai noștri, sau și-au pierdut lumina ochilor prin accidente. Aici au primit anunțurile sute și sute de persoane asupra desfacerilor căsătoriilor în urma presiunilor familiilor de afară. Aici s'a consumat o tragedie, care, dacă ar fi avut flacăra numai cât a unui chibrit în fiecare suflet care era sfâșiat acolo, împreună ar fi format o flacără până la cer, arzând pământul până în adâncurile lui primare.

∴

NUMARUL DEȚINUȚILOR POLITICI DIN LAGARELE DE MUNCA FORȚATA DIN DOBROGEA IN LUNILE MARTIE-MAI 1953

Columbia	1.200
Saligny	2.000
Kilometrul 34	1.800
Poarta Albă	10.000
Galeș	3.000
Culmea	2.000
Peninsula	6.000
Tasaul	7.500
Midia	5.000
Eforia	300
Stadion	300
TOTAL	39.100

Nota: Cifrele sunt aproape exacte. Nu sunt incluse în acest tabel precum nici pe harta anexă câteva mici lagăre, ca Salcia și altele, unde erau transferați deținuți politici pentru munci de sezon.

La Canalul Dunărea-Marea Neagră, tentativa de a distruge rezistenţa deţinuţilor politici a avut un caracter aparte. Reamintim că Ministerul Afacerilor Interne urmărea un îndoit obiectiv: pe deoparte să antreneze o mişcare cât mai generală de demascări, pentru a se cunoaşte din ceice au rămas afară cine erau refractari regimului, şi din cei cari erau în închisori, cine nutresc încă sentimente de împotrivire. Al doilea obiectiv era să distrugă fiinţele umane cari au intrat în închisori, atât biologic cât şi moral. Aceasta se realiza prin subminarea rezistenţei lor fizice şi prin desfiinţarea scării de valori morale în care fiecare din ei crezuseră până atunci, ca rezultat al unei educaţii sau ca o consecinţă a unei tradiţii sociale.

Grupul celor aproape două sute de studenţi reeducaţi cari sosiseră la Canal în primăvara anului 1951, venind dela Piteşti, dupăcum am aflat neîntârziat, au constituit brigăzile de şoc de care Ministerul de Interne, prin mijlocirea administraţiei, căuta să se servească în realizarea macabrelor lor scopuri.

Şi eu am fost unul din cei şase sute de deţinuţi cari au început lucrările la aşa numita colonie de muncă Valea Neagră sau "Peninsula", cum i se mai spunea, la 25 Iunie 1950, fiind transferaţi aici dela Cerna Vodă, din colonia Columbia, unde lucrasem din 7 Mai până la această dată, când am fost înlocuiţi cu deţinuţi administrativi. Colonia "Peninsula" s'a desvoltat foarte repede şi de unde la început avusese doar vreo zece barăci, până la urmă, când am lichidat lucrările dela Canal, în Iulie 1953, am lăsat aproape cincizeci de barăci, dintre care douăzeci construite de cărămidă. La toate am lucrat efectiv, prin ceeace se numea "muncă voluntară", adică în care am fi avut şi noi dreptul să ne odihnim, dupăce ne reîntorceam dela muncile faraonice depe şantierele îndepărtate. Numai drumul ne lua aproape trei ore, plus "numărătorile" nesfârşite, cari ne mai răpeau o oră în fiecare zi. Timpul de somn ne era redus fără milă şi nu a fost nicio surpriză când, dintre noi, mulţi au dat semne de astenii nervoase, evoluând la unii spre eclipsa totală a minţii.

Când au sosit studenţii la "Peninsula", au dat de nişte oameni cari erau cu forţele fizice aproape extenuate, dar cari, din punct de vedere spiritual, se menţinuseră. O anumită conştiinţă politică, mai presus de apartenenţa la o anumită idee de partid, se închegase şi aveam mai mult sau mai puţin convingerea mărturisirii unei cauze drepte, pentru care eram uniţi în suferinţă.

Primul comandant al lagărului a fost un hamal din portul Constanţa, Zamfirescu, o unealtă docilă a Internelor şi a partidului. Acesta nu se dădea în lături dela nicio măsură care putea să-i dovedească fidelitatea faţă de partidul comunist. Ura pe "duşmanii poporului", cum erau numiţi toţi acei oameni din România cari nu erau de părerea acelor criminali şi înşelători ai poporului, cari îl înfometau şi îl îngrozeau cu măsurile de asuprire.

Acesta este comandantul care, odată fiind de faţă, când noi, vreo câţiva nenorociţi, eram puşi în luna Noembrie, pe un frig de îngheţa apa, să frământăm cu picioarele goale nişte argilă stropită cu apă, amestecată cu pleavă, ca să facem chirpici, pentru a ridica bucătăria de iarnă, la întrebarea mea că "dece nu se pun caii cari stăteau în grajd să frământe această argilă, ci noi, cari suntem frânţi de oboseală", a răspuns:

—Foarte simplu, banditule, că dacă aş pune caii să calce aici, în frigul ăsta, ar face reumatism şi s'ar îmbolnăvi. Un cal dacă moare, e o pagubă pentru clasa muncitoare, dar dacă muriţi voi, nu e nicio pagubă. Mai puţin cu câţiva bandiţi", a încheiat el argumentaţia, molfăind între dinţi veşnica ţigară.

Ofiţerul politic numărul unu era locotenentul Ion Chirion, un bărbat cam de 35-38 de ani, fost muncitor prin portul Constanţa, cu un trup pătrat, şi cu două braţe care mereu le mişca în acelaşi mod, ca două pendule pe lângă acel trup diform, degetele ajungându-i până la genunchi. Puţin adus de spate, cu o dungă adâncă între sprâncene, gura mare şi cu o neschimbată mască de rânjet peste toată faţa, Chirion îmi aducea aminte de acel tip criminal pe care l-a descris Cesare Lombroso în "L'Uomo delicvente", sub influenţa lecturilor lui Dostoievschi şi Eugène Sue, şi a contactului său direct cu deţinuţii din unele închisori italiene. Exagerările lui romantice şi nu întotdeauna reale, în cazul lui Chirion erau adeverite cu prisosinţă, dându-mi seama dupăce i-am cunoscut mai îndeaproape lucrările lui criminale. Al doilea personagiu după el, era un tip de apaş, care umbla mai mult civil, dar era şi el ofiţer cu grad de sublocotenent, şi se numea Ghinea. Intr'un timp a ţinut provisoriu şi funcţiunea de comandant, până a venit titularul. Al treilea era un degenerat, Stan, ceva tipograf. De acesta nu ştiu dacă făcea parte din aparatul direct al Securităţii sau era numai

delegat din partea partidului, dar acest "pitic", cu un pas enorm şi de o răutate bestială, a cauzat multora nenumărate necazuri. Eu însumi am fost pălmuit de el, fără să am cea mai mică vină.

Această garnitură a rămas cam un an, singurul care a rămas numai până la urmă fiind Chirion, peste care a venit şef, în anul 1953, Locotenentul Sălăjean, epocă în care s'a trecut la oarecare legalizare, ceeace ne-a făcut să bănuim că se va petrece o schimbare în viaţa noastră la Canal, lucru ce s'a adeverit, prin închiderea lucrărilor, în luna Iulie 1953.

Moartea lui Stalin a adus o modificare a politicei sovietice, nutrită de către Comitetul Central al Partidului Comunist din Rusia încă din timpul când trăia tiranul, şi, ni se părea nouă, că acest lucru a dus şi la sucombarea cam neaşteptată a monstrului. Canalul Dunărea-Marea Neagră avea şi o semnificaţie politică alta decât numai de a uşura navigaţia de Dunăre, prin scurtarea drumului şi degrevarea cheltuielilor de întreţinere a Canalului Sulina. Ruşii nu ar fi admis niciodată planul construirii Canalului având interesul de a fi riverani cu braţul de contact al Europei cu Marea Neagră, motiv pentru care s'au sbătut mult în decursul istoriei. De data aceasta, ei au fost aceia cari au susţinut ideea, la scurt interval dupăce Tito se desolidarizase de Cominform şi un conflict în Sud-Estul european părea că se conturează. Pentru a ridica în faţa unei invazii din părţile Greciei, un obstacol pe uscat în faţa convoaielor motorizate, săparea Canalului le-a venit foarte bine şi s'au grăbit să susţină lucrarea, cu ceeace spoliau depe spinarea bietei ţări. Aceasta nu era însă decât o raţiune de al doilea ordin. Distrugerea intelectualităţii şi ţărănimii fruntaşe rămâne motivul capital.

∴

Cei ce am ajuns la Peninsulă, —numire care, se înţelege, deriva din faptul că lagărul se afla pe acea prelugire bombată de teren care intra în lacul Siut Ghiol (lacul cu apă dulce, în traducere), fosta propietate a lui Vintilă Brătianu—, am fost supuşi celor mai felurite munci. Lucrarea capitală era săparea Canalului la care am fost puşi cu toţii din prima zi când am intrat în lagăr. Săpăturile se executau cu mijloace rudimentare, astfel ca omul să fie chinuit în chipul cel mai sadic. Făceam săpături cu casmaua şi că-

ram cu roaba pământul excavat până la o depărtare de circa 250-300 de metri. Cei mai bătrâni dintre noi îşi făcuseră grumăzari-un fel de juguri de sârmă bandajate să nu taie la gât, fixate pe braţele roabei, ca să poată ţinea şi cu gâtul greutatea ei. Era un chin nesfârşit să vezi făgaşul bătucit al urmei roţilor de roabă care se întindea până la marginea apei lacului sau a unei depresiuni oarecare (Dobrogea este deluroasă, rar vezi câmpia întinsă), şi să împingi roaba de fier, care din ce în ce ţi se părea mai grea, încât de multe ori nu o puteai duce până la capăt. Gardienii şi brigadierii erau răspândiţi peste tot sectorul de lucru şi cum te vedeau că stai să-ţi tragi sufletul, ţipau la tine, fluierau sau dacă se aflau aproape (gardienii, mai ales) te atingeau cu un par sau cu piciorul în spate:

—Ce, banditule, ţi se pare grea roaba? Dar afară când erai şi exploatai pe bietul muncitor în fabrică sau pe ţăran, ca să-ţi muncească degeaba, atunci nu-ţi era greu? Mână, şi nu mai sta că îţi tai mâncarea!

Cam acestea erau cuvintele care se auzeau mereu, pe diferite tonuri. De multe ori, celui căruia îi erau adresate acuzaţiile de mai sus, era câte un muncitor sau ţăran el însuşi. Dacă cineva îndrăznea să răspundă era brutalizat şi trecut pe o listă ca să fie scos seara la raportul comandantului.

Oamenii nu se deosebeau unul de altul cu nimic. Pe şantier erau toţi în chiloţi, rupţi şi murdari, sau în izmene suflecate, fără cămăşi, desculţi, scheletici, nebărbieriţi, cu oasele ieşite prin piele ca nişte grătare. Dupăce reuşeam să adâncim albia şanţului, urcam apoi pe malul de deasupra şi băteam răngi de fier în pământ la o distanţă potrivită, cuptoream malul la temelie (adică, săpam sub el) şi cu răngile de fier, de sus, în linie dreaptă, cum erau aşezate, dislocam o falie mare de mal care se prăvălea surd şi greu sfărmându-se în bulgări mari sau chiar, uneori, rămânând întreagă, când se nimerea să fie pătrunsă de lungi aglomerate de cristale de gips, cu care este plin pământul gălbuiu şi gras al Dobrogei în acea regiune.

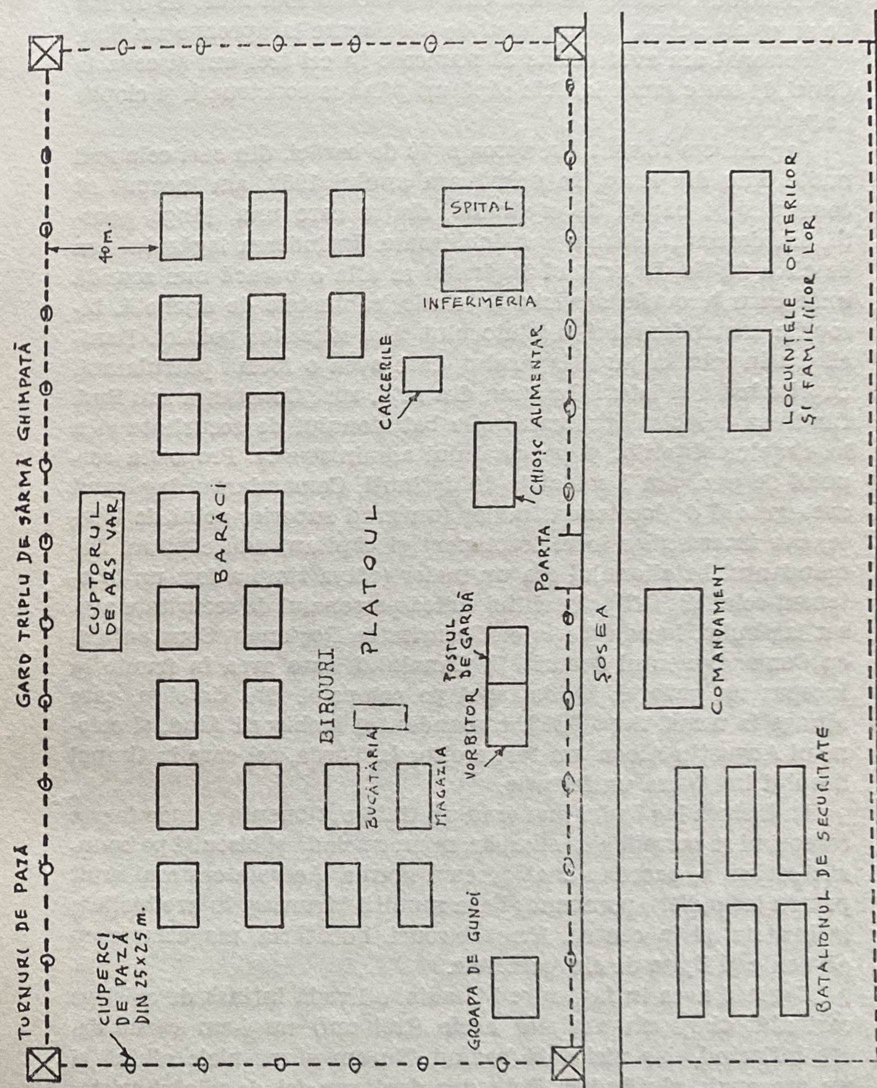
Mai târziu au fost introduse vagonete vechi, pe ecartamente înguste, şi pentrucă nu aveam destule locomotive mici Diesel, le împingeam noi din gropile pe care noi înşine le săpaserăm in epoca roabei. Ni se întindeau toate cartilagiile în timpul eforturilor, ne opinteam ca animalele dar, totuşi, le scăpam uneori pe pantă,

mulți dintre noi accidentându-se mortal. Eu însumi am căzut pe o rampă de descărcare în Siut Ghiol, dela opt metri, cu întreaga garnitură de vagonete, eu nimerindu-mă spre apă, de unde trăgeam cu sapa să descarc un vagonet. Era în luna Aprilie, apa fiind ca ghiața. Am fost salvat dela moarte printr'o întâmplare. Am aflat lângă mine un dulap, de care m'am agățat disperat și de unde am fost scos apoi de tovarășii de suferință.

Ar fi prea mult de scris despre muncile la care am fost întrebuințați. De aceea voiu înșira numai numele șantierelor mai importante, aparținând lagărului Peninsula: Canara, carieră de piatră, lucrări de dinamitare a rocilor, perforări, încărcări de piatră în vagoane cu brațele, cu macaralele, pe rampe amenajate, uneori, cu roabele sau cu tărgile, spart piatra cu ciocanul pentru terasament, întreținere de mașini. Se afla la șase Km. de lagăr și se lucra în două schimburi câte 12 ore la început, apoi trei schimburi de 8 ore și la urmă două câte opt ore; Mustață, acesta era un șantier foarte vast, cam treizeci de hectare, la un Km. de lagăr unde se făceau în mod principal descărcare de vagoane, nivelări de deșeuri, concasări de piatră extrasă dela Canara, pe unde era trasat Canalul, și cioplIri de piatră pentru Stadionul dela Constanța. Acesta era de altfel cel mai mare șantier după cel al săpăturilor, cari se întindeau dela Ovidiu până ceva mai la Est de satul Mamaia, aproape în întregime sectorul nostru de săpături, întinzându-se pe 10-12 Km. La cariera Canara lucrau cam 500 de oameni, iar la Mustață peste 2000. La săpături, între 1000-1500, dupăce s'au introdus vagonetele, draglinele și sistemul hidraulic, în anul 1953, înainte de închiderea lucrărilor.

Alte șantiere mai erau: Concasoarele, Grupul Social Năvodari, Grupul Social Tașaul ZPB Constanța (Construcții), Noua Stanca, (săpături), Grădina (circa 300 de infirmi, bătrâni și inapți) ca să nu numim decât pe cele mai importante. Erau apoi în interiorul lagărului, munci interne, beciuri, birouri, etc.

Munca la săpături, după părerea generală a celor cari am muncit dela începutul lucrărilor până la încheierea lor, se pare a fi cea mai grea și extenuantă. Căram cu roaba la 250-300 metri, norma fiind de 2,5-3 m3 pe zi. Când încărcam o roabă cu vârf și o băteam pe margini, abia reușeam să transportăm un m3 de 12 ori. Cei mai slabi nu puteau să ducă un m3 nici în 20 de drumuri. Se poate bănui cu ușurință calvarul extraordinar al oamenilor cari

Schița lagărului "Valea Neagră"

erau puşi să facă aceste norme inaccesibile, cari nu erau realizate nici de civili. Civilii lucrau cu căruţa, cu cai sau cu boi. Cu doi cai, la Cernavodă, vedeam oameni cari nu făceau mai mult de 10 m3 pe zi, ce este drept, având locul de descărcare la aproape un Km.

Personal am avut ocazie să muncesc în cei trei ani şi ceva la Canal, la toate muncile, dela săpături până la construcţii şi cioplit de piatră.

Lagărul era format din aproape 70 de barăci, din cari cele mai multe erau din lemn. In primăvara anului 1952, am început să construim şi barăci de cărămidă, dintre care una, lângă poartă, era destinată pentru a fi închisoare. Intinderea lagărului era de circa 20 Ha. In centrul lagărului se afla o baracă mai scundă unde erau birourile serviciului tehnic, cabinetele de anchetă, birourile comandantului, a ajutorului şi a ofiţerilor politici. Barăcile se înşirau în jurul lagărului, care avea o formă patrulateră, cuprinzând trei laturi. Laturea din faţă, spre Constanţa sau Sud, fiind cea deschisă spre cazărmile batalionului de securitate şi a locuinţelor ofiţerilor şi personalului administrativ. Proporţia corpului de pază era 1 soldat la 10 deţinuţi. Comandantul lagărului avea gradul de locotenent major (un grad superior celui de locotenent, intermediar între locotenent şi căpitan) sau căpitan. Comandantul batalionului era un maior (câtva timp a fost un locotenent-colonel). Ofiţerii politici, adică personalul de securitate ataşat lagărului, lucrau direct cu Securitatea Regională Constanţa şi cu Comandamentul Securităţii Canalului, care avea în frunte la început un general, Vaida, apoi pe colonelul Gh. Crăciun, care ajunge la urmă, după 1958, comandantul închisorii Aiud, şi colonelul Augustin Albon, un fost croitor la Turda, cel care în timpul liceului îmi lucra uniformele.

In incinta lagărului mai erau un Chioşc Alimentar, unde foarte rareori ni se permitea să cumpărăm marmeladă şi biscuiţi pe bonurile cari ni se acordau dacă făceam norma. Aceasta era mai mult pentru brigadieri, pontoane şi aşa numiţii "fruntaşi în producţie"; infirmeria, şi în centru, lângă birouri, bucătăria, magazinele cu alimente şi lipite de ele, carcerele.

Lagărul avea în faţă spre Mamaia, o livadă întinsă de caişi pe cari atât timp cât am stat acolo (trei ani) nu i-am văzut decât înflorind, dar niciodată rodind. Nu am văzut nicio albină şi nu am auzit cântând în Dobrogea decât un fel de păsări triste,

prigoriile, iar în zori auzeam cocoşii din Valea Neagră şi atunci sufletele noastre se înecau de tristeţe. Peste lac, Constanţa părea un convoiu de vase albe poposite pe un ţărm, unde minţile noastre imaginau o lume de iluzii.

Şi acum, după această schiţă sumară a organizării lagărului şi a muncilor ce se efectuau aici, să trec la tragicele întâmplări cari se desfăşurau aici sub ochiul nemillos a administraţiei şi al paznicilor.

Imi aduc aminte că era o seară întunecoasă, în jurul orei nouă, când se dădea stingerea, când un om din brigada mea a venit la priciul meu de scândură şi mi-a spus că mă caută cineva afară. In spatele barăcii mă aştepta amicul meu. Eram turburat de curajul lui, pentrucă într'adevăr era curaj să îndrăzneşti să mergi. seara, dela un dormitor dintr'o baracă, la alt dormitor din altă baracă, în acea perioadă când studenţii reeducaţi dădeau administraţiei note informative despre toate mişcările din interiorul lagărului. Administraţia era deosebit de interesată să afle filiaţiunea prieteniilor.

Drept orice răspuns la uimirea mea, poetul mi-a prins mâna, m'a îndepărtat de baraca mea, în spre sârmă unde nu ne putea vedea nimeni, şi mi-a şoptit:

—Priveşte geamurile dela baraca studenţilor. Priveşte cu atenţie şi ascultă. Am privit într'acolo şi am ascultat. Ferestrele erau acoperite cu pături şi de dinlăuntru veneau sunete de instrumente muzicale: viori, acordeoane, clarinet. Muzica era sgomotoasă, agitată, şi fără nicio consistenţă melodică, capabilă de a o identifica.

—Nu înţeleg ce se petrece acolo, am zis eu. Pare neobişnuit ca la această oră să nu se fi culcat, am mai adăugat. In timp ce simţeam încă mâna prietenului meu că mă ţinea strâns, deodată mi s'a părut că tremură, ca agitat de un spasm.

—Acolo se petrec lucruri îngrozitoare, apucă el să-mi şoptească, când, din noapte, se auzi o voce aspră:

—Care este acolo? Vino încoace!

Ca două năluci ne-am pierdut în beznă fiecare spre baraca lui, în timp ce am mai auzit în spatele nostru:

—Au fost doi, domnule plutonier.

Când eu ieşeam din spălătorul barăcii, depe uşa din spre curtea exterioară, unde fusesem în explorare, tocmai intra un plutonier,

pe semne cel ce ne somase adineaori, pentrucă primul lucru ce l-a spus a fost:

—Unde ai fost până acuma?

—In spălător, i-am răspuns foarte calm.

—Dece nu te-ai desechipat să te culci, a continuat interogatoriul.

—Sunt planton, schimbul întâiu, am avut inspirația de a da replica imediat, în vreme ce căutam cu ochii să nu apară cine știe cum adevăratul planton.

Plutonierul, care era unul din sbirii lagărului și lucra direct cu studenții, dupăcum am aflat mai târziu, m'a scrutat neîncrezător, dar s'a potolit întrebând:

—Cine a intrat acum câteva clipe în baracă, de afară?

—Eu am fost în spălător, după cum v'am spus, și nu am observat. Să ne uităm în dormitor, am spus cu jumătate de voce, riscând totul pentru a salva buna mea credință.

—Să vedem, a făcut el, și a trecut înaintea mea.

Sub lumina becurilor îmbrobodite cu hârtie de saci, ca să-i scadă intensitatea, ordinul fiind să dormim cu lumina aprinsă, oamenii păreau niște mumii sub țoale rupte, istoviți și doborîți de oboseală. Eram atât de slăbiți și de extenuați de forțe în acea perioadă, încât era suficient să ne așezăm pe o piatră și într'o secundă și adormeam. Este cel mai îngrozitor lucru din lume ca să trăiești ani de zile în permanentă lipsă de odihnă și, aș putea să spun, ca unul care am trăit acest chin patru ani la șir, într'unul din răstimpurile mele de detențiune, că lipsa de somn îmi pare mai îngrozitoare ca foamea.

Eram salvat. Nu se vedea nici plantonul adevărat pe aici și toți oamenii erau pe priciuri.

—Să fii atent să comunici consemnul și plantoanelor următoare ca nimeni să nu iasă în dreptul barăcii, în timpul nopții.

Plutonierul ieși pe ușa din față, cea de lângă spălător, și nici nu închise bine ușa când plantonul care mă anunțase să ies că sunt așteptat, intră din afară.

A doua zi dimineața, când am ieșit pe platou ca să ne încolonăm și să plecăm la munci, printre oameni se simțea o neobișnuită neliniște, pe care am descoperit-o foarte repede, în timp ce treceam printre diferitele brigăzi ca să caut câțiva prieteni cu care mă vedeam dimineața; în învălmășeala miilor de oameni, era imposibilă supravegherea, iar la ora când ieșeam, era încă noapte neagră.

Ceeace auzeam, în timp ce mă strecuram printre coloane, era aproape aceeași întrebare și aceeași confirmare:

—Si el a fost luat.

Trecând pe lângă brigada inapților, unde erau repartizați bolnavii, bătrânii și câțiva elevi mai firavi, m'am simțit prins de braț și oprit.

Un învățător din Ardeal, pe care îl cunoșteam de multă vreme, îmi spuse pe nume. L-am recunoscut numai după voce, deoarece fața îi era vânătă și tumefiată într'un asemenea grad, încât era imposibil de recunoscut.

—Ce e cu dumneata, domnule Secui, i-am spus vădit speriat de figura acestui om.

Lumina difuză a unui bec depe un stâlp, dintre acei cari erau așezați din loc în loc prin interiorul lagărului, pentru a se putea controla mișcarea oamenilor în timpul nopții, făcea și mai oribilă fața bărbatului care stătea lângă mine. Când am văzut că din ochii lui au început să curgă lacrimi, drept orice răspuns, mi-am dat seama că îngrijorarea amicului meu de aseară era reală, că îmi desvăluise o taină, pe care eu, din locul meu, nu aș fi putut-o observa.

In jurul nostru stăteau înghesuiți mai mulți oameni și toți dădeau din cap, a compasiune și indignare, dar niciunul nu îndrăznea să-și exprime adevăratele sentimente. Deodată unul scoate un sâsâit scurt, în semn de atenție.

Pe lângă noi trecea unul dintre cei care erau etichetați cu degradantul epitet de "secătură". Era un student de prin Moldova care, la demascările dela Pitești, își trădase proprii părinți și sora cu cumnat cu tot, fiu de preot fiind, și aici trecea printre matadorii studenților reeducați, celebru în a bate și a informa administrația de stările din interiorul lagărului.

Cu inima mâhnită m'am reîntors la brigada mea, unde mi s'a spus că fusesem căutat de un avocat, la fel învinețit și disperat.

Prin "studenți", în cele mai multe cazuri când vom vorbi în paginile cari vor urma, se va înțelege, în mod special, acea categorie de tineret universitar care, în urma unor presiuni morale și fizice exorbitante, exercitate asupra lor de către administrațiile închisorilor Pitești, Târgșor și Gherla, au fost transformați în unelte de tortură și crimă împotriva marilor mase de deținuți politici. Dacă, uneori, noi nu vom adăuga întotdeauna caracterul ad-

jectival "reeducat", cititorul este rugat să înțeleagă că întotdeauna când vom referi studenților fapte abominabile săvârșite de ei, noi avem în vedere numai acei studenți reeducați, scelerați moral de înfricoșătoarele bestii din slujba odiosului aparat al administrației comuniste. Subliniem în mod obligatoriu adevărul că acei studenți cari au săvârșit faptele degradante, de care vom vorbi mai pe larg în mai multe pagini, nu trebue să se confunde cu studențimea țării, în general, deoarece mii și mii de studenți români, în închisori și afară, au avut atitudini morale și patriotice de o înaltă factură și rezistență. Studenții "reeducați" au fost o minoritate coruptă în închisori, prin mijloace mârșave, uneori inevitabile, dar întotdeauna înfiorător de dure.

In acea seară fuseseră luați cam patruzeci de oameni din diferite brigăzi și tratați de către studenți așa cum îi instruiseră la Pitești, Eugen Țurcanu, Pop Alexandru, zis Țalu, etc.

Sub supravegherea ofițerului politic al lagărului, locotenentul I. Chirion, pe care l-am descris mai sus, un tip hidos, cu capul mare și fața lată, cu un corp de cimpanzeu, ale cărui brațe, disproporționat de lungi, accentuau caracterele maimuții, aceasta fusese a doua demonstrație a capacității studenților reeducați de a îngrozi oamenii și de a instaura un climat de suspiciune și spaimă permanentă în lagăr. După cum mi s'a relatat de mai multe victime, nenorocite în cursul acestui supliciu, lucrurile se petrecuseră în seara aceea cam la fel în toate brigăzile de unde fuseseră luați oameni pentru a fi bătuți. Dar înainte de a continua cu această povestire penibilă, e necesar, pentru înțelegerea groaznicelor întâmplări, să explic organizarea internă a lagărului.

Orice lagăr depe Canal avea aceeași organizare internă, conform căreia deținuții nu numai că erau extrem de riguros supuși unei discipline implacabile, dar însăși viața lor intimă, gândirea și simțămintele lor, intrau sub controlul direct și continuu al ochiului administrației. Lagărul avea un comandant. La început acesta nu avea un grad militar. Mai târziu, când toată administrația, chiar și funcționarii serviciilor de grefă, contabilitate, etc., au fost militarizați, comandanții aveau grade militare, nu inferioare acelui de locotenent. Aceștia depindeau de Ministerul Securității, și nu al direcțiunii generale a penitenciarului, un directorat din Ministerul de Justiție, cum era cazul cu directorii coloniilor de

muncă și penitenciarelor de drept comun. Prin urmare, întreg personalul administrației depindea de Ministerul Securității Statului și erau asimilați cu ceeace se numea personal de securitate. Paza lagărului se făcea de batalioane de securitate, cari erau subordonate aceluiași Minister al Securității și nu Ministerului de Interne (MAI), așa cum erau paznicii cari deserveau sectorul de drept comun. Comandantul lagărului era dublat de un locțiitor, care, în fapt, era ofițerul politic propriu zis, omul care nu avea nicio atribuțiune administrativă, ci numai de control și supravegherea a siguranței interne a lagărului. Acesta, locțiitorul, lucra direct cu Ministerul Securității, în cazul de față, cu Alexandru Drăghici, fostul Ministru al Securității, și cu Comitetul Central al partidului, un membru anumit, al cărui nume nu l-am putut afla. Dupăcum se va vedea în altă parte, la un proces s'a făcut caz de acest personagiu din umbră, dar, așa cum s'a dat numele, nu am identificat pe vreunul care să fi purtat acel nume. De aici, concludem noi, că acel personagiu important a putut fi însăși Gheorghiu-Dej.

Ofițerul politic conducea un birou special în lagăr. El avea câteva ajutoare cunoscute (ofițeri ca el) și o vastă rețea de oameni necunoscuți, cari erau recrutați chiar dintre deținuții politici. La început, când eram încă la Cernavodă, în lagărul Columbia, aveam printre noi și vreo 45 de deținuți de drept comun. Mulți dintre ei erau brigadieri. Alții, șefi de grupe. Mai la urmă ne-am lămurit că aceștia erau instructorii viitorilor brigadieri cari urmau să se aleagă chiar dintre noi să ne conducă la munci și a viitorilor informatori. Cu aceste elemente abjecte, criminali de drept comun, spărgători și bandiți, administrațiile lagărelor au pregătit trei categorii de colaboratori indispensabili în opera ucigașă pentru care era proectat Canalul.

Uneltele de lucru ale ofițerului politic, ale politrucului, în lagăr, erau:

Brigadierul, pontatorul și informatorul.

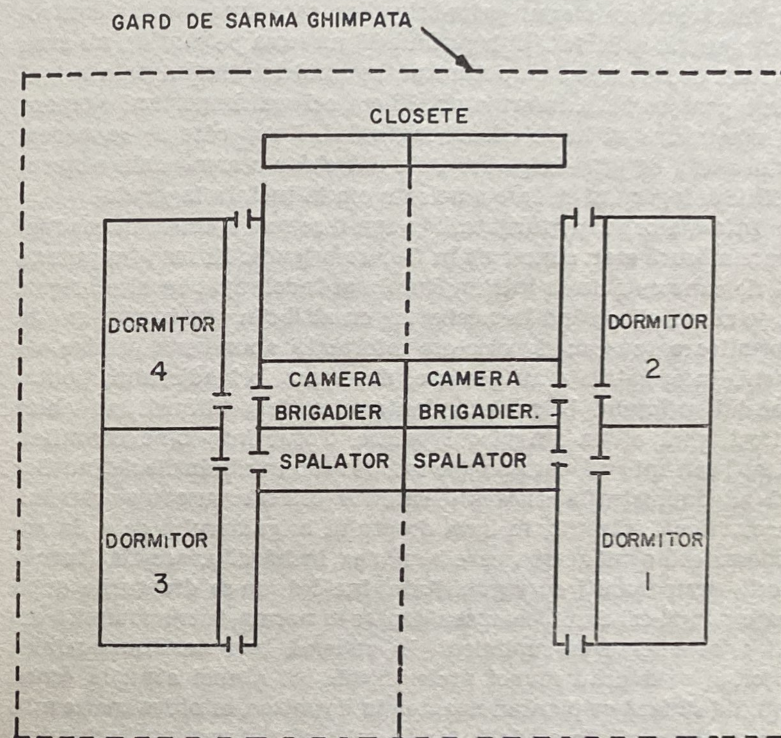
Brigadierul avea în subordinea lui 70-90 de oameni. Acești oameni aveau un dormitor comun, cu priciuri suprapuse din scândură. El și cu pontatorul avea un mic dormitor aparte, unde se țineau și evidențele de muncă ale deținuților din brigadă. Brigadierul era ales în baza unor recomandații pe care ofițerul politic le avea din dosarul însoțitor al deținutului. In acest dosar era fișa individului, cu indicarea pedepsei, faptei săvârșite și periculozității sale. Apoi,

aici se afla și o caracterizare a organelor de securitate exterioară, depe timpul când omul era afară sub ochiul securității, apoi al atitudinii lui față de regim și partid, al comportamentului său cu organele de anchetă, de administrație a penitenciarelor pe unde a fost, față de oamenii politici de ieri și de azi, caracterul său, slăbiciuni, condiții psihologice speciale. Nu am fost mirați să vedem că dela început au fost aleși 80 % dintre brigadieri și pontatori dintre foștii subofițeri ai jandarmeriei anterioare regimului comunist, între care includem și pe foștii agenți de poliție, polițai și comisari, apoi urmau oameni dintre cele mai variabile câmpuri de activitate ca muncitori, țărani, studenți, elevi, sectari, evrei, ofițeri și chiar avocați și preoți. Intrucât nimeni dintre cei cari erau numiți brigadieri sau pontatori nu reușea să-și ascundă trecutul, deoarece erau aici oameni din absolut toată țara, am reușit să deducem cu exactitate că numai aceia cari și afară au servit regimul, cari au fost cozi de topor sau "piei de iepure" (numirea camuflată a securității pentru informatorii dela sate) sau cari, la procese, au făcut desavuări murdare ale implicațiilor lor într'o organizație oarecare sau au depus mărturii mincinoase, cum li s'a cerut de organele de securitate, spre a se obține o condamnare maximă în unele cazuri, numai aceștia au ajuns în "magistratura lagărului".

Atribuțiunile aparente ale brigadierului erau de a organiza brigada în grupe de muncă, de a le comunica normele, a se îngriji să scoată la raport deținuții bolnavi, cari nu puteau să iasă la muncă, el neputând să scutească pe nimeni fără avizul medicului și aprobarea administrației, de a conduce oamenii la infirmerie, a le comunica acte transmise de administrație, a conduce coloana la muncă înlăuntrul cordonului de pază, în a fixa o rotație de servicii administrative în interiorul barăcii, (curățenie, aducerea pâinii, a mâncării, etc.), și în fine de a ține contactul între administrație și deținut.

Pontatorul ținea scriptele brigăzii. El măsura și repartiza munca în fiecare zi, marca realizările de normă, insuficiențele în muncă, atitudinea oamenilor în muncă, colaborarea lor sau sabotajele observate, precum și delăsările.

Atât brigadierul cât și pontatorul aveau întreaga viață a unui om în mâinile lor. Pe baza rapoartelor favorabile ale brigadierului și pontatorului, se admitea deținutului scrisoarea teoretică lunară, pachetul lunar de 5 Kg. sau vorbitorul. Dacă nu, omul era sortit tu-

BARACĂ TIP
ÎN LAGĂRELE DE DEȚINUȚI
POLITICI DIN DOBROGEA

turor șicanelor posibile și imposibile. Eu personal nu am avut dreptul la niciun vorbitor în cei trei ani și două luni de Canal. Am primit în schimb șase pachete și trei scrisori dela părinți. Alții, nici atât.

Pontatorul se alegea după aceleași criterii ca și brigadierii. Dintre brigadieri era ales un prim-brigadier, care avea sarcina controlului general al activității lagărului. El nu ieșea pe șantier, nu avea contact decât rareori cu deținutul, lucrând tot timpul prin brigadieri, pontatori și... informatori. El era cel mai important element al administrației în interiorul lagărului. După câte se va vedea, unui astfel de prim-brigadier i s'a dat chiar o armă dela ofițerul politic al lagărului cu care a ucis un om în incinta lagărului.

Informatorii sau "turnătorii", cum li se mai spunea, în cea mai mare măsură erau cunoscuți în fiecare brigadă. Ei însă nu puteau să fie cunoscuți decât într'un timp mai îndelungat în alte brigăzi și de aceea, ei lucrând în colaborare cu alții din alte brigăzi și alte dormitoare, reușeau să colecteze informații abundente printre oameni. Informațiile erau predate, după caz, brigadierului, pontatorului, primului brigadier, plantonului dela birouri sau chiar direct unui ofițer din biroul politic. Totul însă bine camuflat. Acești oameni au făcut aproape tot atât rău în rândurile deținuților cât și administrația criminală. Informatorii nu reușeau să rămână necunoscuți întrucât, în baza dreptului brigadierului de a da suplimente din mâncarea care rămânea în hârdău, aceștia (turnătorii) erau numiți cu regularitate, încălcându-se drepturile după care numai cei cari făceau sau depășeau norma, într'o anumită ordine, beneficiau de supliment. In general, turnătorii lucrau mai ușor, li se dădeau munci preferențiale, și, atunci când le venea rândul să facă de planton noaptea în dormitor, întotdeauna se afla un motiv ca să fie eludați sau, în cel mai rău caz, puși schimbul întâiu, la schimbul doi și trei în acea zi, apărând ca din senin, doi pedepsiți de brigadier. Mai aveau și alte favoruri, cum era regularitatea pachetului lunar, a vorbitorului (uneori și familiar, când putea să-și primească într'o odăiță din lagăr soția și să stea cu ea câteva ore împreună, privilegiu extrem de rar între deținuții de rând, de acesta numai brigadierii și pontatorii fiind îndreptățiți) să-și cumpere dela chioșcul alimentar din lagăr țigări, unt și biscuiți fără limită, etc. In schimbul acestor beneficii care, trebuie să recunoaștem, în acea epocă de cruntă înfometare erau extraordinare, putând să salveze un om dela moarte, mulți dintre deținuții închisorilor din țară și din lagăre s'au transformat în hiene hrăpărețe, devoratoare a propriilor lor frați, dând mâna cu criminalul temnicier, Gheorghe Gheorghiu-Dej și întreaga lui șleahtă de tâlhari.

In mod curios, denunțătorii sau informatorii au fost mai mulți în prima perioadă a detențiunii decât în a doua. Vorbim aici de perioada 1949-1954 prima, și 1959-1964, a doua. In faza a doua nu se mai nășteau turnători noi în lagăr sau penitenciare, ci toți cei vechi, cari fuseseră arestați din nou făceau această treabă și cum nu toți dintre ei au avut această soartă, numărul lor a fost mai mic. Printre denunțătorii din faza a doua, nu numărăm pe foștii membri de partid sau foștii colaboraționiști politici cu comuniștii, cari au ajuns la închisoare și cari și aici practicau ca afară denunțul, ca o a doua natură a lor.

Brigadierul și pontatorul erau indivizi cari s'au rupt de masa deținuților, cari nu mai aveau nicio relație prietenească cu niciun deținut, chiar dacă îi era frate sau tată, și nu tolerau nicio prietenie care se închega între alți oameni; când observa așa ceva, imediat intervenea ca nucleul să fie spart prin transferări în alte brigăzi. Erau duri, desumanizați, unelte oarbe în mâinile unor criminali sadici. Tipul brigadierului depe Canal va rămâne o amintire monstruoasă a oricărui deținut, provocându-i coșmare oridecâteori își va aduce aminte de el.

Revenind acum la felul cum se petrecuseră faptele preliminare a tragerii oamenilor în dormitorul studenților reeducați spre a fi snopiți în bătăi, dupăce avem toate informațiile de mai sus, vom înțelege mai ușor dece niciuna dintre victime nu a putut să evite cursa.

In fiecare dormitor de brigadă se prezenta plantonul lagărului, fost căpitan, Nicodim Lazăr, sau primul brigadier, Cojocaru, sau Neagu, sau brigadierii Grama, Bogdănescu, sau un alt brigadier de încredere al administrației și comunica persoanei în cauză că este chemat la birou. Aici omul nu ajungea să se întâlnească cu vreun reprezentant al administrației, cum i se spusese, ci era luat în primire de unul din grupul studenților, pe care nu-l cunoștea și care îi spunea că, din ordinul dlui Lt. Chirion, să-l urmeze. Era dus la una din brigăzile studenților, cari, la început, purtau o literă alfabetică, iar acuma, fatala denominație de brigăzile 13 și 14.

La primele ședințe a fost de față și Chirion. Oamenii erau puși

să șadă în șir pe un priciu, depe care se luaseră păturile și se întinseseră la ferestre. Erau cuprinși de o ușoară panică când erau aduși spre brigada studenților, deoarece se cunoșteau anumite lucruri misterioase ce s'ar petrece aici; dar mai știau că acestea nu se petrec decât între studenți și când l-au văzut pe Chirion acolo, aproape că s'au liniștit. Se mai întâmpla ca administrația să facă unele comunicări deținuților, adunându-i într'o anumită baracă.

Alăturea de Chirion se mai aflau fiorosul Bogdănescu, un student întârziat, fost căpitan în armată și apoi deblocat; apoi medicul lagărului, unul dintre cei patru, Dr. Eugen Suroiu, băiatul unui fost ofițer de aviație din Blaj, fost coleg de medicină cu mine la Sibiu și încadrat în același lot cu mine (Liga Apuseană a Moților), precum încă vreo câțiva studenți, cunoscuți în lagăr, brigadieri sau pontatori (Coriolan Gherman, Vasile Marian, Gh. Marian-Timișoara, Grama, Enăchescu, Bordeianu, Văcariu, etc.).

Ofițerul politic în câteva cuvinte a vorbit despre svonurile cari circulă printre deținuți, privitoare la iminența începerii unui războiu și despre agitația oamenilor, cari văd în această eventualitate o slăbire a protectoarei mult slăvite, URSS; a mai vorbit apoi despre încetinirea ritmului de muncă și slăbirea disciplinei interioare, precum și a contactelor cu civilii, pe care unii deținuți le fac împotriva tuturor dispozițiunilor. La urmă, a mai adăugat ceva referitor la acei ce conduc lăuntric aceste opinii și acțiuni.

Dintre cei ce erau de față, niciunul nu putea fi pus sub o asemenea acuzație, pentrucă niciunul dintre ei nu erau dintre persoanele de mâna întâia din lagăr, apoi nu erau nici dintre aceia cari să fi încercat să se opună unor dispozițiuni ale administrației și, la muncă, erau conștiincioși, atât cât le îngăduiau puterile slăbite.

La un moment dat Chirion s'a retras și a luat Bogdănescu cuvântul, repetând cam aceleași lucruri ca Chirion. Dar puțin câte puțin, Bogdănescu a început să aducă acuzații persoanelor de față, fiind bine informat despre viața lor. Oamenii au început să se neliniștească de această întorsătură a lucrurilor, prevăzând că ceeace se petrece e mai grav decât își închipuiseră.

Brigadierul Subțirică, care nu era student, dar colabora strâns cu studenții reeducați și administrația, a intervenit și el, acuzându-i pe oamenii din brigada lui aduși la consfătuire. Cu aceasta, atmosfera s'a înveninat și mai mult, pe măsură ce cei de pe margini, înțeleși cu primii, au început să arunce și ei câte o vorbă

în sarcina cutăruia sau cutăruia. Unii au încercat să se apere. Această reacție naturală par'că a aruncat paie pe foc. Bogdănescu s'a ridicat deodată și le-a cerut, nici mai mult nici mai puțin, decât să demaște pe toți acei care instigă, sabotează, cari urăsc regimul și așteaptă pe Americani.

Adaug, pentru înțelegerea celor ce urmează, că la Canal studenții atașați administrației nu au întreprins o acțiune asemănătoare ca la Pitești, în sensul de a se ocupa de demascări propriu zise, ci și-au canalizat toată ingeniozitatea și forțele, neprecupețind nici propria sănătate, pentru a ridica la maximum randamentul la muncă al deținuților. Aceasta constituia un atentat împotriva vieții multora dintre noi. Cei ce nu-și îndeplineau norma (dupăce studenții le urcaseră atât de mult)—ceeace era aproape imposibil de realizat pentru un muncitor civil—trebuia să suporte grave consecințe: tăierea dreptului la pachetul lunar sau a vorbitorului. Fiind alimentați sub orice limită condițională pentru muncile faraonice la care eram supuși, micul adaus dintr'un pachet cu alimente consistente ajuta enorm în acea perioadă la menținerea organismului și constituia însăși baza rezistenței noastre fizice. Pe lângă aceasta, se mai adăuga și menținerea relațiunilor cu familia care, în felul acesta, știa unde te afli și avea oarecare liniște. Neîmplinirea normei aducea o mulțime de complicații și suferințe, care se resfrângeau cu aceeași intensitate atât asupra deținutului cât și asupra familiei sale. Numai noi, cei mai tineri, împlineam norma și numai arareori; necum cei mai în vârstă sau cei bolnavi.

Aceasta este principala crimă pe care aceste unelte ale Administrației, recrutate dintre studenți, au comis-o la Canal și aceasta e destul de mare, dacă ne gândim că au murit zeci și sute de oameni, ca urmare a eforturilor supraomenești la care fuseseră împinși de acei zeloși înebuniți, în urma unui regim de schilodire a minții și caracterelor lor, și toți aceia cari au murit, au închis ochii tumefiați și diformi, cu stigmatele respingătoare ale edemului foamei.

Deoarece nimeni dintre cei agrăiți nu au răspuns somațiilor ticăloase ale acelei brute, care era Bogdănescu, acesta a început să se agite, să înjure și a năvălit cu pumnii în primul om care era lângă el, un biet general bătrân, care, de spaimă, a leșinat după primele lovituri primite. La acest semnal, cei aproape optzeci de deținuți-reeducați câți erau în baraca respectivă, s'au deslănțuit cu aceeași furie asupra celorlalți. Pentru a nu se auzi afară țipetele

celor loviţi, o parte din ei trecând în aceeaşi clipă la zângănirea instrumentelor muzicale.

Doctorul Suroiu avea misiunea de a da primele ajutoare, în cazul că vreuna din victime ar fi suferit vreun şoc mai grav, din care să nu-şi poată reveni.

Loviturile şi înjurăturile cele mai triviale au ţinut jumătate de oră cel puţin, în care timp nenorocitele victime au trăit clipe de disperare şi de suferinţe indescriptibile.

Am avut ocazia să vorbesc cu foarte mulţi dintre ei şi, ca o notă comună, la toţi le revenea aceeaşi caracterizare a acestor clipe: "Asaltul studenţilor spre noi ni s'a părut o glumă de prost gust la început, pentrucă noi toţi puteam să le fim părinţi. Şi între noi erau unii cari îşi aveau nepoţi aici sau cunoscuţi din familie. Dupăce am primit pumni în capete şi lovituri de bocanci în spate sau piept, peste minţile noastre a coborît ca o negură şi ne-am adâncit într'un coşmar pe care nu-l credeam posibil, chiar sub proba acelei realităţi crude, acesta a fost probabil motivul că aproape niciunul dintre noi nu s'a văitat, ţipând, urlând sau manifestându-şi groaza în alte forme sgomotoase. Şocul moral fusese desăvârşit şi efectul urmărit realizat în întregime."

Aceasta fusese a doua bătaie la baraca studenţilor proveniţi dela Piteşti şi fusese cunoscută de toată lumea; de altfel aceasta era şi intenţia administraţiei. Prima bătaie se petrecuse cu două-trei săptămâni mai înainte şi fusese regisată cu un număr mai mic de oameni. Aceştia fuseseră aproape toţi informatorii administraţiei, cari, căzuseră în disgraţie sau pur şi simplu lăsaţi deoparte, ca nemai fiind utili. Din această cauză, prima serie de bătuţi a păstrat taina şi numai unul sau doi dintre cei vreo 16 au făcut unele indiscreţii, care însă nu au fost crezute, avându-se în vedere dela cine veneau.

Multă vreme peste oameni a plutit ca o pasăre sinistră isprava studenţilor bătăuşi şi nimeni nu mai adormea de acum aşa de repede seara, turburat de posibilitatea repetării pe piele proprie a ceeace se petrecuse cu ceilalţi. Nimeni nu era sigur că nu are şi el vreo notă informativă la administraţie, depe urma căreia să nu aibă de suferit aceleaşi consecinţe. Cu amarnic umor un inginer de înaltă morală şi aleasă cultură, mi-a spus odată, când eram trei într'o şuetă pe un şantier:

—Dintre noi, unul e turnător. Aceasta e proporţia. Inginerul se referea la informatorii cari mişunau în mijlocul nostru.

Trăiam zile de groază şi de incertitudine. Politica regimului se înfăptuise şi în inchisoare: sâmburele neîncrederii fusese sădit şi el va da roade blestemate din ce în ce mai multe, aşa cum se va vedea.

Studenţii, aliaţi ai stăpânirii, păşeau triumfători prin lagăr, împrejmuiţi de ură, ocoliţi şi dispreţuiţi.

In vara anului 1951, s'a petrecut în lagărul Peninsula o crimă monstruoasă care, în felul cum a fost regisată, descopere cum nu se poate mai clar mâna din umbră a Securităţii, care nu avea astâmpăr în uneltirile ei până nu ucidea nu numai spiritul trecutului naţional al neamului nostru, dar şi pe martorii sau corifeii acestui spirit.

Doctorul Ion Simionescu dela Turnu-Măgurele a fost victima acestei crime şi despre aceasta vreau să vorbesc.

Era o dimineaţă senină de vară şi lagărul părea pustiu. Aproape toată lumea ieşise la lucru şi în interiorul sârmelor nu se mai aflau decât două sau trei brigăzi cari ieşeau numai la ora 5 după masă, fiind schimb de noapte, o brigadă de construcţii interioare şi de întreţinere şi o jumătate din brigada de construcţii a studenţilor care, dintr'un motiv pe care nu mi-l amintesc, rămăsese şi ea în interior. Cei ce urmam să ieşim în schimbul doi, eram puşi dimineaţa între 11 şi 3 ca să facem corvezi interioare, ajutând la construcţiile de barăci. De data aceasta eu am fost repartizat la poartă. Treaba pe care o aveam de făcut era să preiau dela gardianul din poartă căruţa cu piatră sau nisip, care era adusă până aici de un civil, şi să o conduc undeva mai departe, la locul de construcţii, şi să o descarc. Aproape 20 de oameni din brigada mea făceau acelaşi lucru. Eram morţi de somn. Veneam dimineaţa la ora 7 dela lucru, dela Cariera Canara, luam cafeaua neagră şi ne culcam, ceeace, dupăce ne desechipam, era 8. La ora 11, tot a doua zi ne venea rândul la corvezi, câte o jumătate de brigadă.

Mânam o pereche de căluţi roibi, focoşi, spre temelia unei barăci când, deodată, în faţa mea a apărut un om bine închegat, pe timpuri, probabil, robust; acum era slăbit, roşcovan, pe cap purtând o pălărioară verde, conică, cu şnur împrejur, una dintre acele pălării pe care o poartă în ţară pădurarii şi conducătorii silvici.

—Opreşte, tinere, zise omul, ridicându-şi mâna în faţa cailor.

Apoi a continuat cu voce blândă, cu timbru plăcut, lucru surprinzător în lagăre, unde oamenii se abrutizează și, inconștient, vorba lor devine aspră:

—Căruța aceasta merge la cuptorul de var, îmi zise omul. Ia-o pe după bucătărie, îmi mai zise el.

Eu ținem încă strâns hățurile cailor și mă uitam la acest om. Cunoșteam pe toți oamenil cari lucrau în interior, la construcții, întâi că aproape toți erau țărani din Munții Apuseni și, al doilea, lucram la corvezi cu ei de peste un an. Pe acesta încă nu-l văzusem și, la studenți, erau doi sau trei oameni mai vârstnici, pe care îi cunoșteam de asemenea, însă pe acesta nu îl știam.

—La ce brigadă aparții dumneata?, l-am întrebat eu.

—La studenți, răspunse omul, și se apropie de mine.

In ochii lui am văzut deodată o suferință frântă, pe care a vroit să o acopere instinctiv cu pleoapele pe care și le strânsese ceva mai tare, dar nu a reușit să-i șteargă urma.

Și-a întins mâna și și-a spus numele:

—Sunt doctorul Simionescu.

Știam de mai mult timp că doctorul Simionescu fusese adus în lagărul nostru, dar încă nu-l întâlnisem. La început fuese repartizat la o brigadă care muncea la săpături, după câte fusesem informat.

—Sunt de o săptămână în această brigadă. Ofițerul politic mi-a spus că aici mi-e locul, între tinerii cărora noi bătrânii le-am făcut o educație politică greșită.

In câteva cuvinte, doctorul Simionescu mi-a mărturisit tragedia. Câteva nume de cunoștințe comune din lagăr ne-a stabilit încrederea imediat.

—Simt că voiu înnebuni. Mi se fac cele mai îngrozitoare șicane și, în fiecare seară, sunt obligat să ascult insultele cari se aduc generației mele, fără dreptul de a o apăra. Mai mult, sunt bruscat cu violență și pe șantier înadins mi se dau să execut munci de salahor pe care la vârsta și posibilitățile mele fizice, sunt pentru mine adevărate suplicii.

—Mai terminați vorba acolo, banditilor, strigă un băiețandru la noi, pe care îl cunoașteam din văzute; era unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai locotenentului politic Chirion, o adevărată fiară.

Doctorul Simionescu s'a îndepărtat de căruță, s'a uitat la copitele căluților cari s'au proptit puternic ca să pornească căruța, și, ochii lui apoi mi-au întâlnit iarăși privirile mele. Sub tristețea care îl umbrea, am simțit vibrarea unui suflet cald, generos, a unui apostol subordonat unei mari credințe, pe care, prin știința și vocația sa națională, o închinase fără rezervă neamului meu. In acea clipă nu-mi închipuiam că aceasta a fost și prima și ultima mea întâlnire cu doctorul Simionescu.

Nu au trecut nici două săptămâni când, într'o dimineață, la ora șase, când venise schimbul la cariera Canara, unde brigada noastră lucra peste noapte, ne-a adus vestea grozavă a uciderii doctorului Simionescu. Uciderea unui om într'un lagăr produce o adâncă depresiune morală asupra oamenilor. Par'că toți se cufundă în interiorul lor, le piere glasul și în ochii lor întâlnești numai pustiu. Conștiința unui sfârșit asemănător posibil pentru fiecare, este atât de covârșitoare încât nimeni nu mai îndrăznește să își fixeze nici cel puțin speranța promițătoare pentru a doua zi. Așa au arătat frații noștri când au pășit pe șantierul Canara în acea dimineață când ni s'a adus vestea înfricoșătoare, și așa am plecat noi spre lagăr, învăluiți în zăbraznicul mortuar al unui destin blestemat, împotriva căruia nu puteam să ne împotrivim cu nimic.

Din ceeace am aflat atunci imediat și din ceeace am aflat mai târziu, când unii dintre studenții reeducați și-au revenit din rătăciri, (ei fiind atunci la locul scenei), moartea doctorului Simionescu unul dintre cei trei șefi ai generației anului 1922 (ceilalți doi au fost Corneliu Zelea Codreanu și dr. Dănulescu) s'a petrecut astfel:

Brigada și studenții lucra la construcții la Tasaul. Pe marginea lacului, se construia un așa numit Grup Social de clădiri. Șantierul era împrejmuit cu sârmă ghimpată și, în afară de soldații de securitate cari erau la cele patru colțuri ale patrulaterului șantierului, mai erau și soldați intermediari care nu aveau posturi fixe, putându-se mișca pe traseul care îl păzeau. Construcțiile erau în diferite stadii de lucru. Doctorul Simionescu lucra în interiorul unui pavilion, unde trebuia să ducă materiale, ca mortar, cărămidă, ipsos, apă, etc., la studenții cari lucrau pe schele. Seara avusese loc în brigada studenților o ședință de prelucare a doctorului Simionescu, pe care Bogdănescu, acea lighioană în formă de om, căuta să-l oblige să recunoască existența unui plan premeditat la luptătorii naționaliști români, conform căruia acești oameni intenționau

să sădească în sufletele tineretului idei criminale de intoleranță a altor naționalități, de ura semită, atitudini antimuncitorești, antisovietice, antiștiințifice, antiprogresiste, etc. Se pare că ședința a fost extrem de agitată și că doctorul Simionescu a fost maltratat mai rău ca în oricare altă seară precedentă. Dimineața, când a ieșit la lucru, ni s'a spus că doctorul Simionescu părea transfigurat, extrem de obosit, —fusese ținut la "judecată" până la ora 3 dimineața— și, aparent, incapabil să se autocontroleze. Incontestabil suferise un șoc moral care îl desconcertase într'un anumit grad.

Câțiva studenți din grupa de lucru, cari erau cei mai înrăiți și aveau bogate caziere infamante dela Pitești, Târgșor sau chiar din interiorul lagărului Peninsula, au continuat neslăbit cu terorizarea morală a doctorului. De altfel, aceasta era una dintre metodele obișnuite în lucrarea de reeducare a unei persoane. Trebuia să se țină de capul lui în toate chipurile, să-i creieze obsesii de culpabilitate și de complexe multiple, încât omul să fie condus sigur spre disperare. Când omul ajungea aici nu mai avea decât două soluții în față: ori să capituleze în fața siluitorilor morali, și atunci urma să recunoască ca adevărate toate acuzațiile criminale care i se aduceau și, inevitabil, trebuia să se atașeze și el la banda reeducatorilor, ori, a doua soluție, să se sinucidă. Când eram în închisori, nu aveam la îndemână a doua soluție, întrucât nu aveam nici mijloacele fizice de a ne curma viața (lamă, funie, etc.), și nici prilejul să ieșim în sârme. Ori, la Canal, și în toate lagărele, aveam toate aceste posibilități. In plus studenții reeducați și administrația, care le stătea în spate cu inspirația și uneltele, își lărgise considerabil câmpul de aplicațiune a crimei.

Doctorul Ion Simionescu, despre care oameni din orașul lui și distinși bărbați din generația sa vorbeau numai cu superlative când se discuta asupra caracterului său, asupra capacității sale științifice, asupra calităților sale cetățenești, etice și creștine, ca să nu mai cuprindem și patriotismul și umanitarismul său proverbial, nu putea să ajungă la soluția întâi sub nicio formă. Era prea ancorat în valori înalte, prea temeinice și cultivate o viață întreagă, cu ardoare și deplină convingere. De acest lucru erau conștienți și ofițerii politici și studenții cari îl aveau în grijă. Dar, chiar pentru acest motiv, în plus, pentrucă doctorul Simionescu, în baza credinței sale creștine, adânc sădită în ființa lui, nu ar fi putut admite si-

nuciderea, grupul criminal trebuia să-l aducă la acest punct sau să săvârșească ei crima.

In acea zi caldă de vară, când soldații piroteau în posturi sub dogoarea soarelui dobrogean, în apropierea prânzului, mai de grabă ca de obiceiu, a sosit ofițerul politic pe șantier și cu el un alt ofițer, din comanda batalionului de securitate. Garda a fost schimbată neîntârziat și apoi totul a revenit la normal. In schimb, în clădirea înaltă, unde se afla grupul în care era doctorul Simionescu, studenții îl hărțuiau incontinuu pe acesta, mai mult ca oricând. Tot timpul i se aruncau tot felul de reproșuri, folosindu-se cel mai trivial limbaj, se svârlea în el cu bucăți de cărămidă, de mortar uscat, bucățele de lemn sau capete de scândură. Doctorul Simionescu își vedea de lucru. Ochii lui înotau în lacrimi. Se știa singur, absolut singur între acești mici monștri, transformați astfel de mârșava mână criminală a partidului comunist. Cum nu ar fi vroit el să le spună tot timpul despre căderea lor și primejdiosul laț în care căzuseră.

Nu am reușit să aflu decât două sau trei nume ale studenților cari erau în grupa de tortură. Din nenorocire și acestea le-am uitat, reamintindu-mi doar de unul dintre aceste nume, Ioan Olteanu, fost normalist la Tg. Mureș, dupăce a dat diferența de liceu, s'a înscris la Universitatea din Cluj. Chiar dupăce studenții supraviețuitori și-au revenit, se fereau să amintească numele acelora dintre ei care săvârșiseră acte prea mârșave.

La un moment dat, văzând studenții că dr. Simionescu nu reacționează cum ar fi dorit ei, unul a agățat o funie de o grindă pe unde trebuia să treacă doctorul cu materialele. Prima oară doctorul a trecut făcându-se că nu o observă. Studenții au început să-l ridiculizeze.

—Ce, te faci că nu vezi funia, banditule? a zis unul.

—Este pentru tine, porcule, a adăugat altul. Nu meriți altceva, după nenorocirile pe care le-ai adus poporului român în 25 de ani de beznă.

—De ce nu-ți bagi gâtul în laț, dacă ești om de onoare? spuse un altul. Atunci te-am crede că ești om de atitudine. Dar ți-e frică că te doare, banditule.

Aceste atacuri verbale, murdare și scandaloase, nu au putut să nu-i atingă cele mai intime adâncuri ale sufletului acestui om nobil și onest, care era profund conștient că întreaga sa viață nu a

căutat să facă altceva decât să fie util şi să aline suferinţele oamenilor.

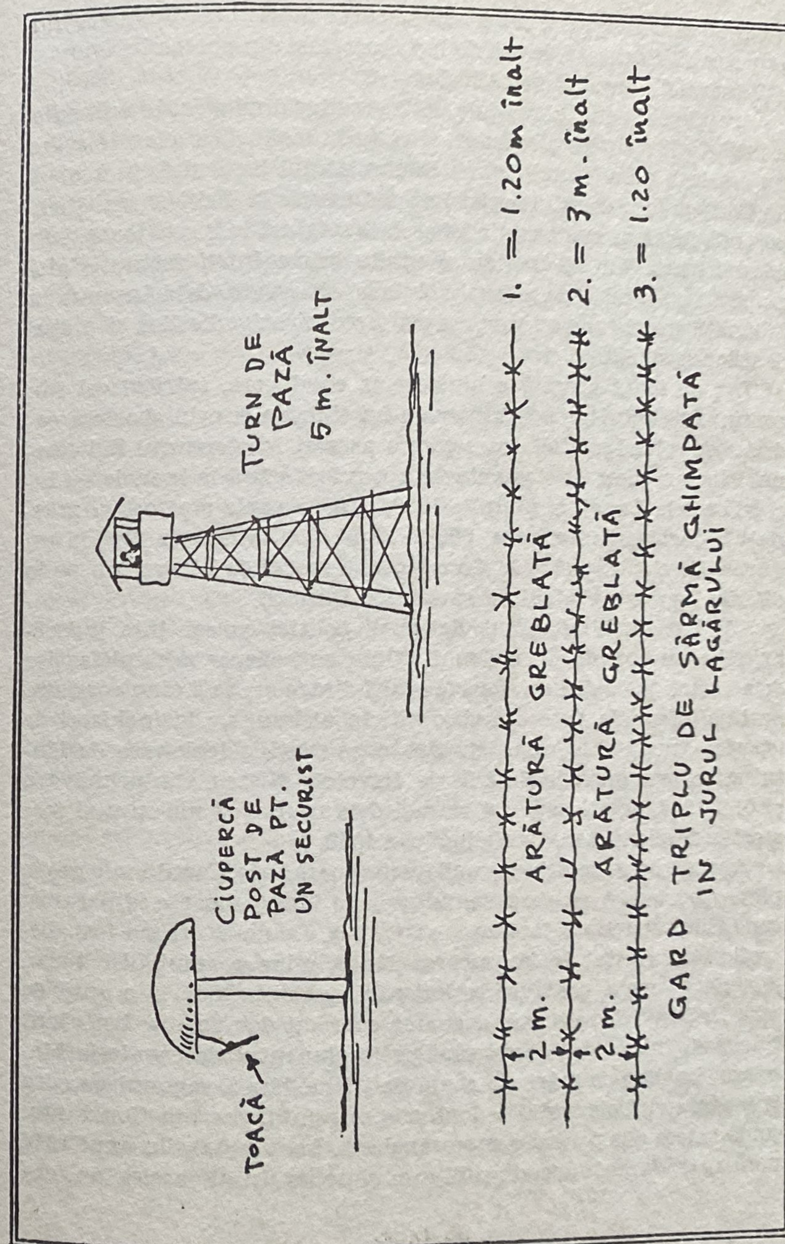
Unul dintre acei studenţi, dintre acei care ucisese şi la Piteşti, s'a apropiat cu îndrăzneală de dr. Simionescu, când acesta se nimerise din nou lângă laţul funiei care atârna deasupra unor dulapi şi, când doctorul s'a apropiat, i-a dat un ghiont încât acesta, a scăpat din mână găleţile cu mortar şi a simulat că îi pune laţul de gât. Nu se poate şti dacă gestul acestuia ar fi mers până la capăt, adică să-l stranguleze pe Simionescu. Schimbarea gărzii mai de grabă cu ceva şi apariţia celor doi ofiţeri de care am amintit, pledează însă pentru premeditarea crimei.

Doctorul Simionescu când a văzut intenţia criminală a acestora, pentrucă imediat s'au mai alăturat şi alţi tineri, cutremurat de spaimă şi de groază, a năvălit pe una dintre uşile care i-a fost mai aproape şi a ieşit afară. Neştiind ce să facă în prima clipă, unde să meargă şi cui să se adreseze, —desigur, el se gândea la un reprezentant înarmat sau oficial al lagărului, nici într'un caz nu la brigadierul Bogdănescu—, s'a îndepărtat în fugă spre sârme unde erau soldaţii de pază. Era evident că omul era disperat, că fuge de o ameninţare serioasă, mai cu seamă că în timpul acesta ţipa ca să fie salvat. Mi s'a relatat că doctorul Simionescu apela după ajutor.

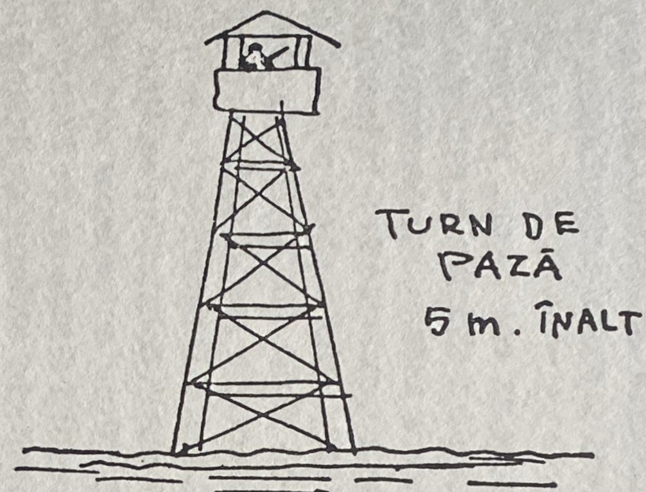
Nici nu a apucat să se apropie până la limita de cinci metri de sârme, care nu putea fi depăşită, fără riscul de a fi împuşcat, că un soldat din afara sârmelor a şi tras în doctorul Simionescu câteva focuri de armă care l-au ucis fulgerător. Soldatul, se pare că nici nu l-a somat reglementar.

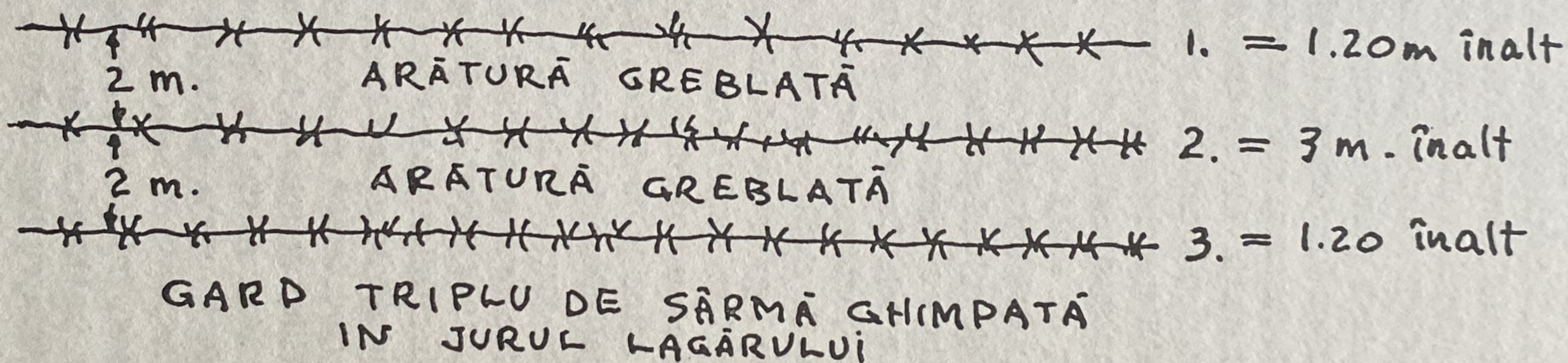
Crima, a cărei victimă a fost doctorul Simionescu, a fost cu siguranţă plănuită. Prin orice mijloace el trebuia ucis. Cum s'au mai petrecut şi alte crime în acest lagăr sau în altele, s'a putut constata că oricând o persoană exercita o prea mare influenţă prin prestigiul său in jurul său, în baza represiunii radicale împotriva tuturor forţelor polarizante, organele de securitate au fost radicale. Zona de preavizare de 5 metri până la sârme este valabilă numai pentru cazul că un deţinut ar fi încercat să se apropie pe furiş spre sârme, dar nu ţipând şi apoi, unde mai pui că era şi ziua amiaza mare.

Prin moartea doctorului Simionescu generaţia luptătoare naţionalistă din ţară a pierdut o forţă de cea mai înaltă factură, a pierdut un bărbat luminat de principiile unui larg umanitarism.

GARD TRIPLU DE SÂRMĂ GHIMPATĂ
IN JURUL LAGĂRULUI

un cetățean integru și un medic a cărui mână binefăcătoare nu va putea să fie uitată de mii de foști suferinzi din partea inferioară a Munteniei, din răsăritul Oltului.

Acest eveniment jalnic și de tot îngrozitor din lagărul Peninsula a înrăutățit simțitor atmosfera și viața în lagăr. Din această stare nu am ieșit până la înlocuirea comandatului lagărului, în același an 1951, cu locotenentul major Lazăr. De unde la închisoarea Gherla, unde fusesem mai înainte își creiase o faimă înfricoșătoare, sub administrația lui săvârșindu-se multe crime între deținuți, aici a apărut cu o serie de măsuri salutare, observate, dela început în înbunătățirea hranei și micșorarea teroarei brigadierilor și a studenților reeducați.

Dar cu toată această schimbare la conducere, spiritul cel rău continua să subsiste, prin persoana lui Chirion și prin sporirea cadrelor de ofițeri-politici, între care a excelat locotenentul Sălișteanu. Prigoana acestor elemente ne-a urmărit până la încheierea lucrărilor dela Canal, la 21 Iulie 1953, când o parte am fost împrăștiați la închisori interioare, 600 la Aiud, 600 la Gherla, 200 la un șantier de cioplit piatră la Constanța și restul de câteva mii pe la diferite lagăre din Moldova sau Delta Dunării.

Când s'a închis Canalul, deținuții politici cu sentințe judecătorești erau puțini, cei mai mulți fiind cu pedepse administrative dela 12 luni la 60 de luni. Foarte mulți dintre cei cari erau condamnați de tribunale, fuseseră absorbiți în ultimul an la închisori de ispășire sau duși la mine, dupăce organizațiile legionare deslănțuiseră câteva greve la Baia Sprie, Cavnic și Nistru. Din primăvara anului 1953, aceștia au fost retrași dela muncă și nu au mai fost scoși în ateliere, până în Octombrie 1959.

Amintirile mele dela muncile ucigătoare dela Canal sunt grele, pline de tristețe, trecând demulteori pe lângă moarte, din cauza condițiilor de muncă la care am fost pus. De două ori am fost distrofic. Am asistat la împușcarea lângă mine a unui biet țăran din părțile mele, pentrucă se îndepărtase doi pași să ia o gură de apă, înebunit de sete, sub dogoarea soarelui dobrogean. Am văzut împușcat înlăuntrul cordonului pe locotenentul de cavalerie Mageaгu, in timp ce mânca o coajă de pâine, lângă vagonul pe care îl încărca cu bolovani. De două zile se reîntorsese din Constanța, unde fusese dus pentru o supra-anchetă. Era arestat din anul 1946 pentru trădare de secrete militare, și acum. în al șaselea an, era

împușcat în mod premeditat, deoarece nu răspunsese favorabil la anchetă. Cu o seară mai înainte, când ne schimbam la locul de muncă, fiind în schimburi consecutive, mi s'a spus că cei din Constanța nu au fost mulțumiți de declarațile lui.

Intr'o frumoasă dimineață de Iunie 1952, când ieșeam o coloană de o mie de oameni cu destinul Mamaia, unii pentru baraje, alții la construcții de instalații de concasoare, alții pentru grădini și alții pentru săpături, am văzut cum un planton dela barăcile din partea de nord a lagărului, ieșind să arunce gunoiul pe care-l măturase în lada destinată acestui scop din spatele closetului de aici până la prima linie de somație mai fiind cel puțin 30 de pași, a fost împușcat, din fericire nu mortal, rămânând cu brațul drept anchilozat.

L-am mai văzut împușcat în lagăr pe V. Dumitrache, un admirabil mecanic din București, care reușise să evadeze cu complicitatea unei tinere femei, șofer pe un camion destinat necesităților de muncă depe șantier. Dându-se alarma pe întreg teritoriul, care era împânzit de agenți ai Ministerului de Interne, căci la acea dată eram în jurul a o sută de mii deținuți, (aici socotesc și pe cei de drept comun), Dumitrache a fost descoperit într'o cabină de frânar a unui tren de marfă, chiar când trecea Dunărea. A fost adus în lagăr, legat de un stâlp în mijlocul curții lagărului, denumit stâlpul infamiei. Această măsură fusese luată de un scelerat, colonelul activ Augustin Albon, responsabil de securitatea coloniilor de deținuți dela Canal, și care, cu câtiva ani în urmă, îmi fusese croitorul meu din Turda. Dupăce s'a întunecat, Dumitrache a fost dus într'o carceră din dosul Magaziei din apropierea Birourilor Administrației. Fusese pus în lanțuri. Brigada de mecanici, unde fusese și el, era foarte aproape, și cum el era foarte iubit de toți, fiind o fire veselă și antrenantă, aceștia au fost atenți toată noaptea la ceeace se întâmpla cu el. Având și eu câtiva buni prieteni în această brigadă, prin intermediul cărora obțineam ziare din afară, el având contactul cu civilii, mi-au spus a doua zi ce se întâmplase cu nenorocitul lor camarad.

Seara se intensificase paza interioară, prin sporirea numărului de gardieni. Aceștia patrulau neînarmați printre bărăci și făceau inspecții plantoanelor și în dormitoare. Studenții afiliați Administrației erau de asemenea în stare de alarmă.

Pe la unu noaptea s'a auzit un pocnet de armă din direcția car-

cerelor. Plantoanele din apropiere au ieşit să vadă ce se întâmplase. Dar, ca din întâmplare, în jurul acestor barăci se arătară gardieni cari le-au ordonat să se retragă imediat în dormitoare. Totuşi unul din bunii prieteni ai lui Dumitrache, care reuşise decuseară să-i strecoare câteva ţigări şi o bucată de pâine, s'a nimerit afară din baracă şi într'un loc întunecat, de unde a putut observa oribila crimă.

De carceră s'a apropiat, la acea oră a nopţii primul brigadier, Constantin Madan, acuzat pentru unele vini pe care niciodată noi nu le-am putut afla. Mulţi îl bănuiau că e de drept comun, fiu de preot din Hotin, cam de 50 de ani, de profesiune învăţător sau profesor, şi acum condamnat la 25 de ani închisoare. A deschis uşa carcerii, a vorbit câteva cuvinte cu Dumitrache şi apoi s'a auzit descărcarea armei. Madan îl împuşcase cu mâna lui. Nu mai rămânea nicio îndoială că arma îi fusese dată de organele securităţii. Postul de pază exterioară era aproximativ la 50 de paşi. Cum e normal, ca în cazuri de mişcări sau observări de fapte suspecte în lagăr, să se dea alarma imediat, soldatul securist, tânăr în termen, prevenit bineînţeles, nu a semnalat nimic. Madan s'a retras apoi şi la câteva minute a venit însoţit de o altă persoană al cărui nume nu s'a aflat, însă tot deţinut, şi luându-l amândoi într'o pătură pe Dumitrache, l-au dus până la gardul de sârmă, la picioarele soldatului din pasarela de pază. S'au grăbit să ia pătura de sub el şi de abia depărtându-se, soldatul din post a bătut scurt toaca de alarmă, a strigat ceva, şi a descărcat al doilea foc de armă în acea noapte. Apoi s'a dat alarma generală.

Dimineaţa când ne îndreptam spre şantierul numit "Mustaţă" l-am văzut pe bietul Dumitrache sub o rogojină, iar cei cari au rămas în interiorul lagărului în acea zi, mi-au spus că Dumitrache avea încă lanţurile la picioare.

Se avusese grijă să se pună o tablă visibilă pe rogojină, de avertizare, că aşa vor păţi cei ce vor încerca să evadeze.

Şi am mai văzut oameni împuşcaţi, oameni striviţi de malurile de pământ sau călcaţi de tren, oameni în lanţuri ţinuţi câte 40 de zile şi zeci de bolnavi netrataţi, scoşi la lucru şi aduşi pe tărgi, ca să sucombe în infirmerie.

Dar în afară de aceste amintiri strict personale, cari mă copleşesc şi mă umplu de groază şi acum, mai însemnate mi se par acele cari, în afară de afect şi imaginaţie, reprezintă o stare de reflexe,

pornite din indignarea conştiinţei mele, care nu va găsi astâmpăr până nu va împărtăşi lumii mârşavele crime care s'au înfăptuit sub paravanul "umanismului socialist", cum îşi intitulează pompos doctrina adepţii învăţăturii comuniste, aceia care urmând pe Lenin în ceeace priveşte morala spun că: "este moral tot ceeace serveşte la dărâmarea clasei exploatatoare...".

II. RETROSPECȚIE ȘI PUNCTE DE ORIENTARE

Mișcarea Legionară, după armistițiul din vara anului 1944, se impusese curând după venirea Rușilor în România, ca una dintre cele mai amenințătoare primejdii pentru comuniștii români. Această primejdie se baza pe adâncimea unor convingeri pe care acești oameni și le însușiseră în lupta permanentă împotriva comunismului. Nu neglijăm caracterul anticomunist al partidului Național-Liberal, al tuturor acelor intelectuali și țărani crescuți în cultul proprietății private și al unui covârșitor număr de muncitori sau soldați întorși depe frontul din Răsărit, și chiar al unui anumit procent dintre membri partidelor, mai mult sau mai puțin marxiste, (Național-Țărănist și Social-Democrat), dar, fără a supralicita, cei ce au fost înrolați ca membri ai Gărzii de Fier, constituiau problema primordială a comuniștilor. Aici se aflau elementele mature și viguroase, capabile de luptă și de sacrificii și, în temeiul unei activități subversive îndelungate, nimeni nu era sigur dacă și acuma nu uneltesc în taină.

Un grup de legionari trimiși dela Viena, în toamna anului 1944, de către comandantul lor, Horia Sima, a avut misiunea precisă de reorganizare a mișcării de sabotare a frontului care se întindea cu repeziciune peste România și se apropia de granițele Germaniei și de mobilizare a altor elemente în rezistența din spate. Am stat la închisoare cu unii din acești comandanți sosiți în România si anume cu Comandantul General al Mișcării, profesor Nicolae Petrașcu, cu comandantul legionar Nistor Chioreanu însărcinat cu proble-

mele frontului din Ardeal, şi aproape cu toţi ceilalţi cari au jucat un rol de mâna întâia între anii 1944 şi 1948.

La 5 Decembrie 1945, Nicolae Petraşcu a fost atras într'o capcană ingenios organizată de organele superioare din Ministerul de Interne, care era de acum în mâinile partidului comunist. Dr. Vasile Noveanu, pe timpuri înalt personagiu în rândurile Mişcării Legionare, fiind şi ministru o scurtă perioadă de timp sub Regele Carol în 1940, la scurt timp după 23 August 1944, a intrat în contact cu partidul comunist şi s'a angajat pe cont propriu să ducă discuţii de conciliere cu comuniştii în aflarea unui mod de convieţuire între partidul comunist, care începea să se fortifice cu sprijinul Moscovei, şi elementele legionare care, şi în ţară erau în mare număr, şi cum este notoriu fuseseră duşmani de moarte ai lor. Intrucât Nicolae Petraşcu avea comanda Mişcării Legionare în România, care îi fusese atribuită de Comandantul Mişcării, Horia Sima, comuniştii îşi dădeau seama că nimeni nu poate vorbi în numele legionarilor în afară de Nicolae Petraşcu. Deaceea, prin dr. Vasile Noveanu, subsecretarul de Stat dela Interne, Teohari Georgescu, a reuşit să-l ademenească pe Nicolae Petraşcu—care activa subversiv în ţară—, într'o casă dela marginea Bucureştilor unde, după această împrejurare, Teohari Georgescu şi Nicolae Petraşcu au încheiat un fel de armistiţiu între cele două organizaţii politice. La tratativele care au urmat, după această întâmplare, un rol activ a jucat şi avocatul Valeriu Negulescu.

Discuţiile au fost purtate la marginea Bucureştilor, într'o vilă, cu farmacistul Nicolschi, acum un fel de şef al Siguranţei Statului, şi încă o persoană marcantă din partid, al cărui nume nu îl reţin (Mujic sau Săracu), de faţa fiind la toate întâlniririle, şi un fost agent al poliţiei antonesciene, un oarecare Popovici. Petraşcu a fost asigurat că legionarii nu vor avea să se teamă de nimic dacă renunţă la lupta lor subterană.

Prin acordul din 5 Decembrie 1945, se prevedea că Partidul Comunist, prin resortul Ministerului de Interne, va elibera pe toţi deţinuţii legionari din închisori, cari se mai aflau în baza unor sentinţe date depe timpul lui Antonescu sau cari participaseră la Rebeliunea din 21-23 Ianuarie 1941. De asemenea se asigura securitatea personală a acelor legionari reîntorşi din străinătate, prin paraşutare sau alte mijloace clandestine, cu condiţia ca aceştia să

se prezinte organelor poliţieneşti şi ale jandarmeriei, pentru a se identifica şi a-şi legaliza situaţia.

Conducerea Mişcării Legionare a dat asigurări că niciun membru al ei nu va mai desfăşura vreo activitate contra regimului, că se vor abţine dela sprijinirea altor elemente cari activează în subversitate împotriva regimului care se instalase şi că vor deveni cetăţeni leali.

In aceeaşi seară de 5 Decembrie, Nicolae Petraşcu, dupăce a semnat armistiţiul, a plecat liber în Ardeal şi alţi mulţi legionari au început să iasă la suprafaţă. Petraşcu a dat un comunicat prin presă, la care mulţi legionari s'au supus, iar o parte au rămas în expectativă. S'a întâmplat aşa cum bănuiau unii: comuniştii eliberau pe unii legionari, dar pe alţii, şi aceştia erau cei mai mulţi, îi reţineau. Petraşcu a ajuns să fie consultat de aproape fiecare legionar în parte ce are de făcut, pe lângă împrejurarea că era nevoit să intervină zilnic pe lângă Teohari Georgescu ca să-i libereze pe cei deţinuţi şi să grăbească formalităţile pentru graţierea celor din închisori. Comandantul General al Mişcării Legionare devenise un fel de avocat în Ministerul de Interne.

Această situaţie a durat fără nicio concesie serioasă din partea comuniştilor, până în luna Mai 1948.

In primele zile ale lunei Mai 1948, s'a dus din nou la Bucureşti ca să intervină pentru cei din închisori. L-a aflat pe Teohari Georgescu (tipograf român din Constanţa, al cărui frate a fost directorul penitenciarului din Arad, şi a avut una dintre cele mai indulgente şi umane comportări cu deţinuţii cari au fost sub paza lui), în cabinetul său dela Minister. Era puţin agitat şi nu l-a mai primit pe Petraşcu cu atâta curtuazie cum obişnuia până atunci. La repetarea cererii pe care Petraşcu o făcea pentru a nu ştiu câta oară, Teohari Georgescu a răspuns:

—Da, se pare că a venit timpul să ne ocupăm şi de legionari acum.

S'a uitat lung la Nicolae Petraşcu şi acesta a ieşit din Minister cu o strângere de inimă, cum a mărturisit ulterior, fiind sigur că se pregăteşte ceva.

Aceasta se petrecea cam prin 2-3 Mai 1948.

Foarte curând Nicolae Petraşcu a intrat din nou la Interne, dar nu prin uşa din faţă, ci prin una mai dosnică şi a stat ani de zile în subsolurile reci ale acestei groaznice clădiri.

A fost arestat în 13-14 Mai, pe când se reîntorcea dela o înmormântare dela Săliştea Sibiului.

In acele zile, în întreaga ţară s'au operat mii şi mii de arestări.

Ce se întâmplase în acest interval în sânul Mişcarii Legionare?

O bună parte dintre legionari au propus lui Nicolae Petraşcu să păşească la acţiune, deoarece Teohari Georgescu nu şi-a respectat cuvântul. Este cazul să citez aici comentariul pe care l-a făcut Ana Pauker asupra acordului din Decembrie. Scena autentică mi-a fost povestită de o persoană care era în Cabinetul lui Teohari Georgescu, cu câteva persoane marcante, când a intrat Ana Pauker, căreia i s'a relatat armistiţiul intervenit cu Mişcarea.

Această femeie crudă, după unele ciocniri ale partizanilor din munţi cu Securitatea, în care au căzut mai mulţi agenţi decât fugari, a declarat public:

—Acest propor mic şi obraznic trebuie înblânzit prin înfometare.

Acum, şi-a frecat mâinile în semn de aleasă mulţumire, şi a spus cu satisfacţie:

—Am făcut o afacere bună.

Cel care era mai stăruitor în a se regrupa forţele şi a se acţiona cu toată dârzenia era avocatul constănţean, Eugen Teodorescu.

Acesta lucrase într'un serviciu de informaţii din străinătate şi se gândea să iniţieze un sistem de colectare a întregului material semnificativ, referitor la amestecul Rusiei comuniste în afacerile interne ale României, precum şi în urmărirea mişcărilor unităţilor militare ale acesteia pe teritoriul ţării.

Reţeaua de informaţii trebuia să se sprijine pe studenţime, care, în acel ceas, era socotită forţa cea mai capabilă şi activă în menţinerea rezistenţii, fiind formată din tineret însufleţit de spiritul de jertfă pentru salvarea ţării de către cotropitorii sovietici.

Eugen Teodorescu i-a împărtăşit gândul acesta lui Nicolae Petraşcu .Acesta i-a răspuns că nu-şi poate asuma o asemenea răspundere, mai ales că el nu are mandat de reorganizare în noile împrejurări dela Horia Sima. Eugen Teodorescu a afirmat că are deslegare dela Horia Sima şi că chiar acesta l-a sfătuit cum să procedeze, atunci când a venit în ţară, în toamna anului 1947.

In această situaţie, Petraşcu a propus să se trimită o persoană la Linz, în Austria, ca să fie întrebat Horia Sima, şi să i se aducă ordinul acestuia.

Persoana aleasă a fost un tânăr student din Bucovina, fiu de învăţători, puţin la trup, cu privirea slabă, dar ager în rezolvarea situaţiilor dificile pe care le prezenta trecerea frontierelor.

Dragoş Hoinic, acesta este numele curierului care s'a aventurat în această misiune! A reuşit să ajungă în Austria şi chiar să se întoarcă până la frontiera română, unde a fost arestat la 5 Mai 1948. Se bănueşte că s'a cunoscut plecarea lui în străinătate şi că a fost supravegheat pe parcurs, în scopul de a se observa filiera relaţiilor pe care Petraşcu le menţinea şi, în locul al doilea, să se înterpreteze mesajul.

In ţară, configuraţia politică era tragică pentru partidele naţional-liberal, naţional-ţărănist şi social-democrat, partide cari colaboraseră direct cu Regele şi comuniştii pentru înfăptuirea acelui atât de pripit act dela 23 August 1944, când, prin acţiunile acestora, fără nicio garanţie reală, s'a dat drum liber în ţară hoardelor sovietice. In decurs de doi ani aceste partide se destrămaseră şi îşi diluaseră forţele într'un grad dezastros, fie din ignoranţa cadrelor de conducere fie din naivă bună credinţă în Ruşi şi Americani, fie din oportunismul unor carierişti sau pur şi simplu din ceeace numea Herodot, caracteristic pentru strămoşii noştri, discordia permanentă a acestui neam.

Gheorghe Tătărăscu s'a rupt de liberali, consecvent unor antecedente cunoscute. Dar Gheorghe Tătărăscu nu s'a simţit bine în postura de trădător al propriului său neam şi de sprijinitor al partidului comunist. Doar el fusese acela care comandase să se tragă cu mitraliera la Tatar-Bunar, în Basarabia, contra comuniştilor cari organizaseră în această localitate o revoltă, pe timpul când fusese Subsecretar de Stat la Interne. Un inginer, care se găsea în casa fratelui său, Generalul Emanoil Tătărăscu, şi îi conducea lucrările de renovare, a angajat o discuţie cu Generalul, întrebându-l asupra motivelor cari l-au determinat pe Gheorghe Tătărăscu să colaboreze cu regimul care se instaurase prin crimă şi fraudă. Dece nu stă şi el deoparte, cu ceilalţi oameni politici cari înţeleg să rămână pasivi, dacă altceva nu mai pot face.

—La această întrebare am să-l pun să-ţi răspundă chiar fratele meu. Iată-l că vine! Gheorghe Tătărăscu era Ministru de Externe când s'a întâmplat această discuţie.

La repetarea întrebării inginerului, care mi-a povestit el însuşi

scena, Gheorghe Tătărăscu nu s'a simţit deloc jenat şi a răspuns cu toată sinceritatea:

—In locul închisorii sau al domiciliului forţat, am preferat această situaţie. Şi această situaţie i-o datorez Domnului Iuliu Maniu în mod exclusiv. Se ştie că după venirea Ruşilor în ţară, persoana cea mai importantă era Iuliu Maniu. Cuvântul lui era cuvântul întregului neam. De aceea când Iuliu Maniu a sprijinit ideea ca pe lista criminalilor de războiu să fiu trecut, şi eu, nimeni nu a schiţat cea mai mică împotrivire. Dimpotrivă, dintre liberalii bătrâni au fost mulţi cari au jubilat, neaşteptându-se ca şi ei să ajungă în prăpastie. Şi pentrucă nu a avut nimeni curajul să spună un cuvânt pentru salvarea mea, l-am spus eu acest cuvânt când am fost întrebat. Dar să nu crezi dumneata şi nici altcineva că nu sunt conştient de rolul salvator pe care îl îndeplinesc în actuala conjunctură politică. Ocupaţia sovietică va mai ţine cel puţin zece ani, dacă nu mai bine. Părerea mea este că dacă putem să turnăm puţină apă în vin în această vreme, este mai bine decât să fim striviţi economiceşte şi moral, în foarte scurt timp.

Apoi a încheiat:

—"Până sunt eu în guvern, încă Românii pot să respire".

Doamna Tătărăscu, pe de altă parte, nu scăpa o ocazie ca să nu spună în dreapta şi în stânga:

—"Până e Guţă acolo, dormiţi liniştiţi. Ştie Guţă ce face".

De bună seamă ştia Guţă ce face pentru el, dar nu vroia să ştie ce făceau oamenii lui în tovărăşie cu comuniştii la sate. In colaborare intimă cu comuniştii stabileau cotele obligatorii, sarcinile pentru armistiţiu şi abuzurile lor administrative, împingeau ţara în disperare, prin foamete, lipsa de îmbrăcăminte şi teroare.

Prin scisiunea partidului naţional-ţărănist, cu plecarea grupului Anton Alexandrescu şi a celorlalţi, popularitatea partidului a început să se clatine. Anton Alexandrescu şi-a trădat partidul după alegeri, constatând că Iuliu Maniu nu avea de gând să participe la şedinţele parlamentului care nu reprezenta adevărata voinţă naţională. Bănuind profituri viitoare care, în parte, pentru o perioadă de timp, i-au fost asigurate lui şi grupului scisionist, Anton Alexandrescu a devenit şi sprijinul moral al tuturor acelor cadre de partid ţărăniste care, la cea mai mică ameninţare a libertăţii lor, alunecau uşor spre colaboraţionişti, salvându-şi pe scurte perioade de timp libertatea persoanei; cât despre aceea a proprietăţii, nu mai putea fi vorba. Partidul Naţional-Ţărănist, aşa cum am avut ocazia să constat la închisoare, avea cele mai puţine elemente închise proporţional cu numărul membrilor avuţi afară. In anul 1952, când s'a pus în aplicare o lege administrativă mulţi dintre colaboraţionişti fuseseră arestaţi, nemai prezentând nicio valoare pentru comunişti, unii dintre ei fiind bătrâni, fără influenţe în mase; alţii prea compromişi ca să le mai fie utili. In partidul naţional-liberal, cu toatecă pare curios, situaţia nu a fost chiar aşa de dezastruoasă. Victoria din alegerile din 1946, chiar dacă au fost falsificate rezultatele, a dovedit lumii adevărata voinţă a României. Dar neexploatarea acestei popularităţi, prin imposibilitatea punerii în acţiune a censurii opoziţiei şi prin aşteptarea unui ajutor miraculos de peste frontiere, a dus la slăbirea curentului lor şi oamenii au început să-şi caute orientări proprii, care cum a avut inspiraţia. Mulţi au murit în închisori. Alţii au căzut pe frontieră, iar alţii au fost deportaţi. Dar şi o bună parte s'au ticăloşit şi au prins să îngroaşe rândurile partidului Frontului Plugarilor sau al celui social-democrat sau chiar al comuniştilor.

Au căzut întâiu funcţionarii de Stat care nu aveau ce pierde prea mult. Apoi stricăciunea a pătruns între muncitori şi a ajuns şi la sate, prin intermediul dislocaţilor rurali, oameni veniţi de prin alte părţi, a foştilor servitori, jandarmi demobilizaţi şi oameni fără căpătâiu.

Partidul social-democrat nu a avut o situaţie mai bună decât cel naţional-ţărănist. Dimpotrivă cu mult mai rea. Dela începutul începutului fragil constituit, din toate elementele intrate în panică, în frunte cu dascălii şi profesorii ţării, acesta nu avea nicio tradiţie politică formată. Concepţia politică a acestora fiind, pe de altă parte foarte apropiată de a comuniştilor, când, în 1946, s'a făcut aderarea parţială a partidului la comunişti, teoretic, doar, a mai rămas o fracţiune independentă. Practic, toţi sau aproape toţi social-democraţii au trecut sincer şi necondiţionat în tabăra comuniştilor, uneltele fidele ale Moscovei.

Vorbind sincer, nu-mi aduc aminte ca în cei zece ani de închisoare când am întâlnit mii şi mii de oameni, să fi dat de cel mult cinci oameni care să se fi declarat social-democraţi. De aici se vede popularitatea acestui partid în ţară precum şi adevărata lui forţă, pe care o reprezenta în guvernul de coaliţie. Mai mult de decor şi

simbol derutant decât o expresie națională, fie ea cât de minoritară.

Referitor la șeful acestui partid, Titel Petrescu, un ingenuu în felul lui, care a ajuns, așa cum mărturisea el, incidental în acest partid. Elev fiind la București, a nimerit într'o zi la o întrunire a unor socialiști, de unde apoi aceștia, oameni simpli, l-au luat în brațe și l-au cultivat. Imi voiu permite să reproduc amintirile unui bun amic de al meu, pe care acesta le avea dela Titel Petrescu.

Ajuns la închisoare, la Ministerul de Interne, Constantin Petrescu a împărțit aceeași garsonieră de beton cu un amic al meu, mai multă vreme, în anul 1948. Naivitatea inocentă în materie politică a lui Titel Petrescu era atât de prăpăstioasă încât e suficient să relatez numai una din împrejurările care îl caracterizează.

—In timpul cât eram Secretar de Stat, am avut o conferință cu Harrimann. Ne-am consultat reciproc și, în cele din urmă, eu i-am făcut o propunere foarte avantajoasă, după credința mea sinceră în evoluția politicii mondiale viitoare. I-am cerut să ne acorde sprijinul nouă, iar noi îl asigurăm că vom colabora numai cu Americanii și ne vom debarasa de Ruși. De aceea i-am spus:

—Dați-ne un mare împrumut, cel mai mare pe care îl puteți învesti la noi, și noi vom folosi capitalul Dumneavoastră cu toată grija. Veți avea un loc sigur unde să vă retrageți, când vor ajunge comuniștii și acolo. In schimbul acestei investiții, noi vă vom acorda ospitalitate.

Amicul meu l-a întrebat pe fostul președinte al partidului social-democrat care a fost reacțiunea ministrului american.

—A zâmbit într'un anumit fel, zâmbet pe care eu l-am interpretat ca o aprobare sau ca manifestarea unui interes.

—Sunteți buni ca să încercați zâmbetul pe care l-a avut Harrimann?, a continuat interlocutorul.

—Cum de nu, cu plăcere s'a oferit Titel Petrescu.

Povestitorul mi-a mărturisit că Titel Petrescu era un om adorabil în detențiune, doar atât că suferea mai mult ca alții de speranța că într'o bună zi au să-l scoată dintre ziduri și au să-l pună în fruntea unui guvern social-democrat, singurul care ar putea face față momentului.

Mimica pe care o reproducea cu arta lui neîntrecută avu ca efect imediat o reacție de ilaritate a prietenului meu, ceeace l-a indignat pe Titel Petrescu.

—Ce e prietene, ce s'a întâmplat de râzi?

—Domnule Președinte, mi-e jenă să vă spun, dar Harrimann a râs ca de o glumă.

Titel Petrescu s'a îmbujorat la față, a mai repetat și a doua zi și în altele acest zâmbet, și abia a putut să înțeleagă că Americanul a râs de el.

—Iti mulțumesc, amice, i-a spus la urmă. Acuma îmi dau seama că a râs de mine. Cât de naiv am fost.

Deruta era generală. Biserica Ortodoxă suferise mari umilințe și șefii ei duceau o viață de duplicitate. Biserica soră, Greco-Catolică, fusese desființată, cultul interzis, iar episcopii arestați.

Ofițerii vechi ai armatei erau progresiv înlocuiți cu foștii prizonieri din Rusia, dintre care o parte veniseră reeducați, cu batalioanele de voluntari, Tudor Vladimirescu, Horia, Cloșca și Crișan, sau pe cont propriu, mai târziu dupăce se încheiase răsboiul cu Germania.

Cotele țăranilor erau strivitoare și bieții oameni ajunseseră la sapă de lemn.

Funcționarii trăiau în mari privațiuni și de aceea mulți își însușiau sume de bani din avutul Statului.

Invățământul de toate gradele suferise schimbări radicale după reforma din luna Iulie 1948. In școlile elementare, învățătorii au fost obligați să ducă lupta de clasă prin copiii din clasele lor, nimicind în aceia cari erau din așa consideratele clase exploatatoare (chiaburi, mici burghezi) tot elanul, cu scopul de a-i utiliza apoi ca unelte ale regimului contra propriilor lor părinți. Am cunoscut zeci de părinți ajunși la închisoare depe urma informațiilor date de copiii de școală.

La licee, lupta de clasă a avut efecte mai tragice, deoarece au fost opriți cu desăvârșire dela cursuri fiii și ficele celor arestați politic, iar cei cari nu aveau originea "sănătoasă", adică nu erau plebeieni sau devotați regimului, erau obligați să depună eforturi maxime pentru a se putea menține în licee și pentru a putea să îndure vădita nedreptate care se făcea la calificarea lor prin notație. Nu mai vorbim de Universități și Institutele superioare, unde un alt "numerus clasus" se aplica într'un mod atât de abuziv și dușmănos tineretului, care nu avea altă greșală decât că se născuse din părinți încriminați azi pe considerente politice. Nu e de mirare deci că în acest tineret s'a născut un spirit

de reacţiune totală faţă de regim, de masivă şi înflăcărată adeziune faţă de orice steag care se ridica împotriva injustiţiei.

Am cunoscut elevi dela 13 ani în sus prin închisori şi sute şi sute de studenţi am văzut pe marginea paturilor, în temniţe sau la Canalul Dunărea-Marea Neagră. Iar pe alţii i-am găsit în casele părinţilor, daţi afară din şcoli şi angajaţi prin locuri de muncă nepotrivită, înadins pentru a-i extenua şi a-i ruina. In cel mai bun caz, unii au reuşit să urmeze şcoli profesionale. Dar, nu e mai puţin adevărat că au fost şi excepţii, şi anume s'a tolerat ca unii tineri, ai căror părinţi aveau tare politice foarte grele, să urmeze instrucţia publică şi să li se dea condiţii echivalente de incadrare in noua societate. Acest lucru însă, s'a făcut cu intenţia premeditată de a servi la propaganda viitoare în faţa străinătăţii, pentru a ascunde grozavele abuzuri. Nu va fi o surpriză pentru mine dacă guvernul comunist român va putea oricând publica o listă de câteva zeci de tineri de origine "nesănătoasă" încadraţi în Stat, dar cu siguranţă nu va putea să ascundă miile de tragedii cari s'au petrecut din cauza împiedicării altor tineri de a urma o facultate. Cunosc numeroase cazuri de sinucidere din disperare de tineri cari n'au putut suporta discriminările sociale.

Amintesc că, la un moment dat, dintre cei 73 de "nebuni", cari erau în două celule colective la Secţia a doua dela penitenciarul Aiud, mai bine de jumătate erau elevi, studenţi sau ţărani tineri (47).

III. ANUL TEROAREI ORGANIZATE IN ROMANIA

Intre încercările pe care unii intelectuali din ţară cu preocupări politice le-au făcut pentru demarcarea fazelor parcurse de partidul comunist şi felul cum şi-a jucat rolul înrobitor al Neamului Românesc, a fost şi cea expusă mai jos, care, din motive lesne de înţeles, va fi doar ea singură prezentată, pentru simplul motiv că aparţine celui care scrie aceste pagini, dar nici într'un caz că această încercare ar fi şi cea mai reală.

După semnarea Armistiţiului din Septembrie 1944, partidul politic din România care progresa în mod evident şi reuşea pe zi ce trece să atragă atenţia cetăţenilor, era partidul comunist. Sprijinit de mamutul rus, lucrând sub consiliul direct al Moscovei, prin miile de experţi cari erau afiliaţi pe lângă toate unităţile economice, industriale sau administrative mai importante, precum şi cu sprijinul acelor satrapi cari au funcţionat ca reprezentanţi ai comisiilor de armistiţiu prin toate oraşele ţării, membri partidului comunist, dispuneau de toate bogăţiile ţării, neavând decât o singură grije: învrăjbirea, coruperea, ameninţarea cu deportarea şi înclinarea steagului în final în faţa atotputerniciei lor.

De aceea, atunci când am întreprins caracterizarea diverselor perioade în evoluţia politică din România, m'am orientat în mod exclusiv după ascensiunea partidului comunist şi după suferinţele ce le-a îndurat paralel poporul român, în dauna căruia s'a făcut această ascensiune.

Intâia perioadă, dintre anii 1944-1948, o numesc perioada capitulărilor. In întreaga ţară a pătruns treptat o pleiadă de ele-

mente străine de interesele Neamului, dușmănoase tradițiilor, aspirațiilor și apartenenței lui istorice, o pleiadă de exploatatori ai slăbiciunilor interne, a derutei în care se afla țara după un răsboiu pierdut și al unui armistițiu funest, care a minat însăși ființa Neamului, reușind să destrame cele mai intime unități ale existenței sale: familia, satul, religia, grupările politice și unitățile economice rurale, pârghia rezistenței noastre de întotdeauna.

Această perioadă culminează cu sfârșitul anului 1947, anume 30 Decembrie, când Regele abdică și se votează acea lege cunoscută cu Nr. 363, pentru constituirea Statului Român în Republica Populară Română. Se votează această lege de o Adunare a Deputaților, care nu reprezenta câtuși de puțin voința unui popor socotit suveran și îndreptățit după atâtea jertfe să-și spună și el cuvântul. Legea aceasta, care se așează în inmediata apropiere a celeilalte acțiuni criminale, a alegerilor măsluite într'un mod atât de scandalos din toamna anului 1946, a fost temeiul pe care s'a ridicat monstruosul sistem de guvernare pe care îl cunoaștem atât de bine.

A doua perioadă se înscrie între anii 1948 până la anul 1952. Elementele cari ne-au servit de a face această delimitare sunt, pe deoparte Constituția din anul 1948 (13 Aprilie), arestările masive din luna Mai a aceluiași an, deportările moșierilor și chiaburilor, foametea, și mizeria crescândă din România în această perioadă, eliminarea din funcțiunile de conducere a tuturor acelora care îl învățase să guverneze (a se vedea "Bazele marxismului și leninismului" de I. V. Stalin, capitolul referitor la "Tactică și Strategie").

Numirea acestei perioade ar putea fi a organizării și intensificării teroarei. Cu adevărat în această perioadă s'a pus în practică fără cea mai mică desminţire definiția lui Lenin asupra dictaturii proletariatului, conform careia aceasta este: "*Violența neîngrădită de lege*".

Epoca a treia, a Ingenunchierii Naționale, cuprinde anii dintre 1952 și 1956; primul an corespunzând punerii în funcțiune a acelei Constituții rușinoase din 27 Septembrie, în care uzurpatorii își recunoșteau fără rușine mârșava lor trădare. Aliniatul II are acest conținut: "Republica Populară Română a luat naștere ca urmare a victoriei istorice a Uniunii Sovietice asupra fascismului german și a eliberării României de către glorioasa Armată Sovietică, eliberare care a dat putință poporului muncitor, în frunte cu clasa muncitoare, condusă de partidul comunist, să doboare dictatura fascistă, să nimicească puterea claselor exploatatoare și să făurească statul de democrație populară, care corespunde pe deplin intereselor și năzuințelor maselor populare din România".

Nu e necesar niciun comentariu spre a sublinia recunoașterea "nașului" Republicei Populare Române.

In această perioadă, cotele agricole ating apogeul. Țăranii sunt întemnițați și Bărăganul populat cu dislocați, aduși din toate părțile țării, vărsați pe câmpul gol, unde au dus o existența exasperantă.

Această perioadă se termină în luna Octombrie 1956, când se întâmplă acea impresionantă isbucnire revoluționară în Ungaria, care a avut efecte imediate și în România. Primul efect a fost favorabil populației românești, pentrucă rezulta dintr'o slăbiciune, și întotdeauna când comuniștii acționează sub o amenințare, fac concesii pe care le mențin până se reculeg. Dimineața, dupăce a început Revoluția în Ungaria, Consiliul de Stat în frunte cu Gh. Gheorghiu-Dej, a emis două decrete surprinzătoare: primul, se referea la desființarea cotelor agricole obligatorii, menținându-le numai pentru lână (aceasta pentrucă nu afecta interesele generale țărănești, astfel că nu-i stingherea de loc și, al doilea decret, privea acordarea unui ajutor de câte o sută de lei pentru fiecare copil al angajaților în producție. Prin aceste două decrete s'a amortizat în mod miraculos nu numai nemulțumirile țăranilor, ci și ale muncitorilor, astfel că pentru primul moment partidul comunist din România și-a salvat corabia de a se scufunda. Concesia aceasta, după credința tuturor din țară, era numai începutul unor reforme radicale care vor urma, așa că a adormit in cei mai mulți spiritul de revoltă, care era să se deslănțuiască dupăce s'a auzit de cele ce se petreceau în Ungaria.

Dar după două săptămâni, când mișcarea de eliberare din Ungaria a fost înăbușită în sânge de tancurile Rusiei comuniste, a avut loc a doua consecință, prin repercutare, în România, de natură exact contrarie celei dintâi. Au început arestări de tineret maghiar depe la Universitățile din Cluj, Timișoara și Târgu-Mureș și imediat apoi de organizații care se înfiripaseră în grabă în țară de către elementele române. Grefierul-șef al unui Tribunal Militar îmi spunea în luna Februarie 1957 că completele de justiție

militară lucrează zi şi noapte, la sediu sau deplasări, şi judecă cu asprime zeci şi zeci de organizaţii, de care noi, cei ce stăteam într'un centru mai puţin informat, nu aveam nicio bănuială de existenţa lor. Dar dacă aceste măsuri au avut, să zicem aşa, o oarecare bază, dovedindu-se că s'a trecut la organizări de grupuri revoluţionare anticomuniste, paralel cu acestea s'a petrecut un abuz îngrozitor, care marchează începerea unei alte epoci, în evoluţia politică şi socială a ţării.

Incepând din luna Noembrie 1956, au început să dispară în mod inexplicabil câte o persoană mai marcantă, ba din serviciul cutare, dintr'un anumit oraş, ba din alt serviciu, din altă parte. Ceeace mărea îngrijorarea, era faptul că aceste persoane aveau o popularitate notorie în centrele de unde erau ridicate; nu toate dintre ele jucaseră vreun rol politic în trecut şi nu aveau nici prietenii dubioase cu duşmanii regimului, căci—şi aceasta era nota lor comună—erau cu toţii înscrişi în partid. O parte dintre ei erau candidaţi de partid sau persoane care aveau funcţii de răspundere.

Aceste persoane, cum am aflat mai târziu, prin contact nemijlocit cu unele din ele cari mi-au împărtăşit sbuciumul lor, au fost maltratate, schingiuite, ameninţate în toate chipurile posible ca să admită de a deveni informatorii Securităţii de Stat.

Această perioadă o numim a sugrumării demnităţii, pentrucă ea reprezintă un atentat şi o crimă continuă asupra persoanei umane în ceeace are ea mai intim. Aşa cum se va vedea, această acţiune destructivă a omului s'a desfăşurat în toate straturile şi profesiunile societăţii româneşti, atingând culmea însă în penitenciare şi lagăre de concentrare.

Perioada sugrumării demnităţii umane a început efectiv după 1956, cu toate că şi înainte s'au mai petrecut numeroase cazuri, a atins paroxismul în anii 1957-1964, şi continuă şi în prezent.

Noi nu vom urmări tot ce s'a petrecut în această perioadă, toate ororile, crimele şi suferinţele, subiectul ne-ar copleşi, sau procesele răsunătoare cari au avut loc. Ne vom limita expunerea la cortegiul de crime ce s'au săvârşit în perioada 1948-1961, contra tineretului român. O perioadă lungă de calvar, în care mii de suflete au fost schilodite, sute de morminte au fost deschise pentru a înghiţi trupuri plăpânde şi în care zeci şi zeci de oameni au fost ucişi fără

judecată la marginile de drum şi îngropaţi în aceleaşi locuri, fără coşciuge, numai în cămaşă şi izmene.

După arestările din Mai 1948, mulţi dintre cei urmăriţi s'au retras în munţi unde au continuat să trăiască viaţa grea a fugarilor, în vizuini sau peşteri, înfometaţi şi huiduiţi. Printre cei ce s'au retras din calea ameninţărilor, a fost şi un mare număr de ofiţeri cari erau acuzaţi de silnicii împotriva populaţiei din Rusia pe timpul luptelor din răsărit. Populaţia românească le înţelegea drama şi, într'o complicitate nobilă, ţăranii noştri adăposteau şi hrăneau pe mulţi dintre cei ce şi-au părăsit căminele pentru a-şi salva libertatea.

In anul 1949, au ajuns aşa de cunoscute aceste grupări de fugari şi se ştia aşa de bine de organele Siguranţei de Stat că acestea se bucurau de ajutorul populaţiei, încât s'a pornit la o acţiune directă împotriva acestor susţinători. Politica poliţienească la acea dată era ca să bage frica în populaţia care sprijinea pe fugari şi apoi, aceştia, rămânând fără posibilităţi de aprovizionare, să poată fi mai uşor exterminaţi.

S'au aflat cozi de topor pela sate şi, în curând, în vara anului 1949, au fost descoperite sute de grupuri de rezistenţă anticomunistă de către organele Siguranţei de Stat. Cutoatecă, în cele mai multe cazuri aceste grupuri erau independente unele de altele şi nu aveau nicio comandă sau alt element comun, Siguranţa de Stat, în scopul de a le putea legaliza acţiunea lor împotriva guvernului, chiar dacă în vreun astfel de grup nu se întâmpla să fie mai mult de două persoane, o încadra ca organizaţie anti-revoluţionară. Numai în felul acesta se puteau justifica în faţa oamenilor de partid, naivi, pedepsele enorme care se aplicau oridecâteori era condamnat cineva pentru participare la activităţi subversive.

Imi aduc aminte ceeace îmi povestea un deţinut, prin 1950, despre procedura organelor de anchetă care, împotriva oricărei evidenţe, căutau să "organizeze" oamenii în "organizaţii" anti-revoluţionare, cum fuseseră instruiţi de partid să procedeze.

Un biet om a fost prins când punea o traistă cu pâine la o răspântie de cărări într'o pădure, unde aflase întâmplător un biletel prin care cineva cerea să i se lase alimente. (Uneori chiar organele de securitate se serveau de acest truc pentru a induce pe bieţii oameni în eroare şi a-i aresta. In cazul de faţă, probabil, a fost regizată tot o astfel de capcană). Omul a fost pus în lanţuri,

aruncat într'o celulă întunecoasă, de unul singur, la Securitatea din Buzău și apoi luat la anchete nesfârșite. Intâi, cu cine a lucrat în conspirativitate, pe cine cunoaște, de cât timp alimentează pe membrii din organizație, etc. Omul, un țăran sărac, era deadreptul uluit de tot ceeace auzea. Desigur, că nu a putut da niciun răspuns mulțumitor, astfel că a fost frânt în bătăi.

—Din ce organizație faci parte, nenorocitule?, era întrebarea zilnică care i se punea de sute de ori.

Disperat, bietul om, până la urmă a trebuit să spună și el ceva, ca să iasă din seria bătăilor care nu se mai sfârșeau. De aceea, a zis:

—Cucu, domnule anchetator. Cucul e organizația din care am făcut parte.

—A, a răcnit anchetatorul ca un animal la el. Și de o lună mă minți fără de rușine, câine ce ești!

Satisfăcut că a aflat numele organizației, securistul i-a mai tras o mamă de bătaie soră cu moartea, după care l-a trimis la celulă pe cearceaf. Anchetatorul desigur, apoi a raportat imediat reușita anchetei.

A doua zi omul a fost din nou adus la anchetă pentru a da relații despre organizația sa.

—Ei, a zis anchetatorul. Acum cred că ne vom înțelege. Spune-mi cine mai erau în organizația ta?

—Numai eu singur, domnule locotenent!

—Cum numai tu, dobitocule, dacă avea nume? Iarăși o iei pe alăturea?

—Da, domnule, organizația se numea CUCU pentrucă eram numai eu singur în ea.

Este acesta numai un caz prin care se poate constata gradul de monstruozitate a gândirii la care au ajuns anchetatorii imbecili în acea perioadă când funcțiunile lor erau absolut mecanice, când oamenii trebuiau să fie închiși sub orice pretext, când legea a fost gonită pentru totdeauna de sub bolțile tribunalelor și în locul ei pusă violența, minciuna, falsul, abuzul, silnicia, tot ce vrei în afară de justiție.

Un paznic de bivoli a fost condamnat la 5 ani închisoare pentrucă dăduse o coajă de pâine unui fugar din satul lui, propria lui pâine de prânz. Bietul Răzmereș era țigan și nu știa nici citi. In lotul meu au fost implicate 120 de personane, dintre care numai

3 intelectuali. Restul, țărani și muncitori. Toți erau acuzați că aveau legături cu un grup de fugari din Munții Apuseni. Printre aceștia, în grupul condamnat cu mine, era și un bătrân de 80 de ani, orb de amândoi ochii. A fost ținut la Siguranță vreo două luni, într'un garaj și se culca noaptea pe ciment. Fenomenul era general. Am cunoscut aceste împrejurări, dupăce am trecut prin alte penitenciare, și, în deosebi, la Canal, unde erau adunați deținuți din toate colțurile țării.

In lunile de vară și începutul toamnei 1949, organele Siguranței de Stat au organizat cea mai sălbatică prigoană împotriva țăranilor români cari îi ajuta pe fugari sau a celor cari se opuneau măsurilor pe care le impusese regimul, de a se treiera în arii. Imi aduc aminte că printre cei cu care am avut prilejul să stau la închisoare au fost și unele persoane din Ministerul Afacerilor Interne, dintre cari unul care era bine informat. La întrebarea mea asupra celor împușcați între lunile Iulie-Octombrie 1949, mi-a spus că după informațiile pe care le deținea până la data arestării (Noembrie 1949) numărul acestora ar fi în jurul a 1.000 oameni, în care intrau și cei căzuți în răzmerița din plasa Ineu-Arad, unde măsurile de pedepsire au fost deosebit de sângeroase.

In vara anului 1949 s'au introdus ariile de treierat obligatorii în satele României. Această măsură potrivnică obișnuinței seculare a neamului nostru a produs adevărate răzmerițe în foarte multe din satele țării. Unele însă au fost potolite mai ușor, altele mai anevoie. Țărănimea din plasa Ineu, luând cunoștință de ceeace se petrecuse în comuna Biharia din județul Bihor cu câteva zile înainte când oamenii s'au ridicat cu coasele împotriva activiștilor de partid cari căutau să popularizeze ideea ariilor—primul pas spre colectivizare—, s'au ridicat într'o impresionantă mișcare de protest care a alăturat peste 10 comune. Ministerul de Interne a trimis armata de intervenție care, împreună cu jandarmeria, au măcelărit deadreptul pe țăranii revoltați. Scene extrem de sângeroase au avut loc în comunele Apateu, Șomoșcheș, Bereghiu, Ceremeiu, Seleuș, Făgădău, Ineu, etc. Au fost luați oameni noaptea din case și scoși în drum unde au fost împușcați. Am întâlnit la inchisoare ofițeri de jandarmi cari au tras în țărani precum și zeci de țărani cari au ajuns și ei la închisoare pentru rebeliune. Printre aceștia era și un țăran tânăr pe nume Gh. Belea din Șomoșcheș, care a prins de beregată pe propriul său văr, care era subsecretar la In-

terne, Miron Belea, l-a scos din automobil și era pe cale să-l arunce într'o fântână când a fost arestat de agenți civili. In acea vară au fost operate sute de dislocări de țărani în Bărăgan drept represalii. Aceștia împreună cu țăranii de la frontiera iugoslavă vreau să formeze începuturile colonizărilor de țărani refractari pe Bărăgan, unde s'a înscris un capitol de mare jale a țărănimii noastre fruntașe, un capitol cu aproape aceleași accente tragice ca ale Canalului.

Eram la închisoarea Tribunalului Turda în acea perioadă și într'o seară a fost ridicat de lângă mine, din celulă, tânărul Gligore Ilea, sosit de câteva săptămâni din Rusia și din celula vecină tatăl acestuia, Ion Ilea, ambii dintr'un sat aparținând comunei de munte Iara. Au mai fost luați încă doi țărani tot atunci, cari erau cu toții implicați în aprovizionarea grupului de partizani conduși de locotenentul de aviație Diamandi, evadat din arestul Siguranței Turda. A doua zi a fost încarcerat alt țăran din aceeași regiune, care ne-a spus că în timp ce era dus cu mașina Siguranței pe drumul dinspre Iara, ofițerii cari l-au însoțit au oprit câteva clipe mașina la marginea unei pădurici și i-au arătat corpurile neînsuflețite ale tatălui și fiului ridicați seara. Am aflat și despre ceilalți doi că au fost împușcați într'o Cheie de munte, nu prea departe. Au fost găsiți de un om dimineața, legați împreună cu o sfoară de mâini. Au fost lăsați câteva zile aici și apoi îngropați în același loc.

Intr'o altă seară, am auzit că a fost adus în penitenciar un bun prieten al familiei tatălui meu, un vrednic țăran care făcea cinste partidului național-liberal, Mihail Cucu, din comuna Ceanul Mare. L-am văzut cum îl tundea în baia închisorii și, voinic cum era la cei 63 de ani, optimist și încrezător, făcea glume cu gardienii care îl luau în derâdere. Dar abia a fost tuns că s'a și auzit mașina Siguranței că intră în incinta penitenciarului și îl ia pe Cucu. Peste câteva ore, într'o noapte întunecoasă, Mihai Cucu a fost împușcat în ceafă în perimetrul comunei sale. Se știa că acest om avusese o mare influență asupra sătenilor din jur și că satele din apropiere se împotriveau cu multă înverșunare la treieratul în arii.

Peste câțiva ani, am ajuns însă să cunosc una din cele mai mârșave crime săvârșită de partidul comunist din România, după modelul bestialităților comise de Ruși în pădurea Katyn.

Un grup de circa 50-60 de oameni, aflați pe la diferite închisori din țară, însă majoritatea la Gherla, Aiud și Lugoj, condamnați la pedepse felurite de ani, dar niciunul cu pedeapsă capitală și nici chiar definitivă, au fost duși într'o noapte la marginea unei păduri din apropierea Lugojului și împușcați în ceafă. Oameni din împrejurimi au auzit multe focuri de armă în acea noapte și vaiete tânguitoare. A doua zi s'au văzut soldați ai batalioanelor de Siguranță în acea parte, chipurile, făcând instrucție, și mai multe locuri de pământ răscolit, bineînțeles pentru a șterge urmele victimelor care se îngropaseră acolo.

Dovezile acestei crime sunt unele inscripții cari s'au găsit în penitenciarul Lugoj, sub semnătura unor nume de persoane de care s'a aflat mai târziu că au fost ridicate din închisorile amintite mai sus, dar pe cari nimeni nu le-a mai întâlnit vreodată prin vreun alt penitenciar sau aiurea. Dintre aceste victime știu de două persoane: preotul ortodox din comuna Ciocârlia, județul Constanța, și elevul Măzăreanu (Liviu sau Mircea) din comuna Caluți, de lângă Galați. Unul dintre frații Măzăreanu a fost împușcat în acel grup numeros, lângă Lugoj, iar al doilea a fost împușcat dupăce a fost condamnat la moarte, în anul 1957-58, pentrucă atentase împotriva unui plutonier de miliție care încercase să-i violeze mama. Tânărul fiind urmărit, stătea ascuns în podul casei, și a asistat, sfâșiat de durere, la încercarea de siluire a mamei de către milițian. In acea seară i-a ieșit în față și a încercat să-l ucidă.

Pe baza acestor indicii, desigur, se va putea descoperi acea abominabilă crimă care va trebui să formeze obiectul unui proces pentru crimă împotriva umanității.

IV. PRELUDIU SINISTRU

In timp ce prin ţară bântuia jalea şi groaza pătrundea pe nesimţite în inimile oamenilor, înfiorându-i ca un crivăţ, într'o celulă, la Suceava, şi în alta, la Jilava, se întâmplau unele evenimente cari erau destinate să atragă după ele, în decurs de câţiva ani, un lanţ de nenorociri şi crime, cari vor intensifica tragedia unei generaţii până la rătăcirile minţii, demenţe cari nu pot să aibă altă origine decât acea pe care noi o atribuim unui sistem bestial de animalizare al individului, în care comuniştii din Rusia sunt cei mai mari maeştri ai lumii.

La Suceava au fost strânşi în închisoare aproape toţi studenţii organizaţiilor legionare din ţară, predominând însă acei ce aparţineau organizaţiei studenţeşti din Moldova. In incinta închisorii, unde mulţi dintre studenţi au fost anchetaţi de organele Siguranţei, s'a deplasat şi Tribunalul Militar dela Iaşi şi i-a judecat pe aceştia.

Printre aceşti studenţi, au fost două nume care s'au făcut în curând notorii: Eugen Ţurcanu şi Alexandru Bogdanovici. Date asupra lui Ţurcanu se cunosc din cartea lui Dumitru Bacu. Bogdanovici era fiul unui avocat din Cernăuţi, care activase ca elev de liceu, în Frăţiile de Cruce, organizaţia de tineret a Mişcării Legionare. Incă sub Antonescu avusese o activitate cunoscută în clandestinătate şi curând, după 23 August 1944, a fost arestat şi depus într'un lagăr la Caracal. Este important să se reţină că aici au fost adunaţi mai mulţi elevi de liceu şi studenţi şi cu ei s'a început pentru prima oară experimentarea sistemului de reeducare poli-

tică. Grupul din care făcea parte Bogdanovici se numea gruparea "Ciucaş", după muntele din Carpaţii Meridionali, unde fuseseră arestaţi. Se mai vorbea încă de câţiva tineri din acel lot, dintre care nu mai reţin decât pe un nume, Boian.

In lagărul dela Caracal, s'a iniţiat pentru prima oară sistemul reeducării, într'o formă mai atenuată. Bine înţeles Bogdanovici nu s'a lăsat molipsit de otrava comunistă, care căuta să i se strecoare în suflet, şi de aceea, dupăce se eliberează în 1946, el continuă cu sinceritate şi entuziasm activitatea subterană împotriva regimului comunist, de unde a urmat ultima sa arestare din 1948.

La începutul acestor arestări masive din anul 1948, nefiind create cadre poliţieneşti proprii şi nici închisorile nefiind suficiente, măsurile de supraveghere a celor arestaţi nu erau atât de severe, cum au devenit numai după un an. Incă se mai vedeau gardieni şi personal administrativ la penitenciare moştenit dela vechiul regim şi chiar câţiva directori s'au mai menţinut, dintre care unii au poposit şi ei în închisoare. Am stat cu unii din ei, printre care şi cu fostul director al penitenciarului Aiud. Din aceste motive, în faza începătoare a marelui calvar, se mai puteau primi pachete cu alimente, scrisori şi alte lucruri de afară, precum şi unele contacte cu familiile au fost posibile.

Bogdanovici a avut un vorbitor la Suceava cu tatăl său, care pe atunci era prefect al judeţului Rădăuţi. In cursul acestei dramatice întrevederi, când tatăl slujea, prin partidul social-democrat, pe acei oameni cari îi arestaseră fiul şi-l maltrataseră, tatăl a dat unele sfaturi copilului său, pe care acesta şi le-a însuşit.

A doua zi după convorbirea cu părintele său, Alexandru Bogdanovici a lansat formula reeducării, făcând unora destăinuirea că tatăl lui i-a spus că acesta e singurul mijloc de a se mai salva.

—Să salvăm capitalul uman, a fost formula lui Bogdanovici, cu riscul unor aparenţe, chiar dacă acestea nu vor fi reale şi sincere.

La început, cu sfială, apoi din ce în ce mai îndrăzneţi, mulţi dintre tineri au adoptat noua tactică. Administraţia a admis să li se dea cărţi de doctrină comunistă şi alt material literar cu conţinut politic. S'au organizat centre de studii pe celule şi cei ce se declaraseră de acord cu noua cale de urmat, beneficiau de oarecari favoruri din partea administraţiei, cum ar fi trecerea dela o celulă la alta, dreptul de a discuta unele măsuri adminis-

trative, şi, până la urmă, chiar acordarea unui fel de mică autoconducere, ca să se pună în practică principiul pedagogului rus, Al. S. Makarenko.

Alăturea de Bogdanovici, în primul rând apare un alt student de prin Moldova, Mărtinuş, care avea să joace mai târziu un rol funest în viaţa camaradului său. Mai erau încă mulţi alţii, dar noi nu ne-am propus să enumerăm nici persoane şi nici fapte decât din categoria acelora care ne sunt absolut necesare pentru a explica resorturile unei tragedii cutremurătoare. Dar toate elementele acelea care au jucat vreun rol ne sunt cunoscute şi vor rămânea pentru apelul care se va face.

Mişcarea lui Bogdanovici cuprinsese mai mult pe acei dintre studenţi cari dispuneau de resurse psihologice mai bogate şi puteau practica, în oarecare măsură, arta disimulării, pe unii creduli, cari, considerau ca eficientă această cale de urmat, pentru a ajunge cu un ceas mai degrabă acasă. Administraţia, cum s'a aflat mai târziu, era bine informată de calculele studenţilor, dar, în comunism, când e vorba de a se urmări o idee precisă, nu interesează ceeace nu se vede, ci numai evidenţele, întrucât formele de expresie, după ei, determină în timp şi modalităţile de gândire.

Totuşi, surprize se puteau naşte cu aceşti tineri îndoctrinaţi într'un anumit spirit de intransigenţă şi scrupulozitate morală, şi de acea, ca în orice campanie, s'a păşit şi la organizarea "spatelui".

Pentru "spate" a fost ales Eugen Ţurcanu.

Acesta şi-a început activitatea într'un mod ciudat, dar foarte potrivit de a strecura între acei studenţi, în inimile cărora neghina cea rea începuse să încolţească, prin angajarea nesimţită a luptei de clasă. In acest scop, s'a dat un colorit mai popular curentului pe care îl lansase el, prin crearea acelei grupări cunoscute sub denumirea "Organizaţia deţinuţilor cu convingeri comuniste", sau abreviat "O.D.C.C.".

Ţurcanu şi-a apropiat pe acei studenţi şi tineri elevi cari nu excelaseră nici la carte sau cari suferiseră vreo nedreptate depe urma vreunui profesor sau a oricărui intelectual cu studiile încheiate. In închisoare, e câmpul cel mai fecund al naşterii şi cultivării geloziilor şi invidiilor, nefiind nicio mirare că 80 % dintre deţinuţii din toate timpurile au devenit socialişti în temniţe, dând ceeace numim noi "socialismul de penitenciar", foarte apropiat de

comunism, impregnat cu pasiuni primare, nebulos în construcție ideativă, periculos în situațiile precare.

Pe când Bogdanovici lua materialul educativ pe față dela birourile administrației, Țurcanu lua câte o carte tot de acolo, dar în mod discret, dând să se înțeleagă că a obținut-o din altă parte și că trebuia să fie ținută ascuns, ca să nu ajungă în conflict cu supraveghetorii.

Organizațiile acestea creșteau concomitent pe două direcții, dușmănindu-se pe ascuns, pândindu-se reciproc. Acest lucru convenea de minune Siguranței Statului, pentrucă realiza dintr'odată două obiective: distrugerea coeziunii între studenți și slăbirea unui dușman ireductibil. Intre studenți, s'a produs sciziunea mai repede decât s'a scontat de însăși administrația penitenciarului. Noi explicăm această schimbare de atitudine cu aceea că evenimentele covârșitoare cari s'au petrecut cu și după 23 August au sdruncinat fondul axiologic al multora și mai vârstnici și nu e de mirare că în mințile și inimile unor tineri fără cultură politică să se producă desorientarea și, în al doilea rând, oportunismul este o latență a instinctului de conservare, mai subtilă și mai prezentă decât reversul său, care nu e altul decât paciența maximă și puterea de a renunța.

In jurul lui Bogdanovici s'au strâns și unii dintre legionarii mai vechi și au activat în programul de reeducare, care consta în a se face lectură din anumite lucrări cu caracter doctrinar comunist și de a-l interpreta în funcție de evenimentele politice la ordinea zilei. După cum se știe, doctrina învățăturii marxiste susține printre alte erezii și o metodă de gândire cu un înșelător aspect științific, al explicării tuturor fenomenelor sociale prin acel fenomenalism economic pe care îl întorc pe toate fețele, în baza căruia emit legi, stabilesc norme, proclamă dogme, fac profeții.

Unii dintre acei tineri cari au cedat mai repede, pe lângă un anumit fond de complexe refulate, au trecut la adeziune și din dorința adâncă de a suplini ceeace le lipsea. Dacă afară n'au avut timp suficient să zăbovească asupra vreunei cărți de politică, aici, în această singurătate, contactul cu cartea a produs efecte miraculoase, desvăluind probleme noi pentru prima oară, părându-li-se extraordinare. Climatul care se creiază în pușcării este cel mai prielnic de a citi o carte comunistă, deoarece satisface surprinzător de numeroase generatoare ale însăși stărilor din închisoare

(foamea, disciplina, mizeria, ura, incertitudinea, calculul lipsurilor, etc.).

Cursurile de reeducare se desvoltau aparent normal între studenți, menținându-se o oarecare fricțiune între elevii lui Țurcanu, sau O.D.C.C., cum se mai spuneau, și tabăra majoritară a lui Bogdanovici. Unii dintre tineri s'au simțit ademeniți, cum am mai remarcat, de gândirea materialistă, devenind până la urmă pasionali susținători ai ei, așa cum avut ocazia să constat când am stat de vorbă cu foarte mulți dintre aceștia. O anumită decepție în fața unor probleme cari se ridicaseră și pentru care ei nu fuseseră pregătiți, alăturea de o carență gravă în materie de cultură politică, a favorizat climatul îndoctrinării.

La un moment dat, partida care se bucura de ocrotirea fățișă a administrației, a lui Bogdanovici, a hotărît să ceară schimbarea personalului dela bucătărie cu deținuți politici, în locul celor de drept comun, cari împlineau acest serviciu. S'a invocat, printre altele, că deținuții de drept comun nu respectă igiena, găsindu-se șobolani în mâncare, că aceeași deținuți nu împart echitabil mâncarea, lăsând carnea, când era, la fundul marmidelor, împărțind-o între ei, dupăce se termina de distribuit masa sau chiar înainte.

Această dorință a fost satisfăcută și din vara anului 1949, poate chiar din primăvară, bucătarii și plantoanele erau oamenii lui Bogdanovici, printre care administrația a strecurat și pe unii dintre apropiații lui Țurcanu.

In luna Aprilie 1949, Țurcanu este luat dela Suceava și dus la Pitești. Bogdanovici se vede eliberat de emulul său spinos și lucrează cu multă îndrăzneală, în baza îndemnurilor tatălui său. Unora dintre cei mai devotați, se pare, că le-a mărturisit din nou că el nu e sincer în această afacere, dar, capitalul uman trebue salvat dela pieire.

Este necesar să amintesc că printre consilierii lui Bogdanovici erau și câteva persoane cu prestigiu ale Mișcării Legionare, mai în vârstă, care, nu se știe, dacă nu au fost păstrate în mod deliberat în acest penitenciar, preparându-se dela început eșafodajul ghilotinei care se hotărîse. Printre persoanele importante, erau și avocatul Gherase și preotul Prisăcaru. In felul acesta, dupăce administrația ajunsese ca să regiseze existența unor elemente dușmănoase în interiorul închisorii (cum am înfățișat mai înainte lu-

crurile), voia să aibă si justificare pentru permiterea mârşăviilor cari vor avea loc sub blânda şi candida formulă a "reeducării". (Chipurile, pretindeau bestiile dela Bucureşti prin această acţiune să "desfascizeze" ţara, cum textul Tratatului de Pace autoriza guvernul dela Bucureşti).

Cât timp a mai întârziat la Suceava, Bogdanovici s'a bucurat de aceeaşi solicitudine din partea administraţiei şi nimeni nu a avut nici cea mai îndepărtată bănuială că în spatele acestei mişcări se profilează umbra morţii, nedeslipita soră a tiranilor în plănuirile de strivire a oricărei împotriviri nu numai prezente, dar şi viitoare.

Ce se petrecea în acest timp într'o altă închisoare de odioasă amintire, şi anume la Jilava?

Aici domnea în această vreme crudul gângav, cu inima de bestie, fostul uşier al unei primării din Bucureşti, Maromet. Erau depuşi aici, în depozit, unii oameni cari erau condamnaţi şi urmau să fie triaţi pentru diferitele închisori din ţară sau erau şi din aceia cari nu erau condamnaţi şi au rămas ani mulţi fără mandat legal de arestare în continuarea unui abuz început dela instalarea prin uzurpare a guvernului Groza (Martie 1945).

In luna Octombrie 1949, într'o celulă de tranzit, s'a întâmplat o discuţie între un avocat şi câţiva studenţi. Nimeni dintre cei de faţă nu şi-ar fi putut imagina că dintr'o discuţie întâmplătoare şi obişnuită în împrejurări asemănătoare în penitenciare, în fazele de tranzit, să se descopere peste câţiva ani motivul juridic în baza căruia toţi câţi au asistat la acea discuţie să fie condamnaţi la moarte.

Avocatul era Valeriu Negulescu, cel pe care l-am mai amintit când am vorbit despre contribuţia lui la realizarea armistiţiului între Teohari Georgescu şi Nicolae Petraşcu. Acum s'a prezentat acestuia studentul Nuţi Pătrăşcanu, fiul unui funcţionar din Constanţa, înrudit cu Lucreţiu Pătrăşcanu, primul Ministru de Justiţie comunist. Nuţi Pătrăşcanu s'a apropiat de Valeriu Negulescu cu un sentiment de încredere şi de sincer interes, cunoscând aportul lui în zilele de calvar şi apreciindu-i lupta statornică sub un steag care era şi al lui. Vică Negulescu se întreţinea în acest timp cu încă câţiva studenţi şi un muncitor. Studenţii erau Octavian Nicolae Voinea din Panciu, Virgil Bordeianu, dintr'un

oraş din Nordul Moldovei, student la chimie, şi muncitorul Constantin Coniac.

Consultul pe care îl cerea Nuţi Pătrăşcanu se referea la o problemă care încă nu era clară şi de abia transpirase ceva.

—Se aude că vom fi puşi la o grea încercare, a vorbit Pătrăşcanu. Unele închisori au început cu aşa numita reeducare. Care este sfatul dumneavoastră în aceste împrejurări?

Vică Negulescu, un om de multă inimă şi inspirat de sentimente de îngrijorare pentru atâta tineret care intrase între zidurile temniţelor, a răspuns spontan, ca oricare alt intelectual pătruns de responsabilitatea sa în faţa unor probleme vitale ale Neamului:

—Vă veţi acomoda şi, bineînţeles, nu vă veţi pune de-a-craca.

Discuţia a mai urmat pe alte teme, fără a mai fi atinsă problema anterioară. Se pare că la acea oră, niciunul dintre cei cinci sau şase oameni cari asistaseră la această conversaţie nu şi-ar fi putut imagina câte consecinţe teribile vor urma nu peste mult din acele cuvinte fără înţelesuri subversive, rostite de Vică Negulescu. In fapt acestea nu aveau nicio altă semnificaţie decât aceea de sfat prietenesc. Dar organele Securităţii nu puteau porni dela ceva mai concret în montarea eşafodajului crimei pe care o unelteau. S'au servit de aceste cuvinte, pentru a extrage din ele un ordin conspirativ, din care numai minţile unor monştri puteau să deducă asemenea sensuri.

Când, mai târziu, organele Ministerului de Interne căutau disperaţi şi nu aflau un temeiu cât de cât plauzibil pentru justificarea acţiunilor lor criminale împotriva tineretului din închisori, după care întreaga responsabilitate urma să fie trecută în sarcina acelor fiinţe abrutizate de ei, Nuţi Pătrăşcanu, studentul de care am amintit mai sus, că a luat parte la conversaţia cu Vică Negulescu, a aflat o pistă care i-a ajutat de minune pe criminali. Acest student căzuse şi el ca mulţi alţii în mrejele Securităţii. Dotat cu o minte inventivă, în care imaginaţia sa bogată îi oferea posibilităţi de soluţionare a celor mai obscure ţesături şi intrigi, Nuţi Pătrăşcanu, anchetat asupra crimelor la care asistase şi a unora la care a fost chiar autor, şi-a amintit de discuţia cu Vică Negulescu dela Jilava, dându-i cuvenitul sens subversiv. Autorităţile aveau să facă apoi din depoziţia lui piesa numărul unu în actul de acuzare care se va întocmi împotriva unor deţinuţi,

în mare măsură iresponsabili de toate ororile săvârşite, sau, dacă au fost printre ei şi câteva persoane lucide, responsabilitatea lor trebuie aşezată întotdeauna mult sub aceea a autorilor principali. cari se aflau în Comitetul Central al partidului comunist, la Ministerul de Interne în Bucureşti sau în cancelariile Securităţii şi administraţiilor de închisori şi legăre.

La 12 Octombrie aproximativ, grupul dela Jilava a fost repartizat la mai multe închisori, dintre care, cei despre care am vorbit, au plecat în majoritate la Piteşti, iar Valeriu Negulescu la Aiud.

Tot în jurul acestei date, poate ceva mai timpuriu, a fost transferat şi Bogdanovici la Piteşti.

In ţară continua teroarea în faza cea mai înaltă, crimele pela marginele de drumuri fiind de acum privelişti cunoscute, iar viaţa cetăţenilor în casă o favoare a regimului care nu puteai bănui când îţi va fi retrasă.

Este semnificativă afirmaţia pe care a făcut-o un ofiţer de Securitate într'o discuţie mai liberă pe care am avut-o cu el:

—Viaţa în oraşe este un privilegiu în Statul nostru (Republica Populară Română), pe care nu-l acordăm decât celor ce-l merită. Viaţa în casă este o măsură de siguranţă a noastră, de care dispune exclusiv partidul.

Suferinţele şi privaţiunile celor din afara închisorii erau permanent adumbrite de incertitudinile şi spaima de fiecare clipă, iar ale celor din închisoare, se multiplicau cu înfometarea sistematică, îndobitocire şi continuul spectru al morţii, care de aici înainte ne-a urmărit ani şi ani dearândul.

V. SISTEMUL REEDUCARII IN INCHISORI. DEFORMARI HIDOASE ALE PERSOANEI UMANE.

Sistemul după care au lucrat organele Ministerului de Interne din România, mai ales cu tineretul, în acea criminală operă de distrugere a fiinţei şi spiritului lui, ne obligă să mai revenim asupra unor monstruozităţi întâmplate în închisori, cutoatecă Bacu a înfăţişat o icoană destul de fidelă a ceeace a fost că se petrecea la Piteşti sau în alte părţi.

Deţinem materialul pe care îl folosim aici dela martorii principali, în mod nemijlocit, ca de altfel, şi în capitolele viitoare. Ne-am ferit să adăugăm ceva dela noi, rămânând la fapte, aşa cum le-am primit.

Studenţii cari au început să vină în mare număr la Piteşti, începând din toamna anului 1949, când s'a dat penitenciarelor din ţară o anumită destinaţie, această închisoare fiind rezervată studenţilor, erau întâmpinaţi dela început de o atmosferă ciudată. Unii dintre ei dispăreau din primele clipe şi nu se mai avea nicio ştire despre ei. Alţii erau introduşi în celule colective, unde găseau pe ocupanţii mai vechi împărţiţi în două tabere: unii, adepţi ai noilor idei politice, mai puţini la număr, iar altă parte, păstrători ai crezurilor politico-sociale pe care le-au susţinut şi afară şi pentru care erau condamnaţi.

Figura numărul unu era Ţurcanu.

Bogdanovici, care sosise şi el dela Suceava, îşi avea vechii prieteni cari îl susţineau şi cari continuau să-l înconjoare cu acelaşi interes, încrezători că merg pe un drum bun. Insă, foarte curios,

cei cari erau veniţi mai din timp şi cari se desvoltaseră lângă Ţurcanu, îi priveau cu duşmănie şi încordarea dintre cele două grupe de "reeducabili" a început să se resimtă în mod isbitor.

Mărtinuş, omul lui Ţurcanu, care stătuse la Suceava până a plecat şi Bogdanovici, de cum sosise, trecuse de partea iniţiatorului său, şi nu numai că îl evita pe Bogdanovici, dar a început să-l critice într'o parte şi alta, acuzându-l, printre altele, de oportunism şi înşelăciune.

La puţin timp dupăce sosise Bogdanovici, a fost separat de prietenii săi şi dus la aşa numita camera patru, sau "spital". Această cameră era într'una din laturile de jos ale închisorii şi nu se auzea si nu se putea vedea ce se petrece aici.

Ţurcanu îşi avea comandamentul său în această celulă. El nu era numai şeful celulei, cum fiecare celulă avea pe cineva care dădea raportul la deschiderea şi închiderea celulei, dimineaţa şi seara, dar şi pumnul de fier al administraţiei, care îşi avea aici atelierul satanic de schilodire trupească şi sufletească a oamenilor. Cei cari au fost prin această cameră, mi-au descris-o în amănunţime, aşa cum numai un deţinut poate să observe toate detaliile. Pe unul din pereţi erau afişate unele lozinci la modă pe acel timp, care se datorau lui Stalin, acel mare şi temut temnicer şi conducător suprem al lor. De asemenea se mai aflau şi nişte îndemnuri spre "viaţa nouă". Incolo, decorul, sărac, auster, cu două priciuri de lemn, faţă în faţă, ferestre cu gratii, câteva pături murdare, întinse peste puţinele paie răsfirate peste scândurile priciurilor, pe care dormeau educatorii şi victimele.

Bogdanovici a fost introdus în acea celulă, unde, în primele zile, a fost lăsat mai liber ca să-şi manifeste gândurile. Duşmănia mută dintre el şi Ţurcanu creştea repede şi cel ce fusese la început protejatul administraţiei, a observat că aici, de această favoare, se bucura chiar rivalul său. Nu se poate bănui dacă a fost gelozie sau invidie ceeace se învălmăşa în pieptul lui Bogdanovici, dar el a început dintr'odată să devină ursuz şi irascibil. De altfel este cunoscut că nicăieri ca la închisoare, invidia, irascibilitatea şi orgoliul nu au un câmp mai fecund şi mai propice de manifestare.

Intr'o zi a apărut în celulă şi Mărtinuş, aghiotantul lui Ţurcanu, care a rămas, cu un anumit scop la Suceava, scop pe care de abia acum îl va divulga, prin rolul ce l-a jucat aici. Mai erau

pe lângă cei trei, adică Ţurcanu, Bogdanovici şi Mărtinuş, încă vreo 10-12 studenţi, unii intraţi în complicitate de gândire şi faptă cu Ţurcanu, alţii în faza de doborîre morală.

Ţurcanu a angajat discuţia publică şi pe un ton aparent paşnic, de consultare, l-a întrebat dacă este pătruns de necesitatea restructurării deţinuţilor, pentru emanciparea lor de sub concepţia criminală fascistă, fiind de acord că toţi cei condamnaţi sau reţinuţi în penitenciare sau lagăre de concentrare sunt vinovaţi faţă de clasa muncitoare română şi faţă de partidul comunist, care singurul duce şi a dus lupta patriotică în slujba poporului român. Bogdanovici, având fler, a simţit provocarea şi cursa ce i se întindea. In afară de Mărtinuş, cu care se cunoştea mai bine, toţi ceilalţi fiind străini, a trecut peste mândria proprie şi a căutat să se acomodeze momentului, dând un răspuns care nu putea avea răstălmăcire şi se înscria întocmai pe linia pe care era condusă reeducarea. La rândul său, Ţurcanu, nu s'a arătat surprins de acest răspuns, simulând că este mulţumit, că a revenit la idei mai sănătoase şi că nu este duşmanul camuflat al clasei muncitoare pe care îl socotea la Suceava. Aparenţele erau aşa de desăvârşite încât cei care erau de faţă au crezut că întâlnirea celor doi fruntaşi ai reeducării ducând la adoptarea unui punct comun de vedere, e semnul neîndoelnic al unei împăcări între ei, dar şi începutul unei colaborări viitoare.

S'a făcut un moment de linişte, în care timp fiecare dintre cei de faţă îşi scrutau gândurile, părându-li-se că trebuie să urmeze ceva. Aşa şi a fost: Mărtinuş s'a ridicat în picioare depe marginea priciului, s'a apropiat de Bogdanovici, a luat o atitudine de frondă şi i-a zis:

—Păi ce rămâne atunci din ceeace le-ai vârît în cap celorlalţi la Suceava? Nu cred să fie unul care să te urmeze pe calea pe care ne-ai arătat-o acum.

Par'că se lăsase un suflu rece peste toţi în celulă şi faţa cea mare şi cu trăsături aspre a lui Ţurcanu începuse să se crispeze. Mărtinuş a trecut la atacul făţiş, demascându-l pe Bogdanovici, folosindu-se, aşa cum s'a aflat mai târziu, şi de anumite acuzaţii neadevărate, numai ca să înveninеze mai mult atmosfera şi să-l incite pe acel monstru de Ţurcanu, care era pregătit pentru această clipă.

Ca o fiară s'a aruncat asupra lui Bogdanovici, nemiaşteptând din partea acestuia nicio replică.

—Adică, aşa, ticălosule? Incerci să mă minţi şi să joci cu mine teatru? Ei, dar cu mine nu are să-ţi meargă, aşa cum n'are să-i meargă niciunui bandit, care te-a urmat, te va urma sau nu-şi va schimba aici la Piteşti felul de a gândi, dacă nu vrea să moară.

Cu pumnii, cu picioarele, cu ce-i cădea în mână, debitând în acelaşi timp cele mai josnice injurii, lovea cu sălbăticie, din ce în ce mai înfuriat, aproape dement, ca şi când ar fi căutat ca prin această descărcare de violenţă să-şi satisfacă toată umilinţa pe care o suportase la Suceava, când simula conspirativitatea umilă, în schimbul obţinerii bunăvoinţei administrative.

Martorii oculari cari mi-au relatat această scenă, urmărită prin vizetă şi de organele Ministerului de Interne, întotdeauna se schimonoseau la faţă şi povestirea lor lua caractere de coşmar, ameninţând cu delirarea.

—Acesta a fost tristul şi durerosul început al sfârşitului lui Bogdanovici, îmi povestea unul dintre ei. Din această zi, viaţa lui Bogdanovici era pecetluită. A fost bătut şi de alţi studenţi, printre care bineînţeles, Mărtinuş, dar executorul permanent al tuturor supliciilor a fost Ţurcanu.

—De mâinile mele o să mori, mă auzi banditule?, îi urla de fiecare dată când începea bătaia, sub diferite pretexte, dintre care cel mai insistent era că încercase să înşele Republica şi, al doilea, că nu vroia să divulge toate planurile şi acţiunile criminale pe care le intreprinsese in inchisoare si chiar afară.

In această vreme, oamenii lui Ţurcanu "lucrau" şi pe alte sectoare, adică prin unele celule mai izolate, care se aflau într'o aripă mai dosnică a penitenciarului. Cam în acelaşi timp au fost pregătiţi, mai de timpuriu ca alţii, doi studenţi, pentru a intra în reeducare, anume Dan Dumitrescu şi Dan Lucinescu. Amintesc aceste două nume, pentrucă aceşti tineri aveau să joace un rol de mâna întâia mai târziu, în două faze deosebite ale acestui proces de asasinare morală, în care primul îşi va pierde viaţa, iar al doilea va beneficia, după 13 ani, de o reducere de două luni, la un mandat de 15 ani, ca să iasă mai de grabă din închisoare, dupăce a comis atâtea acte de mârşăvie şi a atras atâtea suferinţe

încât cu siguranţă, în toate zilele (cari i-au mai rămas de trăit, nu va avea conştiinţa liniştită.

Unul dintre aceştia doi îmi povestea următoarele:

—Eram amândoi într'o celulă de unde, prin crăpăturile uşii, puteam vedea uşa celulei opuse nouă. Intr'o seară, destul de târziu, am auzit o busculadă în celula vecină şi curând după aceea am văzut că au sosit directorul Dumitrescu, ofiţerul politic şi încă vreo câţiva gardieni. Noi urmăream prin interstiţiile uşii scena. Uşa s'a deschis, suita a ajuns în faţa ei şi grupul de militari a dat buzna în celulă, unde nu am mai văzut altceva, în clipa următoare, decât beţele şi parii din mâinile gardienilor şi tânguirea sfâşietoare a celor din celulă. Pe unii i-am văzut trântiţi pe jos, călcaţi în picioare de gardieni, şi vocea lui Dumitrescu, aspră şi duşmănoasă, a pătruns până.la noi:

—De aici nu scapă unul viu, până nu-şi va vărsa şi maţele din el să le cunoaştem.

Apoi, când s'a făcut linişte şi bestiile s'au săturat de lovit, mai răbufnind numai câte un geamăt al câte unui biet tânăr, pentru care cine ştie ce măicuţă care l-a crescut cu greutate şi l-a dat la şcoală ca să-l facă om, zicea acum în miez de noapte o rugăciune ca să-l păzească Dumnezeu de cel rău, Locotenentul Dumitrescu şi-a încheiat expediţia cu aceste cuvinte:

—Toţi cei ce se vor împotrivi dorinţei partidului şi clasei muncitoare de a se transforma din duşmani ai poporului în oameni folositori societăţii noastre socialiste, vor trece pe aici. Noi avem grije de voi şi vrem să vă redăm societăţii. Dar vrem să vă redăm ca oameni cinstiţi, nu ca nişte bandiţi. De acea "vărsaţi" aici tot veninul vostru reacţionar, denunţaţi pe toţi duşmanii clasei mucitoare pe care îi mai cunoaşteţi, afară sau în închisoare, şi autodemascaţi-vă pe voi înşivă. Dacă nu mai vreţi să treceţi prin ce aţi trecut azi, schimbaţi-vă! M'aţi înţeles, bandiţilor?.

Dan Dumitrescu şi Dan Lucinescu, după această scenă, nu au schiţat cea mai mică opoziţie atunci când au fost puşi să-şi facă demascarea "interioară" şi "exterioară", cum se numea recunoaşterea integrală a tuturor faptelor şi condiţiunilor intime care au determinat pe persoana în cauză de a ajunge să uneltească împotriva regimului şi desavuarea educaţiei primite, a părinţilor, a prietenilor, a convingerilor religioase şi idealurilor culturale şi umanitare.

Faza de tatonări și de pregătire a activității de reeducare, care va cuprinde dela 5 Decembrie 1949 tot penitenciarul Pitești, are următoarele caracteristici, pe cari le-am refăcut din confruntarea mai multor declarații:

O mică parte din studenți erau pregătiți la camera 4, "spital" și introduși cu multă discreție prin celule, unde nu li se cunoșteau misiunile. Ei aveau grijă ca să observe starea de spirit între oameni să denunțe persoanele mai influente, care ar exercita oarecare autoritate asupra lor, și, prin mijloace ingenioase, să informeze pe Țurcanu care aduna toate aceste note. Nu erau excluși dela această operație de colectare nici gardienii, cari aveau instrucțiuni de a asculta de Țurcanu, care, la rândul său, se plimba liber din celulă în celulă. Niciunul dintre studenți nu se bucura de această favoare, stând tot timpul sub cheie.

Pe de altă parte, născându-se unele fricțiuni între marea majoritate a studenților, care nu apucaseră să fie trecuți prin camerele de experimentare, și acei mult mai puțini cari făcuseră această experiență, administrația, din motive tactice, a consimțit să ia act de unele doleanțe ale acestora din urmă. Concesiile pe care le făcea priveau mai ales felul cum se servea masa, orele de plimbare, inegalități de tratament între celule, etc.

Printre acești studenți se afla și Octavian Nicolae Voinea, fost ofițer în armata regală și student la Politehnica din București. Voinea era a doua generație de legionari. Tatăl lui, membru al acestei organizații, a căzut victimă represaliilor pe cari le-au suferit membri acestei organizații, dupăce fostul Președinte al Consiliului de Miniștri, Armand Călinescu, fusese răpus de gloanțele unei echipe de nouă legionari, originari din Ploești, în Septembrie 1939.

Bărbat voinic, cu o inteligență remarcabilă, bun organizator, axat pe concepția pe care o moștenise dela tatăl său, Voinea avea o personalitate distinctă de a celorlalți, sporită și de bogata lui acțiune în ilegalitate. îndreptată împotriva regimului. Trebue adăugat și considerentul de ușoară depășire a vârstei celor mai mulți din închisoare. A fost aproape natural ca toți studenții din prima categorie să fie de acord, în mod tacit și apoi manifest. ca intervențiile personale, la început, și apoi colective să fie împărtășite de toți, și oridecâteori se năștea vreo problemă care se referea

la raportul deținutului cu administrația, Voinea să fie solicitat să prezinte cauza, în sprijinul deținutului. Popularitatea lui a crescut prin această acțiune reprezentativă pe care o deținea Voinea și lucrul acesta se părea că nu neliniștea deloc pe Dumitrescu și nici chiar Țurcanu nu se simțea afectat în orgoliul său patologic.

Dar nimeni nu bănuia nici de data aceasta că sub aceste aparențe se ascundea un plan pe cât de ingenios, pe atât de diabolic și dezastros pentru tineretul închis aici.

Ziua de 5 Decembrie 1949 va rămâne neștearsă în amintirea tuturor acelor studenți care au fost la acea dată la Pitești. Iată povestirea studentului P., martor al grozăviilor petrecute în acea zi, aidoma cu a tuturor celorlalți:

"Mă aflam la 5 Decembrie într'o celulă unde fusesem depus de câteva luni. Aveam mulți prieteni și colegi de facultate, precum chiar camarazi cari fuseseră judecați cu mine în lot. Până la acea dată discuțiile în celulă erau obișnuite: despre probleme de cultură, despre idei politice, comunism, etc., cu contradicții, cu încercări de instruire sistematică reciprocă, fiecare din ce știam, împărtășind și altora, ca să treacă timpul cât mai util și mai nesimțit.

Ne cunoșteam părerile și nu ne ascundeam. Bănuiam că printre noi sunt și oameni de-ai lui Țurcanu, dar nu-i luam în serios, ba, dimpotrivă, îi persiflam uneori. Cu câteva zile înainte a fost adus în celula mea și Voinea, care avea o mână bandajată și părea cuprins de o tristețe nemărginită. El părea întotdeauna entuziast, volubil și ne inspira curaj. Ne-a povestit că a căzut când încerca să se urce pe priciu și și-a fracturat mâna. Incolo, se ferea să abordeze discuții politice, dar dacă era întrebat răspundea în linia aceleiași atitudini pe care noi i-o cunoșteam. Prin urmare, nu era schimbat cu nimic sufletește.

In acea zi de Decembrie de care vorbesc, a venit în celulă Țurcanu, sau cel cu căciula mițoasă, cum i se spunea. Cu el mai erau câțiva studenți, dintre care nu-mi amintesc decât de Virgil Bordeianu.

Țurcanu ne-a privit cu interes pe toți, a schițat un zâmbet afabil pentru toată lumea, și ne-a întrebat ce mai facem. Apoi a adăugat că ar dori să ne vorbească ceva în interesul nostru. Noi am rămas muți și nu am manifestat niciun sentiment, ceeace nu l-a dezarmat.

— Uitaţi-vă despre ce este vorba, a început el. Administraţia închisorii, care se poartă aşa de corect cu noi, ar dori să ştie dacă noi îi mai suntem duşmani, sau, mai bine zis, dacă mai urîm clasa muncitoare, acel proletariat eroic împotriva căruia noi ne-am ridicat cu atâta nesăbuinţă. De aceea trebuie să ştiţi că ar fi bine ca noi să dovedim ataşamentul faţă de realizările regimului, să dovedim faţă de oamenii muncii, cari, afară fiind, lucrează zi şi noapte ca să ne poată hrăni pe noi în puşcării, noi cari nu reprezentăm pentru Stat decât o povară şi suntem ţinuţi exclusiv din considerente de înalt umanitarism, când ar putea să ne lichideze într'o secundă. Pe nimeni nu mai interesează soarta noastră şi nici regimul nu va fi tras la răspundere niciodată că a curăţit ţara de o mână de bandiţi ca noi. Cred că nu mai este nevoie să vă spun care este rostul nostru în aceste zile, când încă între noi mai sunt elemente înrăite, cari uneltesc împotriva regimului şi a cuceririlor sale şi încă afară au mai rămas mulţi reacţionari pe care i-am tăinuit la anchete şi îi tăinuim şi acum.

Ţurcanu a făcut o pauză, s'a uitat atent asupra efectului pe care cuvântarea sa a avut-o asupra noastră, apoi a aruncat cuvântul cel greu de care toţi ne temeam şi care bănuiam că va veni până la urmă.

— Aş vrea să ştiu care dintre voi este hotărît s'o rupă cu trecutul şi să se alăture nouă. Sa păşească în faţă.

Printre noi s'a simţit o uşoară foială: unii se deplasau într'o parte, alţii în altă parte, dar nimeni nu scotea un cuvânt şi niciunul dintre noi nu a păşit conform recomandărilor lui Ţurcanu.

Foiala a încetat deodată şi o apăsare de moarte ne apleca de spate. Pericolul, mi-am dat seama şi mai târziu, e de natură instinctuală şi perceperea lui se face anticipat şi neînţeles.

— Bine, a zis Ţurcanu, drept răspuns la această tăcere. Cuvântul l-a spus tărăgănat şi încărcat de înţelesuri.

Ridicându-şi căciula, chipurile, să se scarpine pe cap, a mai adăugat:

— Vom mai vedea noi!

Nu am putut să reconstituiesc niciodată primele clipe ale încăierării. Lângă mine era cel mai bun prieten pe care îl avusesem în viaţă. Poate că nu am iubit nici pe un frate mai mult ca pe acest om, pe care îl cunoaşteţi, şi cu care vorbiţi deseori, şi care

e acum de nerecunoscut. Şi-a revenit la ce a fost mai de mult, dar ce mi-a făcut atunci nu pot să-l uit niciodată. Asupra fiecăruia dintre noi era aruncat un altul, care ne strângea de gât şi ne lovea cu pumnii şi picioarele. Fără să ne spună nimic, cei ce loveau fără milă, şi numai vocea lui Ţurcanu se auzea peste acest vacarm:

— "Daţi în bandiţi, ca să le vină mintea la cap!".

La rândul său, Ţurcanu, trecea ca un mare viteaz dela un grup la altul şi cu o coadă de mătură trăznea în toate părţile. Nu ştiu cum de au apărut şi la alţii corpuri contundente pe care le foloseau acum împotriva noastră. Personal, nu mă puteau duşmăni, şi căutam mereu să aflu dela prietenul meu daca ce face acesta, nu e cumva o glumă.

Drept răspuns el m'a plesnit cu pumnul în nas, încât sângele m'a împroşcat ca dintr'un jet, pătându-i pe mai mulţi din jurul nostru. In spatele meu am auzit pe B. întrebându-l pe cel care îl bătea:

— Spune mă Costică, şi eu trebuie să dau?

Bietul băiat, bun şi fin ca o domnişoară de salon, care în viaţa lui nu dăduse nici în joacă o palmă, acuma se afla în cea mai dificilă dilemă.

Voinea, cu mâna în scânduriţe, dădea şi el cu cealaltă mână, dar nu să se apere cum făceau cei ce fuseseră preveniţi, ci ca să execute ordinul lui Ţurcanu, care nu era decât transmiterea ordinelor şi ale instrucţiunilor pe care Ţurcanu le avea dela administraţia închisorii. Cu ofiţerii de securitate din Piteşti, Ţurcanu avea deseori conciliabule. S'a aflat mai târziu că Ţurcanu era dus cu maşina, noaptea, oricând cerea, la securitatea locală, sau când spunea el, ofiţerului politic.

In celulă era învălmăşeală, curgea sânge, unii ţipau şi se tânguiau. Când cineva ţipa prea tare, sărea Ţurcanu şi îl atingea cu băţul în cap de îl ameţea sau îl isbea în pântec sau piept, de cădea jos, sau poruncea altora să le astupe gura. O bătaie mută, grea, neînţeleasă, în care demenţa şi sălbăticia puseseră stăpânire deopotrivă pe minţile noastre se înverşuna din ce în ce mai aspră, mai cruntă, mai iraţională şi lipsită de sens. Slăbiţi prin subnutriţie, neobişnuiţi cu efortul, până la urmă au căzut cu toţii

pe podele și peste trupurile noastre trecea Țurcanu cu bățul în aier, triumfător.

—Mai îndrăzniți vreodată să vă ridicați împotriva clasei muncitoare, banditilor?

Vorbea astfel încât se părea că el era clasa muncitoare și noi cei ce săriserăm să-l atacăm. După această ispravă, Țurcanu a comandat ca imediat cei care eram socotiți bandiți înrăiți să fim trecuți pe priciul din față, cu bagajele, pe care le-a perchiziționat mai strașnic decât gardienii, și nu ne-a lăsat decât ce era pe noi, restul confiscând totul. Ne-a ordonat să ne așezăm cu spatele la perete, în poziție de așteptare, care ulterior a fost numită poziție de demascare. Desemnând un reponsabil care era și așa numitul șef de comitet, Țurcanu a trecut la altă și altă celulă, ducând peste tot jalea, prăbușirea și fermentul descompunerii morale.

Aceasta s'a petrecut în ziua memorabilă de 5 Decembrie 1949 și aceasta este cea mai neagră din istoria Piteștilor, cutoatecă ceeace a urmat a fost mai îngrozitor. Șocul de masă cu răsturnarea radicală a unor raporturi de prietenie dintre tineri și sdruncinarea unor valori morale care îi susținuseră până acuma, a avut un caracter atât de profund încât nu va putea fi egalat cu ceeace s'a întâmplat după aceea în diverse cazuri, chiar când era vorba de uciderea câte unuia".

Ce s'a petrecut ulterior și care a fost efectul acestor măsuri de timorare și dezarmare morală, vom arăta mai la vale.

Facem aici o intercalare macabră amintind că cu puține zile înainte de această dată s'a petrecut un caz care a pus în gardă administrația de unele consecințe ale acțiunilor sale, cari, dacă ar fi continuat îi puneau în fața responsabilității ei nemijlocită, pentru crimele pe care le patrona; și de aceea a luat astfel de măsuri încât de aici înainte orice act de disperare care să ducă la moarte sau sinucidere să se asvârle numai în sarcina deținuților.

Studentul Gheorghe Șerban din Dobrogea fusese unul dintre cei mai dârzi în faza solicitudinei din celula experimentală în care era. Pus în fața unor grave probleme de conștiință, fiind obligat să facă unele mărturisiri asupra unor persoane cu care lucrase în clandestinitate, în luptele din pădurile Babadagului. Gheorghe Șerban, fiul unui funcționar din portul Constanța, a preferat să-și curme viața decât să atragă iadul temniței asupra acelora cu care cutezase să înfrunte fiara deslănțuită.

Ieșind la plimbare, dela etajul unde se afla, în loc să ia drumul scărilor, Șerban s'a avântat printre scări, căzând pe cimentul de jos, cumplit mutilat și sucombând imediat. De a doua zi, s'au pus protecții de scânduri între etaje și la capetele de scări, astfel că s'a suprimat și această posibilitate de evadare din temniță, care era singura posibilitate de altfel. De aici înainte, a urmat o pază deosebită și în interiorul celulelor, ca nimeni să nu fie scăpat din vedere, ca să nu mai poată recurge la acte funeste. Sinuciderea era posibilă până aici, prin strangulare cu un prosop sau fâșie de cămașă, în timpul nopții, când ceilalți dormeau și gardienii moțăiau și ei, sau prin adoptarea acelei ingenioase extirpațiuni a existenței pe care castorul o pune în practică oridecâteori cade în captivitate, prin strangulare testiculară. Oamenii nu mai puteau dormi cu mâinile sub pătură și nici în anumite poziții în care să nu poată fi supravegheați tot timpul.

Din intensificarea măsurilor de supreveghere, au decurs două mari inconveniente pentru deținuți: întâiu, era o mare nenorocire să dormi cu mâinile afară într o celulă rece, știut fiind că orice porțiune a corpului omenesc, neacoperită, elimină o mare cantitate de căldură, pe care organismele debilitate nu o puteau recupera sau suplini sub nicio formă, mărindu-se astfel posibilitățile de reumatizare ale tinerilor și, al doilea, oridecâteori deținutul făcea o mișcare necontrolată în timpul somnului, fie băgând mâna sub pătură, fie întorcându-se pe o parte sau pe burtă, ca să nu-i poată vedea fața, era imediat trezit de plantoane puse în fiecare celulă, dintre cei reeducați la început, iar apoi din cei cari erau candidați la reeducare.

Acest lucru a fost posibil foarte curând, adică folosirea acelora care erau în faza pregătitoare, fără teama că se vor sinucide sau vor permite altuia să facă acest lucru în timpul cât era de planton. Trăiau spaima grozavă că cei din comitet fac și ei pe rând de planton de sub pătură și dacă l-ar fi surprins, chinurile și maltratările ar fi fost așa de îngrozitoare după aceea încât îi paraliza orice intenție de a duce la sfârșit numai gândul acesta, plus că se adăuga și bănuiala că are cine știe ce taine, pe care nu vrea să le descopere, și ancheta ar fi luat un curs și mai grav. Dar ca să permită altuia să facă acest lucru, nu-i era posibil, întrucât ar fi fost bănuit că ar fi fost în complicitate cu acesta. Chiar dacă

i-ar fi îngăduit să se sinucidă numai din milă sau prietenie și viața lui i-ar fi devenit un calvar.

La toate acestea adăugăm că cele șapte ore de odihnă la care era îndreptățit deținutul erau considerabil împuținate, fie din cauza orelor de planton pe care trebuia să le facă—venindu-i rândul tot a doua zi—fie din cauza trezirilor din timpul nopții când nu se dormea disciplinat.

Pe pielea mea am simțit năpasta unui asemenea regim de a dormi controlat, în faza îndelungată de anchetă dintre anii 1959-1962, când am stat în beciurile Securității din Cluj, și se mai menținea regimul de vigilență dela Pitești, ca să nu se sinucidă oamenii. Cunosc zeci de cazuri când deținuții au încercat să se sinucidă și foarte mulți au reușit. Nu a fost însă niciun caz de strangulare testiculară sau gâtuire sub pătură.

Ceeace am arătat mai sus, este numai o față neînsemnată a silniciilor prin care le-a fost dat să treacă tinerilor dela Pitești. Acestea pălesc pe lângă silniciile asupra conștiinței și asupra demnității omului, prin acte de teroare de neimaginat. Numai mintea unor demenți și scelerați ar fi putut născoci o variantă mai completă de torturi și suferințe mai cumplite.

Voiu aminti câteva cari mi s'au părut mai oribile. Nu fac acest lucru cu ușurință, întrucât sunt îndurerat și acum de decadența omului pe care am constatat-o în închisori, decadență care a operat în 90 % dintre deținuți, într'un fel sau altul; dar prin aceste desvăluiri, se va putea observa mai bine climatul bestial și crud pe care comuniștii îl instaurează în temniți, făcând din ele abatoare ale sufletelor umane și cimitire ale culturii omului.

Vladimir Maiachovschi, unul dintre poeții de frondă comunistă, fiind închis odată, a fost întrebat de cineva ce părere are asupra operii lui Goethe.

—"Acesta nu plătește mai mult decât o pereche de pingele pentru viața mea de acum, a răspuns poetul revoluției comuniste din Rusia".

Acesta e gradul până la care au coborît comuniștii nivelul interesului față de cultură în toate închisorile pe unde s'au întins și, sub o anumită formă, acesta este gradul interesului față de cultură în toate țările comuniste. Necesitățile primare eclipsează cu totul pe cele de natură spirituală.

Studentul V. N. mi-a povestit următoarea oribilă înscenare în care lui i-a fost dat să joace rolul cel mai ticălos.

—"Cunoscându-se atitudinea mea și prestigiul de care mă bucuram în închisoarea Pitești, dupăce am fost înfrânt și încă nu se svonise despre căderea mea, am fost chemat de Țurcanu și mi-a spus ca va trebui să mă mut într'o celulă mai largă, unde vor fi introduși câțiva elevi cari sosiseră dela Târgșor, închisoare care fusese desființată, si copiii, pentrucă copii erau cei ce fuseseră depuși aici, sub 18 ani, repartizați pela diferite închisori sau chiar la Canal.

—Va trebui să te porți cu acești elevi la fel cașicând nu este nimic deosebit aici, și mai mult, cu încă doi, pe care ți-i voiu trimite, să pășești neîntârziat la organizarea lor prin îndoctrinare legionară si prin practicarea unei trăiri corespunzătoare.

"Țurcanu îmi vorbise pe un asemenea ton încât nu mai aveam nimic de spus. Ii cunoșteam caracterul și toate consecințele cari ar fi decurs dela cea mai palidă împotrivire.

"Eram conștient de netrebnicia faptei mele și îmi blestemam ceasul în care m'am născut. Am socotit atunci că aceasta e cea mai mare crimă ce mi s'ar fi putut cere ca să o săvârșesc vreodată, dar, după câțiva ani, am avut tragica ocazie să descopăr că fac lucruri cu mult mai grave, să depun mărturie mincinoasă ca să fie condamnat la moarte un om, pentru care avusesem cea mai mare stimă în viața mea.

"După câteva minute dupăce am fost introdus în celula cea nouă, pe care o găsisem mai omenească ca celelalte, în sensul că avea niște pături mai bune întinse peste saltele, ce păreau mai pline cu paie, au fost aduși de un gardian vreo 12 elevi. Tineri, imberbi, cu ochii înfundați în orbite de groază și foamete, unii frumoși ca niște îngeri, și neprihăniți trupește și sufletește, dupăcum am putut să mă conving în curând, încât fapta pentru care eram pus aici să o săvârșesc, îmi apărea din ce în ce mai odioasă și mi se părea aproape imposibil de dus la capăt. Bine înțeles că dacă nu ar fi intervenit de a doua zi și Țurcanu, aș mai fi întârziat în sbuciumul meu.

"I-am organizat pe noii veniți în cuiburi, conform felului nostru de activitate, și am început să fac cu ei ședințe secrete și să îi învăț doctrina Mișcării, de care eram animat. Nu vă închipuiți cu câtă ardoare îmi primeau învățăturile și cum se înflăcărau la cu-

vintele mele, când le invocam pilde de jertfe și suferințe din trecutul luptelor noastre. Bănuiam că fiecare era pregătit să comită cea mai nebănuită faptă numai pentru a-și arăta devotamentul pentru o mișcare în care eroismul și sacrificiul pentru salvarea țării se contopea cu pornirile cele mai generoase și nobile pe care numai tinerii le pot avea.

"A durat această draconică farsă până ce s'a putut cunoaște, în parte, pornirile și calitățile fiecărui elev, de care era informat Țurcanu zilnic și, prin el, organele administrației, care conduceau operația din umbră.

"Intr'o zi a intrat Țurcanu cu un stat-major al lui și i-a antrenat în discuții, ca de obiceiu, pe copii, cari se arătau dârji și porniți pentru a apăra o poziție pe care o considerau sacră și dreaptă, nebănuind cu cine au de-face și nici ce era în dosul vorbelor lui dulci și cu îndemnuri frumoase până aici. Deodată a căzut ca un trăznet mult temuta întrebare:

"Măi, a zis el, cu un rânjet fioros care ar fi înfricoșat și pe un om mare, necum pe niște copii. Măi, acum să-mi spuneți voi care dintre voi mai este legionar adică frate de cruce. Și vreau să-l văd, să iasă în față".

"Panica este un fenomen tot atât de contaminator ca fuga și intuiția pericolului operează atât de sponan încât este greu de explicat cum cineva care susține o poziție până la o anumită limită, când este pus în situația de a-și asuma răspunderea pentru ceeace mărturisea până atunci, dintr' odată se găsește paralizat și într'o mare incertitudine. Cam așa s'a întâmplat și în cazul de față. Pentrucă nimeni nu s'a manifestat nici într'un fel, nici într'altul, mai toți copiii căutând spre mine, ca să ia din ochii mei hotărîrea, și în ochii mei nu puteau să citească nimic, atât eram de absent și de înfricoșat de ceeace va urma, pentrucă am auzit de acum a doua somație pe care o făcea Țurcanu, și știam că aceasta e ultima, înainte de a se trece la măsurile violente.

—Adică așa, banditților, nici nu v'au dat tuleii sub nas, și v'ați transformat în criminali?

"Vorbele lui Țurcanu avură un efect neașteptat. Copiii își puseră capetele în pământ și cei mai mulți sughițară a plâns.

"Totul se năruia în ei; entuziasme, generositate, încredere în oameni, în credință, în prietenii. Totul se cufunda și în fața

ochilor lor nu vedeau decât figura crispată a lui Țurcanu și ochii lui cari scânteiau ură și violență.

—Par' că nu știm noi că aici s'au ținut ședințe și s'au cântat imnuri împotriva Republicii? Ei, nu recunoașteți?

"Nimeni nu a zis nimic și tensiunea dureroasă era atât de puternică încât te cuprindea aproape leșinul, când îi simțeai cum tremurau lângă tine și că eu eram unul din cei mai vinovați pentru starea lor disperată.

—Vă învățăm noi minte și veți vorbi, fiți siguri, mai urlă el. La un semn, se năpusti împreună cu toți ceilalți în trupurile plăpânde ale copiiilor pe care le doborîră la pământ, fără cea mai mică împotrivire, în câteva secunde.

"Cel ce fusese confesor, îndrumător, învățător și ideal de devenire până acum câteva minute, se transformă în acuzator, astfel că eu am fost acela care am calificat pe fiecare minor cât este de îndoctrinat și de inteligent, prin urmare ce grad de primejdie reprezintă pentru regim. Vă închipuiți noua mea ipostază? Este inimaginabilă! In puținele clipe, când reușeam să-mi revizuiesc conștiința, nu mai mă recunoșteam, și am trăit ani de zile cu strania impresie că trec printr'un coșmar fără de sfârșit, din care nu mă pot deștepta.

"Aceasta este numai o parte din drama mea, și, dupăcum am mai spus, nu cea mai teribilă prin câte am trecut".

Un altul îmi povestea următoarea practică de supliciu pe care creierul lui o putuse născoci la Pitești, Pentru a dovedi lui însuși si administrației că a înfrânt în el cea mai infimă urmă de milă și toleranță cu aceia care încă se mai țineau de o ierarhie a valorilor morale, de origine creștină, sau de un determinism etic impus de o minimă cultură.

—Il vedeți pe cel de acolo?, mă întreabă într'o zi, când fuseserăm scoși din mai multe secții, la o așa numită "ședință de club", în care se citeau articole din "Glasul Patriei", unele scrisori primite dela părinți, copii, soții, frați, de către unii dintre deținuți, scrisori prin care cei de afară, sub sugestia și amenințarea Securității, dădeau îndemnuri de îndreptare celor închiși și le vorbeau despre marile realizări și viața fericită din Republică.

—Da îl văd, am afirmat eu, cunoscând chiar câteva lucruri despre această persoană, care nu era decât un faimos bătăuș dela Pitești și Gherla, studentul M. E., acum cu mintea tulbure, inco-

herent şi, se mai spunea neemancipat complet de sub teroarea administraţiei, vorbindu-se că era încă informator.

—Ei bine, îmi vorbi în continuare interlocutorul meu. Acesta este una din victimele mele.

—Cum aşa, am răspuns eu surprins, doar te-am văzut plimbându-te destul de cordial într'o zi cu el?

—Este adevărat. Vorbesc acum cu el. Ne-am dat amândoi seama că am fost nişte victime a unor împrejurări blestemate şi de aceea ne-am împăcat.

In clipa aceea, mi-am amintit că acelaşi student cu care stăteam de vorbă, îmi vorbise zile întregi de felul cum a fost chinuit Virgil Bordeianu la Piteşti, printre altele, cum i-a dat o lovitură de picior în piept de l-a rostogolit de-a berbeleacul cât era de înalt şi apoi a avut o hemoragie pulmonară, de era gata să se stingă din viaţă. Şi în aceeaşi zi îl văzusem pe amicul meu stând de vorbă şi chiar râzând cu Virgil Bordeianu.

Imi păreau stranii toate aceste compromisuri şi nu am reuşit să le înţeleg decât mai târziu când, stând cu unii dintre principalii actori ai tragediilor din închisori, le-am putut urmări firul raţionamentelor.

"Pe E.M., despre care vă vorbesc, trebuie să vă spun cum l-am chinuit. Nu ştiu dece, dar uneori simt nevoia să fac destăinuiri. E aceasta consecinţa unor remuşcări sau este numai necesitatea unei confesii de pe urma căreia să mă pot alege cu o revizuire a comportamentului meu şi, eventual, o justificare a lui, nu ştiu ce să zic? Dumneavoastră veţi putea să mă judecaţi cum doriţi, dar eu totuşi vă spun.

"Eram de acum printre cei socotiţi reeducaţi şi, prin urmare, competenţi de a ne ocupa cu "recuperarea" celorlalţi, care încă se mai încăpăţinau să stea pe dezastruoasele lor baricade. Pe E.M. comitetul mi-l atribuise mie. Eu trebuia să-l torturez dupăcum îmi închipuiam că voiu reuşi să-l înfrâng mai repede. Nu mi-am închipuit niciodată ca să fiu om cu multă imaginaţie, dar de data aceasta am putut constata că posedam o născocire diabolică, pe care numai bestializarea o poate naşte. Spun acest cuvânt, deoarece nu cunosc o altă cale de doborîre mai umilitoare decât foamea şi frica; ori acestea sunt condiţiile permanente ale animalelor. M'am gândit adeseori la acest lucru şi concluziile mele par să fie definitive.

"Să vă spun acum ce chinuri i-am aplicat lui E.M.

"Inainte de ora 12, la prânz, se aducea mai întâi "turtoiul", acea mămăligă coaptă în cuptor pe care o cunoaşteţi foarte bine ca fiind pâinea cea de toate zilele, în toate închisorile. După un obiceiu stabilit încă din primul an de detenţiune, fiecare lua turtoiul ce i se cuvenea. Bine înţeles, noi "reeducaţii", alegând pe cele mai mari bucăţi, desfiinţând rotaţia alegerii care funcţiona până acum, provocând porniri atât din partea noastră, care luam aceste bucăţi mai mari cu câteva grame, cât şi din partea acelora în dauna cărora o făceam. Vedeam cum li se umflau ochii în cap şi cum în sufletele lor se învălmăşeau cele mai teribile sentimente, printre care, cel principal era de ură împotriva felului nostru injust de a împărţi turtoiul şi, al doilea, o tainică aspiraţie de a beneficia şi ei de acest privilegiu. Noi scontam foarte mult pe efectul acestui proces sufletesc şi în zeci de cazuri acesta a dus la rezultatul dorit de administraţie şi de noi. Pentrucă era evident că administraţia supraveghea îndeaproape tăierea inegală a turtoaielor şi a pâinii.

Acelaşi lucru se petrecea şi cu E.M., cu un mic adaus, care era aportul meu exclusiv. Oamenii începeau să-şi fărâmiţeze turtoiul în batiste, cu o migală şi răbdare de sculptor miniatural chinez. Uneori, când întârzia masa, se puteau vedea oameni care şi după două sau chiar trei ore mai continuau să fărâme din bulgărele de turtoiu, bucăţele aproape microscopice, pe care le lăsau să cadă pe batistă ca nişte firişoare de aur. Acest lucru îl făceau din două motive: întâiu, ca să simtă bucuria unui aliment în mână, să-l multiplice în nesfârşite corpuscule, gândindu-se doar că în felul acesta vor putea spori şi calităţile nutritive şi chiar cantitatea alimentului, bucurându-se în acelaşi timp de satisfacţia pe care vor avea-o când va începe înghiţirea, tot cu aceeaşi încetineală, în imaginaţie. Toate acestea cu o salivaţie, uneori aşa de abundentă, încât vedeam pe unii, la care ţesuturile cedaseră debilităţii, cum li se scurgeau fire subţiri de salivă pela colţurile buzelor. Această migălită mâncare mai pornea şi din dorinţa de a scurta anticipând o saturaţie care nu se va întâmpla, dar era posibilă. timpul, marele duşman al puşcăriaşului.

"Dupăce E.M. făcea toată această treabă, lăsându-se ca nimeni altul în vălmăşagul simţămintelor de care am vorbit, pentrucă, dupăcum îl vedeţi, el este destul de înalt şi mai înfometat ca toţi,

așteptam să ne vină rândul la ciorbă. Cum se da ciorba, pe care fiecare o luam în gamelă, oamenii își vărsau firimiturile lor miraculoase în ciorba limpede și subțire, și începeau să mănânce cu lăcomie și prudență, ca nu cumva să le picure un singur strop pe jos. Unii nu-și vărsau tot conținutul fărâmiturilor, mai păstrând și pentru masa de seara. La unele celule, comitetele au dispus desființarea rezervelor, deoarece acestea s'ar asemăna cu rezervele pe care le-au făcut și părinții lor de au devenit chiaburi sau moșieri, deci asupritori ai clasei muncitoare, a acelei clase care azi ne dădea să mâncăm din truda ei zilnică.

"Victima mea, dupăce își prepara astfel mâncarea, trebuia să verse jumătate din conținut în chiblă, cum i se spunea mai universal, în ciubărul de necesități. E ușor de înțeles că la început a încercat un ușor gest de protestare, care însă a fost plătit foarte scump prin corecțiunile ce i s'au administrat. Apoi a încercat să se sustragă pasiunii lui morbide de a mai fărâmița mămăliga coaptă, pentru a-si diminua suferințele viitoare, când urma să deșerte gamela. Și pentru această încercare a avut de îndurat tot dela mine același tratament. Adăugând la toate aceste chinuri, complexele pe care i le creiasem, era natural să cadă foarte curând, dupăce fusese atât de felurit și de diabolic chinuit. Dar nu numai că a căzut într'un timp-record, dar a devenit și el foarte curând unul dintre cei mai temuți oameni din Pitești și, dupăcum știți, și azi, după un deceniu și jumătate de detențiune, perseverează în această atitudine pe care și-a însușit-o atunci prin metode silnice".

Am acordat acestui caz o atenție specială pentru a invedera numai una dintre metodele care au dus la dărâmarea rezistenței fizice și morale a acelui tineret, care a avut de suferit o tragedie inimaginabilă. Toate celelalte maledicțiuni, cu îngrozitoare aspecte, se aseamănă prin punctul de pornire și rezultate. Am stat cu cele mai multe victime și cu cei mai temuți foști "reeducați", unora descoperindu-le rănile pe corpuri și schilodirile fizice.

Studentul Ion Mihuță, mi-a arătat pieptul pe care se urcaseră doi sbiri, strivindu-i-l, având cinci coaste fracturate. Coșul pieptului se desfăcea deasupra abdomenului ca o coșniță de albine, sub care bazinul zăcea într'o depresiune oribilă, iar altora brutalitatea, cinismul și animalizarea le alteraseră complet personalitatea.

Despre felul torturilor, D. Bacu a vorbit pe larg în cartea sa. Desigur, în penitenciare ele au avut un caracter, iar în coloniile de muncă un altul. In penitenciarul Pitești, caracterul lor specific era al creierii unor complexe de vinovăție corelată cu posibilitatea ieșirii mai de grabă din închisori. Dacă este cineva vinovat în cazul Piteștenilor, e in locul întâi administrația și întregul resort din Ministerul Afacerilor Interne care a condus această acțiune.

La Gherla, ceeace îmi pare mie caracteristic în faza reeducării este brutalitatea și bătaia aplicate fără nicio avertizare și fără o pregătire psihologică. Oricând te putea scoate din celulă și duce într'un loc unde te nenorocea, nu alta, și oamenii trăiau încontinuu această spaimă. Etajul ultim, unde se afla acea infernală cameră 99, în care Popa Alexandru, zis Țalu, sau a doua bestie umană, prima fiind Țurcanu, era cea mai îngrozitoare amenințare. Cineva mi-a relatat cum a fost chinuit un bătrânel în această cameră de către Levinschi. Aducându-l aici, Levinschi i-a spus să se desbrace. Bietul bătrân a făcut ceea ce i s'a spus și când a văzut că se aduce un lighian mare în mijlocul camerii și un cuțit dintre acelea pe care le folosesc parlagii pentru căsăpirea vitelor, bietul om s'a înfricoșat așa de tare încât a sărit in fereastra oblonită care dădea spre fabrică și a țipat cu toată disperarea că va fi omorît de "studenți". Aceasta a făcut-o înainte de a fi putut fi oprit, astfel că, de data aceasta, a scăpat de bătaie, întrucât oamenii ar fi simțit că este adevărat ceeace se svonea numai, iar bătrânul se afla într'o celulă de unde nu putea fi schimbat pe neașteptate fără a naște bănuieli. Cei cari erau bătuți, în general, aveau și consemnul de a nu vorbi nimănui despre maltratatrea lor, dacă nu vreau ca scena să se repete. Și oamenii îndurau în taină bătăi și împilări atât de grave încât mulți și-au pierdut viața, dar nu au spus înainte de a închide ochii de mâna cui au ajuns la marginea mormântului.

Elevul Ion Rodas dela Ploești, cu care am stat în celulă după 13 ani dela data când se întâmplase cu el acel supliciu îngrozitor, în anul 1951, mi-a istorisit și la această dată cu teamă ceeace pătimise.

"Pe un mare grup dela Pitești, dupăce în luna Iunie au încetat demascările și autodemascările-și-a depănat el amintirea-ne-a dus la Gherla, în vara anului 1951. Eram ținuți destul de suprave-

ghiaţi ca să nu facem indiscreţii în rândurile deţinuţilor dela Gherla, de unde noi am dedus că Ţurcanu venise aici cu scopul precis de a relua aceeaşi acţiune care îl făcuse odios. Am întâmpinat la Gherla o atmosferă mai degajată, cutoatecă şi aici Alexandru Popa şi încă o seamă de brute operaseră din greu şi săvârşiseră chiar câteva crime, despre care însă nu toţi deţinuţii aflaseră. In felul acesta, am fost foarte surprins când am luat contact cu câteva cunoştinţe care încă mai vorbeau liber şi îndrăzneau să aibe idei proprii în materie de politică şi să mai nădăjduiască la o eliberare peste voinţa regimului.

Intr'o zi am fost scoşi amestecaţi, cei dela Gherla şi cei dela Piteşti, o seamă dintre noi care nu intrasem încă în fabrică, să facem curăţenie în podul uneia dintre clădirile interioare ale penitenciarului. Am avut ocazia să întâlnesc un foarte bun prieten, în care aveam încredere nestrămutată şi pe care îl iubeam mai mult decât pe un frate. El nu a trecut pela Piteşti. Noi, Piteştenii, aveam dispoziţii să ne comportăm ca nişte reacţionari şi să nu dăm impresia că ne-am schimbat părerile sub niciun punct de vedere. Cei mai mulţi, adică majoritatea absolută, trăiau într'un veşnic coşmar şi copleşitoare influenţă pe care o avea asupra noastră Ţurcanu şi banda lui de bătăuşi ceeace ne ţinea pe fiecare într'o tensiune nervoasă de acută neurastenie. Cei mai timoraţi au păşit imediat la infama provocare a bieţilor oameni şi cei mai mulţi, naivi şi încrezători în studenţi, fiind mulţi ţărani şi muncitori la Gherla, s'au lăsat antrenaţi în discuţii şi au fost binişor traşi de limbă. Am simţit atâta durere în sufletul meu, la gândul patimilor care se pregăteau acestor nenorociţi, că nu m'am putut stăpâni ca să nu atrag atenţia, în modul cel mai tainic prietenului meu, că sunt periculoşi. Prietenul meu a făcut nişte ochi mari şi a rămas consternat.

—Cum studenţii, să facă aceasta? S'a mirat el pe bună dreptate. Nu-mi vine să cred!

Seara am fost chemat la Ţurcanu, pus în faţa unei note informative, prin care se reproducea în întregime conversaţia cu prietenul meu. Ceeace a urmat, a fost îngrozitor. Am fost primul dintre Piteşteni care am început calvarul la Gherla. Am fost bătut cu atâta cruzime şi înverşunare, încât literalmente am fost transformat într'un pachet de carne, lipsit de cea mai uşoară sensibilitate. Mă vedeam tumefiat şi plin de sânge, scârnăvit de propriile

fecale şi scăldat de urină, pe care nu o mai puteam stăpâni, şi nu mai aveam nicio senzaţie, când eram lovit. Par'că dădeau într'un lemn sau într'un corp oarecare din afara mea. Priveam aiurit şi totul mi se părea neverosimil. Am fost luat apoi pe o pătură şi dus prin toate celulele pe unde erau Piteşteni. Ţurcanu mă însoţea şi spunea câteva cuvinte al căror sens nu-l pătrudeam şi, spre groaza celor de faţă, eram apoi descoperit şi prezentat în această stare jalnică în care mă aflam. Mai mult: Ţurcanu reuşise să-mi imprime în minte două scurte propoziţiuni pe care eu le repetam mecanic, cu mintea rătăcită şi sufletul dispărut. Imi aduc şi acum aminte de ceeace am zis şi voiu ţinea minte până la moarte: "Cine va divulga secretul dela Piteşti, va păţi ca mine. Eu sunt trădătorul care am plătit".

Efectul a fost sguduitor asupra tuturor, dar totuşi nu a avut un rezultat desăvârşit, deoarece s'au mai întâmplat câteva indiscreţii de felul acesta. Intr'una a fost la mijloc chiar un preot, care a divulgat pe un biet student, care s'a simţit obligat să-i atragă atenţia la ceeace se poate întâmpla de pe urma "limbuţiei".

Aspectul teroarei dela Gherla poate fi redat succint şi printr'o altă scenă, în care victima a apărut ca martor al acuzării căpeteniilor de închisori, directori şi ofiţeri politici. Dupăcum ni s'a povestit, vom reproduce declaraţia pe care victima a făcut-o în calitate de martor al acuzării la tribunal, împotriva organelor Ministerului Afacerilor Interne:

—"Am fost luat de Puşcaşu şi dus într'o cameră străină, nu la celularul cel mare unde îşi avea sediul Alexandru Pop, care lucra pe cont propriu în administrarea bătăilor, după care scria rapoartele pe care le înmâna locotenentului politic Avădanei, dând ceeace afla şi interesa Ministerul Afacerilor Interne. Nu mă aşteptam la ceva grav, fiind un biet ţăran fără activitate politică deosebită afară şi aici îmi vedeam de treabă, nefiind niciun nume cunoscut. Cum am intrat în celulă, unde mai erau câţiva din oamenii lui Popa, îmi închipui, mi s'a cerut să spun ce am vorbit la data cutare cu cutare despre situaţia politică şi despre Americani. Nu-mi puteam aduce aminte nimic din ceeace mă întreba şi chiar dacă aş fi vorbit, uitasem cu desăvârşire, fiind şi bătrân şi năpădit de prea multe gânduri. Neavând ce spune, au început să mă lovească şi numai ce să vezi că i-a trăznit prin cap nemernicului de Puşcaşu, că a prins să-mi smulgă mustaţa. Dar nu trăgea numai câte

un fir, două, odată, ci trăgea smocuri întregi, încât durerea pe care o simţeam părea că se apropie de nebunie. Mi-au smuls întreaga mustaţă şi când mi-au dat drumul aveam sub nas un chiag de sânge cât dunga mustăţii, pe care o purtasem."

Orbiţi de strălucirea prea mare a "clasei muncitoare", care se sprijinea pe colosul moscovit, oamenii din administraţia Canalului şi cei din Ministerul de Interne au întrecut toate aşteptările în zelul lor, zel la care au înhăitat şi pe acei înfometaţi, creduli şi neformaţi politic, tineri şi studenţi, pe cari i-au deformat mintal în prealabil, la acel laborator de asasinare, care a fost Piteştiul.

Oamenii pe care i-au găsit la Canal studenţii reeducaţi aveau un ritm al muncii lor sincronizat după puterile lor şi calculat după un calendar politic, în care nu era decât o singură dată: eliberarea ţării de sub comunişti. Numai această zi ne interesa şi fiecare ştiam că nicio bunăvoinţă sau clemenţă nu ni se va acorda de către asupritorii noştri.

Studenţii reeducaţi veneau cu două idei care se ciocneau cap în cap cu ale noastre: încrederea în promisiunile guvernului că ar fi posibilă o ieşire din închisoare mai de vreme, prin atestarea unei îndreptări şi ataşament faţă de regim, şi, a doua idee, care era cu mult mai gravă, că situaţia era definitivă şi că regimul nu se va mai schimba niciodată.

De mentalitatea lor falsificată ne-am dat seama îndată ce unii dintre noi, cari aveam cunoscuţi printre studenţi, am reuşit a descoperi în ce curent de idei se scaldă. Eu însumi am avut câţiva colegi de liceu şi facultate cari nu-şi terminaseră studiile şi nimeriseră la Piteşti, şi am fost consternat când am simţit că ei mă evitau, că nu doresc să ia contact cu mine; dimpotrivă, îmi trimiteau vorbă să nu mă apropii de ei.

In curând am văzut scopul pentru care au fost aduşi studenţii dela Piteşti aici. Cei mai mulţi dintre ei, şi de bună seamă, cei mai "emancipaţi politic", au ocupat funcţii de răspundere în muncă, fiind numiţi unii brigadieri sau pontatori şi chiar şi în cabinetul tehnic. In toate posturile cheie, studenţii piteşteni i-au dublat pe vechii deţinuţi.

Două brigăzi cu profil sudenţesc şi o brigadă de elevi, care s'a format mai târziu, prin desfiinţarea închisorii de minori Târgşor (ca urmare a evadării a doi minori şi a eşecului reeducării între ei), au trecut la depăşirea neîntârziată a normelor de lucru, atât

la săpături de pământ cât şi la încărcat de vagoane, spart piatră sau construcţii. Pe noi nu ne-au impresionat prea mult această performanţă, dar când am văzut că neîndeplinirea normelor, cari au început să crească prin efortul studenţilor, atrag consecinţe directe asupra noastră, tăindu-ne dreptul la pachet lunar (care singur ne menţinea existenţa, căci ne erau trimise grăsimi şi zahăr, de care eram cu totul lipsiţi în alimentaţie), vorbitorul şi chiar aplicarea unor pedepse, carceră, planton, etc., atunci am început să ne neliniştim.

O parte dintre deţinuţii vechi —la acea dată numărul nostru era la aproape 5000, iar peste un an a ajuns la 7.000, dupăce au fost arestaţi şi aşa numiţii mai târziu "deţinuţii administrativi" în faţa acestei alternative, au adoptat linia studenţilor şi au făcut eforturi supra-omeneşti ca să-şi menţină acele "privilegii", care nu erau altceva decât drepturi elementare pe care administraţia era obligată să le acorde tuturor. Această forţare a capacităţii de muncă a fost utilizată de comunişti ca un puternic şi înspăimântător mijloc de înfrângere a rezistenţei multora dintre noi. Aceştia nu vroiau să înţeleagă că efortul pe care îl depuneau în plus nu echivala cu alimentele ce le primeau de acasă si că, pelângă acestea, studenţilor si elevilor li se dădea şi o alimentaţie suplimentară, ca să-i menţină în putere şi să urce normele, pentru a obliga restul la eforturi şi mai mari.

Am amintit mai sus cum studenţii selectaţi la Piteşti au slujit administraţia prin notele informative şi prin bătăile pe care le aplicau, după îndrumările lui Chirion. Sub aparenta acuzaţie că nu muncesc sau că instigă împotriva muncii altora, administraţia nu căuta altceva decât să slăbească coeziunea între oameni, să sădească între ei sâmburele defetismului. Apoi să-i facă să înţeleagă prin persuasiune că rânduiala pe care au statornicit-o Ruşii în ţară e definitivă şi, drept consecinţă, e necesară o colaborare cu ei, în scopul depistării tuturor acelora care mai murmurau împotriva lor sau visează la o altă viaţă, liberă, dreaptă, fericită.

Acesta a fost rezultatul educaţiei criminale dela Piteşti şi în numele acesteia au fost omorîţi sute de oameni dela "Peninsulă". Aceştia au murit prin istovire, prin descurajare, prin subnutriţie, prin distrofie, prin tuberculizare. Mulţi şi-au pierdut minţile, mulţi au rămas paralizaţi, iar alţii, striviţi de malurile de pământ sau sub

roţile de vagoane, toţi numai ca să lucreze, biciuiţi de mişelia unor îndemnuri draconice, sub care se ascundea rânjetul viclean al Moscovei, sub care "păpuşile lui Obraztov" dela Bucureşti jucau dansul unor demenţi sau al unor brute vulgare şi turmentate.

Amintesc aici numele unora dintre acei studenţi reeducaţi dela "Peninsula" cari, pe lângă alte nume, a altor brigadieri, pontatori sau informatori mai vârstnici, au devenit odioase în lagăr. Acestor oameni le-au fost strivite ultimile reflexe de demnitate umană, devenind simple marionete ale unor regizori criminali. Un evreu a fost acela care, odată, vroind să-mi explice ticăloşia unor confraţi de-ai lui de afară care îl nenorociseră şi pe el, denunţându-l, mi-a spus:

—"Ştii, aceşti oameni sunt aidoma păpuşelor lui Obraztov. Cred că Obraztov l-a învăţat şi pe Stalin cum să tragă sforile păpuşilor lui din comitetul central şi din guvern. Aceste păpuşi nu au nimic în creier, sunt activate strict mecanic".

Iată acum câteva nume:

Dintre brigadieri, amintesc pe Ioan Bogdănescu, Marian Vasile şi Marian Gheorghe, Lie Pompiliu, Văcariu, Coriolan Gherman (brigadier la elevi), Lupaşcu (la preoţi) Morărescu, pontatorii Maftei, Păunescu (care şi-a atras în închisoare tatăl, mama, sora şi cumnata, prin demascările făcute la Piteşti, etc.).

Aşa cum am menţionat, tuturor acestora li s'a dat concurs de o seamă de brigadieri, pontatori şi alţi deţinuţi, cari nu erau studenţi, dar cari au adoptat toată tactica şi manevrele de lovire a acestora, şi deaceea amintesc maicuseamă câteva nume care s'au făcut odioase: V. Subţirică, Gheorghe Matei, Vasile Buiucă, Zubrinschi, primul brigadier Gujbă, Neagu, Madan, etc.

In dosul acţiunilor criminale săvârşite de oamenii administraţiei recrutaţi dintre deţinuţi a fost întotdeauna mâna neagră a partidului şi guvernului strunit strâns de Gheorghe Gheorghiu-Dej. Numai înţelegând lucrurile sub această lumină vom reuşi să pătrundem mai bine natura dezastrelor pe care studenţii reeducaţi la Piteşti le-au deslănţuit la Canal, Baia Sprie, Cavnic, Târgu-Ocna, Ocnele Mari, Codlea, Aiud, sau închisori mai mici de reşedinţe regionale. Dar niciunul din aceste centre nu au fost aşa de satanic organizate cum au fost aceste trei centre de care ne-am ocupat mai ales: Piteşti, Gherla, Peninsula.

VI. DESCONSPIRAREA

Despre ceeace se petrecea în închisori, lumea de afară nu avea de unde să ştie, pentrucă, aşa cum am amintit undeva, nici chiar deţinuţii dintre zidurile temniţelor nu ştiau toţi câte taine se ascund alăturea de ei şi câte crime se săvârşeau în celule vecine. Ca o informaţie să iasă afară era aproape imposibil, pentrucă nu se făcea nicio eliberare, chiar dacă vreunei persoane i se întâmpla să-i expire pedeapsa. Acesta era imediat trecut în categoria de lagărist sine die; apoi la vorbitoarele pe care unii le aveau la unele colonii de muncă, nu se putea comunica nimic. In tot timpul cât deţinutul stătea de vorbă cu membrul din familia care venise să-l vadă, supraveghetorii Securităţii nu se mişcau de lângă tine, încât nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să facă cea mai nevinovată indiscreţie, de teamă să nu expună la cine ştie ce riscuri pe cel ce îl cercetase şi chiar pe el însuşi.

In ceeace priveşte agenţii de pază, aceştia erau îndoctrinaţi până la rădăcina părului, încât Ministerul de Interne era sigur că nu se putea aştepta la nicio indiscreţie din partea lor. Această muţenie totală era cu atât mai mult garantată cu cât atât gardienii cât şi soldaţii din batalioanele de Securitate erau selecţionaţi cu cea mai mare grijă şi extracţia lor socială era din pătura cea mai dubioasă a ţării, oameni fără nicio ereditate morală, declasaţi, revoltaţi împotriva destinului, căzuţi acuma pe mâna unor briganzi cari le justifica nefericirea lor de până atunci prin existenţa noastră, a deţinuţilor politici, ca responsabili de soarta lor. Au fost însă şi dintre gardieni şi soldaţi câţiva cari cu preţul liberta-

ţii lor şi unii a vieţii, ne-au făcut mari servicii, a căror memorie nu o vom uita.

După moartea lui Alexandru Bogdanovici la Piteşti şi a Doctorului Ion Simionescu la Peninsulă, mama primului şi soţia celui de-al doilea, fiind informaţi de unele persoane a căror nume e bine să rămână necunoscute, au cerut explicaţii Ministerului de Interne asupra felului cum au sucombat aceştia.

Pe mama lui Bogdanovici am avut ocazia să o cunosc după prima mea eliberare, în toamna anului 1955, la Bucureşti. O femeie măruntă, slăbită de necazuri, cu o anumită fulgerare de ură împotriva tuturor acelora de care afla că au fost deţinuţi, văzând în fiecare, îmi închipui, un criminal al propriului ei fiu. Eu aveam un mesagiu într'o problemă matrimonială, care privea pe fiica sa, o fiinţă delicată şi cu alese calităţi sufleteşti, cum am putut să mă conving mai târziu, spre deosebire însă de mama sa, văduva de acum, care nu a admis niciun comentariu referitor la vinovăţia aceluia care fusese iniţiatorul unei acţiuni, din care au decurs atâtea crime şi tragedii.

In toamna anului 1951, dupăce a aflat că Alexandru Bogdanovici e mort, ea s'a prezentat la Ministrul de Interne şi a cerut ca să i se arate certificatul de deces al fiului său, pe care îl ştia că a intrat sănătos în închisoare. Ministrul care a primit-o, a asigurat-o că va primi actul de deces, fiul ei murind în urma unei boli repezi, neputându-i-se da niciun ajutor. Sfătuită să meargă acasă şi să aştepte certificatul, ea s'a supus, dar când a văzut că acesta nu mai vine, disperata mamă s'a repezit pela toate uşile penitenciarului unde auzise că a murit copilul şi ale Ministerului de Interne. Pe toate le-a găsit închise pentru ea. Aproape de demenţă, biata femeie nu şi-a găsit astâmpăr şi pe oricine întâlnea, îl oprea să-i spună suferinţele ei şi că pe scumpul ei Alexandru l-au omorît în închisoare.

Nu a trecut mult şi printr'o informaţie suplimentară, Doamna Bogdanovici a aflat că asasinul fiului său este tot un bucovinean, pe care îl cunoştea, şi anume Ţurcanu.

Numele acestuia şi acuzaţiile pe care femeia le debita pretutindeni au răsbit şi la urechea unei persoane care transmitea informaţiile de această natură din ţară (până la urmă fiind şi ea arestată), astfel că unele posturi de radio au emis unele ştiri despre ce se petrece în închisorile din România.

Eram la Canal, la acea Colonie Peninsula, de care se leagă multe povestiri macabre când, într'o zi, fiind la muncă voluntară în incinta lagărului, înainte de masă am auzit o femeie ţipând cât o lua gura, în apropierea comandamentului lagărului, care era în afară de sârme:

—"Mi l-aţi omorît, ticăloşilor. Mi l-aţi omorît!"

Fiind zi de vorbitor, se afla acolo un grup de persoane civile, şi deodată am văzut că vreo câţiva miliţieni se reped în grupul de unde venea strigarea şi au luat pe sus o femeie, căreia i-au acoperit gura cu un prosop.

Printr'un planton care lucra în afara lagărului, la birourile şi personalul necăsătorit, din comandamentul lagărului (M. V.), căruia îi câştigasem toată încrederea, mi s'a relatat apoi că era vorba de Doamna Simionescu, soţia medicului împuşcat cu câteva săptămâni înainte. Femeia a fost ridicată de către organele Securităţii dela Constanţa care era responsabilă de acest sector.

In toamna anului 1951, unul dintre studenţii care avuseseră o atitudine atât de mulţumitoare încât a putut fi considerat util pentru scopurile Securităţii în afara închisorii, a fost eliberat dela Piteşti. In acel an sau în primăvara următoare, acesta a ocupat un post de medic, undeva printr'un oraş din Moldova, post care era subordonat direct Ministerului Afacerilor Interne. Este vorba de fostul preşedinte al unui comitet de reeducare dela Piteşti, Popescu-Aligo.

In cadrul serviciului său, depindea de generalul medic Dobre, cu care avea relaţii de serviciu şi care, se pare, îl simpatiza.

Intr'o discuţie ce-a avut loc între ei asupra condiţiilor de viaţă din închisorile din ţară, generalul s'a arătat entuziasmat de realizările regimului. Popescu-Aligo s'a posomorît deodată şi a zis:

—Dacă aţi şti Dumneavoastră care este preţul acestor realizări şi ce se petrece în închisori, nu aţi mai fi atât de entuziasmat!

Generalul a fost surprins de această declaraţie şi i-a cerut fostului deţinut dela Piteşti să-i spună şi lui ce se petrece prin închisori.

Este foarte curios că acest tânăr, care fusese neînchipuit de crud în unele împrejurări şi care, între altele, avusese vina de a fi acceptat să semneze un act de deces al unui deţinut, omorît în bătaie la Gherla, înscriind date false, la stăruinţa medicului închisorii, Dr. I. Barbosu, a reuşit să facă o expunere atât de pal-

pitantă, încât Generalul, cuprins de indignare, a promis lui Popescu-Aligo că va raporta despre aceste grozăvii direct Internelor, considerându-le o acţiune criminală care nu mai putea fi tolerată să continue.

Generalul Dobre, cum s'a dovedit până la urmă, era un om de cuvânt şi a adus la cunoştinţa Ministerului de Interne cele auzite. Organele competente dupăce au luat act, l-a pus să declare în scris de unde a aflat toate acestea. De bună seamă, Generalul Dobre a dat numele celui care i-a împărtăşit propria lui dramă, fără să bănuiască consecinţele grave la care se expune atât el cât si pe cel ce-i destăinuise.

In aceeaşi zi, generalul a fost destituit din postul pe care îl avea, iar peste puţin timp a fost arestat. Popescu-Aligo a fost şi el arestat în zilele următoare şi cel ce făcuse trei ani de detenţiune înainte, în care timp se făcuse unealta Securităţii, s'a trezit pe banca acuzaţilor într'un proces de o asemenea gravitate, încât sentinţa pe care a primit-o până la urmă a fost capitală.

Ministerul de Interne, care nu era decât firma exterioară a unor forţe oculte şi care îşi au resorturile în Partidul comunist, reacţionă cu energie la timp pentru a strangula din faşe orice critică sau semnalare de abuz, astfel încât nu e de mirare că în această situaţie a procedat cu aplicarea unor măsuri implacabile.

Ceeace trebuie reţinut din cele arătate mai sus, este faptul că lumea de afară începuse să audă ceva din ororile ce se petreceau prin penitenciare şi, în această fază, regimul, prin intermediul Securităţii, era decis să înăbuşe svonurile cari se intensificau din ce în ce mai mult.

A contribuit foarte mult la răspândirea acestor svonuri şi alte întâmplări cari dacă nu se leagă direct de condiţiile în care trăiau deţinuţii politici, totuşi, într'o oarecare măsură, sunt sub incidenţa unor determinanţi comuni, ca urmare a mizeriei care se instaurase în România după războiu.

La Poarta Albă, una dintre marile colonii de muncă forţată dela Canal, cam la treizeci de km. de mare, pe traseul Canalului, erau aşezaţi laolaltă deţinuţi de drept comun, cu pedepse până la 25 de ani, şi deţinuţi politici, cu pedepse sub 5 ani. Viaţa deţinuţilor politici cu borfaşii şi criminalii de rând era insuportabilă; ea era şi mai anevoioasă dacă se ştie că toate posturile de condu-

cere şi supraveghere a muncii erau date în seama pletorei aceleia fără nicio identitate socială, clientă permanentă a penitenciarului.

Dar de data aceasta, printre cei condamnaţi pentru infracţiuni de drept comun, se mai aflau o seamă de oameni cari au ajuns aici numai din cauza de a-şi fi exercitat în continuare o meserie de o viaţă întreagă (mici negustori cari mai vânduseră ceva după ce li se luaseră permisiile de comerţ, ţărani cari tăiaseră câte un viţel şi îi vânduseră carnea, proprietari de vii cari nu declaraseră toate stocurile de vin, conform unor dispoziţiuni, unii deţinători de arme cari nu fuseseră condamnaţi politic, nepredători de cote agricole, sau alţii cari nu însemânţaseră la timp terenurile pe care încă le mai deţineau, şi alţii cari nu se putuseră adapta cu repeziciune noii vieţi).

La Poarta Albă se afla un fost colonel din armata regală română, care a întâlnit printre ceilalţi deţinuţi pe un fost soldat cu care avusese un conflict de ordin disciplinar, pe timpul când se afla sub arme. De data aceasta, erau ambii deţinuţi de drept comun şi împărtăşeau aceeaşi soartă, cu deosebirea că fostul soldat, care pe deasupra era şi ţigan, avea aici o poziţie mai bună, fiind considerat o victimă a partidelor şi regimurilor desfiinţate, capabil de a se reeduca mai grabnic.

Făceam menţiune că, în închisori, fie între deţinuţii politici, fie între cei de drept comun, antagonismul de clasă era cultivat cu multă atenţie şi exploatat în adâncime.

Conflictul care avusese loc înainte nu fusese uitat de fostul soldat nedisciplinat, un element decăzut, tot timpul petrecându-şi-l prin puşcării, aşa că de îndată ce l-a observat pe fostul lui superior, dela care i se pricinuise câteva zile de carceră, i-a spus-o în faţă:

—Ai să mi-o plăteşti acum, colonele. Am ajuns să-ţi fiu eu mai mare aici.

Ameninţarea a fost auzită de toată lumea care se întâmplase să fie în jurul lor şi, cum se întâmplă in asemena ocazii şi în asemenea locuri, cei din categoria ţiganului au făcut glume pe socoteala colonelului.

Ţiganul lucra la o echipă de întreţinere a muncilor din interiorul lagărului, care era cel mai mare din Dobrogea la acea oră, putând să cuprindă până la 15.000 de oameni. In interiorul lagărului funcţionau şi nişte cuptoare de câmp, clădite de deţinuţi, pentru

ars var. Era și perioada când se ardea varul trebuincios scopurilor sanitare ale lagărului.

Intr'o noapte, după ce l-a pândit mult timp, țiganul a reușit să-l ademenească pe colonel din baracă până la cuptoare, unde l-a strangulat cu un capăt de sfoară, apoi l-a aruncat în cuptor, punând peste el butuci și dându-i foc. Astfel colonelul a dispărut, dar nu fără urme, întrucât a doua zi, la număr, când se înregistra tot efectivul de deținuți cari se aflau în lagăr, s'a constatat lipsa unui om și, până la urmă, în acea seară sau dimineața următoare, s'a identificat lipsa, în persoana colonelului. Pentrucă nu se putea constata nicio evadare, s'a trecut la cercetări în interiorul lagărului de către organele Securității și, până la urmă, s'a aflat la cuptoarele de var proteza dentară a colonelului, pe baza careia s'a ajuns la descoperirea crimei.

Ucigașul a rămas în același lagăr și după condamnarea pentru această crimă și a ocupat tot același loc de "muncă privilegiată", înfruntând pe toată lumea cu mișeleasca lui îndrăzneală, fiind considerat pe bună dreptate un om extrem de primejdios. Efectul faptei sale a fost dezastruos asupra acelor persoane cari reprezentau o anumită valoare socială, întrucât fiecare bănuia că nu este exclusă o crimă și împotriva lui. Pedeapsa dată criminalului, n'avea nicio gravitate, căci toți vedeau că cel ce săvârșea o asemenea oribilă faptă trăia mai bine decât în detențiune.

Drama însă nu s'a sfârșit.

Intr'o zi de vorbitor, dupăce trecuseră câteva luni dela descoperirea faptei și chiar a condamnării criminalului, odiosul asasin a fost chemat la vorbitor. El nu aștepta pe nimeni, pentrucă nimeni nu-l cerceta. A fost surprins de această chemare.

De partea cealaltă a sârmelor împletite care separau pe deținut de vizitator, era o doamnă distinsă, încă tânără și cu un farmec contradictoriu. In privirile ei pluteau nedumeriri, ură, neliniște, disperare.

—Dumneata ești... (și i-a spus numele).

—Da, a răspuns roșu de emoție ticălosul.

Doamna l-a sfruntat câteva clipe încât, cu siguranță, criminalul s'a simțit cutremurat de acea privire care îl învelea și îl strivea.

—Eu sunt soția colonelului pe care l-ai ucis, bestie ce ești. Am venit să te văd cum arăți.

In clipa următoare, s'a întors cu spatele spre asasinul soțului ei și a izbucnit în hohote de plâns.

Această întâmplare a înfiorat pe toți cei din colonia Poarta Albă și, alăturea de alte crime, de care am mai vorbit, precum și de pierderea multor vieți în alte împrejurări (boale, inaniție, accidente, etc.), au avut forța psihologică de a crea în țară o atmosferă de febră și de irascibilitate, astfel că nu mai era nimic de făcut în fața acestei situații decât de a se căuta să se clarifice într'un anumit fel acele crime cari erau dictate direct de guvern, prin echipele sale de asasini îngalonați, și de se căuta un țap ispășitor.

In linii generale, acestea au fost unele din întâmplările cari au determinat autoritatea să caute aparența unei justificări, trecându-se la condamnarea acelor persoane care comiseseră crime în închisori. Spunem aparența, deoarece așa cum se va vedea până la urmă, în dosul unor intervenții calificative juridice, de așa numită restabilire a legalității, se aflau unele resorturi diabolice cu mult mai profunde și cu un plan criminal cu mult mai vast, care dacă nu ar fi intervenit unele condiții neprevăzute, ar fi deslănțuit, în continuare, treptele altor crime, mai îngrozitoare.

VII. ANCHETAREA ŞI INVINUIRILE PRIMULUI LOT

"Noi ne-am asigurat din timp conspirativitatea desconspirării..."

In închisorile din toate ţările cu regim comunist, îmi închipui, se petrec aceleaşi fenomene psihologice în viaţa deţinuţilor politici şi, deaceea, vorbind aici despre ceeace s'a întâmplat în România, între anii 1951-1959, se va putea observa că nimic nu scapă din calculul acestor regimuri pentru a-şi atinge scopurile pe care le urmăresc.

După încetarea aşa numitei reeducări în principalele penitenciare din ţară, la Piteşti în vara anului 1951, iar la Gherla în toamna anului 1952, prin apariţia colonelului din M.A.I. Zeller, atât la un penitenciar cât şi la celălalt, a urmat o perioadă critică şi de mari tensiuni sufleteşti pentru deţinuţi. Este această perioadă despre care vom vorbi, pentrucă în acest timp s'au întâmplat acele fenomene bizare şi de indefinită erosiune morală care se va încheia până la urmă cu un mare eşec pentru ambele părţi, educaţi şi reeducatori, dar mai mult pentru cei din a doua categorie.

Incepând din anul 1953 au început unele eliberări din închisori, pentru deţinuţii cu pedepse expirate şi chiar pentru unii dintre cei arestaţi şi trimişi în lagăre pentru ispăşirea unor vini din trecut, fără mandate judecătoreşti, cum erau aşa numiţii "deţinuţi administrativi". Un lot mai important a ieşit în anul 1954,

printre cari am fost şi eu, tot ca urmare a ispăşirii integrale a pedepsei. Menţionăm că în anul 1955, în urma Conferinţei Şefilor de State dela Geneva, din luna Iunie, au fost eliberate şi alte categorii de deţinuţi decât cei cari şi-au expirat pedeapsa, cum au fost criminalii de războiu şi cei vinovaţi pentru dezastrul ţării, cu oarecari excepţii, şi s'a aplicat şi o graţiere pentru alte categorii de deţinuţi politici, sub cinci ani, pedepse date de tribunalele militare.

In ţară a început să se resimtă acel "spirit al Genevei", atât de pompos propagat şi atât de amăgitor. Pentru cei cari se eliberaseră şi pentru familiile lor, se părea că într'adevăr a intervenit un nou curent în politica lumii, bazat pe toleranţă şi libertate politică.

Cei ce au rămas în închisori, au căzut într'un fel de letargie şi amară desnădejde, nemaiavând nicio perspectivă de orientare în viitor. Abuzurile administraţiei continuau cu aceeaşi intensitate şi nicio veste de afară nu răsbea până la ei, pe care să-şi poată rezima spiritul sdruncinat după atâtea lovituri.

In această perioadă exista un grup de oameni cari îndurau un calvar atât de îngrozitor încât eroii cei mai tragici ai lui Sofocles sau Shakespeare pălesc pe lângă ce au îndurat ei. De aceea susţin că drama modernă, cu personagiile pe care le-au creiat stările de lucruri din a doua jumătate a secolului nostru, sunt de o altă calitate, cu procese sufleteşti cu mult mai interesante şi de o nuanţă de o asemenea complexitate, încât, desigur, putem să plecăm dela acest temeiu pentru a inaugura tragedia modernă. Nu avem nimic împotriva tragediei antice şi a meritelor ei, dar găsim obositoare alimentarea culturii cu tot aceleaşi şi aceleaşi refrenuri simpliste şi de cele mai multe ori imaginate şi încadrate între anumite canoane formale.

Tragedia modernă solicită valori spirituale generate de acumularea unor culturi diverse, confruntarea unor situaţii deosebite de cât cele tipice ale unor orânduiri familiale, gentilice şi de trib, cum sunt acele pe care le cuprind piesele de care am amintit. Tragedia modernă constă în aceasta că personagiile cari suferă supliciul nu au norocul de a cădea grabnic sub mânia nimicitoare a forţei implacabile cari sufocă sentimentele şi gândurile nobile, ci duc, în timp, supliciul, ca o povară infernală, ca o ladă cu dinamită, care poate oricând exploda. Şi pentrucă nu se ştie

când va exploda şi pentrucă există certitudinea că numai acesta va fi sfârşitul, tragedia omului modern, cu această implicare a timpului, are o cu totul altă valoare, mai bogată, mai diversă, corespunzătoare necesităţilor intelectuale ale zilelor noastre. Nu pledăm nici pentru realismul în artă, nici pentru naturalism, dar suntem convinşi de necesitatea alimentării artei cu problemele adânci ale vieţii cari caracterizează diversele epoci.

In toamna anului 1951, o maşină a Ministerului de Interne l-a luat pe Ţurcanu dela închisoarea Gherla. Felul cum a fost ridicat şi momentul au uimit pe cei cari aflaseră, pentrucă, după tot ceeace întreprinsese până acum şi mai avea în perspectivă, după angajamentul pe care şi-l luase în faţa administraţiei cu câteva săptămâni înainte, fiind prezenţi şi delegaţi dela Bucureşti, din M.A.I., ridicarea lui constituia într'adevăr un prilej de nedumerire. Acela ce era temut şi de personalul administrativ al închisorii, nu numai de bieţii deţinuţi, cari, mai fiecare, avea pe el "semnul fiarei", fusese pus în lanţuri şi bruscat ca orice borfaş de rând. Cu el mai fuseseră ridicaţi alţi doi trei, printre cari şi un preot. Faptul deruta şi nimeni nu îndrăznea să vorbească prea mult sau să comenteze răpirea lui Ţurcanu de teamă să nu fie la mijloc un nou şiretlic al administraţiei, pentru a-i surprinde în sinceritatea unor sentimente, dacă s'ar demasca. Apoi, la fiecare subsista în subconştient teama ca nu cumva "bestia" să se reîntoarcă şi atunci va trebui să plătească scump satisfacţia pe care i-ar fi dat-o un oftat de uşurare de acum.

S'a aşternut din nou linişte acea monotonă care împrejmueşte din când în când inchisorile şi când am sosit eu la Gherla, în vara anului 1953, se vorbea încă pe şoptite despre Ţurcanu. Unii spuneau din auzite că s'ar face un proces împotriva lui pentru unele fapte comise încă pe timpul când era liber şi care nu fuseseră cunoscute până acum. Alţii, mai îndrăzneţi în presupuneri, interpretaseră unele apropouri ale administraţiei ca referindu-se la crimele ce le săvârşise Ţurcanu la Piteşti şi aici. Simple prezumţii. Faptul că-l ridicaseră şi pe preotul armean Papchin Cheruvian din Constanţa, care fusese una din victimele principale ale reeducatorilor, odată cu Ţurcanu, sporea confuzia şi permitea tot felul de deducţii.

Incă nu eram bine orientat în Gherla, mai adăugând şi faptul că, după o lună dela sosire, fusesem izolat în vechiul castel, pen-

trucă refuzasem să bat la nicovală în fierărie. Totuşi am reuşit să aflu, într'un mod ciudat, că un alt lot de "Piteşteni" au fost ridicaţi dela Gherla, dupăce au fost puşi în lanţuri. Mi-a rămas în minte numele unuia dintre ei, Octavian Voinea. Acest lot era format, ca şi cel anterior, care a plecat la puţin timp după Ţurcanu, şi din oameni străini de procesul reeducării; cineva îmi spunea că şi aceştia au fost puşi în lanţuri. Desigur, că se petreceau lucruri ciudate pe cari nu reuşeam să le înţelegem. Cu acest lot din Octombrie a plecat şi Pop Alexandru, care fusese responsabil de resortul reeducării la Gherla.

Mai rămăseseră mulţi dintre aceia cari jucaseră un rol activ în acţiunea reeducării la Gherla. Printre aceştia era Rec, fost secretar de partid pela o regională oarecare în ţară, şi care trădase partidul comunist sub Antonescu, devenind agent informator al Siguranţei. Acesta se ocupa cu colectarea informaţiilor în interior, cu educarea minorilor şi cu conducerea producţiei în incinta închisorii, având atribuţii foarte largi şi discreţionare. Un individ mijlociu, cu o cută adâncă între ochi, veşnic încruntat şi întotdeauna cu ameninţarea pe buze, pe care o şi ducea la îndeplinire. Mai erau, Glodeanu, fiul uni preot greco-catolic din Cluj, Gheorghe Calciu, student din Tulcea, pe care unii îl socoteau persoana cea mai periculoasă după Rec şi dupăce Pop Alexandru şi Ţurcanu plecaseră. Tot între reeducatori se afla G. Crăciunescu, un student de prin Bucureşti, care mă avea pe mine sub control, dupăce am fost repartizat la strung, în atelierul fabricii; lângă el am fost pus în celulă pe priciu. Mai erau şi alţi câţiva, repartizaţi ca pontatori sau la birouri. Pe toţi aceştia îi vedeam cum se poartă de familiar cu Goiciu, Mihalcea sau Deneş, alias directorul gângav al puşcăriei, directorul producţiei şi maestrul militar al atelierelor. Menţionez în mod special pe fostul meu coleg dela medicină Eugen Munteanu. Cu fratele lui, student la Academia Comercială, Ion Munteanu, am împărţit într'un timp aceeaşi celulă şi acesta mi-a mărturisit că fratele lui, medicinistul, i-a spus că să se lase de "reacţionari" şi să-şi bage minţile în cap, dacă nu vrea să aibă neplăceri chiar dela el. Ion Munteanu, un băiat admirabil şi cu o viaţă spirituală înaltă, venise dela Canal cu mine.

Cu Eugen Munteanu aveam să mă întâlnesc din nou în închisoare, după 10 ani, când el ieşea după ispăşirea unui mandat de 15 ani. De data aceea Eugen Munteanu, care fusese depus la "Zarca" la Aiud, a ţinut în mod special să-mi transmită salutări şi să-mi mărturisească simpatia ce mi-o purta, lucru ce nici nu-l bănuiam. Trecuse prin prea multe şi în sufletul lui se făcuse lumină până la urmă.

Nu mai insist asupra ceeace s'a mai petrecut prin penitenciare în această perioadă, ci voiu reproduce, aşa cum am păstrat în memorie, câteva scene din viaţa acelora cari au dispărut dintre noi şi a căror soartă rămăsese o enigmă, până ce am reuşit să dăm de câte unul care să ne povestească ce s'a întâmplat cu ei.

Intrucât orice iniţială aş utiliza, ca să mă refer la izvorul informaţiei, ar putea să atragă consecinţe asupra unora dintre cei cari mi-au povestit extraordinarele peripeţii şi, cari mai sunt încă în viaţă, voiu face unele referinţe numai acolo unde găsesc absolut necesar. Voiu înfăţişa condiţiile în care au fost constrânşi să trăiască câteva fiinţe umane, cari chiar dacă ar fi fost culpabile de cele mai bestiale fapte, nu ar fi fost îngăduit de cea mai elementară consideraţie faţă de om să li se aplice un astfel de tratament, care pe bună dreptate, se poate numi produsul ieşit din imaginaţia celei mai abjecte speţe criminale.

Inculpaţii destinaţi viitorului proces şi martorii au fost depozitaţi în trei penitenciare distincte, ca poziţie geografică, la distanţe apreciabile unul de altul, toate aceste măsuri luându-se pentru a se asigura cea mai perfectă garanţie că niciunul nu va putea să afle unde se găseşte, pe cine are în jur şi ce se petrece.

Aceste penitenciare de anchetă au fost Malmaison la Bucureşti, Ploeşti şi Râmnicul Sărat. Aici au fost puşi în celule separate, câte unul, acei studenţi cari vor apărea în proces precum şi acele persoane cari vor fi luaţi ca martori.

Raţiunea practicării anchetei în aceste trei localităţi avea de scop, pe lângă garantarea secretului investigaţiilor, care era primordială, fixarea anchetatorilor în anumite probleme şi imposibilitatea consultării lor în timpul lucrărilor. Aceasta, pentruca să nu poată nici ei observa neconcordanţa unor acţiuni de care erau învinuiţi cei anchetaţi că le-ar fi săvârşit după o direcţie unică, fiind comandate şi conştient întreprinse. Toată ancheta era coordonată de acea forţă ocultă care sălăşluia în pântecul infernal al Ministerului de Interne, de unde se regiza odiosul proces.

Este bine să se ştie că pe lângă studenţii şi victimele cari au suferit depe urma lor, mai erau la toate cele trei penitenciare şi

alte persoane deținute cari nu aveau nicio legătură cu aceștia. Se găseau lideri ai partidelor istorice (național-liberal, național-țărănist), social democrat și ai mișcării legionare. Erau reunite persoane de aceeiași categorie, ca acelea cari au format așa numitul lot al "marii trădări naționale", în cap cu Inginerul Pop, Bujoiu, Nicolae Mărgineanu, Nicolae Petrașcu, etc., plus altele mai tinere. Se căuta cu disperare să se reactualizeze o organizație subterană în penitenciare, a cărei factură să cuprindă toată reacțiunea declarată împotriva regimului. Am vorbit cu multe din aceste persoane cari mi-au povestit despre zilele și nopțile petrecute în aceste penitenciare ca despre cele mai îngrozitoare clipe din viața lor. Nici propriile lor anchete, când știau cât de cât dece sunt învinuite, nu li s'au părut mai oribile și nu le-au lăsat amintiri mai grele ca acele luni cât au fost aici.

In al doilea rând, rațiunea izolării era determinată și de necesitatea creierii unei stări psihologice speciale, care a depășit timorarea la cei mai mulți ajungând la un fel de "angoisse" patologică, care s'a permanentizat la unii, corelându-se cu relaxări fiziologice cronice. Totul a fost calculat și condus în medie șase-șapte luni cu cea mai meticuloasă grije, ca până la urmă să se umple câteva volume cu cele mai neimaginabile acuzații și să se regiseze un proces întocmai după voința acuzatorilor. Și ceeace este mai curios, toate acuzațiile și recunoașterile, forțate la început, în faza de judecată, au fost atestate fără nicio rezervă, în acea fază când fiecare dintre cei puși sub acuzație de crimă ar fi putut contesta declarațiile anterioare și mărturisi adevărul.

Una dintre victimele supraviețuitoare îmi povestea în felul următor o zi de anchetă:

"Eram singur în celulă de câteva zile. Celula era îngustă, cu un pat de fier, cu obloane la ferestre și cu cadrul ușii larg deschise în spre coridorul strâmt, unde în permanență se plimba un elev dela școala de ofițeri de securitate. La ușa mea mai era încă unul dintre acești elevi, care stătea aproape tot timpul cu ochii pe mine. Nu vorbea nimic. Ne încrucișam deseori privirile și eram cutremurat de câtă stăpânire de sine sau câtă bestialitate arăta. Niciun zâmbet, nicio nuanță sprituală, să observ pe fața lui, în tot acest timp, încât mă împingea la disperare. Singurul lucru permis să i-l spun era cererea de a mă duce la W.C. Dar în mod cu totul chibzuit, necesitățile erau aici controlate cu mare strictețe și dacă nu răspundeai bine la anchetă, nu ți se permitea defecarea și urinarea decât la intervale foarte lungi, după capriciul anchetatorului și nu după trebuință. De aceea, demulteori, se întâmpla ca prin inhibiții impuse de împrejurări să ajung ca atunci când eram scos la closet să nu pot îndeplini activitatea fiziologică naturală. Când mă înapoiam în celulă, abia atunci revenea relaxarea viscelară, dar nu mai aveam permisiunea să ies până a doua zi sau cine știe când. Incepea o luptă cumplită cu organismul, care mă secătuia de-a-binelea. Nu cunosc alt supliciu mai îngrozitor decât retracția repetată a unor necesități naturale primare. Am fost chinuit, cum nu știu să fi fost chinuit altcineva. Dela mine se cerea mai mult ca dela toți, pentrucă eu aveam calificarea faptelor și eu trebuia să apar ca vedetă până la urmă. Nu este surprinzător că depe urma acestui tratament m'am înbolnăvit de stomac, aceasta și pentrucă aveam o tuberculoză intestinală încă dinainte de a sosi la Râmnicul Sărat".

"Veți fi gândind acum cum de știam că sunt la Râmnicul Sărat? Ei bine, să vă spun. Intr' o dimineată, la anchetă, mă întreabă un colonel dacă știu unde mă aflu?

—Da știu, i-am răspuns eu prompt. In penitenciarul Râmnicul Sărat.

"Colonelul a căscat ochii mari și par'că nu-i venea să creadă ce auzea".

—Cum ai fost adus aici?

—Cu o mașină mică, de-a securității, dela Ploești.

—Și numai așa?

—Nu, i-am răspuns eu. Legat cobză, trântit pe podeaua mașinii și legat cu o cârpă neagră la ochi.

—Și atunci cum de afirmi că te găsești la Râmnicul Sărat? Dece nu crezi că ești la București sau aiurea?

—Deodată ce mă aflu la Râmnicul Sărat, nu pot afirma că mă găsesc și la București, conform unui principiu prea simplu de logică.

"Colonelul mă mai privi odată și văzând liniștea din ochii mei, a înțeles că eram sigur de adevăr și deaceea, împins de o curiozitate firească, m'a mai întrebat:

—Totuși, cum de-ai aflat? Noi suntem siguri că nimeni nu știe unde se află aici.

—Să nu uitați că și eu am fost ofițer și că am făcut teme de

luptă chiar în această regiune. Am apreciat distanța parcursă de mașină, trecerile prin unele localități pe care le cunoșteam foarte bine, și apoi zumzetul acestui oraș, care este pacific, cutoatecă răsbate cam anevoie prin aceste ziduri. Și încă un motiv intim, care e de natură pur intuitivă, care nu pot să vi-l spun.

"Colonelul s'a uitat dușmănos la mine și a început ancheta cu multă asprime.

"Din cele spuse, veți înțelege că nu aveam nicio ieșire în curte pentru plimbare, că nu puteam să ne apropiem de ferestre ca să putem prinde o zare în afară și că chiar cabinetele de instrucție, cari se aflau în niște foste celule, nu aveau lumină proprie, tot din cauza ca să nu putem recunoaște ceva în afară.

"Din mersul anchetei nu înțelegeam ce se urmărește. Se insista asupra unor împrejurări de care eram aproape străin. Zic aproape, deoarece dacă este adevărat că am participat și eu în acele echipe de studenți reeducați la Pitești, nu era nimic adevărat că la această acțiune porniserăm după dispozițiunea unui grad oarecare din gruparea politică din care făceam parte sau că eu aș fi dat asemenea dispoziții după propria mea inspirație.

"Toate aceste sondări cari se făceau asupra mea de câteva luni, de acum începuseră să mă exaspereze și ajunsesem într'o stare de nervi încât demulteori mă pipăiam să văd dacă nu e cumva un coșmar ceeace trăiam. Era atât de neverosimilă conduita mea morală și anumite convingeri pe care le aveam despre ea, cu ceeace mi se atribuia, încât nu puteam consimți să cred că eu sunt acea persoană despre care se vorbea.

"Până la urmă m'am îmbolnăvit de stomac, după cum am mai spus. Inainte de a mi se da îngrijirea de care aveam nevoie, am suferit enorm și am făcut acte la care mintea sănătoasă a unui om nu putea să ajungă.

"Este jenant, dar am să vă spun, pentrucă acest lucru l-au mai făcut și alții, dupăcum am aflat mai târziu, când am putut să vorbim între noi, o parte dintre cei ce am îndurat acest regim blestemat.

"Presiunea fiziologică mă neliniștea într'o zi în asemenea grad încât broboane dese de transpirație îmi năpădiseră fruntea și simțeam dealungul șirii spinării cum curgea apa din mine. Am raportat paznicului dela ușă că mă simt rău și că trebuie să ies afară imediat. El a spus că nu sunt programat și să mă abțin.

Imi trecea atunci prin cap binefacerea celulelor obișnuite, unde aveam chibla sau tineta, cum i se mai spune, la îndemână oricând. De unde odată eu fusesem acela care condamnasem maniera insalubră și degradantă de a obliga oamenii să stea, ziua și noaptea, cu excrementele sub nas, acum mă gândeam la neprețuitele avantaje ale acestui sistem.

"Elevul de securitate stătea, slugă credincioasă, lângă ușa mea deschisă și se uita la mine cum mă sbucium. Din când în când răsbea și în el o îndepărtată undă de pudoare și își mai lua privirile depe mine. In acele scurte clipe eu reușeam să-mi trec cu căușul pălmii ceeace nu mai puteam, în buzunarul pantalonilor și să caut acest desgustător mijloc de a-mi astâmpăra convulsiunile intestinale. Sunt sigur că nemilosul cerber observa jocul meu, poate fiind informat că aceste lucruri se practică și în alte celule, pentrucă nu încerca să mă surprindă. Desigur, nu făcea acest lucru din sentimente de umanitate, ci dintr'un sadism înfiltrat de șefii lui, care îl îndoctrinaseră, această tortură și umilință făcând parte tot din cortegiul acelor felurite chipuri de a ne maltrata.

"Nu vorbesc de mâncarea insuficientă, de lipsa de apă și de cea de odihnă. Toată ziua eram ținuți în picioare lângă pat, când nu eram în anchetă, și nu mi se permitea nici să mă plimb doi pași înainte și unul într'o parte, atât cât mi-ar fi îngăduit celula. Dacă nu mi se făcea anchetă ziua, eram luat noaptea, și stăteam aproape până dimineața când mă întorceam în celulă, dar nu ca să recuperez cele 7 ore de nesomn, ci să iau dela capăt programul de zi, adică de a sta în picioare. Mă dobora somnul, îmi veneau amețeli de foame, mă năpădeau gândurile cele mai sumbre și simțeam cum se scurge din mine orice vitalitate biologică sau morală. Incet, încet, mă lăsam în voia stupidei existențe care mi s'a dat și mă aflam demulteori cu gândul la capăt, adică acolo unde omul începe să accepte înfrângerea și acolo de unde începe însăși sfârșitul lui. Toți fataliștii și acei cari cred în preexistența destinului. nu sunt altceva decât niște ființe care ori că nu pot lupta în viață, ori că au luptat și au întâmpinat numai dezastre, nefiind destul de stăruitori în acțiunile lor ori pentrucă împrejurări și oboseli iremontabile i-au oprit de a mai cuteza rezistența aripilor. Eu eram printre ultimii și mă simțeam pierdut. Deaceea când mi s'a pus în față dosarul, după care eu eram autorul moral al crimelor dela Pitești, l-am semnat mecanic, fără niciun reflex moral,

simţind dimpotrivă o mare uşurare, considerând că de acum am scăpat de chinuri. Atât eram de istovit şi de derutat încât nu puteam să văd că dincolo de acest dosar se deschide iadul şi că adevăratele suferinţe numai de aici înainte vor apare".

Altul îmi istorisea următoarea peripeţie dela Râmnicul Sărat, localitate pe care nu a cunoscut-o şi pe care numai la urmă, după vreo doi ani, în tovărăşia altor camarazi cu care fusese anchetat, a putut-o identifica, fiind chiar vecini de celulă şase luni. "Când se ieşea la closet sau te duceau la anchetă, uşile erau închise pentru moment, astfel că nu puteai vedea nimic în afară de fiara care te păzea şi zecile de anchetatori cari se plimbau prin faţa fiecărui acuzat sau nefericit martor.

"Mă îmbolnăvisem grav şi eram într'o stare aşa de rea încât se bănuia că mă vor pierde. Nu prezentam o valoare prin fiinţa mea, că dacă era numai aceasta, m'ar fi lăsat să mor fără să ridice un deget, aşa cum au murit sute de oameni neîngrijiţi, cărora o simplă fiolă de penicilină le-ar fi salvat viaţa. Cred că aţi observat că la comunişti omul nu este decât un mediu fizic, susceptibil de a intra într'o reţea de interferenţe sociale cu scopuri productive sau de condiţionare a unor fenomene politice bizare, iar în cazul că nu îndeplineşte niciuna din aceste valenţe, este de prisos şi este eliminat depe scenă.

"Eu eram omul care trebuia să trăiesc din două motive: să fiu acuzator într'un proces pregătit să urmeze, unde trebuia să depun principala mărturie, după care au fost condamnaţi la moarte patru camarazi fără nicio vină şi în al doilea rând, trebuia să trăiesc să-mi recunosc unele greşeli, sub un alt aspect decât al adevăratului resort care m'a determinat să le comit, ca să spăl o pată depe faţa plină de sânge a partidului comunist din România. Adică, odată să devin mişel şi a doua oară să devin canalie. De altfel, aceasta este moneda de schimb, care îţi asigură existenţa într'un regim în care morala nu mai are decât un singur scop: dărâmarea şi desfiinţarea unei clase sociale şi a unor valori culturale achiziţionate onest şi sub lumina unui umanism nobil, tolerant şi condus de ideea libertăţii.

"Nu mai puteam face nicio declaraţie şi anchetatorii şi-au dat seama, până la urmă, că nu e niciun truc la mijloc şi că există un motiv real care îmi întuneca mintea. Deaceea s'au hotărît să mă ducă la spitalul din localitate, unde urma să fiu examinat cu

anumite aparate medicale care nu se puteau deplasa cu uşurinţă. Doctorii cari mă văzuseră, în timp ce eu eram cu faţa mascată, ca să nu văd şi să nu fiu recunoscut întâmplător, au vorbit în şoaptă, în celula mea şi, din câte înţelegeam, am reţinut că era nevoie de un control mai serios, cu aparate şi raze.

"Zăceam între moarte şi viaţă pe patul de fier, într'o dimineaţă de toamnă târzie, când paznicul a intrat la mine şi mi-a spus să mă ridic şi să mă echipez. Pentrucă eram aşa de istovit şi nu puteam face acest lucru singur, m'a ajutat el, bruscându-mă la fiecare geamăt.

"Am fost luat cu ochelarii la ochi şi dus în curtea închisorii. De mult nu mai pusesem piciorul pe pământ şi acest contact par'că avusese şi la mine acel efect miraculos pe care îl simţea legendarul Anteu oridecâteori îşi împrospăta forţele, prin atingerea cu pământul în lupta lui cu monstrul. M'au târît într'un fel de magazie, unde mi s'au scos ochelarii negri şi mi s'a ordonat să mă desbrac de haine. Am făcut întocmai cum mi s'a spus, cu încetineală şi ajutor. Erau de faţă câţiva militari din serviciul penitenciarului, dintre cari nu am recunoscut decât pe unul dintre anchetatori şi pe infirmier. Dupăce am rămas numai în indispensabili, sanitarul a desfăşurat un mare bandaj şi a început să-l depene în jurul picioarelor mele, pe rând, întâiu pe unul şi apoi pe celălalt. Apoi mi-a înfăşat trupul şi a ajuns până la gât. Nu înţelegeam nimic din ceeace se plănuia cu mine. Imi era aproape indiferent. Imi fulgeră deodată prin minte că mă vor executa şi de aceea mă pregăteau aşa. Moartea o vedeam ca o singură fericire la care mai năzuiam şi deaceea nu mă înfiora nicio senzaţie deosebită. Spre surprinderea mea, sanitarul a continuat cu bandajul în sus de gât şi mi-a cuprins şi capul. Până la urmă mi-a rămas descoperit doar un mic locşor pe unde puteam să respir. Spunându-mi ca să nu încerc să ţip sau să vorbesc tare, am fost luat de umăr şi târît din nou în curte. Peste toate faşele care le aveam pe mine, mi-au mai pus o manta. Afară timpul era rece şi am simţit acest lucru dureros. Acum eram aproape de uşa prin care ieşeam. M'au urcat într'o căruţă, cum am dedus din mişcări şi pipăit, şi mi s'a spus să mă aşez culcat. M'am aşezat cu faţa în jos, pentrucă altfel nu puteam să stau din cauza durerilor. Abia m'am aşezat că am şi auzit troznetul uşor a unor paie. Când am simţit că acestea au fost aruncate peste mine, m'a cuprins o ase-

menea spaimă încât se părea că nu mai eram eu cel de odinioară care nu mă temeam de moarte. Mi-am explicat ulterior această reacţiune puternică a mea; mi-era teamă să nu mor prin asfixie, dupăce am fost imobilizat, aşa cum v'am descris. Şi din ceeace am pătimit ulterior, mi-am dat seama că omul când ajunge lângă moarte, nu poate să sufere nimic din ceeace constituie constrângere de orice natură ar fi. Voiu vorbi cu altă ocazie de aceasta şi anume când eram condamnat la moarte şi stăteam de săptămâni de zile cu sentinţa definitivă, în fiecare clipă aşteptând să vină să mă ia şi să mă împuşte în ceafă.

"După ce au pus pe mine mai multe paie, fără niciun îndemn auzit, am simţit că peste paie se urcau doi oameni şi că greutatea lor apăsa chiar deasupra spatelui meu. Gemetele mele nu se auzeau din cauza scârţâitului roţilor. Caii mergeau şi încet şi în goană, după cum era terenul. Prin podeaua căruţii răzbea praful depe şoseaua neasfaltată şi amintirea copilăriei mele îmi revenea in minte depe timpul când mă jucam în ţărâna drumului, din satul meu. Drumul a fost lung şi extrem de greu. Deodată căruţa s'a oprit. Dupăcum mersese în ultimul timp şi din tropotul copitelor cailor, am înţeles că trebuie să mă aflu într'un centru urban, cu şosea asfaltată. Oamenii au coborît din căruţă, s'au mişcat într'o parte şi nu mai auzeam decât sforăitul câte unui cal, care năduşise pe drum, în timp ce din când în când izbea cu copita in caldarâm. După puţină aşteptare, am auzit şoapte şi cineva a început să ia depe mine paiele. Mi-a spus să mă ridic, dar mi-a fost imposibil. Inainte de a mă putea uita la cel care mă desvălise de sub paie, mi s'au legat din nou ochii cu o panglică neagră destul de îngustă, foarte strâns, şi am fost ridicat din starea de înţepenire în care mă aflam. Abia mai respiram. Aierul specific de spital, de tinctură şi spirt volatilizat, mi-au dat să înţeleg unde mă aflu. Nu mai vorbesc de examinarea medicală la care am fost supus. Medicii mă întrebau anumite lucruri ca să poată stabili diagnosticul, la care eu nu puteam să dau decât răspunsuri monosilabice, dupăcum mi s'a ordonat de însoţitori. Adică, spuneam numai da sau nu. Am fost desbrăcat la piele, dar ochii mi-au rămas tot legaţi şi erau atât de strânşi legaţi, încât nu isbuteam să simt nici cel puţin o pată translucidă care îţi dă totuşi o linişte oarecare în asemenea situaţii.

"Examinarea şi controlul au ţinut cam o oră şi dupăce am

fost din nou înfăşat cu aceeaşi meticulositate, am fost urcat din nou în căruţa cu paie, care mi se părea tot atât de oribilă ca şi un coşciug.

"Am avut câtva timp un regim deosebit, în sensul că am fost alimentat mai substanţial, mi s'au administrat medicamente şi nu am fost turburat cu ancheta până ce aproape m'am restabilit".

"Ce bine era dacă nu m'ar fi salvat atunci", îşi încheie interlocutorul meu confesiunea patimilor sale.

In decursul detenţiunii mele, am avut ocazia să discut şi cu unii nefericiţi martori din acest proces, precum şi cu unele persoane cari au fost maltratate la una din cele trei închisori, devenite înfricoşătoare procuraturi de instructie. Printre aceştia, este şi unul dintre elementele de valoare ale partidului naţional-ţărănist.

"Dragul meu, imi povesti el odată. Este ingrozitor să îţi deapăn toate peripeţiile mele dela Ploeşti. Ştiu că ai imaginaţie şi deaceea îţi relatez numai câteva frânturi din ceeace a însemnat acea perioadă cumplită. Ca să se smulgă dela mine o declaraţie în sensul că şi partidul meu a fost complice la acea acţiune criminală din închisori, şi în special Piteşti şi Gherla, prin care se căuta denigrarea partidului comunist şi a regimului instaurat în ţară, dupăcum se formulase acuzaţia, am fost ţinut singur în celulă luni întregi şi anchetat de peste treizeci de anchetatori. Toţi aceştia se informaseră asupra unui câmp al activităţii mele depe timpul când eram liber şi mă sileau să reconstituiesc cu ei cele mai curioase şi neînsemnate date ale vieţii mele. Viaţa publică şi viaţa privată interesau în aceeaşi măsură şi au fost atâtea aspecte noi a unor fapte pe care le-am trăit şi le-am uitat, cari mi-au fost acum revelate, încât mă înfricoşam la gândul neplăcerilor care se creiaseră acelora dintre prietenii şi cunoscuţii mei cu care împărtăşisem acele momente din trecut şi cari acum erau denunţate.

"Nimic nu mi-a fost mai penibil în timpul anchetelor decât aceste reconstituiri de autobiografii, pentrucă prin însăşi natura existenţei sociale trebuie să vorbeşti şi despre altcineva şi Securităţii numai atât îi lipsea: un nou nume. Apoi te ia dela început, confruntă date şi află contradicţii. De aici, injurii, bănuieli, brutalităţi, ameninţări. Şase luni de zile cu aceste probleme zi şi noapte la rând cu anchete de câte 18 până la 24 de ore neîntrerupte, în care timp se perindau anchetator după anchetator, ve-

niți odihniți și pregătiți în a te chinui, este mai de nesuferit de a îndura decât o boală grea".

"In celula vecină mie era un profesor, bun prieten depe timpul când eram studenți. Acesta a avut ocazia să stea într'una din celulele în care a fost depus câtva timp și o anumită persoană care fusese internată într'un spital M.A.I., o fostă victimă a reeducării dela Gherla, și apoi martor în procesul Pitești, părintele Papchin Cheruvian. Destăinuindu-și motivele, Papchin Cheruvian a declarat lui W.:

"Părinte, sunt și eu preot și sunt încă conștient de ceeace înseamnă păcat și sfințenia legii mele. Dar dupăce am trecut prin câte am trecut și mai ales prin acele chinuri cari mi-au fost hărăzite la Râmnicul Sărat, să mă ierte Dumnezeu, dacă păcătuiesc, dar pot să zic că nici Domnul Dumnezeul Nostru Isus Christos nu a patimit mai greu decât mine, când a urcat muntele Golgotei ca să fie răstignit".

Sunt nesfârșite acele patimi, cu diversitatea nuanțelor lor, ca să poată fi înșirate sau să se poată, cel puțin, extrage anumite caracteristici cuprinzătoare. Totuși vom încerca să distingem câteva din trăsăturile acelui tratament care a fost aplicat în cazurile cari priveau procesul grupului de studenți dela Pitești și Gherla. Acestea, mi se par mie, pot să fie următoarele: a) ruperea contactului cu camarazii de suferință pentru a slăbi comuniunea spirituală a deținutului politic, creind în el incertitudinea. b) Sugestionarea unei vini prin maximalizarea unor incidente din viață, interpretându-se aceasta ca indicii, obsesie, pentru infracțiune sau ca indiciu de ură împotriva regimului. c) Sleirea conținutului social al personalității acuzaților și martorilor, prin subnutriție, surmenaj, maltratări, ironii, desconsiderare, umilire și derută interioară. Referitor la învinuiri, acestea se pot grupa în felul următor:

1) Incepând din primele luni dela arestările din 1948, studenții au lucrat subversiv în închisori, in vederea săvârșirii unor acțiuni cari să discrediteze partidul comunist din România și să denigreze guvernul. In acest scop, începând dela Suceava, studenții au reușit ca să obțină dela administrația închisorii schimbarea bucătarilor și plantoanelor de drept comun cu o garnitură politică. Noile elemente erau propuse după indicațiile unui comandament subteran care funcționa aici. Pe față era Alexandru Bogdanovici,

care trata această problemă cu administrația, însă el era consiliat de membri ai comandamentului subteran, dintre care o parte se aflau chiar la Suceava (av. G. și pr. P.).

Acest comandament a regizat mai multe acte preliminare în baza cărora a indus în eroare administrația închisorii Suceava ca să înlăture personalul de drept comun și să pună deținuți politici, pentru a se stabili unele căi de comunicare dela celule la celule și din închisoare în afară. In acest scop, comandamentul a dat ordin ca unii deținuți să prindă șobolani și să-i introducă în hârdaiele cu mâncare sau alte impurități, pentru a arăta administrației că plantoanele și bucătarii lucrează murdar; mai erau învinuiți că aceștia nici nu servesc corect carnea din mâncare, culegând-o ei cu lingurile.

La Pitești, acest comandament a funcționat sub directa conducere a unui îndrăzneț student, Octavian Voinea, înrăit dușman al clasei muncitoare și al democrației. Tatăl acestuia era unul dintre aceia pe care oamenii jandarmeriei fostului Rege Carol al II-lea l-a împușcat la câțiva metri de casă, în 1939, ca urmare a asasinării fostului prim ministru Armand Călinescu.

La Pitești comandamentul subteran lucra din umbră și ceeace hotăra el, se obținea dela administrație, deoarece aceasta nu avea mijloace de a verifica resorturile ultime ale acțiunilor întreprinse.

2) Scopul principal al acțiunii subversive în penitenciare era denigrarea partidului și a guvernului și acest lucru nu se putea întreprinde decât prin săvârșirea unor acte monstruoase, bătăi, crime, etc.

Instrucția acuzaților mergea pe această linie și eșafodajul juridic al procesului trebuia să cuprindă acest material calificat. Acuzațiile aduse studenților la anchetă erau că au lucrat pe două partituri: organizarea politică și recrutare de membri fideli, pe de o parte, bătaia, schilodirea și uciderea altor studenți, pe de altă parte, studenți destinați să fie sacrificați, unii ca dușmani politici ai lor, cari făceau ochi dulci comuniștilor, iar alții ca să se poată realiza compromiterea partidului și a regimului.

Afară de aceste două mari capitole de acuzații, au mai apărut pe parcursul anchetelor și alte indicative, dar toate acestea, cum ar fi spionaj în favoarea Americanilor, existența unui comandament unic al tuturor forțelor din rezistență, contactul cu un co-

mandament exterior, chiar de peste frontiere, care își strecoară agenții, prin implicarea intenționată a acestora în unele procese de minoră importanță, numai cu scopul de a ajunge ca să transmită mesaje, nu au fost menținute în actul final de acuzare.

In concluzie, nu a fost unul dintre cei ce au trecut prin sinistrele anchete dela Malmaison, Ploești sau Râmnicul Sărat, care să nu se crispeze când îmi povesteau grozăviile suportate în perioada Septembrie 1953 și Iulie 1954, când s'au încheiat actele de trimitere în judecată.

Suferințele celor cari au trecut prin Pitești le citești cu multă ușurință pe fețele fiecăruia dintre aceștia. O umbră grea flutură incontinuu peste obrajii lor și în priviri au o clipire înceată, ca o pâlpâirie de candelă, al cărei uleiu este pe sfârșite. Personal, ajunsesem atât de dornic de a cunoaște pe acești oameni încât mi-am făcut o pasiune ca să descopăr pe cale directă, înainte de a mi se spune, pe aceia care au trecut prin încercările Piteștiului. In nouăzeci la sută din cazuri am reușit să identific pe cei torturați, lucru din care rezultă cât de mult poate să influențeze condițiile exterioare, prin aplicarea sistematică a unui regim, starea biologică și spirituală a individului.

Suferințele acelora care au trecut și pela Ploești, Malmaison sau Râmnicul Sărat, sunt de o altă nuanță, mai intensă și mai tulburătoare. In ochii acestora am descoperit mari abisuri și, la unii, imobilizări ale luminii spirituale, care cădeau sub umbră deseori. Incapabili să se redreseze, anxioși și prezumțioși, aceștia au nevoie de o serioasă grijă medicală și de o cură morală îndelungată. Mă gândesc la ei cu multă compătimire; acum dupăce unii dintre aceștia au ieșit din închisori, cât de îngrozitoare trebuie să li se pară viața, când o văd cât este de goală, cât este societatea de neînțelegătoare cu boala lor, cât sunt ei de incurabili în acele condițiuni ale vieții pe care le-au aflat afară, profund schimbată, dură, implacabilă.

Aceștia, cari formează două categorii distincte, cu o a treia, a celor cari au acceptat reeducarea între anii 1963-1964, sunt stafiile peregrine ale României de astăzi și ei duc în sufletele lor destinul unui păcat al Occidentului, precum și ruinele unor idealuri pe care le-au dărâmat tiranii.

VIII. PROCESUL LOTULUI PITEȘTI

Incă nimeni, în străinătate, nu a reușit să cunoască adevărul asupra ceeace s'a întâmplat cu grupul de studenți cari au fost implicați în crimele și teroarea care au caracterizat perioada de reeducare dela Pitești și Gherla. Nu este acesta un fapt surprinzător, pentrucă nici în țară acest lucru nu era cunoscut decât de foarte puțină lume; pe de o parte, de câțiva inițiați în tainele MAI-ului și, pe de altă parte, de foarte puțini dintre supraviețuitorii celor două loturi studențești și de câteva persoane cari au avut privilegiul de a primi confesiuni direct dela victime. Această taină ar rămânea și pe mai departe ca atare, dacă noi, care avem aceste cunoștințe, nu le-am divulga. Nu o facem cu niciun alt scop decât acela de a servi adevărului și de a contribui, pe cât este posibil, de a se demasca ipocrizia, vicleșugul, minciuna și cruzimea acelui sistem politic terorist și criminal care a ucis, ucide și va ucide lucid pe toți aceia care ar putea să prezinte un cât de mic obstacol în calea planurilor lor de a extermina ultima rezistență morală a Neamului Românesc și a ceeace consideră ei dușman al comunismului.

Misterul celor petrecute cu acești oameni, sperăm că va fi ridicat prin aceste desvăluiri și toți cei ce vor citi aceste rânduri, vor putea să tragă concluziile pe care conștiințele lor le vor dicta.

Instrucția celor aleși de a fi condamnați fiind socotită terminată, dupăce se prelungise aproape trei ani (Țurcanu a fost ridicat din 1951), s'a stabilit că sunt vinovați pentru fapte de crimă

și de teroare deslănțuită în interiorul închisorii un lot de douăzeci și doi de studenți.

Aceștia sunt următorii, în ordinea responsabilității penale pe care le-a imputat-o, în parte, organele de anchetă și de instrucție.

1) Octavian Nicolae Voinea, din Panciu, fost locotenent în armată, student la Politehnica din București, condamnat inițial, în cadrul Grupului Studențesc București, la 15 ani detențiune.

2) Eugen Țurcanu, din Bucovina, de lângă Rădăuți, fost student și încadrat apoi in munci de răspundere in partidul comunist, până la arestare. Era condamnat la 7 ani pentru nedenunțare.

3) Dan Dumitrescu, student, condamnat pentru activitate în cadrul Centrului Studențesc Iași, de sub conducerea studentului Ion Simionescu.

4) Popa Alexandru, student în Drept la Iași, fiul unui funcționar dela primăria din Soroca sau Hotin. Și acesta făcuse parte din același lot studențesc dela Iași.

5) Pop Cornel, student dela Facultatea de medicină Cluj, condamnat la 5-7 ani, în cadrul Centrului Studențesc Cluj, de sub conducerea lui Ion Bohotici.

6) Popescu Constantin zis Aligo, student la Iași, medicinist și apoi medic. De loc din părțile de jos ale Moldovei.

7) Nuți Pătrășcanu, medicinist, din Centrul Studențesc București, de sub conducerea lui Ionel Moldovanu, fiul unui funcționar dela primăria Constanța, nepotul fostului Ministru de Justiție, comunist, Lucrețiu Pătrășcanu.

8) Levinschi Mihai, student din Basarabia.

9) Pușcașiu Ioan, din Moldova (Râmnicul Sărat), student.

10) Ionescu Eugen din Oradea, student la Cluj, condamnat pentru nedenunțare la 5 ani.

11) Juberianu Constantin, fost student la Cluj, din același lot cu Pop Cornel, de origine moldovean.

12) Voin I. (?), student la București, originar din Dobrogea.

13) Sobolevschi (?).

14) Stoian, elev de liceu din Moldova.

15) Paul Șerbănescu, student.

16) Cerbu Ion, student.

Numele celorlalți nu le-am păstrat în memorie, dar și aceia sunt studenți și nici din lectura cărții lui Bacu nu i-am întâlnit

consemnați. Am aflat câteva nume date de Bacu, de studenți pe cari acesta îi consideră implicați în acest proces, cum ar fi Bucoveanu, Magirescu, Grama, Deaca, Martinuș, dar aceștia nu privesc acest lot. Martinuș, este adevărat, a fost implicat în lot, dar a decedat în timpul anchetelor. Grama a figurat într'un alt proces, mai înainte, cu încă doi sau trei foști brigadieri sau pontatori la Canal, și au fost condamnați la pedepse în jurul a 25 de ani.

Inainte de a începe procesul, care a avut loc la Tribunalul Militar de Mari Unități sau de Regiune Militară, cum se mai numește, azucații și martorii au fost depuși la mai multe închisori din Capitală, tot în scopul de a nu putea intra în contact unul cu altul ca la Jilava, Ministerul de Interne, Malmaison, pe Rahovei și aiurea.

Procesul a început prin 8-9 Octombrie și s'a terminat la 26 Noembrie 1954. Au fost audiați peste șaizeci de martori și informatori. Nu a fost audiat niciun martor din cadrul MAI., din adminisrația închisorilor sau persoane civile, adică devenite libere, după ispășirea pedepsei. Procesul a fost regisat numai cu deținuți, între deținuți, cu câțiva spectatori dela partid și dela MAI. In special s'au remarcat securiști, câteva femei, despre care nu s'a putut ști dacă erau din familia cuiva sau dacă reprezentau si ele o anumită formație politică de afară.

Să ascultăm acum pe unul care era în boxă. Impresiile lui sunt cu adevărat uluitoare:

"In acea dimineață am fost servit cu o cafea neagră mai dulce și cu o bucată de pâine în plus. Eram singur în acea celulă și nu mai văzusem deținuți de aproape șapte luni. Am fost transportat dela Râmnicul Sărat spre București cu o dubișoară, cu ochii legați, cum se obișnuia. Lângă mine am simțit că mai erau câțiva deținuți și îmi dădeam seama de aceasta că erau și ei la fel de liniștiți ca și mine și aveau și ei mirosul specific de celulă. Nu puteam să-i văd și nu puteam să ne vorbim nici chiar în șoaptă. Unul, profitând de o curbă a șoselei, când căzuse peste mine, și-a spus numele încet la urechea mea: Nicu. Nu am reușit să-mi amintesc de cineva cu acest nume.

"Inainte de ora șapte, imediat după raportul de dimineață, care se numește "deschidere", am fost scos din celulă și dus la magazia de efecte, unde mi s'a dat o haină și un pantalon vărgat, deosebit de murdare și deteriorate, cu mânecile scurte și cracii dela pantaloni până sub genunchi. Pe cap mi s'a pus o bonetă slinoa-

să şi îmbâcsită de mirosuri grele. Acest echipament a avut un efect dezastruos asupra mea şi din ceeace eram până acum dărâmat sufleteşte, m'am simţit şi mai nenorocit. Simţeam că fusesem stors de orice notă umană şi că nu mai valoram nimic, atât eram de ridicol şi de desgustător. Mi-era mie însumi silă de mine. Nu vă puteţi închipui câtă umilinţă nu-ţi creiază o asemenea îmbrăcăminte". (Aceasta mi s'a întâmplat şi mie, în anul 1962, la Penitenciarul Cluj, când am fost dus la Tribunalul Militar Regional, pentru susţinerea unei petiţii, în care invocam existenţa unei legi, de care aflasem ulterior, după care fiind cetăţean american, nu există temeiu de drept să fiu condamnat, toate faptele comise de cetăţenii străini până în 1955, fiind amnistiate. Şi pe mine m'a îmbrăcat ca pe un manechin, încât era să leşin când m'am văzut într'un geam).

"Inainte cu câteva minute de opt, m'au urcat într'o dubă obişnuită, cu capacitate de 30-35 oameni. In dubă era întuneric, dar la lumina care a răsbit odată cu deschiderea portierei maşinii, când am intrat, am constatat că mai erau aici persoane. Am identificat uşor pe câteva dintre aceste persoane, cu atât mai uşor cu cât în timpul anchetei numele lor a fos deseori pomenit. Ne-am strâns mâinile unul altuia cu multă efuziune şi cu tainica bucurie pe care ţi-o dă conştiinţa împărtăşirii acelei suferinţe în comun. Instinctual ne-am ferit aproape cu toţii de Eugen Ţurcanu, care era şi el aici. Acesta şi acuma, în aceeaşi cuşcă cu noi, cu nimic mai puternic decât noi şi lipsit de orice prerogative teroriste asupra noastră, ne inspira aceeaşi teamă.

Stătea ca o jivină într'un colţ şi aparent era calm, dovedinduse şi aici tot atât de rece şi calculat, ca în toate acţiunile crude pe care le întreprinsese. A mârâit ceva către noi şi s'a cufundat din nou în tăcere. Cu toţii ştiam că mergem la judecată. Unii dintre noi trecuserăm prin dese înfăţişeri la Tribunalele Militare şi eram oarecum obişnuiţi. De data aceasta însă o vădită nelinişte domnea între noi. Nu îndrăzneam să ne spunem unul altuia ce am declarat la anchete sau ce bănuiam ce ne aştepta. Aici erau adunate cele mai temut elemente, cari nu ne-am ocupat cu nimic altceva multă vreme în penitenciare decât cu delaţiunea. Orice cuvânt era susceptibil de interpretare şi de răstâlmăcire. Deaceea discuţiile în şoaptă le purtam numai asupra sănătăţii şi a tribunalului care ne va judeca. Semnaserăm cu toţii actul de acuzare

şi ne întrebam doar dacă vom fi judecaţi de o instanţă specială şi nu de Tribunalul Militar al Regiunii, care era competent în materie de crimă. Ştiam că fusese adusă o lege specială în materie de infracţiunile care se comit în interiorul închisorii, lege relativ recentă, după 1951. După câtva timp ne-am dat seama că aceastã lege se dăduse chiar în scopul pe care îl cunoaşteţi.

"Am fost duşi la Tribunalul Militar al Regiunii Bucureşti şi introduşi într'o încăpere largă, care era vecină cu sala de şedinţe, dupăcum am constatat curând. Am fost puşi cu faţa la perete şi somaţi să nu schimbăm nicio vorbă. Cunoşteam această poziţie dinainte, dar nu ştiu dece, de data aceasta, am fost atât de tulburat părându-mi-se că aceasta este cea mai importantă zi din viaţa mea, că de ea depinde însăşi existenţa mea. Un fel de teamă se strecura în sufletul meu şi o neîncredere în voinţa mea. Aici mi-am dat mai mult seama că oricând în viaţă comiţi o inconsecvenţă în acţiunile tale, o astfel de faptă, care nu e proprie conştiinţei tale, eşti sortit prăbuşirii. In probleme de conştiinţă nu merge ca în materie de afaceri sau de construcţie; dacă cade o cărămidă, numai una singură, totul se prăbuşeşte. Nimic nu va mai putea fi salvat sau numai foarte greu şi în timp.

"Dupace am fost înşiraţi la perete, am fost întorşi şi ni s'a indicat uşa prin care să intrăm în sală. M'am mirat când am văzut cât de puţini suntem şi am încercat un sentiment straniu când am constatat că dintre noi lipsesc mulţi încă dintre aceia cari excelaseră în acţiunea forţată a reeducării, depăşind limitele umane. Spun că acest sentiment era straniu, pentrucă mi-am dat seama cât sunt de înrăit, socotind că unii au fost mai norocoşi, au scăpat de răspundere şi, în acelaşi timp, îngrozit, bănuind că, probabil, aceştia au avut o soartă mai grea decât mine. Dacă nu se mai vorbea nimic de ei, puteau să fi murit în perioada anchetelor. Bănuiala era îndreptăţită, pentrucă nu la mult timp am aflat că Martinuş, unul dintre cei mai cruzi bătăuşi şi aghiotantul numărul unu al lui Turcanu, într'adevăr decedase.

"Am fost identificaţi de către grefier şi aşezaţi în boxă. Pentrucă eram prea mulţi, nu am reuşit să stăm toţi pe bănci. Dealtfel nu a fost cazul, deoarece a intrat neîntârziat completul de judecători militari, în frunte cu generalul Petrescu. Noi a trebuit să stăm în picioare în tot timpul până să intre şi publicul, după care s'a deschis şedinţa şi s'a citit de grefier actul de acuzare.

Par'că eram victima unui coșmar. La început am reușit să înțeleg lectura grefierului, dar când a început să facă conexiuni între noi pe bază de complicitate, nu în ceeace privea acțiunile noastre, care erau recunoscute de noi, dar referitor la tăinuirea acțiunilor noastre față de personalul administrației închisorii și ofițerii de securitate cu care de fapt colaborasem, am pierdut firul povestirii acesteia cu adevărat senzaționale. Eram sigur că era o nouă tactică a Securității, care chiar dacă apărea gravă, nu era în fond decât un mijloc de a realiza un nou obiectiv contra inamicilor regimului, bineînțeles, noi fiind colaboratorii lor loiali. Speram să profităm depe urma acestor acuzații nedrepte într'un chip pe care îl chibzuiseră ei. Cât eram de naivi cu toții în acele clipe, mi-am dat seama abia după ce s'a dat cuvântul de apărare avocaților.

"După această dispoziție procedurală, am fost scoși din sală și iarăși introduși în camera cea mare, unde am fost puși din nou cu fața la perete. Am reușit să fac o numărătoare a tuturor. Erau douăzeci și doi. Pe unii nu-i cunoșteam. Unii nu trecuseră prin Pitești și pe cei dela Gherla nu aveam de unde să-i cunosc decât din auzite. Aspectul tuturor era jalnic. Se pare că se întrecuseră în a ne echipa cât mai caraghios pentru a ne da un aspect cât mai oribil. Fețele noastre erau înăsprite de grelele anchete prin care trecuserăm și singurătatea îndelungată săpase cute adânci pe frunțile noastre. In priviri aveam sclipirile demenței și umerii ne erau aplecați din cauza cartilagiilor care se destinseseră, a musculaturii, care dispăruse. Arătam ca niște stafii. Personagiile din casa morților lui Dostoievschi nu puteau rivaliza cu noi prin hâdoșenie. Nu cred în tipul criminal, dar cred că degradarea fizică a omului, operând și asupra psihicului, îl apropie de starea naturală, unde dispar trăsăturile nobile pe care și le-a insușit prin cultură.

"Am fost audiați pe rând fiecare. A durat câteva zile audierea tuturor și apoi a martorilor. Niciunul nu știam nimic în afară de cazul personal. Nu ne puteam face confesii nici să schimbăm impresii. Pe unii ne-au confruntat cu victimile cari au suferit maltratări depe urma acțiunilor noastre. Nici martorii nu arătau mai bine ca noi. La urmă am aflat că și ei fuseseră supuși aceluiași regim crud ca și noi, în timpul cât li se luau depozițiile.

"Este interesant de reținut maniera păstrării secretului actelor. Erau câteva mari dosare compactate, care se aduceau în fiecare dimineață de niște gardieni în cutii metalice încuiate cu lacăte și sigilate. Nu se lua sigiliul decât la ordinul președintelui Petrescu. Avocații nu aveau voie să cerceteze dosarele, ci își luau notițe din declarațiile pe care le făceam noi și din acelea ale martorilor. S'a permis să se uite în dosare celor din juriul militar, ofițeri superiori. Erau cinci judecători, dintre cari doi de carieră și trei asesori. Sau, cel puțin așa cred eu. Cineva a recunoscut pe un ofițer ca superiorul lui într'o armă oarecare și fiind și membru de partid, se putea bănui că făcea parte din complet în calitate de asesor.

"Petrescu avea tot timpul o pornire de malițiozitate și făcea ironii oridecâteori încercam să contest anumite acuzații.

"Despre misiunea ce mi-a trasat-o Țurcanu de a face recrutări de membri în organizație, administrația era în cunoștință, am afirmat eu odată, când mi se atribuia inițiativa și săvârșirea unor fapte grave.

"Petrescu a sărit ca ars, se vede că era călcat chiar pe bătătură, și a țipat la mine ca un isteric:

—Ultragiezi o autoritate publică și pentru aceasta îți voiu face un alt proces, dacă nu îți va ajunge acesta, a zis cu vocea mai joasă.

"Acuzațiile cari mi se aduceau erau, în mare, acestea:

"Continuarea activității subversive în penitenciare, prin ținerea de ședințe, recrutare de membri, act de terorism impotriva celor ce se împotriveau îndoctrinării, coordonare a unui grup de comandă, crime.

"Nu insist asupra acestor aspecte întrucât am constatat că știți foarte multe lucruri, unele mai exact decât mine, ceeace înseamnă că ați vorbit cu destui de mulți martori și știți ce este drept și ce nu este drept în toată această poveste îngrozitoare".

Din ceeace am aflat dela persoanele cari au participat la proces, acuzați sau martori, rezum câteva aspecte și caracterizez atmosfera așa cum mi-a fost redată.

Intâiu, secretul desăvârșit al actelor și inaccesibilitatea lor niciunui avocat și nici chiar membrilor din complet. Desigur, acest fel draconic de a păzi dosarele infernale se explică prin aceea că declarațiile care s'au luat în faza de anchetă erau în așa condiții smulse dela bieții nenorociți încât nu aveau un caracter unitar. Prea dese reveniri, ezitări, contestări asupra unor învinuiri, cari, până la urmă, sub teroare, groază și disperare, au ajuns să fie

semnate, ar fi dat de bănuit şi celui mai de rea credinţă că la mijloc este o diabolică înscenare. Sunt sigur că nu numai avocaţii, dar şi asesorii şi cei din sală erau de aceeaşi părere, dar trebuia să se joace o carte, dupăcum o conducea acel desgustător magistrat Petrescu.

Publicul din sală, dupăcum mi s'a relatat, cam câteva zeci, nu păreau a fi dintre persoanele obişnuite cari vin la procese din curiositate. Cei mai mulţi aveau înfăţişarea tipică a membrilor de partid cu funcţii de răspundere, caracteristică printr'un aier absent, insensibilitate la orice s'ar întâmpla sau se vorbeşte, caşicând nimic nu i-ar interesa; apoi carnetele pe care le scoteau din când în când din buzunar spre a face notiţe.

Femeile erau din aceeaşi categorie cu bărbaţii. Cutoatecă acuzaţii din boxă nu mai văzuseră femei de ani de zile, mi-au mărturisit că nu au descoperit nicio feminitate la ele. Dacă acest lucru este real, gândindu-ne că o îndelungată abstinenţă sporeşte apetitul sexual şi este de natură de a da naştere la exagerări, se poate închipui cum arătau acele femei fără sex, care sunt membrele partidului comunist. Un distins profesor universitar din România, anatomist şi om de mare cultură, Victor Papilian, a făcut odată o remarcă foarte inteligentă, când mi-a spus:

—"Caută şi analizează oamenii care se înscriu la comunişti; ca aspect fizic, sufere de o infirmitate oarecare. Femeile sunt sau neatrăgătoare sau roabele unor ambiţii masculine. Bărbaţii, urîţi, şi cei mai mulţi alteraţi de o infirmitate. Ca aspect moral, fără scrupule, duri şi incapabili de acţiuni independente, pornite din conştiinţă proprie. Intotdeauna în expectativă, conspiratori, fără reflexe morale şi evazionişti dela responsabilităţi personale".

Când, de exemplu, preşedintele a admis ca un martor, la cererea procurorului, să se desbrace ca să fie văzute cicatricele unor bătăi, procurorul a simulat o cădere în leşin, văzând urmele ciomegelor pe spatele martorului, în timp ce cei din sală nu au schiţat nici cea mai mică participare la emoţie.

Se spune că procurorul, cu ochii în lacrimi, cu o mână avântată spre tribuna judecătorilor şi cealaltă spre victimă, a intonat ca un nou Marat, următoarea diatribă:

—"Aceste mărturii de criminalitate s'au petrecut toate în secolul al XX-lea! Şi încă în ţara noastră! Este nemaipomenit! Ce

altă dovadă ne mai lipseşte pentru a cere condamnarea capitală a acestor degeneraţi?"

Procurorul, care fusese şi el unul dintre cei ce schilodeau prin beciurile Ministerului de Interne, se revolta contra ororilor pe care însăşi regimul le patronase.

Nu ştiu ce-ar zice oricare om cu puţină conştiinţă, dacă l-ar fi cunoscut pe ofiţerul acela, care, după 1955, venind din Rusia, a fost dus la închisoarea Arsenalului, pe Uranus, unde funcţiona un serviciu de anchete şi unde dupăce a fost maltratat într'un mod bestial, ieşind într'o zi la plimbare, a profitat de un moment de neatenţie al gărzii şi s'a repezit spre scara de incendiu, căţărându-se în grabă până pe acoperişul imobilului. Inainte de a fi prins de spate a zis:

—"Nu am mai putut îndura chinurile voastre, bestiilor! Mai bine mort!"

De acolo, dela înălţimea celui de-al patrulea etaj, s'a aruncat în incinta închisorii. Nu am putut niciodată înţelege cum de a reuşit să fie salvat dupăce s'a izbit de pământ. Se pare că nu a fost o cădere directă. L-am întâlnit între anii 1963-64 la închisoarea Aiud, cu maxilarele strivite şi în cârji. Era ţinut în aceeaşi secţie "Zarca", de izolare, şi cu regim de exterminare prin foame.

Dar câţi alţii nu am văzut schilodiţi de organele Securităţii şi de cele ale Administraţiei Inchisorilor!

Cine se va indigna pentru aceste demonstraţii ale concepţiei criminale ale acelora care mai îndrăznesc să vorbească de umanism?

Dupăcum am mai amintit, interogatoriile s'au luat fiecărui acuzat în parte din cei douăzeci şi doi. După aceea au fost audiaţi martorii. Printre aceştia au fost studenţi, ţărani, muncitori şi câţiva intelectuali. Cei mai mulţi dintre acuzaţi nu au recunoscut că au lucrat din proprie iniţiativă, ci că organele administraţiei închisorii ştiau ceeace se petrece. Cutoatecă ei semnaseră actele într'un fel, după care responsabilitatea crimelor cădea asupra lor, în faţa Tribunalului au retractat. Jubereanu, de exemplu, când a spus următoarea scenă, a fost scos din sală:

"Eram în camera-infirmerie, unde mă bătea de câteva zile, Ţurcanu şi banda lui. Odată, profitând că era uşa deschisă, în disperare, am ţâşnit cu faţa năclăită de sânge pe coridor şi de aici spre birourile administraţiei. Ţurcanu nu a fugit după mine. M'am

întâlnit întâmplător cu directorul Dumitrescu, care m'a luat imediat la rost dece fug în felul acesta prin curte. I-am raportat că sunt bătut de câteva zile de Ţurcanu şi mi se cere să fac unele acte cari sunt împotriva conştiinţei mele. Directorul m'a luat cu el, m'a dus din nou în celula de unde fugisem şi l-a întrebat pe Ţurcanu ce se întâmplase. Acesta i-a spus că eu aş fi lăudat vechea organizaţie politică din România şi că nu s'a putut abţine fără să-mi dea un pumn în faţă. Directorul l-a mustrat pe Turcanu, cam aşa:

—Orice pedeapsă aici se aplică de noi. Nu aveţi dreptul să bateţi. M'ai înţeles? De aici înainte să nu se mai întâmple! Inchideţi uşa bine. Iar tu, banditule, să-ţi bagi minţile în cap!

"De aici vedeţi că administraţia ştia că se bate şi că chiar dădea instrucţii cum să se procedeze. Când am ajuns eu însumi bătăuş, am fost povăţuit de către domnii ofiţeri politici cum să bat, unde să lovesc, ca să nu rămână urme şi pe cine să terorizez".

Un alt student a spus în faţa Tribunalului:

"Nu m'am gândit niciodată să bat sau să chinui pe altcineva. Eu sunt băiat de ţărani săraci şi mama mea m'a crescut cu grije şi m'a învăţat de mic să iubesc pe aproapele meu. Imi iubeam mama şi pe unica soră ca cele mai scumpe fiinţe depe pământ. Intotdeauna când săvârşeam câte o fapta mai deosebită, mă gândeam la ce vor zice ele de ceeace fac sau am făcut.

Aici procurorul acela care se tânguia mai înainte de suferinţele altui semen, a sărit sus din fotoliu, şi a intervenit tăios:

—"Vă rog să se consemneze, domnule preşedinte, această declaraţie. Acuzatul este un element incapabil să se emancipeze din vechea mentalitate burgheză şi nu e de mirare că a comis toate crimele de care este acuzat. Auziţi, să spună şi astăzi că se gândeşte la ceeace vor spune părinţii şi sora sa?

Dupăce s'au încheiat audierile de martori şi s'au făcut toate confruntările, unde a fost cazul, s'a dat cuvântul procurorului. Am reuşit să obţin informaţii exacte asupra acuzaţiilor cari se aduceau acestui lot. Acestea sunt:

1. Crimă de uneltire împotriva Siguranţei Statului, prin aceea că acest grup s'a organizat în bandă teroristă, în interiorul penitenciarului, şi a acţionat ca atare.

Această acţiune s'a iniţiat în scopul de a săvârşi astfel de acte care să fie trecute în sarcina Administraţiei Inchisorilor, pe treap-

tă superioară, în responsabilitatea guvernului şi a partidului, aducându-se astfel cele mai grave calomnii la adresa forţei publice şi administrative a Statului.

2. Crimă de omor, comisă prin uciderea unor deţinuţi.

Două aspecte au fost prezentate în acest proces: unul care se referea la apărea bietului şi cinstitului partid comunist de a fi compromis, el care nu a făcut nicio crimă şi nu s'a atins de nimeni (sic) şi, al doilea, caracterul uman şi juridic al partidului, care asigură respectul legalităţii populare, oriunde şi cu toate mijloacele.

Noi nu avem tot materialul documentar şi nici memoria nu a putut înmagazina toate detaliile care mi-au fost relatate şi deaceea suntem nevoiţi să ne restrângem la prezentarea schematică a montării şi desfăşurării acestui proces. Nu vom înceta însă să militām permanent pentru redeschiderea acestui dosar, făcând apel la organizaţiile internaţionale competente, pentrucă la mijloc nu este vorba numai de o crimă obişnuită, ci de un sistem de tăinuire a unor adevăruri şi de răstălmăcire a unor crime, cu scopul de a se justifica genocidul şi sălbăticia exterminării unor clase sociale şi a unei morale.

Rejudecarea procesului studenţilor dela Piteşti şi a lotului Valer Negulescu vor pune în lumină adevărata faţă a comunismului, împreună cu acel măcel în masă care s'a săvârşit în pădurea Lugojului.

Apărarea inculpaţilor a fost susţinută de cinci avocaţi. Pentru patru-cinci persoane s'a prezentat câte un avocat din colectivul de avocaţi Bucureşti. Avocatul Paraschivescu, una dintre cele mai sinistre figuri ale cadrelor de jurişti din Bucureşti, fără scrupule, complice a tuturor fărădelegilor magistraturii de partid, a făcut aşa zisa apărare a celor mai importante figuri din boxă. Este interesant să se ştie miezul pledoariei lui Paraschivescu, pe care a epuizat-o în câteva minute.

—"Am ingrata misiune de a fi apărătorul unor indivizi cari se fac vinovaţi de fapte atât de grave încât dacă aş încerca să le atenuez responsabilitatea, nu aş face altceva decât să mă declar complice cu ei şi duşman al clasei proletare. Faptele lor şi dovezile invederate în faţa onoratului tribunal, prin revelaţiile martorilor, declaraţiile dela dosar (pe care el nici nu le citise) sunt elemente neîndoelnice a vinovăţiei lor. Mai mult, aceşti declasaţi sociali şi

prea înrăiţi duşmani ai poporului au manifestat caracterul virulent al reacţiunii neadormite din scumpa noastră patrie şi deaceea sentinţa ce se va da, trebuie să fie subordonată direct interesului clasei muncitoare...

"In concluzie eu cer pentru toţi aceşti patru inculpaţi de care m'am ocupat, o hotărîre conformă cu aprecierile onoratului tribunal şi care nu poate fi decât aceea pe care o doreşte şi clasa noastră muncitoare, constructoarea unei vieţi noi şi luminoase".

Cam aşa au fost şi celelalte pledoarii. Poate unele şi mai lapidare. Unul, chiar dintre apărători, întrecându-se în a fi un cât mai onest slujitor al justiţiei populare, a zis doar atât:

—"Nu mai am de adăugat nimic la ceeace au vorbit colegii mei. Pentru aceşti scelerați, eu nu pun concluzii. Eu cer aplicarea legii".

Oricine îşi poate închipui atmosfera vicioasă şi degradantă în care au fost discutate şi aplicate principiile de drept în acea sală de cult al crimei, a ipocriziei şi a minciunii. Pentru comuniş-ti, justiţia care intră, în ceeace numesc ei suprastructură, trebuie să fie aservită întotdeauna partidului, care se contopeşte cu clasa muncitoare. Ca unealtă a partidului, justiţia, prin intermediul judecătorilor fără responsabilitate şi fără independenţa conştiinţei, este cea mai crâncenă secure de ucis oameni (duşmanii poporului), de deposedare a indivizilor de ceeace îşi adună într'o viaţă şi de a pune popreală pe toţi aceia a căror ochi' nu sunt iubiţi de uzurpatori.

Când li s'a dat ultimul cuvânt inculpaţilor, aceştia abia au reuşit să mai îngâne câte o frază stereotipă, conform căreia cereau indulgenţă instanţei, îşi declinau responsabilitatea cu timiditate sau pur şi simplu lăsau la aprecierea tribunalului.

Cel care a îndrăznit să înjghebeze o apărare personală, puţin mai consistentă, a fost Eugen Ţurcanu. Cutoatecă el a fost cel mai mult acuzat şi el era singurul, probabil, care ar fi meritat multe din învinuirile care s'au adus, el nu s'a intimidat, ci a vorbit într'un astfel de chip, încât caracterul lui mârşav a izbucnit din nou, cu tot ce avea mai ticălos în el.

Eugen Ţurcanu a recunoscut toate crimele de care era acuzat, toate acţiunile lui teroriste, bătăi, silnicii şi tot ceeace se lega de persoana sa. Nu a încercat câtuşi de puţin să decline răspunderea în sarcina administraţiei, cu care a colaborat strâns şi dela care lua ordine în mod direct.

Dar apoi, în continuare, luând figură de victimă inocentă şi ridicând glasul, a făcut următoarea declaraţie care avea să atragă după sine încă patru condamnări la moarte şi altele patru la zeci de ani de închisoare:

—"Recunosc toate acuzaţiile care mi se aduc. Mă fac vinovat de faptele care mi se impută. Dar, rog onoratul tribunal să constate că eu am fost persoana care a lucrat la suprafaţă, persoana pe care toată lumea o cunoştea. Insă en nu am acţionat din proprie iniţiativă. Din umbră erau alte persoane care m'au instruit şi care mi-au dictat activitatea".

La aceste prime cuvinte de introducere, s'a produs o rumoare în asistenţă şi completul de judecată, cu excepţia preşedintelui, a manifestat chiar nelinişte, aşteptându-se, pe semne, ca Ţurcanu să facă demascarea necruţătoare a implicării directe a oamenilor din Securitate şi partid cari au dirijat această acţiune criminală. Chiar între deţinuţii din boxă s'a simţit o înviorare, aceştia sperând că cel puţin în ceasul din urmă Ţurcanu va avea o scânteie de conştiinţă şi va spune lucrurilor pe nume. Desigur că dacă Ţurcanu ar fi făcut acea declaraţie publică, aşa dupăcum se aşteptau, tot procesul ar fi fost întors pe dos şi nu se ştie dacă până la urmă nu ar fi fost salvaţi dela moarte cei douăzeci de oameni cari au primit condamnarea capitală.

Ţurcanu a continuat cu oarecare emfază specifică detractatului:

—"Eu am fost prin urmare omul care a apărut în faţă, iar din umbră erau trei persoane asupra cărora cade toată răspunderea. Aceştia sunt Octavian Nicolae Voinea, care este cu mine în boxă, iar ceilalţi doi sunt Aurel Popa şi Dragoş Hoinic, cari lipsesc dintre noi.

"Aceştia, pe care i-am numit, au avut influenţă asupra mea prin poziţiile ierarhice şi relaţiile pe care le întreţineau cu un comandament coordinator al unei activităţi subversive de compromitere a regimului, care era în afara închisorii. Probabil chiar în afara frontierelor ţării.

"Octavian Nicolae Voinea a fost acela care mi-a dat directive de felul cum să organizez oamenii în aşa numitele comitete de camere, care nu aveau altă misiune decât de a teroriza şi de a produce cât mai multe victime cu putinţă. După el, orice om mort în puşcărie şi mai cu seamă din rândul tineretului, era o piatră aruncată în faţa regimului. Inteligent şi iscusit, mi-a inspirat toa-

tă tactica pe care am folosit-o ca să ajung la acest funest sfârşit, care s'a soldat cu acele încriminări care sunt cuprinse în voluminoasele dosare care le aveţi în faţa Dumneavoastră.

"Aurel Popa, fost student la Drept în Bucureşti şi apoi, după 1941, fugar peste graniţă, a trăit în Germania tot timpul războiului şi în lagărul dela Rostock, unde erau ţinuţi de nemţi câteva sute din membri ai organizaţiei legionare, a deprins o şcoală a schingiuirilor pe care le practicau câteva căpetenii legionare, în frunte cu Nicolae Petraşcu. El m'a învăţat cum să bat, cum să chinui, cum să fac pe om să spună şi să facă ce doresc eu.

(In cazul acesta, Ţurcanu a arătat cum l-a pus jos pe el Popa Aurel şi cum l-a instruit pe piele proprie ca să bată. Menţionez că am stat câteva luni cu Aurel Popa în ultima fază de închisoare, adică până la eliberarea lui, 1964, şi el mi-a spus cum a fost maltratat de Ţurcanu. De asemenea, mulţi dintre cei care cunoşteau amănunte din cazul Piteşti şi Gherla, mi-au relatat că Aurel Popa era unul dintre cei mai integri deţinuţi şi neaplecat spre nicio concesie, motiv pentru care a fost bătut de zeci de ori de către Ţurcanu şi alţii. Chiar pe acest Aurel Popa l-am aflat la secţia specială Zarca din Aiud, unde erau concentrate cele mai periculoase elemente din toate partidele din ţară şi acele persoane care prezentau o primejdie pentru regim, chiar dacă nu aparţinea'ı vreunui partid politic. De asemenea tot aici l-am întâlnit şi pe Dragoş Hoinic, într'un grad de degradare biologică de toată jalea).

"Dragoş Hoinic, ştafeta de legătură a rezistenţei din ţară cu străinătatea, mi-a dat planul cum să colectez informaţiile trebuincioase celor cari lucrau cu spionajul american. Dupăcum aţi putut constata, s'a strâns mult material care a fost scos din închisoare şi trimis peste frontieră. Dragoş Hoinic e cel care ştie cu cine a stabilit legături şi căror interese a servit.

"Eu, Domnule Preşedinte, am fost numai o unealtă care a lucrat mânat de aceste resorturi subterane, cu intenţii calomnioase şi criminale la adresa partidului şi a clasei muncitoare care clădeşte o societate şi o viaţă nouă atât de luminoasă în România pe care noi am dovedit că o urîm.

"Eu cer clemenţă onoratului tribunal, rugând să mi se aplice circumstanţe atenuante, deoarece am lucrat constrâns de aceste elemente criminale".

Cei cari erau în sală au rămas deadreptul înmărmuriţi de ceea-

ce auziseră. Mai cu seamă cei din boxă. Aceste declaraţii au avut însă un efect mulţumitor şi de mare satisfacţie asupra completului de judecată şi a servit în acelaşi timp şi ca un temeinic pretext de a se continua mascarada aceasta sinistră, aşa cum se va vedea mai la vale.

Sentinţa nu s'a pronunţat în acea zi şi nici în cele următoare.

Oamenii au fost duşi din nou în celule şi aşezaţi numai câte unul, ca şi până atunci.

Nu s'a putut urmări când anume au fost comunicate sentinţele celor cari au dispărut definitiv. Doi dintre supravieţuitori, cu cari am vorbit, mi-au relatat că în ce priveşte cazul lor şi încă a trei cari au fost executaţi, au primit sentinţa de condamnare la moarte după aproximativ opt luni dela data judecăţii. Erau în aceleaşi celule de unul singur. Sentinţa le-a fost comunicată de către un magistrat asistat de un grefier şi de directorul penitenciarului.

Fiecăruia i s'a cerut să facă recurs. Voinea a refuzat pe motivul că nu recunoştea vinile care îl fuseseră atribuite. Dar până la urmă, dându-i-se o coală de hârtie, acesta a făcut un memoriu către Presedintele Prezidiumului, în care relata adevărata stare de lucruri. Acest act a fost considerat ca recurs şi cum era de aşteptat, toate aceste recursuri au fost respinse. Hotărîrea era definitivă. Mai rămânea o singură şansă de salvare a vieţii! Cererea de graţiere. Unii dintre ei nu au făcut-o. Se spune că li s'a întocmit şi lor, din oficiu, ca să se epuizeze toate căile legale pe care regimul le pune la îndemâna deţinuţilor (sic).

Cei cinci pe cari i-am amintit dintre cei douăzeci şi doi de condamnaţi la moarte, nu au primit rezultatul cererilor de graţiere decât în anul 1958, dupăce se judecase şi cel de-al doilea lot, al lui Vică Negulescu. Impotriva celor mai elementare principii de drept, aceşti oameni trăind în stare de groază continuă, neavând siguranţa unei soluţii, pentru viaţă sau pentru moarte, au suportat această situaţie, mai greu decât execuţia, atâţia ani. Mi s'a povestit de către unii dintre ei viaţa lor sufletească şi procesele psihice tragice în care au trăit acest timp. Nu mi-am putut închipui că unui om căruia i-ai luat libertatea şi după aceea şi liniştea, pe care totuşi ţi-o poţi câştiga dupăce trec doi-trei ani de închisoare, să nu îşi piardă raţiunea. Chinurile lor permanente şi o anumită atrofiere morală care s'a produs la un moment dat, i-a adâncit

într'o stare de letargie continuă, stăpâniţi numai de instinctul de conservare. Cu toată conştiinţa pe care o aveau asupra oricărei griji pe care mai trebuia să o acorde fiinţei lor, deoarece şi aşa erau sortiţi pieirii, pofta de mâncare nu le-a pierit. Unul mi-a mărturisit că, în această perioadă, a avut un mai mare apetit şi că simţea foamea mai îngrozitor ca înainte.

Dar ceece depăşeşte imaginaţia unui om în secolul nostru este cu totul altceva: aceşti oameni, cărora nu li se comunicaseră rezultatul memoriilor de graţiere, au fost folosiţi în acest timp ca martori în unele procese politice şi mărturiile lor, pe care le făceau de acum fără niciun discernământ, au servit exclusiv la aplicarea unor pedepse în câteva loturi. Dar motivul principal pentru care au fost păstraţi, în afară de cel de mai sus de a servi în unele procese regizate şi în cari aceştia nu cunoşteau mai nimic sau saproape nimic era acesta că ei au reprezentat piesele cele mai puternice în procesul Vică Negulescu, cu care trebuia să se justifice toate crimele făcute până la ora aceea, atât acele comise între studenţi cât şi cele pe care le săvârşise Securitatea şi prin execuţia acelor 17 oameni, dintre care numai doi sau trei puteau fi acuzaţi de fapte abominabile.

Când aceşti oameni erau duşi la procese, erau îmbrăcaţi civil, în costume acceptabile, şi apăreau liberi, ca orice martor, care a fost citat de acasă. Atât erau de epuizaţi de orice iniţiativă şi imaginaţia şi-o pierduseră cu totul, încât niciunul dintre aceştia nu a încercat să evadeze de sub escorta, care se ţinea la depărtare, ca să nu observe publicul că erau supraveghiaţi.

Nu aveau decât de câştigat depe urma unei astfel de tentative: ori relativa libertate, ori moartea imediată ceeace era mai de acceptat decât suportarea unui chin atât de copleşitor.

Inainte de a trage concluziile asupra acestui proces, să analizăm aspectele juridice şi calculele politice cari au dat naştere procesului Vică Negulescu.

IX. CUM SE MONTEAZĂ SUPORTUL JURIDIC AL UNEI CRIME SAU CAZUL VALERIU NEGULESCU.

Dacă despre tenebrele cari au învăluit procesul studenţilor dela Piteşti se ştiu puţine lucruri în ţară şi cu atât mai puţine în străinătate, despre cel de-al doilea lot, numit Valeriu Negulescu, se ştie mai puţin sau aproape de loc.

Intrucât efectul condamnării primului lot nu a fost cel scontat de către regizori, nici în lumea deţinuţilor şi nici în cadrele de partid, subsistând anumite nedumeriri şi contradicţii flagrante, mafia comunistă, destul de ingenioasă, trebuie să o recunoaştem, a recurs la consolidarea acuzaţiei pe care o lansase împotriva unei generaţii româneşti. Nu am reuşit să identific cari au fost punctele de plecare, premisele majore al acestui al doilea lot, chiar dacă am avut posibilitatea să consult o mulţime dintre martorii şi condamnaţii cari au fost în miezul lucrurilor. Adică, aşa cum am mai revelat mai înainte, într'o altă parte, nu se poate şti dacă acea ultimă isbucnire a lui Ţurcanu, când a avut ultimul cuvânt, a fost din inspiraţie proprie sau a fost consecinţa unor chibzuiri ale organelor MAI. Acest lucru mi se pare extrem de important, deoarece cunoaşterea fidelă a resorturilor intime, ar deslega multe probleme cari încă rămân sub vălul misterului.

Pentru alternativa că Ţurcanu ar fi făcut acele implicaţii în acţiunile lui, diminuându-şi responsabilitatea, pledează faptul că dacă Securitatea ar fi ştiut acest lucru, ar fi lărgit dintru început procesul, punând sub acelaşi act acuzator pe toţi cei ce ar fi avut contingenţă cu obiectivul incriminării. Pentru a doua alternati-

vă pledează faptul că chiar fiind la acea dată a judecării primului proces adică în anul 1955, în posesia acestei declaraţii, organele de partid şi ale Securităţii nu au păşit imediat la soluţionarea cazului, târîndu-l încă trei ani aproape, ceeace naşte o serie de bănuieli, susceptibile de a infirma prima ipoteză şi de a întări prezumţia, după care Ţurcanu a fost instruit să improvizeze acele acuzaţii, la încheierea procesului său.

Să vedem anume dece a avut interes partidul şi guvernul, prin reprezentanţii săi, să acţioneze în felul acesta şi cari au fost nu numai raţiunile generatoare, ci şi tactica urmărită.

Materialul incriminator şi depoziţiile martorilor din primul lot nu constituiau o bază prea solidă de rezistenţă la o eventuală cerere de revizuire a cauzei şi deaceea, încă în decursul desfăşurării desbaterilor, regizorii din umbră plănuiau o ieşire din impas. Interesul, în speţă, consta în a se afla o cât mai rezonabilă prezentare a tot ceeace s'a petrecut în închisori şi lagăre de muncă, ca fiind de natură subversivă, desprinsă de orice responsabilitate a MAI-ului.

E aproape sigur că organele MAI centrale, cari conduceau aceste acţiuni în închisori şi acum montau şi procesele, se aşteptau ca lucrurile să nu fie chiar aşa de simplu de rezolvat. Deaceea, încă din toamna anului 1953, s'au făcut câteva arestări dintre organele MAI. Notez aici cazul medicului închisorii Gherla, Dr. I. Barbosu. Acesta îmi fusese coleg de Universitate şi, în urma retragerii administraţiei româneşti din Ardeal, ca urmare a dictatului dela Viena, tatăl acestuia a funcţionat în calitate de pretor, în casa părinţilor mei din comuna de reşedinţă de plasă, Mihai Viteazul, din Judeţul Turda. Eram în bune şi prieteneşti raporturi de familie, prin urmare. Dar când ne-am întâlnit la Gherla, în luna Iulie 1953, în cabinetul medical, pe unde am trecut toţi cei şase sute cari veneam dela Canalul Dunărea-Marea Neagră, doctorul Barbosu nu a schiţat nici cel mai mic gest de recunoaştere şi s'a uitat la mine ca la un străin. Cunoşteam pericolul pe care l-ar fi prezentat cea mai neînsemnată atenţie din partea lui, mai ales că în cabinet erau şi câţiva auxiliari sanitari din cadrul deţinuţilor, studenţi reeducaţi, printre care Virgil Lungianu, sinistra figură care avea să conducă reeducarea în penitenciarul Aiud, în anii 1963-1964. Dar odată întâmplându-se să fiu scos să iau apă din curte, unde aceasta se aducea cu o saca enormă trasă de bivoli,

m'am întâlnit nas în nas cu medicul închisorii, pe coridorul dela poarta Celularului principal. Eu eram singur şi el singur. Gardianul care îmi descuiase ca să iau apă rămăsese sus, în capul scărilor, de unde nu mă putea observa. Am fost atât de uimit de ceeace am văzut pe faţa fostului meu amic, încât am rămas perplex câteva clipe cu putina în mână. Nu era o surpriză care să se manifeste printr'o destindere de bucurie a muşchilor faciali. Depe faţa lui se desprindea o umbră neagră, grea şi duşmănoasă, iar ochii se înväpăiaseră de febre interne nebănuite. Niciun cuvânt nu a binevoit să-mi adreseze, dar nici nu a întârziat, căci instantaneu mi-a întors spatele şi a ieşit pe o altă uşă decât aceea spre care se îndreptase şi care era şi uşa mea de ieşire în incinta închisorii.

Am amintit acest lucru ca să se poată vedea cât de mult a operat educaţia, teama, suspiciunea, neîncrederea şi venalitatea asupra a o seamă de oameni sub regimul comunist.

In afară de doctorul Barbosu, au mai fost ridicaţi şi întemniţaţi, în timp de doi ani, şeful brigăzilor de anchetă mobilă din MAI, Dulgheru, locotenent Avădanei dela penitenciarul Gherla, locotenent Gheorghiu dela penitenciarul Piteşti, lt. major Dumitrescu dela penitenciarul Piteşti şi încă trei sau patru persoane din acelaşi Minister de represiune publică.

Este curios că aceşti oameni cari nu apăruseră în procesul studenţilor dela Piteşti şi asupra cărora nu se adunaseră în mod special declaraţii dela foştii inculpaţi sau dela aceia dintre deţinuţi cari fuseseră audiaţi ca martori, nu au fost totuşi judecaţi decât după doi ani dela data judecării lotului Voinea. Acest lucru întăreşte convingerea că Ministerul de Interne a căutat câtva timp să afle o cale de a se degaja, fără a implica vreun organ propriu în aceste odioase acţiuni criminale din penitenciare, dar, până la urmă, nu a avut o altă cale decât de a sacrifica şi din rândurile lor o infimă parte, care ştia prea multe lucruri şi care colaborase nemijlocit cu Ţurcanu sau Popa Ţalu.

De asemenea, anumite tulburări cari se observau printre deţinuţi, aveau semnificaţia unei împotriviri mute şi de aceea necesitau unele măsuri de intimidare şi de preocupare profundă, astfel ca groaza şi incertitudinea să nu părăsească deloc pe deţinuţi. In acest caz, cel mai bun mijloc de a-i nelinişti, era de a provoca panica printre oameni, un fenomen social extraordinar de molipsitor. Nimeni nu mai putea de acum înainte să fie sigur

că nu are ceva pe conştiinţă şi să nu fie anchetat pentru cine ştie ce cauză, de îndată ce se svonise că din unele penitenciare fuseseră luaţi unii şi duşi cine ştie unde, iar alţii condamnaţi pentrucă luaseră parte la reeducare şi chiar condamnaţi. Nimic nu era clar şi toate supoziţiile puteau fi acceptate ca valabile, ceeace mărea nervositatea şi spaima.

Trebuie să admitem aşadar că şubrezenia înscenării procesului anterior impunea o consolidare ulterioară amplă, cu subsoluri conspirative şi complicaţii îndepărtate, care să facă posibilă admiterea unei forţe serioase care a uneltit în taină la compromiterea regimului şi şubrezirea moralei clasei proletare, imaculată până la acea dată, şi la slăbirea vigilenţei de partid.

Lotul Valeriu Negulescu, care a apărut în faţa Tribunalului Militar al Regiunii a doua militară Bucureşti, în luna Decembrie a anului 1957, a fost destinat să servească scopurilor mai sus expuse, pe care le urmărea regimul la acea oră.

Cine erau nefericitele personagii cari aveau să compară în acest proces?

Persoana care avea o oarecare adiacenţă cu vârfurile interioare şi exterioare ale Mişcării Legionare, mişcare care în ţară şi în penitenciare, se pare că era cea mai omogenă în organizarea unei rezistenţe de lungă durată, era avocatul Valeriu Negulescu. Acesta profesase în Bucureşti avocatura şi dupăce s'a semnat armistiţiul, el a fost acela care, cu fostul ministru legionar V. Noveanu, a asistat la încheierea unei convenţii între Teohari Georgescu-Nicolschi pe de o parte, şi profesorul Nicolae Petraşcu, pe de altă parte, conform căreia au fost admise unele condiţiuni, după care legionarii să beneficieze de anumite măsuri de clemenţă din partea regimului, iar comuniştii să poată să păşească la realizarea reformelor interne, fără teamă că vor fi sabotaţi. De asemenea, Valeriu Negulescu fusese persoana care avusese acea discuţie într'o celulă de tranzit în Jilava, cu Nuţi Pătrăşcanu, Bordeianu şi Voinea, tineri cari aveau să joace un rol atât de tragic şi plin de inconsecvenţe în anii ce vor urma.

Virgil Bordeianu, student la facultatea de Chimie Iaşi, ispăşise un mandat de cinci ani, dupăce luase parte la acţiunile de reeducare dela Piteşti şi dela Canalul Dunărea-Marea Neagră. Fusese eliberat în anul 1953 şi arestat după câteva luni, dupăce se căsătorise între timp.

Gheorghe Caziuc, student din părţile de nord ale Moldovei. Şi acesta luase parte la reeducare în calitate de şef de comitet şi bătăuş la Piteşti. Se eliberase după 1954, se căsătorise şi avea doi copilaşi. Funcţionase ca inginer agronom.

Dragoş Hoinic, un tânăr student din Bucovina, fiu de învăţători, fusese în timpul războiului în Germania şi arestat la 5 Mai 1948, când se reîntorcea dintr'o misiune de peste frontieră. A fost implicat într'un complot studenţesc.

Iosif V. Iosif, băiatul unor oameni modeşti din părţile periferice ale Bucureştilor. In timpul guvernării Mişcării Legionare în România, familia lui primise mai multe ajutoare dela legionari, şi în inima lui tânără a mijit timpuriu admiraţia pentru cei care îi ajutase. Ajungând student după anul 1945, s'a ataşat cu entuziasm mişcării de rezistenţă şi a activat în cadrul facultăţii din care făcea parte. A avut la început o pedeapsă sub zece ani, dar a fost şi el implicat în acest lot, pentrucă ar fi avut un rol mai de seamă în reeducare.

Constantin Oprişan, absolvent al facultăţii de filozofie, un om dotat cu multe şi temeinice cunoştiinţe ştiinţifice şi cu un robust simţ artistic. El fusese şef al Frăţiilor de Cruce din ţară şi în închisoare fusese acuzat că făcuse parte din aşa numitul grup de comandament.

Ultimul, Aurel Popa, fost student în Drept la Bucureşti, era fiul preotului din Decea, o mică comună din apropierea Aiudului, Judeţul Alba. Aurel Popa, în timpul războiului, fusese în Germania, în lagărul dela Rostock şi introducându-se în ţară, după 1944, activase în gruparea studenţească dela Bucureşti, condusă de Ionel Moldovanu. In închisoare a fost greu torturat şi la Piteşti a fost folosit şi el în echipele de reeducare. Fiind foarte simpatizat de toţi acei cu cari ajungea în contact, fiind o fire afectivă, cu o anumită vrajă, Aurel Popa se impusese atenţiei organelor din penitenciare şi nu putea scăpa nestigmatizat.

După anumite confruntări de date, s'a constatat că şi la acest lot prezidase tot acelaşi magistrat ca şi în primul lot, Generalul Petrescu. Asupra celorlalţi judecători erau controverse şi nu s'au putut identifica.

Acuzaţiile principale erau că aceste persoane colaboraseră nemijlocit cu echipele de "reeducatori" din penitenciare, cu şefii comitetelor, sau, prin funcţiunile ierarhice care le deţineau, in-

fluenţaseră direct aceste acţiuni cari aveau ca scop să denigreze regimul.

Şi în cazul acesta, capetele de acuzaţie au fost cele cunoscute în primul lot, adică participarea la organizaţie teroristă, cu săvârşirea de crime, în cadrul penitenciarelor, şi, în consecinţă, crimă de uneltire împotriva Securităţii Statului, prin acţiunea de subminare a prestigiului guvernului.

Ceeace a constituit caracteristica acestui lot, a fost căutarea exploatării aspectelor subversive. Ideea de bază era că aceşti oameni în tot ceeace făptuiseră, se conduseseră, după un plan dinainte stabilit. Ei aveau iniţiativă personală, dar aceasta se subordona unor directive cari veneau de afară, prin diferite filiere. Şi s'a mers până acolo încât s'a susţinut că pentru a se putea transmite un ordin dela comandamentul exterior penitenciarului, care rămăsese nedescoperit încă şi care putea fi în ţară sau peste frontieră, unele persoane fanatice erau implicate în diferite procese politice, ca să poată să se strecoare în închisori şi să transmită mesagiile.

Mărturisesc, ca unul care am constatat din experienţă proprie severitatea regimurilor din penitenciarele din România comunistă că mă îndoiesc că cineva, fie el oricât de fanatic, să se fi gândit să se aventureze într'o asemenea acţiune.

Procesul Valeriu Negulescu a fost un proces dificil. Deaceea a şi durat atâta timp; a început în luna Decembrie 1957 şi s'a încheiat de abia în luna Mai viitor.

Demulteori mărturiile şi probele administrative în faţa instanţei erau aşa de contradictorii încât Preşedintele trebuia să suspende şedinţa şi să amâne desbaterile pentru a lua contact cu organele anchetatoare, care tot timpul erau în sală. Am amintit că dintre cei din lotul întâiu nu au fost executaţi câţiva. Aceştia au rămas şi au servit ca principali martori în acest proces. Oricine îşi poate da seama cât de fidele puteau să fie declaraţiile unor oameni cari trăiau de doi ani şi ceva sub groaza permanentă că în fiecare clipă puteau să fie executaţi. Orice s'ar fi cerut acestor oameni, aceştia ar fi fost în stare să întreprindă, nutrind în ei permanenta voinţă de vieţuire.

In acest proces, declaraţia lui Octavian Voinea a fost aceea care a atârnat mai mult în balanţa sentinţei, în ce priveşte cazul personal al lui Valeriu Negulescu. Acesta a susţinut că Valeriu

Negulescu ar fi influenţat şi chiar a sfătuit pe studenţi să producă acele tulburări în viaţa deţinuţilor, în scopul discreditării regimului.

"Declaraţia lui Voinea, îmi spunea cineva, era de neconceput. Acest om care, până la o anumită dată, s'a păstrat atât de integru şi care se expusese de multeori pentru noi în Piteşti, acum susţinea nişte lucruri care îl făceau de nerecunoscut. Nu-mi puteam închipui ca mintea lui, pe care i-o ştiam atât de limpede, şi ca omul acesta care nu putea să spună un neadevăr sub nicio formă, chiar dacă i-ar fi fost în favoarea lui şi nu ar fi cauzat altuia nicio supărare, acum să relateze fapte înspăimântătoare. Ii fusesem confident mult timp, înainte de a fi trecut în camera de tortură la Piteşti, înainte de a cădea, şi îmi istorisise nu odată scena din Jilava, de unde pleca acum singura acuzaţie şi cea mai gravă, dar niciodată nu mi-a spus că Valeriu Negulescu ar fi dat vreo dispoziţie în acest sens sau că ar fi consimţit ca studenţii să joace pe două partituri. Acum declaraţia lui era clară, categorică, incisivă. Din ceeace susţinea, am desprins disperarea şi demenţa. Se părea că cuvintele lui erau cele pe care numai Ţurcanu le putea rosti şi cu care ne învăţaserăm, încât nu le mai credeam.

"Valeriu Negulescu părea transfigurat. Pe faţa lui plutea o umbră şi un spasm des îl neliniştea. Desigur, el nu a putut recunoaşte nimic din ceeace depăşea faptele reale şi mă miram cum acest om îndrăznea şi acum să se menţină cu atâta dârzenie pe o poziţie onestă, simplă, fără izbucniri de revoltă în faţa unei asemenea mârşăvii. Din când în când ne cuprindea cu privirea şi atunci simţeam că sub ochii lui erau ochii părinţilor noştri. Mai mulţi dintre noi am avut această impresie şi atunci, vă întreb, cum ar fi putut părinţii noştri să fie duşmanii noştri? El era înţelegător cu noi şi, sunt sigur, dacă ar fi avut cea mai mică speranţă că asumarea întregii răspunderi pentru faptele noastre ne-ar fi putut salva pe noi, ar fi făcut-o. Dar el vedea mai bine ca noi, acum îmi dau seama, că nu era vorba aici de a se afla, cum se spune, subiectul crimei, ci de a-l mistifica, de a extinde acuzaţiile peste o colectivitate, peste câteva generaţii, peste tot ceeace constituia o cât de mică ameninţare a acelui regim care se menţine prin intronarea misticii spaimei şi care se pretinde că luptă împotriva misticii".

Direct şi dela alţii, am aflat că niciunul dintre aceşti opt in-

culpaţi nu au recunoscut absolut nimic din ceeace li se atribuia ca vină. Spre deosebire de primul lot, unde au existat unele recunoaşteri, din partea anumitor zeloşi şi a acelora cari socoteau că pot să-şi menţină privilegiile prin ducerea laşităţii până la urmă, de data aceasta. Tribunalul Militar a întâmpinat o rezistenţă tenace şi declaraţiile drepte ale unor oameni cari nu mai erau dispuşi să joace teatru cu aceşti criminali.

Rămân cunoscute, dupăce au fost împărtăşite, afirmaţiile lui Calciu şi Bordeianu, doi dintre cei mai răi reeducatori, cari, totuşi, de data aceasta, au protestat cu energie şi au demascat în întregime felul cum au operat ofiţerii politici în conducerea acelor acte îngrozitoare în rândurile deţinuţilor.

Unul dintre ei a spus:

"Eram în cabinetul ofiţerului politic când a avut loc o convorbire între Pop Alexandru şi acesta. Avădanei venise proaspăt dela Bucureşti şi avea instrucţiuni cum să lucreze cu studenţii cari erau trimişi aici. Avădanei i-a spus lui Pop Alexandru că are mână liberă să procedeze după cum crede, folosind orice mijloace, cu o singură condiţie: să obţină informaţii cât mai multe şi detailate asupra tuturor celor din închisori şi din afară cari mai sunt duşmanii regimului.

"Eu, a spus ofiţerul politic, nu voiu interveni direct. Mi se vor da numai rapoartele şi voi faceţi ce vreţi. La adică, puteţi să şi mai omorîţi pe câte unul ca să vadă lumea că nu e glumă".

La aceste declaraţii, Preşedintele Petrescu s'a crispat de furie, a răcnit ca un animal rănit şi a închis imediat şedinţa, care s'a amânat pentru câteva zile".

Iosif V. Iosif, un tânăr delicat, cu faţa prelungă şi cu o chelie prematură la cei 32 de ani când l-am cunoscut în penitenciarul Aiud, a fost o victimă nenorocită, care a căzut în această plasă prin câteva împrejurări fatale. După 1950, sau poate chiar în decursul acelui an, a fost transferat dela Piteşti spre Gherla. Mi se pare că ar fi avut o înfăţişare la Bucureşti, într'un proces conex cu al lui. Cum se întâmplă, un îndemn sincer, l-a determinat să facă o mică indiscreţie către câteva persoane, spunându-le că ei nu ştiu ce se petrece la Piteşti. La stăruinţa acestora, cu care călătorea pe "duba-tren", el a enumerat numai câteva din încercările prin care trecea tineretul în acel iad. Abia ajuns la Gherla că a şi fost luat la anchetă de ofiţerul politic asupra a ceeace a discutat pe drum. Se pare că ofiţerul era destul de bine informat asupra a tot ce s'a vorbit. Iosif a contestat în primele momente, dar apoi cunoscând toate şiretlicurile pe care le utilizau agenţii direcţi şi indirecţi ai Securităţii, şi-a dat seama că este zardanic. A fost crunt maltratat de acel Rec, de care am mai amintit, a fost membru al partidului comunist în ilegalitate, şi care săvârşind câteva denunţuri împotriva tovarăşilor săi în timpul lui Antonescu, acum servea ca pumn de lovire în aceia lângă care îşi ispăşea pedeapsa trădării.

După două zile, Iosif a fost îmbarcat într'un vagon de călători şi cu un agent dela Securitate a fost trimis din nou la Piteşti. Aici s'a reluat dela început aceeaşi cale pe care el o mai parcursese, dela bătăile sălbatice până la însemnările pe tablete de săpun, (nu se permitea să se folosească hârtie, chiar în cazurile când se faceau denunţuri) asupra a tot ceeace a vorbit, cu cine a luat contact, cât anume a desvăluit din secretul reeducării şi sub impulsul căror influenţe a ajuns să trădeze.

Am întâlnit oameni cari îmi spuneau că decât să mai reia o anchetă dela capăt, mai bine să fie condamnaţi la pedeapsa maximă, atât este de îngrozitor să istoriseşti amănunte din viaţă şi să te păstrezi tot timpul în gardă ca să nu comiţi cea mai mică contradicţie. O singură nepotrivire de date era fatală. Pe mulţi i-a costat viaţa, cu toate că nu era la mijloc nimic altceva decât o deficienţă a memoriei. Dar, la Piteşti sau la Gherla, urmărirea contradicţiilor şi a omisiunilor, intenţionate sau accidentale, constituia o preferinţă cultivată şi chiar se lansase o vorbă, în acest sens: a sta la pândă. Intr'adevăr, omul penitenciarului din ţările comuniste are caracterul unei fiare, care nu urmăreşte decât sau să se repeadă asupra altei victime cu toată furia sau să scape, la cea mai mică şansă care i s'ar ivi. De aceea, privirile deţinuţilor, din care am întâlnit mii şi mii, sunt în majoritatea cazurilor crude, tăioase, de linx.

Aceasta a fost impresia ce-am avut-o şi despre Iosif, dar la el acest regres uman a avut o asemenea accentuare încât niciodată nu m'am putut apropia de el, cu toată simpatia pe care lăsam să se înţeleagă că o are din partea mea.

Iosif a fost doborît dupăce a trecut a doua oară prin suplicii şi, bănuiesc, o ură aprinsă i s'a născut în suflet impotriva semenilor, dându-şi seama că nu mai era locul să te încrezi în nimeni din

închisoare. Curând a devenit cel mai sadic dintre bătăuşi şi, fără niciun scrupul, era în stare să lovească pe oricine, chiar dacă cu o clipă înainte făcuseră parte din aceeaşi tabără. Copilul cu ochi albaştri şi cu o mamă evlavioasă, care îl crescuse într'o morală pură, cu sublime naivităţi, se transformase într'o brută. Pentru aceste fapte era acum chemat să răspundă în faţa Tribunalului, dar nimeni nu l-ar fi ascultat, dacă ar fi încercat şi el să-şi depene faptele şi încercările cari l-au dus acolo unde a ajuns.

Iosif V. Iosif a fost aproape tot timpul absent la proces, cu gândurile aiurea, dar din când în când mai agita, schiţa câte o negaţie şi iar cădea în apatie.

Dragoş Hoinic este una dintre cele mai firave figuri pe care le-am văzut prin puşcării. In anul 1964, când l-am întâlnit la acea "redută" a rezistenţei şi a morţii, care era "Zarca" la Aiud, printre cei care îşi cărau cadavrul pe picioare (printre care mă număram şi eu), în cea mai gravă degradare biologică, erau poetul Ogrin şi apoi Dragoş Honic. Cu nişte lentile aşezate pe şeaua nasului, care era numai os, în loc de toarte, legate cu sfori, Dragoş Hoinic părea o umbră în mantaua murdară şi lungă până în pământ, când se strecura printre ceilalţi nenorociţi, într'o sală largă, care fusese pe timpuri biserică ortodoxă, devenită acum sală de reeducare sau clubul cel mare (camera 353). După ce ne-am eliberat, sala a fost transformată în muzeu al închisorii.

Invinuirile cari se aduceau lui Dragoş Hoinic erau că el ar fi fost ştafeta între grupul de rezistenţă din ţară şi comandamentul din străinătate, în mod concret, cu Horia Sima, care îşi avea reşedinţa la Linz. Am amintit în alt loc că Dragoş Hoinic a fost printre cei arestaţi. El nu a reuşit să mai aducă confirmarea din partea comandamentului, pe care o ceruse Petraşcu, la îndemnurile lui Eugen Teodorescu, de a organiza o reţea interioară de culegere de informaţii. De altfet, despre Dragoş Hoinic nu-mi aduc aminte să fi făcut vre-o declaraţie în penitenciarul Aiud în acest sens, aşa cum i se ceruse de comandantul închisorii, colonelul Gheorghe Crăciun. Acesta nu înceta să comunice în toate cluburile că Dragoş Hoinic a mărturisit că activitatea subversivă din ţară care, se iniţiase după 1947, avea la bază subvenţii americane, lucrând în scopuri de spionaj.

Capătul de acuzaţie contra lui Aurel Popa pleca dela afirmaţia lui Ţurcanu că acesta l-ar fi învăţat să bată după o anumită manieră pe care o deprinsese în lagărul dela Rostock. Dela acea afirmaţie, până la a-l face pe Popa să declare că într'adevăr el a fost instruit în mod special pentru acest scop, numai bietul om ştie ce a îndurat. Un bărbat de 45 de ani, la data când îl cunoscusem la aceeaşi secţie din Aiud, omul acesta părea un copil încă nematurizat. O faţă deschisă, rotundă, puţin mongoloidă, cu nasul socratic, mai mult scund, avea în el ceva din ceeace aş numi lumina suferinţei sublime. Nu cred că acest om ar fi putut să facă o crimă. El ieşise înaintea mea din Zarca şi era în fabrică, la data când m'a scos pe mine, la 13 Aprilie 1964. Era vădit că ne scotea să ne deprindem cu mişcarea şi să ne dea o mâncare ceva mai consistentă, altfel, s'ar fi putut ca să nu ne putem urca nici în tren, cât eram de sfârşiţi. Imi aduc aminte cu vădită tulburare cum printre cei cari m'au întâmpinat în fabrică cu o bucată de pâine sau o bucăţică de zahăr, de care nu mai avusesem parte de aproape cinci ani, a fost şi Aurel Popa, pe care nu îl cunoşteam personal, decât din vedere. S'a apropiat de mine cu o oarecare jenă, de teamă să nu aibă surpriza unui refuz, şi m'a rugat să primesc o felioară de slănină pe care şi el o primise la rândul lui. Desigur, nu aveam nimic comun cu acest om decât suferinţa. Dar mai era ceva; starea mea fizică era de tot jalnică. Un sentiment nobil, de compasiune şi solidaritate cu toţi acei care fuseseră până aici destinaţi morţii, îl apropiase de mine. L-am privit în ochi şi el a tresărit. A avut o ezitare. Nu i-am vorbit decât când eram aproape să ne eliberăm.

Nu cred că acest om să fi putut săvârşi vreo faptă infamantă.

Pe Constantin Oprişan nu l-am cunoscut. Mi s'a vorbit mult de el. Se pare că fusese un tânăr extrem de dotat şi cu o pregătire academică bogată. El fusese şef al organizaţiei de tineret legionar, pe timpuri. In închisoare, fiind socotit o personalitate, atât prin prestigiul lui ştiinţific la care se ridicase cât şi prin comportamentul excepţional, putea fi uşor bănuit că exercita o oarecare influenţă în mijlocul oamenilor între cari trăia. I s'a atribuit şi lui aceeaşi acuzaţie ca tuturor din lotul acesta, că ar fi fost şi el în comandamentul subversiv. După unele poezii ale lui pe care le-am citit, dupăce am ajuns în fabrică, şi unde ne era accesibil câte un creion, şi s'a putut scrie, am reţinut din cuprinsul lor caracterul lor adânc confesional, cu îndepărtate accente autoimputative, ceva ce îmi amintea plângerile profetului Irimia deasupra zi-

durilor Ierusalimului. Mi s'a spus că Constantin Oprişan era foarte grav suferind cu pieptul, din care cauză apoi a şi decedat, şi că la instruirea procesului a avut momente în care s'a clătinat şi nu a putut păstra consecvenţa atitudinii până la sfârşit. La aceasta se mai adăuga că la Piteşti unde fusese şi el dus, a fost torturat până la ultima limită, ca să accepte în cele din urmă să ţină conferinţe prin celule, prin care să combată pe temeiuri filozofice, adevăruri religioase şi politice. Desigur, autoritatea lui în materie a avut un efect dezastruos asupra acelora care îl auzeau. De aici, dela această acţiune care i se impusese prin silnicie, până a-l fi transformat în "şef", fiindcă numai şef putea să fie dacă avusese privilegiul de a fi fost admis de Ţurcanu să iasă dintr'o celulă şi să intre în alta, nu era decât o conjuncţie de logică elementară, după dialectica marxistă. Aşa dupăcum a fost folosit Constantin Oprişan pentru a face educaţie prin filozofie, Aurel Popa a fost folosit să vorbească despre crimele săvârşite de legionari la Rostock, unde fusese şi el în timpul războiului. Un alt fost student, de loc din Târgovişte, Puiu Chivulescu, care a fost în tot timpul războiului prizonier în Rusia Sovietică, a fost pus să vorbeasca despre realizările din acea ţară, pe care el o văzuse numai printre sârmele ghimpate. Odată a avut nefericita inspiraţie de a spune unui aşa socotit de el prieten că tot ceeace vorbeşte este minciună, deoarece el a văzut civili din Rusia cum veneau pe lângă lagăr şi le cereau acestor nenorociţi câte o bucată de pâine sau o haină veche să se îmbrace, fiind aproape desbrăcaţi. Şi le-a mai spus şi altora că unde lucrau, la tăieri de păduri, oamenii din satele colhoznice veneau ca un cârd de păsări seara ca să culeagă aşchiile care săreau dela tăierea arborilor şi că Statul nu le acorda nici cel puţin dreptul de a se încălzi dintr'un butuc pe care sá-l poată tăia din pădurile acelea întinse.

A fost destul să spună acestea pentruca Ţurcanu şi consilierii săi să ia hotărîrea că acest caz e extrem de grav şi trebuie pedepsit în mod corespunzător. Două zile şi două nopţi a fost bătut fără încetare, iar după aceea o săptămâna a fost pus să stea legat ca un câine de căpătâiul unui pat şi să latre incontinuu. (Vezi, Doamne, ca să dovedească că ceeace spusese înainte nu era mai mult decât acest hămăit de câine şi că nu era acela adevărul). După aceste două mici corecţiuni: nu mai avea niciun dinte în gură (eu aşa l-am întâlnit în anul 1964, complet ştirb) şi cu

învăţătura că în U.R.S.S. se trăieşte ca in paradis, că la ora zece fiecare colhoznic, dacă doreşte, putea să mănânce pâine şi unt şi să bea o ceaşcă de lapte nesmântânit. Că oamenii sunt bine îmbracaţi, nu sunt crize de alimente şi că nu a auzit să existe şomeri ca în ţările capitaliste.

Acestea sunt numai câteva dintre metodele pe care le întrebuinţau agenţii Securităţii pentru a schilodi minţile şi sufletele oamenilor.

Procesul a fost încheiat în luna Mai, dar sentinţa, şi de data aceasta, ca la lotul precedent, a întârziat să se dea, contrar procedurii penale. Şi trebuie să se ştie că comunicarea sentinţei în termenul prevăzut este o prescripţie de ordine publică, de neîndeplinirea căreia magistratul răspunde direct.

Dupăce s'a făcut un început de grevă, în fruntea căreia era paşnicul şi supusul Iosif, după câteva zeci de zile s'a dat sentinţa prin care se hotărîseră următoarele pedepse:

Valeriu Negulescu şi Virgil Bordeianu, la moarte, Dragoş Hoinic şi Aurel Popa la câte 25 de ani muncă silnică. Constantin Oprişan la 20 ani muncă silnică. Gheorghe Calciu şi Gheorghe Caziuc la câte 15 ani muncă silnică. Iosif la 10 ani temniţă grea.

Recursurile au fost respinse pentru toţi, hotărîrile rămânând definitive. Cererile de graţiere ale lui Valeriu Negulescu şi Virgil Bordeianu au fost deasemenea respinse, dar li s'a admis cererea de comutare a pedepselor dela moarte la muncă silnică pe viaţă.

Acesta a fost rezultatul unui proces care venea să încununeze capetele unor aşa numiţi magistraţi cu flora murdară a altor mârşăvii, prin care s'au dovedit a fi însăşi asasinii justiţiei elementare care subsistă în cea mai primitivă fiinţă.

X. ŢAPII ISPAŞITORI DIN M.A.I.

Sacrificând întotdeauna individul pentru raţiunea păstrării infailibilităţii partidului, şi în cazul fărădelegilor din închisori s'a aplicat acelaşi principiu. Nu este vorba de acei câţiva bieţi deţinuţi de care am vorbit până aici, cari, din punct de vedere juridic, nu au dispus niciodată de libertatea voinţei şi a acţiunilor lor, ci de alte persoane, chiar din cadrul aceluiaşi sistem de teroare organizată.

Dupăce procesul principal al Piteştenilor nu reuşise să satisfacă toate aşteptările regizorilor, în acţiunea de desvinovăţire a partidului, era indispensabil să se completeze cu altele, de altă natură decât acelea care se răzimau numai pe umerii acelor nenorocite victime. Oricâte încercări s'au întreprins pentru a atribui vina crimelor din închisoare exclusiv studenţilor deţinuţi, rămânea un semn de întrebare îngrijorător, căruia nu i se putea da o justificare cât de cât de plauzibilă, dacă nu se avea în vedere şi o implicaţie a organelor administrative ale penitenciarelor. Această întrebare se năştea din împrejurările pe cari le-am amintit mai înainte şi anume libertatea de care se bucurau membri comitetelor de reeducare de a se mişca în interiorul închisorilor şi de a da sugestii ofiţerilor politici ai închisorilor, cum să repartizeze oamenii în celule, pentru a-şi împlini serviciile lor criminale.

Aceste observaţiuni erau de natură să dea de gândit şi celui mai naiv dintre cei cari auziseră ce se petrecuse la Piteşti sau Gherla şi deaceea trebuia în mod imperios să se spună un cuvânt şi din partea autorităţilor despre acest lucru. Este bine să se re-

ţină că comuniştii au îndrăzneala să abordeze cele mai spinoase probleme, chiar dacă, la început, acestea par dificile şi desavantajoase sistemului, dar fac acest act ştiind în prealabil că vor întâmpina rezistenţe şi situaţii critice. Cum însă nu se întâmplă să nu se găsească deficienţe în comportamentul acelor persoane cari au lucrat direct în sarcinile pe care le-au avut, abătându-se dela linia partidului, nu le este greu să descopere abaterile subalternilor şi să spele conducerea de orice pată.

Dupăcum am mai amintit, au fost cunoscute de către deţinuţi câteva ridicări suspecte a unor gardieni, ofiţeri şi a altor persoane administrative. Am amintit, de pildă, cazul medicului Ioan Barbosu, dela penitenciarul Gherla. Alţii, din alte închisori, au observat şi ei dispariţia directorului închisorii sau a unor gardieni. Insă nimeni, pânăce au trecut mulţi ani, nu au aflat pentruce anume se făcuseră aceste ridicări. Se putea bănui că nu era vorba decât de transferarea acestora în altă parte, aşa cum se obişnuieşte să fie schimbat orice funcţionar în Statele comuniste, urmând o învăţătură de-a lui Lenin, după care rămânerea prea multă vreme a cuiva într'un loc înseamnă va face putregaiu. In limbajul comunist, aceasta se traduce că respectivul îşi va creia prieteni, va avea o influenţă şi o popularitate locală şi, în consecinţă, va fi periculos pentru Stat, deoarece se sdruncină celălalt principiu sacru: al neîncrederii reciproce.

Dupăce a mai trecut câtva timp, unii dintre deţinuţii politici au avut prilejul să stea împreună cu foştii satrapi din M.A.I. în închisoarea dela Ocnele Mari; ei au adus vestea care confirma svonul că aceştia, într'adevăr, au fost arestaţi şi condamnaţi. Mai mult: unele persoane cari se aflau în libertate şi depuseseră ca martori în procesul cadrelor M.A.I. au fost şi ele arestate după anul 1958 şi, în închisoare, au vorbit pe larg despre acest proces. Trebuie să remarcăm că în libertate martorii nu au îndrăznit să vorbească nimic despre această chestiune, atât erau de timoraţi şi de bănuitori.

Având ocazia să mă întâlnesc cu o parte dintre foştii martori şi cu unii dintre acei deţinuţi cari stătuseră împreună cu grupul M.A.I. la Ocnele Mari, am reuşit să aflu cari erau învinuirile ce li se aduceau acestora şi, în general, cum a decurs acel proces.

Şeful lotului fusese generalul Dulgheru. Acesta deţinuse funcţiunea de şef al brigăzilor mobile de anchetă din M.A.I., având sediul la centru, adică în clădirea Ministerului de Interne. In această calitate, el avusese sarcina directă să se ocupe cu penitenciarele şi, în mod cu totul special, cu continuarea anchetelor în interiorul penitenciarelor şi a lagărelor. Pentru aceasta, i s'a dat mână liberă de către o persoană din Comitetul Central.

Dupăcum se ştie, Comitetul Central are munca repartizată pe probleme. In linii mari, Comitetul Central al partidului comunist are aceeaşi distribuţie de funcţiuni ca şi guvernul. Dar el nu lucrează printr'o reţea de angajaţi administrativi, ci prin dublurele politice, adevăratele forţe conducătoare. Intru totul guvernul este subordonat acestor organe politice şi nu se ia nici o hotărîre, fără consimţământul acestor responsabili.

Dulgheru fusese acuzat că a permis să se constituie grupări organizate în penitenciare, despre care nu numai că avea cunoştinţă, dar le-a şi acordat facilităţi de acţiune. Aceste grupări, în baza autorizaţiei sale, au desvoltat o activitate politică împotriva regimului, lucru pe care el era obligat să-l cunoască şi să-l fi oprit din timp. Pentru toate acestea, el a avut la dispoziţie organele subalterne, pe care nu le-a supravegheat şi cari se făceau vinovate de complicitate.

Dupăcum era întocmit actul de acuzare, rezulta că tot ceeace se săvârşise în penitenciare împotriva fiinţei umane, se considera crimă. Dar, dacă făptaşii şi săvârşitorii direcţi fuseseră deţinuţi, indivizi subversivi şi îndoctrinaţi în crimă, cum li se spunea, organele M.A.I. aveau şi ele o vină, şi anume aceea că nu au fost destul de vigilenţi şi nu au curmat acele acte de agresiune şi violenţă între deţinuţi.

Această vină era aceeaşi pentru toţi cei şapte sau opt ofiţeri cari au compărut în faţa Tribunalului Militar al Regiunii Bucureşti spre a fi judecaţi. Am putea doar să facem o excepţie cu medicul Ioan Barbosu. La acesta era o mică variaţie în acuzaţia ce i se aducea. Anume, el era responsabil de complicitate cu anumite elemente dubioase din închisoare, cu care colaborase în serviciul sanitar. Astfel, se spunea că Barbosu sprijinise pe foştii membri ai organizaţiei legionare, cu care avea legături strânse încă de când era student.

Unul dintre martori mi-a povestit cu fidelitate depoziţia pe care o făcuse în acest proces, fiind liber.

"Am fost surprins când am primit citaţia dela Tribunalul Mi-

litar din Bucureşti ca să mă prezint ca martor. Fusesem îndepărtat din învăţământul superior, de mai multă vreme, şi lucram pe cont propriu. Aveam o clientelă bună şi, nu mă pot plânge, câştigam bine. Desigur, lipsa mea dela cabinet îmi provoca multe neajunsuri, întrucât nu mai aveam pe altcineva care să mă înlocuiască pentru zilele când eram obligat să absentez, fiind plecat la proces. Deaceea am avut ezitări şi neştiind cât de puternică era teroarea, aproape că mă hotărîsem să nu merg. Dar cu două seri mai înainte de ziua procesului, m'am trezit cu un personagiu sinistru că intră la mine în cabinet. M'a întrebat fără nicio introducere de ziua când sunt pregătit să plec. Iţi închipui, dupăce miam dat seama cu cine am deaface, i-am spus că a doua seară voiu pleca. El s'a arătat mulţumit, mi-a întins prieteneşte mâna şi, în timp ce-l conduceam spre ieşire, mi-a spus:

—E bine că eşti înţelept. Altfel, aveam la mine în buzunar mandatul de arestare, şi ai fi plecat însoţit de gardian.

"Am rămas uluit şi această stare de prostaţie m'a stăpânit chiar şi dupăce m'am reîntors dela Bucureşti.

"Pe culuarul Tribunalului Militar dela Bucureşti am mai întâlnit câteva figuri cunoscute, mai mult din vedere. Printre acestea era şi tatăl doctorului Barbosu, pe care îl cunoşti. Atmosfera, obişnuită, pe care o întâmpini intotdeauna în sala paşilor pierduţi, de agitaţie mută, nelinişte şi suspiciune. Mi-am încrucişat privirile cu pretorul, adică cu tatăl lui Barbosu. Am simţit că mă recunoaşte, dintr'o insistenţă uşor de prins în ochii cuiva, în asemenea împrejurări, dar imediat acesta şi-a trecut privirea alătura şi m'a evitat. Bine înţeles că nu m'am mai apropiat de el şi l-am evitat tot timpul. Ştiam că fiul lui este în boxă şi luând informaţii şi dela alţii, cunoşteam că oricine intra în tribunal la asemenea procese, este urmărit şi se căuta, mai ales, să se intercepteze relaţiile existente dintre aceştia.

"Au fost audiaţi mulţi martori, dintre cari mi se părea că erau mulţi militari. Erau îmbrăcaţi civil, dar le bănuiam rigiditatea şi privirile sumbre ale acelora cu capele albastre.

"Târziu de tot, mi-a venit şi mie rândul. Am crezut că sunt invitat în sală pentru a depune. Cum ţi-am spus, nici nu ştiam pentru cine sunt chemat anume ca martor. Dar, spre surprinderea mea, preşedintele, dupăce am fost identificat de grefier, m'a anunţat că regretă, dar că va mai trebui să aştept până a doua zi,

deoarece şedinţa se închide pe ziua de azi. Generalul care îmi vorbea părea istovit şi avea ochii umflaţi în orbite, la fel ca basedovienii. Mă simţeam puţin perplex în faţa acestui juriu de galonaţi şi în prima clipă mai că mă pierdusem. Dar m'am regăsit curând şi am cerut preşedintelui să se revină în cazul meu, deoarece pe a doua zi aveam o operaţie care nu mai putea întârzia, depunând şi dovada. Am cerut ca să fiu ascultat azi pentru ceeace eram chemat. Cererea mea a fost admisă.

"S'a produs o oarecare foială în sală, care avea, după mine, semnificaţia unei nervosităţi generale şi, probabil, a unei oboseli.

"Am fost întrebat dacă îl cunosc pe doctorul Barbosu şi de când. Am răspuns că îl cunosc depe timpul când era student şi că a lucrat extern în clinica mea.

"Am constatat, dela a doua întrebare, care se răsfrângea şi spre banca avocaţilor, că eram chemat să depun ca martor în apărarea doctorului Barbosu.

"Intrebările care mi s'au pus erau atât de curioase încât, de câteva ori, aveam senzaţia că eu eram cel acuzat. Aşa de exemplu, după ce i s'a dat cuvântul lui Barbosu, pentru a mă întreba asupra unor împrejurări, mi-a cerut să spun dacă este adevărat că într'o anumită ocazie m'a informat că era un grup de câteva persoane care trebuia să intre la o examinare şi că el a intervenit pe lângă mine ca să-i primesc peste rând.

"Am răspuns că nu-mi aduc aminte.

"Preşedintele a dictat grefierului răspunsul meu.

—Dar, a luat cuvântul Barbosu, nu-şi aduce aminte martorul că cu acea ocazie eu i-am numit pe cutare şi cutare şi i-am spus că sunt oameni de-ai noştri?

"Am rămas năucit la această insinuare. Acum de abia îmi dădeam seama de gravitatea cazului. Era că mi se întinsese o cursă şi depindea acum numai de mine dacă o puteam evita.

"Am negat categoric până la capăt, cutoatecă aveam impresia că preşedintele era nemulţumit de atitudinea mea negativă. Când am fost întrebat, printre altele, dacă am cunoştinţă de relaţiile lui Barbosu cu anumite elemente suspecte cari au lucrat în subversivitate începând dela 1945, am răspuns din nou, tot atât de categoric, că nu aveam nicio astfel de cunoştinţă, deoarece eu nu aveam de unde să ştiu de raporturile pe cari le aveau studenţii între ei, mediul şi societatea mea fiind altele.

"Când am ieşit pe sală, par'că eram în transă. Eram atât de răscolit sufleteşte şi de agitat încât, îmi inchipuiu, că dacă m'ar fi declarat arestat, nu aş fi avut curajul să schiţez nici cel puţin un gest de protest. M'am reîntors şi am stat încă doi ani şi ceva liber, dar nu complet, ci sub supravegherea de fier a organelor Securităţii şi acum, iată-mă, aici".

Şi din alte mărturisiri am desprins aceeaşi trăsătură, a felului cum a fost clădit întreg acel proces al cadrelor din M.A.I. Aşa cum, de exemplu, s'a întâmplat şi cu fostul comandat al închisorii Piteşti, locotenent major Dumitrescu. Martor acuzator împotriva acestuia a fost adus un fost deţinut dela Piteşti, care a declarat că Dumitrescu a fost în aceeaşi organizaţie politică cu el şi, mai mult, că i-a fost subordonat în acelaşi cuib. Era evident că lucrurile nu erau exacte, dar procesul trebuia să scoată în evidenţă că dacă ceeace se întâmplase în penitenciare a fost posibil, acesta se petrecuse numai pentrucă se strecuraseră elemente dubioase în cadrul aparatului de Stat. Aceste elemente au premediat îndelung cum să lucreze la sabotarea regimului şi, în diferite forme, folosind tactice ingenioase, au reuşit să îşi atingă scopurile.

Nu avem lista nominală a întregului grup M.A.I., dar aceştia sunt, unii după nume, iar alţii după funcţiuni, cu o aproximaţie aproape exactă, cam aceştia:

Generalul Dulgheru, şeful brigăzilor mobile de anchete din M.A.I.

Lt. major Ioan Dumitrescu, comandantul Penitenciarului Piteşti.

Lt. Avădanei, ofiţerul politic al Penitenciarului Gherla.

Ofiţerul politic al Penitenciarului Piteşti, al cărui nume nu îl mai reţin.

Dr. Ioan Barbosu, medicul Penitenciarului Gherla.

Trei gardieni pe care nu am reuşit să-i identificăm decât numai cu abreviative sau nume neprecise: Cucu, Ciobanu şi Niki.

In afară de aceştia, se pare că au mai fost doi sau trei ofiţeri, dela centru sau dela penitenciare, cari nu erau prea bine cunoscuţi de martori şi despre cari nici ceice au fost împreună cu ei în penitenciar nu au putut da relaţii precise.

Intrucât martorii nu au asistat la proces decât în răstimpul cât au depus, după acea fiind evacuaţi din sala de şedinţe, iar, de altă parte, întrucât chiar dupăce au fost condamnaţi, foştii

agenţi al M.A.I.-ului nu au făcut niciodată relatări amănunţite asupra felului cum a decurs procesul, nici noi nu vom putea reface decât parţial câteva aspecte ale acestui proces, cunoscute dela oameni cari fie că se aflau în sală în unele momente fie că le-au aflat nemijlocit dela cei condamnaţi.

Astfel, nu este lipsit de semnificaţie de a aminti aici conflictul de ierarhie politică şi de responsabilitate administrativă, aşa cum înţelege partidul comunist să le interpreteze.

La învinuirile care i s'au adus lui Dulgheru, asupra felului cum a înţeles să continue anchetele în penitenciare, acesta a invocat în apărare pe un oarecare Costaş, din Comitetul Central al partidului. Acest important personagiu, spunea Dulgheru, a plănuit cu el toate aceste măsuri criminale pe care le-a pus în practică prin subordonaţi. Mai mult, acel Costaş i-a dat sugestii cari au fost folosite pe deplin şi dela care nu s'a abătut. Dulgheru a mai spus că el nici nu ar fi putut concepe folosirea deţinuţilor pentru continuarea anchetelor în penitenciare, pentrucă acest fel de lucru îi era complet necunoscut, dar că personajul din umbră l-a instruit şi că i-a dat şi literatura necesară şi l-a pus în contact cu unele persoane de specialitate. (Se bănueşte că au fost consultaţi consilieri sovietici). Dulgheru nu a mai numit pe nimeni în afară de Costaş.

Acceptând această apărare, Tribunalul, la cerere, a admis audierea martorului propus şi s'a decis emiterea citaţiei pentru un termen viitor.

La termenul fixat, martorul propus nu s'a prezentat din motive de boală.

Ceeace este extrem de interesant, nimeni nu cunoaşte cine ar fi acest personagiu, pentrucă noi aveam posibilitatea, afară din închisoare, să consultăm listele membrilor din Comitetul Central al Partidului, din broşurile cari circulau, dar un asemenea nume nu exista. Este mai mult ca sigur că acest nume era unul conspirativ şi deaceea regizorul principal nici nu a apărut în proces, rămânând ca să plătească toate fărădelegile şi crimele, criminalii cari se aflau în boxă.

La rândul său, nici Dulgheru nu a fost cruţat de surprize.

Am amintit, în câteva locuri, de ofiţerul politic Avădanei, dela Gherla. Acesta era un om de o cruzime sălbatică, brutal şi lipsit de cel mai palid reflex uman. Fost învăţător pe undeva prin

Moldova, de unde, de altfel, era și originar, fără cultură completă și lipsit de personalitate, așa cum numai un comunist fanatic poate fi, acesta a fost o unealtă oarbă în mâinile superiorilor lui și niciodată nu s'a gândit că aceștia ar putea să greșească prin dispozițiile lor sau că odată vor putea ei înșiși să fie trași la răspundere pentru toate abuzurile săvârșite.

Nu trebuie să trecem cu vederea acest deformism mental și moral în care au alunecat aproape toți angajații din România comunistă, doarece dreptul de a pune în discuție un ordin sau cea mai neînsemnată dispoziție, în cadrul politic sau al vieții administrative, este ceva de neimaginat. Conștienți de desechilibrul moral în care au împins oamenii, prin această psihologie morbidă care au creiat-o, comuniștii nu au uitat să pună ceva în loc și au găsit o formulă miraculoasă: responsabilitatea declarată. Adică, chiar ceeace nu are omul, aceea i se spune că posedă și o exercită. In țările comuniste, ca un afront grosolan la adresa demnității umane, nu vei întâlni cel mai mic serviciu sau domeniu de activitate socială sau economică unde să nu ai responsabili. Atribuindu-i acest calificativ, care cuprinde în el ideea unei inițiative proprii, i se imprimă cetățeanului o anumită condiție, care îl face să se amăgească cu ideea că și el participă direct la opera de guvernare și administrare a avutului obștesc, pe când, în fond, el nu are nici cea mai elementară latitudine de a muta un tablou depe un perete pe altul, fără o aprobare oarecare. Și când ajunge să se constate că lucrurile nu merg strună, cum se întâmplă în agricultură și in industrie, partidul știe foarte bine să folosească calificativul pe care l-a acordat, în baza principiului democrației populare, și bietul om, care niciodată nu a știut ce este responsabilitatea în sensul ei adânc, acum de abia i se va arăta că nu și-a pus puțin și inteligența proprie la contribuție și că s'a înșelat în tot timpul cât a trăit cu credința că în responsabilitatea lui erau solidari și aceia cu care credea că merge pe același drum, pentru construirea socialismului, și dela care primea ordine.

Cazul ofițerului politic Avădanei ni se pare elocvent. Trezindu-se deodată singur, fără niciun sprijin și fără niciun ordin, cu pericolul în față, patronul crimelor dela Gherla a dat dovadă de cea mai josnică lașitate, caracteristică, de altfel, oricărui tiran.

Avădanei a declarat cum a fost el ales de Dulgheru ca să fie trimis la Gherla și cum a fost instruit, în mod special.

—"Mi s'a spus, a declarat acesta, că eu nu am altă misiune la Gherla decât a primi rapoarte din partea lui Pop Alexandru și de a veghea ca acesta sá poată să acționeze după instrucțiile care le primise anterior. Eu aveam sarcina în continuare să-i mai trimit și altele când le primeam dela Dulgheru. Eu nu am făcut nimic din proprie inițiativă. Ceeace făcea Pop, eu nu puteam să influențez. El lucra conform "instructajului" pe care-l primise. Misiunea mea era de a primi rapoartele, dupăcum am spus, și de a le transmite la centru. Tovarășul Dulgheru are toată răspunderea".

Dulgheru, care cu câteva ședințe mai înainte, era disperat că nu reușise să aibă mărturia salvatoare din partea persoanei din Comitetul Central, de data aceasta nu a făcut decât să urmeze aceeași cale pe care o învățase. Nu a recunoscut nimic. A recunoscut doar că el i-a cerut să transmită rapoartele lui Pop la centru, dar nu recunoștea că i-a interzis să citească ceeace se comunica.

Președintele, se spune, că a intervenit tăios și i-a făcut lui Avădanei observații severe:

—"Dumneata nu știai că acolo, sub ochii dumitale, se omoară oameni și se schingiuiesc între ei, și dece nu ai intervenit? Se poate să se întâmple una ca aceasta sub regimul nostru?".

Se vede că Avădanei a fost atât de impresionat de acest nou fel de a vedea problema încât a rămas ca mut, nemai îndrăznind să susțina adevărul că chiar acesta era și obiectivul care se urmărea și despre care Dulgheru îi vorbise direct. Mai târziu, când erau condamnați și nu se mai punea problema respectului ierarhiei, Avădanei și-a dat frâu liber tuturor acuzațiilor, ceeace l-a înfuriat peste măsură pe Dulgheru. Avădanei a suferit curând o depresiune psihică și a căzut într'un fel de melancolie mută. Unii deținuți l-au întâlnit în peregrinările lui prin inchisori, dar de cele mai multe ori el își spunea un nume fictiv, chiar când era recunoscut. Trăia sub obsesia că va fi și el ucis în închisoare.

Nu este fără interes de a relata încă o scenă din închisoarea Ocnele Mari, pe care mi-a povestit-o un deținut care a fost de față.

La câteva luni dupăce fuseseră condamnați, s'a iscat un incident între Dulgheru și doctorul Barbosu. Primul, cinic și dis-

prețuitor, lua lucrurile cum se prezentau și recunoștea, se pare, că avea vină față de partid. Ceeace am observat în închisoare referitor la membri de partid condamnați (ce este drept, nu prea mulți), mi se pare foarte ciudat. Cutoatecă își pierduseră calitatea de membru și toate marile privilegii ce le deținuseră afară, dupăce partidul se arătase ingrat cu ei, acești oameni, zic, erau stăpâniți și aici de teamă și nu ar fi îndrăznit să aducă cea mai infimă critică partidului sau odioșilor șefi pe care îi avea. O prudență continuă, evaziuni în discuție, o umbră menținută cu grijă, mi se păreau că sunt caracteristicile cele mai de seamă ale comunistului arestat. Și încă una: toți erau informatori. Nu puteau concepe că dacă erau la închisoare, să nu continue să servească partidul. Probabil că partidul avea să-i ierte odată și până atunci trebuia să rămână tovarăși buni. Această poziție o mai aveau unele secte religioase cari sacrificau în închisoare pe alții cari nu erau de credința lor, bazându-se pe un raționament specific: toți câți nu sunt cu noi, sunt de-ai lui Mamona și nu e nici un păcat să le faci rău, deoarece ei sunt aceia care se închină răului.

Doctorul Barbosu, ca oricare intelectual, cutoatecă fusese și el membru de partid, uneori mai avea câte o erupție nervoasă, când nu mai putea îndura mizeriile închisorii, pe care nu a încercat să le pătrundă cât era medic la Gherla. Deaceea, în conflictul care s'a născut, i-a imputat, printre altele, lui Dulgheru, că datorită lui sunt ei acum în închisoare și că el nu a avut nimic de câștigat depe urma acestor acțiuni. La acestea, Dulgheru s'a ridicat marțial depe priciul lui, s'a postat în fața medicului și i-a zis:

—Dar ce-ai de spus despre premiile lunare pe care ți le trimiteam în plic, băiete? Nu erau aceștia banii crimelor pe care tu le sprijineai și le acopereai prin neîngrijirea celor bolnavi, cari erau vizați de noi, sau a certificatelor de moarte naturală pe care le făceai, când mureau sub torturi? Noi toate le știm, cuconașule!".

Barbosu nu a mai avut ce spune decât să-i întoarcă spatele și să adopte și el, pentru câtva timp, mutismul lui Avădanei.

Spiritul de răzmerița reciprocă și de învinuiri a ținut tot timpul cât aceștia au fost în aceeași celulă. Cei mai agresivi însă erau gardienii cari, într'un anumit fel, lucraseră mai direct cu echipele de bătăuși.

Nu s'a aplicat acestora pedepse proporționale cu responsabilita-

tea pe care o aveau în legătură cu odioasele acțiuni la care fuseseră complici. Aceasta, dintr'o cauză ușor de înțeles, dupăce am revelat unele aspecte ale învinuirilor cari li se aduceau. Nu puteau să fie făcuți vinovați de săvârșire de crime, nici ca autori direcți nici ca autori morali. Aceasta ar fi tras asupra partidului anumite pete, iar partidul, dupăcum se știe, e neprihănit. Pedepsele care li s'au aplicat au fost sub douăzeci de ani. Dulgheru a luat pedeapsa cea mai mare și, se pare, Dumitrescu. Doctorul Barbosu și gardienii au luat câte cinci ani. Pedepsele li s'au dat pentru călcarea unor dispozițiuni reglementare, pentru infracțiuni de serviciu comise, prin lipsa de vigilență și, la unii, complicitate cu dușmanii clasei muncitoare.

Mărturisim că toate aceste caractere penale pe care le-am amintit mai sus nu sunt total verificate, deoarece nimeni dintre cei cari au fost condamnați nu au divulgat temeiurile reale juridice în baza cărora s'a dat sentința. Dar eșafodajul faptelor sunt acelea pe care le-am enumerat fără nicio îndoială. Se prea poate ca la mijloc să mai subsiste și unele incriminări legate de secretul unor funcțiuni pe care noi nu avem de unde le cunoaște.

Procesul lotului M. A. I. nu a ridicat tot vălul nelegiuirilor dela Pitești și Gherla și nici nu a pus capăt nedumeririlor și misterelor cari au stat în umbra acestor acțiuni bestiale.

Dimpotrivă, resortul ascuns al tuturor acelor influențe sinistre cari au dus la atâtea suferințe și pierderi ireparabile, a ajuns doar să poată fi identificat cu acea minte diabolică care este undeva în Comitetul Central al Partidului. Deaceea, până ce această minte mai există, crima trăește latentă și tensiunea internă a țării, peste care s'au abătut stihiile pierzării, nu va fi domolită.

XI. CAZINCA SAU CAVOUL JILAVEI

Nimeni dintre acei cari au trecut prin Jilava, după anul 1959, nu va putea explica ce anume era în acea rezervaţie dela dreapta fortului, imediat după intrarea principală. Servind mai mult ca o magazie, în completă obscuritate, din toamna anului 1959 se vedeau aici gardieni de pază, la o uşă care era proaspăt construită, fapt ce se putea observa prin aceea că nici nu s'a mai tras cu vopsea peste mortarul gri, folosit la fixarea uşciorilor de fier.

Prin Jilava circula svonul că acolo erau puşi la secret persoane din partid, cum ar fi bunăoară Vasile Luca, poate Doncea şi încă vreo câţiva, de care se auzise că ar fi căzut din vârful piramidei. Dar nimeni nu putea şti sigur şi acest lucru contribuia să sporească bănuielile că acolo se petrece ceva straniu.

Oamenii veneau şi plecau în acest penitenciar, care, trebuie să recunoaştem, dela începutul anului 1960 devenise penitenciarul cel mai blând. Aceasta, cel puţin, din afirmaţiile unora cari se perindaseră prin mai multe închisori. Maromet cel cumplit nu mai stăpânea Jilava.

Inainte de a mă elibera din închisoarea Aiud. adică înainte de luna Iulie 1964, am lucrat câteva luni în fabrică. Aici am avut un regim liber, în sensul că ne puteam întâlni unii cu alţii, în timpul lucrului, deoarece erau munci cari se condiţionau unele cu altele. In felul acesta, am avut ocazia să întâlnesc acele persoane cari mi-au desvăluit acel mister dela Jilava şi, dupăcum am stabilit ulterior, toate acele persoane cari mai supravieţuiseră acelui regim îngrozitor, erau la Aiud. Toate îmi erau cunoscute din

închisoare și cu toate am avut ocazia să schimb impresii din detențiune, în afară de Nicolae Petrașcu, cu care nu am vorbit niciodată.

Dar nu toți aceia cari au trecut prin acel blestemat iad au fost dispuși să-mi vorbească pe larg de viața pe care au dus-o acolo, mai bine de doi ani. Unii lăsau să le alunece pleoapele peste bulbii ochilor secați, în fundul cărora zăcea taina de care nu mai vroiau să-și amintească. Alții mă priveau cu un zâmbet și, ca să-mi potolească curiositatea, depănau amintri depărtate, în silă și cu vădită tulburare. Orice om care trece prin închisoare mai mulți ani, adună în el o lume de umbre, la fel ca a zidurilor între cari a zăcut, și unde îi este teamă să se mai întoarcă. In închisoare nu există consecvență cu linia personalității proprii și fiecăruia îi este jenă de un gest sau de o cădere întâmplată vreodată, dacă în el nu au fost asasinate ultimele reflexe umane de valoare morală.

Unul dintre aceia cari trecuse prin *Cazinca*, așa numindu-se acel colț al misterelor din Jilava, într'o bună zi când am putut să stăm mai mult împreună, pe o bancă din fața dormitoarelor, și ne uitam la ultimele raze ale soarelui cari alunecau în asfințit, deasupra Munților Apuseni, sub îndemnul unor resorturi intime necunoscute, mi-a spus deodată:

"Acum îți voiu vorbi de *Cazincă*. Te-am tot amânat, dar acuma a sosit timpul".

M'am uitat în ochii lui albaștri, tineri, dar încercănați de prea lungă suferință și am încercat să-i surprind acea lumină femenină care îl făcea atât de atrăgător. De data aceasta am întâlnit o privire străină și am avut o reacțiune nervoasă. El însă mă ținea sub aceeași privire învolburată și, probabil, că nici nu mă vedea. Se uita acolo unde s'a petrecut acel calvar pe care umerii tineri a trebuit să-l susțină și depe urma căruia, dacă nu a ieșit strivit biologic, s'a ales cu câteva tare pe care nu știu dacă până la urmă are să le poată înlătura.

"După cum ți-am desemnat-o odată, *Cazinca* era într'o aripă de lângă zidul de centură al Jilavei. Locul teoretic de plimbare ar fi fost acela care se afla între zid și construcția interioară. Când am intrat aici, în luna Octombrie 1959, pereții erau încă umezi din cauza zidăriei proaspete care se făcuse pentru amenajarea celor patru celule în care eram sortiți să intrăm 16 oameni și dintre care o treime avea să moară în decurs de un an și jumătate, iar ceilalți aveam să ieșim secătuiți de sănătate și cu mari goluri în suflete.

"Cei cari au fost depuși aici nu făceam parte din același lot și nici nu reprezentam aceeași valoare politică. Erau supraviețuitorii lotului Voinea sau al Piteștenilor, lotul lui Vică Negulescu și încă doi dintr'un lot studențesc arestat mai târziu, precum și profesorul Nicolae Petrașcu. Am fost așezați câte patru în celulă. Doi dormeam pe paturile de sus și doi pe cele de jos. Bine înțeles, paturile erau de fier. In afară de salteaua patului respectiv ni se mai dăduse câte o pătură destrămată, o tinetă și o doniță de apă. Aceasta era totul, împreună cu echipamentul nostru propriu, uzat și redus la două schimburi, în unele cazuri fericite. Unii dintre noi nici nu aveam al doilea schimb, așa că atunci când ne scotea la baie, la o lună sau două, împrumutam dela cei cari aveau al doilea schimb, ca să ne putem spăla izmana și cămașa și le uscam în celulă, pe urmă să le îmbrăcăm din nou.

"Celulele erau oarbe, adică nu aveau nicio fereastră care să comunice cu exteriorul. Aerisirea se făcea pe deasupra ușii, unde se lăsase spații libere, spre coridor. Aceste spații însă mai aveau și o altă explicație: se asigura, de afară, o ascultare perfectă.

A trecut mult timp până să reușim să ne dăm seama cine suntem aici. Comunicam în mod discret, prin morse. Băteam atât de încet încât gardienii nu puteau să auda. Printre gardienii însărcinați cu supravegherea noastră, erau și doi mai indulgenți. Indulgenți, nu în sensul că ne-ar fi făcut vreun favor oarecare, dar îi socoteam noi mai puțin păsători față de severitatea pe care o manifestau ceilalți. Aceștia mai ieșeau pe trotuarul din față ca să mai fumeze și chiar să schimbe o vorbă cu unii dintre gardienii cari erau în trecere. Acuitatea simțurilor era așa de desăvârșită încât cunoșteam cele mai mici mișcări de afară. Numai orbii s'ar putea compara, în ce privește desvoltarea simțurilor, cu capacitatea noastră de a străbate prin pereți. In acele ocazii, profitam să ne mai strigăm peste ușe, unii la alții, și astfel eram informați de ceeace se întâmplă în lumea noastră. Acesta era întregul nostru univers și eram deprinși, cu lipsa de orice informație și de orice eveniment exterior.

"Cum este normal, după câteva săptămâni, interesul unora

față de alții s'a epuizat, unii dintre noi având îndelungate stagii de conviețuire anterioră și au început lungile perioade de plictiseală și de iritabilitate. Nervositata este un fenomen individual care se naște sau dintr'o incitație accidentală, într'un moment de calm și reculegere, sau din întâmpinarea unei monotonii prelungite, rezultate depe urma acelorași mișcării mecanice, fără rațiune, impersonale, și la care erai obligat să asiști permanent, neputându-te sustrage dela observație. Și atunci începeau nervii să vibreze, iar în plasa lor nu putea să cadă decât victima de lângă tine.

"Această perioadă mi se pare cea mai grea din detențiune. Eu nu am stat decât doi ani singur, complet izolat, dar nu mi s'a părut așa de greu cât mi-a fost dat să trăiesc, când am fost ținuți patru și apoi trei în aceeași celulă. Cred că același lucru l-ar putea atesta și ceilalți, cari mai sunt pe aici și dintre cari unii au stat de unul singur, patru sau cinci ani.

"La toate aceste mizerii, inerente vieții de celulă, se adăuga insuficiența hranei. Foamea o simțeam permanent, producându-ne o senzație de durere. Era evident că se urmărea uciderea noastră prin înfometare. Resultatele nu au întârziat să se arate. Adăugând faptul că mai toți au trecut prin anchete grele, cari ne-au slăbit până la ultima expresie, condamnările cari ni s'au dat și amenințarea zilnică în care trăiam, toate acestea contribuiau la dărâmara rezistenței noastre fizice și apoi morale.

"Trebuie să știi că în tot acel timp cât am stat la *Cazincă*, nu am avut asistența niciunui medic. Nu era unul dintre noi să nu aibă nevoie de ceva; fiecare eram afectați de o anumită boală și era normal, dacă te gândești, că toți eram debilitați și unii chiar distrofici depe urma detențiunilor anterioare.

"Odată cu uscarea zidurilor, a început și frigul iernii. A fost o iarnă grea. Când am ajuns în primăvară, arătam ca niște schelete ambulante. Uneori ne scotea la plimbare între zidurile de afară. Aici ne vedeam mai bine. Fețele noastre erau ca de ceară și prin cartilagiul pavilioanelor urechilor se vedea ca printr'o coală galbenă de hârtie. Când mergeam pe picioare, simțeam greutatea efortului la fiecare pas. După câteva minute, eram obosiți de moarte și când eram introduși din nou în celulă, ne așezam pe pat, în poziție de ședere, fiind cu desăvârșire interzis să te întinzi pe spate. Ochii ni se închideau deodată și dacă nu

era vocea stridentă a gardianului să ne someze la fiecare minut, cred că am fi dormit așa, șezând ore nesfârșite, la rând. Lupta cu oboseala, în felul acesta, adică să-ți fie somn din anemiere, și să nu poți să te odihnești, cel puțin să ațipești câteva minute, dacă nu mai mult, mi se pare extremul supliciu.

"Timpul trecea cu greu și nimic extraordinar nu se mai petrecea ca să ne scoată odată de aici. Nu se mai ventila nicio știre, nu se mai schimbau oamenii dintr'o celulă în alta, nu apărea nicio față nouă. Doar, din ce în ce mai des, din fiecare celulă, venea câte o comunicare rea; azi noapte, de exemplu, se spunea, Vică Negulescu s'a văitat tot timpul și a aiurat. Sau, Constantin Oprișan a vomitat sânge de două ori într'o singură zi. Sau că Dan Dumitrescu nu se mai poate scula depe pat fără ajutor. Dar, în acel timp, nu știu despre cine nu s'a dat câte o asemenea informație, la celulele celelalte, pentrucă nu a fost absolut niciunul care să scape de năpastă.

"Incă era iarnă când l-a luat pe Nicolae Petrașcu. El a fost adus la *Cazincă* într'o stare foarte gravă. Pentrucă nu se putea altfel, el zăcea ziua-noaptea în pat și era ajutat să se întoarcă sau să se ridice pentru necesități de către camarazii de celulă. Erau încă trei cu el. Pentrucă îi cunoști pe toți trei, adică pe doi, că unul a murit, Nuți Pătrășcanu, nu am să le spun numele acestora. Poate că îi știi. Aceasta, deoarece aș vrea să-ți spun, cum poate să opereze mizeria și disperarea în sufletele oamenilor. Acei la care mă refer au fost niște oameni de o integritate morală și de o atitudine dârză și intransigentă fără asemănare. Niciodată, până a ajunge aici, nu am auzit să-i fi imputat cuiva răspunderea faptului că se află la închisoare. Ei considerau, până aici, această implicare ca o verificare a unei credințe dela principialitatea căreia nu puteau să renunțe și a cărei valoare devenise parte constitutivă a personalității lor. Deci, s'ar putea zice, nu mai stăteau sub ierarhia unei alte personalități influente, ci erau ei înșiși personalități formate, independente și conștiente de acest lucru. Ei bine, acești oameni, cari erau cu profesorul Petrașcu, la un moment dat au început să atenteze cu multă și insistentă persuasiune asupra acestui om, acuzându-l că pentru toate aceste suplicii cari le este dat să le suporte, numai el este de vină și dacă mai are onoare, ar trebui să-și asume întreaga răspundere. Se pare că această atitudine se mai făcea auzită și

din alte celule, iar cei cari erau în apropierea lui imediată nu făceau decât să se facă interpreţii acestui psihom curios. Iţi închipui pe Nicolae Petraşcu pe pat, neputând să-şi ducă nici lingura la gură din cauza reumatismului, îndurând, dela un timp, în fiecare zi şi în fiecare oră aceleaşi şi aceleaşi reproşuri şi îndemnuri, în ce stare de nervi a ajuns? Odată sau de două ori Nicolae Petraşcu a fost luat din Cazincă şi a lipsit mai multe luni. Când s'a întors, prima oară, se spune că ar fi cerut să fie introdus tot în celula de unde fusese luat. Se pare că în celelalte celule erau câtiva mai porniţi împotriva lui. Cum eram noi convinşi, aşa cred că şi cei ce depuneau insistenţe ca Petraşcu să facă unele declaraţii pe care le-ar fi agreat Securitatea, în intimitatea lor, erau şi ei convinşi că Nicolae Petraşcu nu avusese nicio legătură cu reeducarea dela Piteşti şi nici cu acele oribile acţiuni cari erau legate de aceasta. Dar groaznica şi îndelungata presiune la care erau supuşi le schimonosise sufletul încât li se tocise sensibilitatea pentru monstruosul lor comportament. Dorinţa de a ieşi din acest iad îi determina să ceară sacrificarea morală a unui om, de a cărui puritate ei înşişi nu se indoiau în marile momente, când paroxismul disperării nu-i antrena la acte necugetate.

"Aş dori să mai spun că noi toţi ne legaserăm unele speranţe de Petraşcu şi credeam că el, în timpul cât lipsea, avea ocazia să vadă şi persoane oficiale din Ministerul de Interne şi că, probabil, situaţia politică putea lua unele configuraţii favorabile de a se ajunge la ieşirea noastră din impas. Două lucruri mi se par clare: Petraşcu era adus aici pentru a fi ţinut cât mai izolat şi, în al doilea rând, se căuta să se exercite asupra lui o teroare perseverentă ca să obţină în felul acesta o declaraţie, după care acesta să-şi asume responsabilităţi pe care nu le avusese. Deaceea, mă gândesc, regimul, chiar după condamnarea celor două loturi principale în legătură cu Piteştii şi a cadrelor din M. A. I., socoteau că încă nu au rezolvat de tot rezonabil acest murdar şi nedemn litigiu, şi că el nu corespunde, aşa cum s'a soluţionat, tuturor exigenţelor partinice şi de dialectică juridică, în slujba unei clase.

"Probabil, zic, dacă nu ar fi început să moară dintre oameni şi, pot afirma, dintre aceia care ar fi putut servi mai bine reluării unui nou proces, în care să fie implicat însuşi Petraşcu, cum erau Nuţi Pătrăşcanu şi Dan Dumitrescu, în care fuseseră nimicite

cele mai elementare scrupule morale sau de natură socială, am fi asistat şi la o a treia ediţie a mascaradei.

"Pentrucă a venit vorba de morţi, am să-ţi povestesc pe scurt cum au murit cei cari au fost cu mine la *Cazincă*."

Cerul peste Munţii Apuseni se înstelase cu ghirlande de lumini şi oamenii din curte se răriseră. Amicul meu dădea semne de precipitare, simţind şi aierul rece al primăverii cum ne pătrundea prin hainele de doc. Dar, pentrucă ne dădeam seama că nu vom prinde o a doua ocazie aşa de favorabilă, el mi-a depănat pe scurt cum s'au sfârşit câtiva dintre aceia cari fuseseră şi ei martorii unor crime sau a unor atentate împotriva lor, atât de copleşitoare încât nu este surprinzător ca rezultatele să fie acelea la care au ajuns.

"Moartea a apărut printre noi în luna Septembrie, anul 1959. Atât eram de hărţuiţi cu problemele existenţei şi atât ne consumaseră încât socoteam că moartea nu poate să ne turbure. Dimpotrivă, credeam că va fi o binefacere, dacă ne vom întâlni cu ea. Aşa cum ştii din proprie experienţă fiecare puşcăriaş, cu un stadiu mai mare de detenţiune, dupăce ai fost redus la simple necesităţi biologice şi la desmierdarea unor iluzii îndepărtate, instinctul de conservare individuală subsistă misterios de puternic. Par'că, fiindcă nu mai ai decât viaţa, ţii la ea, din inerţie sau din înverşunarea unor condiţii nefavorabile. Raţional ai anulat utilitatea existenţei, dar instinctual acest lucru este ireductibil.

"Aşa şi noi. Dupăce, după grele suferinţe, anemiat complet, înfrânt de o infecţie intestinală pe care eu nu o cunosc, într'o noapte am aflat că a murit avocatul Valeriu Negulescu, ne-am dat atunci seama că acest eveniment este destul de cutremurător şi că nu ne este chiar indiferent.

"Vică Negulescu s'a stins încet, aproape imperceptibil. Suferinţele lui durau de atâta timp fără a fi fost consultat de vreun medic şi fără a i se fi dat vreun medicament, încât cei cari erau cu el nu mai puteau şti când acesta avea convulsii intermitente cari apăreau şi se astâmpărau, sau când, într'adevăr, a fost în pragul agoniei şi s'a stins deodată ca o lumânare, peste care se abate un curent de aier neprevăzut. Nu a lăsat niciun mesaj, pentrucă nu credea că va muri atât de stupid şi, probabil, în starea

de tensiune nervoasă în care se trăia în acele celule nici nu ar fi avut cui face o confidenţă.

"Moartea lui Vică Negulescu a înrăutăţit starea sufletească a tuturor şi cel care s'a resimţit mai mult era şi acela care era şi cel mai bolnav la acea oră: Constantin Oprişan.

"Acest om s'a consumat atât de mult, dupăce avusese loc procesul, încât nu mai era de recunoscut. De unde înainte de experienţa groaznică dela Piteşti era un om senin, volubil şi întotdeauna deschis spre recepţii şi disertaţii filosofice sau de cultură generală, a trecut, după aceea, la o fază de interiorizare stranie. Depe urma acestei perioade a lăsat câteva poezii de o adâncime răscolitoare, cu teme ancorate în confesiuni atât de intime, încât simţi puritatea unui suflet care e ars în băile fierbinţi ale penitenţelor neiertătoare.

"Ce greu era de urnit să mai vorbească, dupăce a ajuns în *Cazincă*. Intâiu, pentrucă nu se putea remonta şi, în al doilea rând, pentrucă boala de care suferea îl predispunea la o stare de melancolie tragică. Suferea de câţiva ani de tuberculoză pulmonară şi nu avusese decât într'o perioadă scurtă un regim mai adecvat, cu alimentaţie şi odihnă ceva mai bună decât în regimul de celulă riguroasă. Acum avea acelaşi tratament cu cei consideraţi sănătoşi şi nici cei ce erau socotiţi aşa nu puetau îndura lipsurile de toate felurile; lipsa de aier, de hrană, de îmbrăcăminte şi de odihnă. Din cei şaisprezece, câţi am stat în *Cazincă*, niciunul nu era perfect sănătos. Peste zece eram tuberculoşi.

"In primăvara anului 1960, s'a stins dintre noi şi Costache Oprişan. Chipul lui mort, pe care l-am văzut, părea al unui mucenic. Linii blânde şi delicate se aşternuseră peste faţa care, în ultimul timp, fusese mereu crispată şi îndurerată. Bănuiesc că şi-a găsit liniştea şi echilibrul înainte de a trece pragul acestei lumi. Cu el rândurile noastre se împuţinau şi pentrucă el făcea parte din acei care era socotit tineret, soarta noastră devenea din ce în ce mai incertă.

"Morţile acestea au început să apară la perioade aproape regulate. Aceste perioade erau între patru şi cinci luni. De acest lucru ne-am dat seama când a murit al treilea dintre noi: Aligo Popescu. Nu ştiu cum s'a întâmplat, dar când acesta era bolnav, tot de plămâni, se afla numai singur în celulă. Se pare că mai era cineva

luat la anchetă în acest timp, unul murise, iar altui fusese repartizat altei celule, şi aşa rămăsese numai el în celulă. Moartea acestuia este extrem de ciudată. In cazul acesta se poate constata cât de adânc a operat groaza şi timorarea în sufletele noastre.

"Noi ştiam că este bolnav. Acelaşi diagnostic ca la Oprişan: tuberculoză generalizată. Nu am aflat cum de se găsea în celula unde era Petraşcu o cantitate suficientă de penicilină care ar fi putut să-i fie de ajutor. Popescu se văita cu voce tare şi gemetele lui ne înfiorau. Să auzi un om care cere ajutor şi să nu poţi face nimic, este îngrozitor. Cineva, din celula cu penicilină, l-a strigat peste uşe, profitând de lipsa intermitentă a gardianului, şi i-a spus, cu o seară înainte de a sucomba, că atunci când va ieşi la closet să deşerte tineta şi să ia, dintr'un loc pe care l-a numit, cutia cu penicilină. In prada unei crize vecine cu nebunia, Popescu a început să urle şi să aducă injurii acelora care îi propuneau acest ajutor, acuzându-i că-i întind o capcană şi că ştie el că nu se urmăreşte altceva decât să-l târască în alt proces. Atât au fost de puternice şi demente aceste strigăte încât a apărut gardianul de îndată, dar nu l-a putut domoli. El o ţinea înainte cu intenţiile acelora de a-l face complice la o faptă pe care închisoarea nu o admite. Gardianul observând că acesta şi-a pierdut luciditatea mintală, nu a mai făcut cercetări asupra existenţei unei cutii cu penicilină, atribuind spusele lui unor închipuiri halucinante de bolnav."

Poate că este locul să facem aici o digresiune asupra împrejurărilor anterioare din care a decurs obsesia morbidă a lui Popescu.

Intre deţinuţii administrativi cari erau în lagărul dela Ocnele Mari, între anii 1950-1953, se aflau oameni din toate partidele politice. Nici aici nu se acorda tratament medical şi medicamentele lipseau cu desăvârşire. Printr'o filieră cu exteriorul, s'a reuşit din când în când să se mai introducă unele medicamente, în cantităţi minime, bine înţeles, cu mari riscuri din partea acelora cari întreprindeau această acţiune. De altă parte, întreprinderea era şi extrem de costisitoare pentru persoanele care reuşiseră să mai salveze, prin toate percheziţiile, mici sume de bani sau chiar câteva lucruri de valoare.

Când s'a ivit un caz foarte grav, cu un deţinut care nu avea la el nimic de preţ în schimbul căruia să-şi poată procura medicamente, o iniţiativă plecată dintr'o inimă generoasă s'a realizat

curând în faptă. S'a organizat o colectă benevolă dela mai multe persoane și s'a procurat medicamentul care a salvat un om dela moarte. Pentrucă în închisoare nu se petrece niciun fapt de care să nu audă mai curând sau mai târziu administrația și pentrucă omul care fusese scăpat dela moarte trebuia să moară, pe semne, toți aceia cari puseseră mână dela mână și adunaseră câteva sute de lei au fost culeși depe la casele lor, dupăce se eliberaseră unii. Constituiți într'un lot, au fost trimiși în judecată sub învinuirea că au uneltit împotriva Statului, prin constituirea unei organizații subversive, în cadrul penitenciarului. Nu a scăpat niciunul cu o pedeapsă mai mică de 15 ani. In anul 1964, am stat cu acești oameni în închisoare, cari erau țărăniști, liberali sau legionari și alții fără nicio apartenență politică. Unii nu au dat nici atâția lei câți ani au primit prin sentință. Era natural ca aceste monstruozități să producă eroziuni adânci în sufletele oamenilor și, sub complexul unor incertitudini infinite, de natură umană sau de fapte simple sau simple conjuncturi, mulți să le resimtă în psihicul lor, producând desechilibre iremediabile.

De aici a plecat și acea criză istericală a lui Aligo Popescu.

"Când s'a dat deșteptarea a doua zi dimineața, nu s'a auzit decât un scurt sgomot în celula vecină, a lui Popescu, povestește mai departe prietenul meu. Apoi, după câteva minute, a trecut gardianul să ne numere, venind schimbul. Am auzit următoarea discuție, dupăce gardianul a deschis vizeta alăturată ca să preia efectivul, dupăce a sgâlțâit pe bolnav să se scoale.

— Nu se ridică depe pat, zice acesta altuia, probabil celui care fusese în turnul de noapte. Stă plecat cu capul în pământ, cu un picior îndoit sub el, iar celălalt vârît în bocanc.

— Pst, am auzit, făcu apoi al doilea. Nu vezi că are o băltoacă de sânge în față? Te pomenești că e mort, mai adaugă acesta în șoaptă. Noi toți eram cu urechile lipite de ziduri și de ușiorii ușilor. Gardienii au mai vorbit ceva în taină și după câtva timp s'au auzit mulți pași, o targă care se așeza pe coridor, și pașii târșiți a unor oameni cari scoteau o greutate din celula lui Popescu.

"Acesta murise de abia dimineața, dupăce toată noaptea se sbătuse cu gura clăbucită de sângele ce-l vărsase, care nu l-a mai slăbit până ce nu l-a luat dintre vii.

"Dan Dumitrescu a murit de o boală de intestine, în spre toamna aceluiași an. Tot timpul a fost extrem de nervos și violent. Camarazii cari erau cu el în celulă, când a ajuns în comă, au bătut la ușe ca să anunțe gardianul ca să fie scos și dus la infirmerie, dar gardianul s'a uitat plictisit la el și a zis că nu are dreptul să descuie și să-l ia din celulă, decât cu aprobarea comandantului închisorii. Apoi, trântind oblonul dela ușița cea mică prin care se dădea mâncarea, a zis ca pentru sine: "Și dacă moare, cu un bandit mai puțin".

"Ultimul care a murit în *Cazincă* a fost Nuți Pătrășcanu. Acesta era atunci în celula cu Petrașcu. Aurel Popa și Octavian Voinea. S'a chinuit mult și devenise un cadavru până la urmă. O fire extrem de turbulentă, cu o imaginație diabolică, acela care inspirase, se pare, cele mai diverse strategii, ca se le zic așa, ca să ne tortureze și să lărgească responsabilitatea cât mai mult printre deținuți, favorizând administrația, a avut un sfârșit de tot jalnic. Nici cel puțin în ultima clipă a vieții lui nu i s'a acordat cea mai mică recúnoștință din partea administrației, care se servise de el în cele mai grele clipe, și nu odată el a fost acela care a dat soluții de care agenții Securității rămâneau uimiți.

"A murit în dimineața zilei de 5 Februarie 1961. Afară era destul de rece, încă zăpada nefiind topită. Petrașcu lipsea la acel timp din celulă. Cei doi au încercat să-l ajute, pe cât au știut, și pe cât au putut, dar hemoragia abundentă i-a fost fatală.

"Au bătut în ușă și au anunțat gardianul că moare. Gardianul s'a dus să anunțe pe șeful de tură, pentrucă era înainte de deșteptare, și a venit cu al doilea gardian. Pătrășcanu încetase de a mai respira.

"Imediat a venit un al treilea cu o targă și au ridicat cadavrul.

"S'a simțit cum îl scot pe ușa, în curte, și cum l-au depus pe cimentul din fața *Cazincii*.

"După câteva ore, am auzit cum se dădeau dispoziții să fie dus la morgă.

"Fusese scos numai cu cămașa și izmene pe el și nu știu dacă i s'a pus vreo pătură peste trup. In acest timp, înghețase deabinelea. Și ce este mai inuman în tot acest tratament, după mine, e că nici nu l-au lăsat să se răcească în celulă sau într'un loc mai ferit, ci l-au scos în ger, să se prefacă în sloiu, ca un animal de pădure."

Acestea sunt câteva aspecte asupra vieții unora dintre victimele

procesului dela Pitești. Tratamentul lor caracterizează însăși concepția "umanitară" pe care comuniștii o au asupra individului, ca membru al societății.

In Octombrie 1961 s'a desființat secția de exterminare dela Jilava și supraviețuitorii au fost transferați la Aiud.

Neslăbiți de atenția Securității, aceşti oameni aveau să încerce, în anii următori, o ultimă umilință și cea mai josnică uneltire asupra demnității omului în secolul al XX-lea.

XII. RAŢIUNI, CONTRADICŢII, VICII

Intenția noastră este să prezentăm aspectele cele mai semnificative ale unor tragedii înspăimântătoare prin care le-a fost dat să treacă numeroaselor victime din închisorile comuniste din România. Despre cele mai multe am luat cunoștință nemijlocit; de unele, prin mărturisiri sau relatări ale martorilor evenimentelor. Am omis ceeace am socotit variante ale unora și acelorași metode de supliciu și am reținut doar ceeace am apreciat că ar putea sugera cât mai fidel ura și dușmănia comunismului împotriva omului, pe cari le manevrează cu un rafinament diabolic pentru a-și distruge potrivnicii.

Este nimerit să remarcăm că partidul comunist, care s'a instalat definitiv la putere prin guvernul Groza, actele ulterioare, cari au dus la abdicarea Regelui, în Decembrie 1947, nefiind decât implicațiile ultimatumului lui Vișinski, a fost dela început conștient că în țară exista o reacțiune activă, puternică, capabilă să-i producă serioase și iremediabile dificultăți. Deaceea nu a fost o surpriză pentru nimeni că din luna Mai a anului 1948, deci la câteva luni dupăce Statul român devenise republică, să se pornească o amplă campanie de arestări cu singurul scop ca, prin aceste operații, să se instaureze un regim de groază în țară și, în același timp, să fie paralizate toate acele elemente cari, prin popularitatea sau patriotismul lor, ar fi putut forma nuclee tulburătoare a ordinei interne.

Câteva retrospecții asupra perioadei premergătoare acestor arestări nu sunt lipsite de interes.

Punându-se problema responsabilităţii acţiunilor şi iniţiativelor acelor persoane cari în timpul războiului din Răsărit s'au făcut vinovate de abuzuri şi de aşa anumite cruzimi cu populaţia civilă, în anul 1945, s'a creat la Bucureşti Tribunalul Poporului, care şi-a început activitatea sub ochii Regelui şi cu aprobarea acelor factori politici cari semnaseră armistiţiul. Acuzatorii publici fiind de cea mai dubioasă extracţie socială şi naţională, era inevitabil ca în aplicarea penalităţilor, aceştia, sub inspiraţia permanentă a partidului comunist şi a Ruşilor, cari îşi aveau consilieri pe lângă toate instituţiile juridice principale, au lărgit, după interesele partidului, litera legii. In loc să fie traşi la răspundere câteva zeci de oameni cari, probabil, au depăşit atribuţiunile lor strict militare sau administrative, ţara s'a trezit deodată că oricare dintre fiii săi putea să fie împuşcat în ceafă pentrucă s'a uitat pieziş la cineva ce se credea îndreptăţit să vorbească despre democraţie în numele partidului comunist al cărui stegar fusese în timpul regimului militar al Generalului Antonescu. Au fost mii de plângeri de acest gen şi tot atâtea persoane au fost deferite abuziv Tribunalelor Poporului, cel din Bucureşti şi cel din Cluj, care a luat fiinţă în anul 1946.

Sub imperiul acestei ameninţări, multe din acele persoane cari presupuneau că la mijloc nu pot fi decât nişte intrigi, pornite din intenţii de răsbunare personală, pentru a evita o arestare, s'au retras fie în munţi fie în regiuni mai îndepărtate ale ţării, unde au căutat să-şi afle salvarea până la o eventuală reglementare a acestor porniri. Ei sperau să se pună stavilă arbitrariului fie prin impunerea voinţei partidelor democrate din ţară, cari semnaseră armistiţiul, fie prin acel atât de dorit conflict între Americani şi Ruşi, pe care îl aşteptau atunci ca o mântuire.

Tribunalele Poporului, conduse de Voitinovici, cel dela Bucureşti, şi de Matei, cel dela Cluj, au avut anii de glorie între 1945 şi 1948, când, cu adevărat, aceste odioase unelte de represiune ale comuniştilor şi ale Ruşilor au exercitat aceeaşi teroare psihologică în România ca Securitatea, în faza imediat următoare, adică dela 1948 înainte, până în prezent.

Oamenii cari s'au retras în munţi, desigur, au menţinut un spirit de reacţiune vie şi permanentă în ţară şi această situaţie nu se putea prelungi vreme îndelungată, fără a obliga pe comunişti

de a lua urgente şi crude măsuri "de înăbuşire a oricărei încercări de uneltiri", cum numiseră ei, orice confruntare a samavolniciilor lor cu adevărata voinţă a maselor.

Sunt cunoscute, în afară de categoriile de militari şi foşti administratori din Basarabia, primele organizaţii de rezistenţă: Sumanele Negre, ai cărei membri sunt arestaţi încă înainte de a pleca Regele din ţară, după care devin notorii organizaţiile colonelului Uţă din Munţii Banatului, organizaţia din Munţii Făgăraşului, etc., pentrucă erau mai multe, cu ramificaţii în Muntele Mare, Munţii Maramureşului, pădurea Babadag, etc. Toate aceste centre constituiau puncte de rezistenţă puternice, populare, şi unele dintre ele cu bogate dispozitive de luptă, având arsenale proprii şi mijloace motorizate de locomoţie accesibile, plus ceeace e mai important, ataşamentul populaţiei.

Acestea au fost realităţile în baza cărora au acţionat comuniştii când au efectuat acele mii şi mii de arestări în 1948. Numai în felul acesta s'au putut menţine la cârma Statului şi fără de aceste măsuri, zilele regimului ar fi fost numărate, chiar după plecarea Regelui. Adâncurile curate, robuste şi înflăcărate de libertate naţională ale poporului nostru ar fi fost capabile să-şi afle calea proprie de isbucnire şi de realizare.

Dupăce aceşti oameni au fost supuşi unui regim de înfometare de nemai auzită cruzime, fiind trecuţi prin cumplitele anchete ale unor brute, cari nu ştiau să ţină nici creionul, li s'a pregătit a doua cale de ucidere, celor cari scăpaseră. Pentru unii, lucrările faraonice ale Canalului Dunărea-Marea Neagră, iar pentru alţii supliciile închisorilor, prin organizarea crimei de către organele administrative, după dispoziţiile centrale ale partidului şi ale Ministerului Securităţii, care era condus de către farmacistul Nicolschi, în acel timp.

Examinând regimul care s'a aplicat deţinuţilor politici din România, după comportamentul organelor M. A. I., şi după etapele pe care le-au parcurs aceşti oameni în acea perioadă, 1949-1954, avem punctele de reper cari ne permit să desvăluim o serie de inconsecvenţe şi contradicţii în atitudinea partidului comunist. Acest lucru nu îl facem din alt motiv decât din acela de a accentua odată mai mult că într'un regim comunist, oricare ar fi şi în oricare ţară s'ar afla, represiunea împotriva îndemnurilor fireşti ale omului

spre libertate sunt strivite fără milă, radical și cu mijloacele cele mai ingenioase.

Astfel, dupăce tineretul țării a fost arestat, acestuia i s'a pus în față, când a ajuns la Pitești, alternativa foarte critică: ori să rămână pe poziție și în acest caz să suporte torturile și umilințele nesfârșite cari puteau merge până la înfrângerea lui completă sau să o ia pe un drum nou, pe care administrația închisorii i-l oferea, anume a revizuirii atitudinii față de partid, a atașării lui pe lângă acei oameni cari nu aveau niciun scrupul și care le înfiltra în suflete otrava împotriva părinților, împotriva religiei și împotriva valorilor culturale cari fac gloria speciei umane în epoca noastră.

Această ultimă alternativă ni se pare nouă mai ciudată și din ea vom putea să desprindem arbitrariul nelimitat al comuniștilor, care ofensa ființa umană până în cele mai adânci convingeri câștigate până acum.

Noi ne vom ocupa aici numai de cazul Pitești și deaceea vom vorbi aici despre felul cum trebuie văzut acest capitol tragic din istoria rezistenței naționale în lupta împotriva comunismului.

Dela început se nasc două alternative de construcții a unor raționamente: una, după care, cei ce au fost arestați, erau cu adevărat vinovați față de regim și, prin urmare, penalitatea care li se aplicase corespunde unor motivări de fapt și, alta, după care, aceste persoane nu au avut acea doză de responsabilitate a faptelor și acțiunilor lor, manifestată prin pedepsele ce li s'a dat, și, în cazul acesta, detențiunea nu era justificată și la baza acesteia trebuie să căutăm un alt temeiu.

Din prima definire de mai sus, adică presupunând că ar fi existat corespondență între factorul politic și pedeapsa dată, decurge în mod logic concluzia că acești oameni au fost dușmani ireductibili ai regimului că faptele lor au periclitat în mod direct regimul și că gradul de primejdie ce-l reprezentau pentru comuniști era bine stabilit. In acest caz, nu se mai putea pune la îndoială că acești oameni trebuia tratați ca atare.

Dar, din punct de vedere al concepției Statelor real democrate, nu există infractor politic. Infracțiunea politică este incompatibilă cu concepția democratică. In linia unei gândiri stricte și lucide, orice detențiune pentru convingeri politice este o abatere gravă dela linia democrației. Prin urmare, așa fiind lucrurile, în România toate arestările cari s'au făcut, chiar dacă acestea au fost justificate prin rațiunea luptei de clasă, au demonstrat caracterul vădit antidemocratic al regimului. In consecință, nici calificativul pe care, la început au căutat să ni-l dea, de deținut politic, nu avea vreo justificare, pentrucă nu exista un Stat de Drept, nici politic și nici juridic. Comuniștii și-au dat seama de acest lucru și, foarte curând, după arestările noastre, în 1950, au început să retragă mantăile și zeghele pe care era imprimat DP, adică deținut politic, și le-au înlocuit cu inscripția degradantă de DC adică deținut de drept comun.

Regimul comunist din România s'a aflat tot timpul, până în anul 1964, în această cumplită dilemă, și nu a știut cum să ne spună. In faza de demență a regimului, între 1947-1954, paznicii și oamenii din administrație ne spuneau numai bandiți. Dupăce și-au cristalizat ideile și au pus oarecare ordine în haosul lor, aceeași oameni au început să ne spună că suntem dușmani ai poporului. Acest calificativ era mai puțin jicnitor și l-am îndurat mai ușor ca pe primul, cu atât mai mult că era și ceva mai aproape de adevăr, dacă ei înțelegeau prin popor partidul comunist. In niciun caz nu există echivalență între ceeace constituie masa întreagă a populației țării, indiferent de naționalitate, și între poporul în numele căruia își arogaseră calitatea să vorbească.

Ințelegând astfel lucrurile, desigur, acele aproape o sută de mii de deținuți politici cari se aflau în jurul anului 1950, eram cu adevărat dușmani declarați ai regimului și ceeace ne unea pe toți, indiferent de credințele politice, sau proveniență socială, era împotrivirea netă și categorică împotriva acestui regim de uzurpatori și de siluitori ai nației.

Dacă lucrurile erau așa, trebuia să se comporte cu noi în consecință, adică să ne trateze ca pe niște dușmani. Noi nu am așteptat să ne aplice regimul de drept comun, după care, în baza unor elementare drepturi umane, am fi fost îndreptățiți să avem relațiuni cu familia, prin corespondență, și să primim câte un pachet lunar de acasă. Am așteptat doar ca să ne respecte ca pe niște dușmani, adică să ne vorbească în felul lor, dar să nu ne omoare cu muncile, foamea și torturile. Acestea erau lucruri pe cari unii dintre noi le-am comunicat în nenumărate rânduri organelor ad-

ministrative, cu toate jignirile și pedepsele cari le-am suportat apoi, ca preț al îndrăznelii noastre.

Comuniștii intuiau aceste stări de lucruri și, probabil, în mod deliberat au încercat să meargă pe două căi, însă urmărind același scop. Pe cea mai mare parte dintre dușmanii lor ne-au dus în lagăre de muncă forțată, unde, o bună parte, au decedat, iar alții, s'au îmbolnăvit de cele mai felurite boli: malarie, pelagră, astenii nervoase, tuberculoză, infirmități, paralizii, etc. Această categorie era sortită să fie distrusă prin acest regim diabolic, de muncă forțată și de înfometare sistematică.

Amintesc aici declarația fostului comandant al Coloniei Peninsula (Valea Neagră) făcută unui comisar (Hagiu), care nu mai putea ieși la muncă, din cauza debilității și, în consecință, cu rația redusă ca inapt la lucru ce o primea, nu se putea reface:

—Dece crezi că ai fost adus aici? Ai fost trimis la muncă ca să mori, banditule!

Omul stătea în genunchi lângă poarta de ieșire din lagăr și plângea disperat. Coloanele de oameni ieșeau pe lângă el, spre lucru, cu inimile turburate și fiecare, în imaginația noastră, ne vedeam ajunși curând la acea umilitoare și tragică decădere.

Din aceste două moduri de a trata pe deținuți, se poate constata că în cazul celor pe care i-a pus la munci, partidul mergea pe o linie de exterminare directă a dușmanului. Dar prin felul cum proceda la Pitești, se pare că partidul și guvernul mergeau pe o altă cale: a recuperărilor. In cazul că la începutul acțiunilor lor de represiune, prin arestările masive întreprinse în țară, a stat motivul temerii mișcărilor subterane, atunci nu ni se pare decât logică, din punctul lor de vedere, hotărîrea de a ne ucide. Dacă, însă, comuniștii aveau asigurat spatele de Ruși, pentru orice eventuale tulburări interne, atunci pare nejustificată acțiunea dela Canal și de aiurea și atunci calea normală pe care regimul ar fi trebuit să o urmeze era aceea a recuperărilor. Dar aici ne isbeam de o altă inconsecvență: tratamentul de exterminare ce-l aplicau și acelora presupuși recuperabili. Unii dintre noi am avut posibilitatea să ne exprimăm aceste gânduri față de unele organe ale administrației și să le arătăm că ceeace se petrecea, sunt măsuri absurde pe care noi nu le puteam înțelege și anume unele tratamente pe care le aplicau deținuților, condamnați la același regim de penitenciar. Răspunsurile

erau stereotipice: "Noi nu suntem obligați să vă dăm explicații cum lucrăm. Insă fiți siguri, că noi știm ce facem".

Un ofițer politic a spus că guvernul crede că vă putea recupera ceva dintre bandiții din închisori și a mai afirmat el, cei dintre care va putea alege ceva, sunt cei mai tineri, elevii și studenții.

—Ei au fost infectați de putregaiuri ca voi și ei au să fie în stare să vadă lumina și să iasă din bezna în care i-ați ținut până acum.

Erau atât de rigide aceste cuvinte și atât de lipsite de conținut încât, cei cari eram de față, nu am putut să nu schițăm zâmbete semnificative. Intâiu, pentrucă mulți dintre cei prezenți eram mai tineri ca unii dintre studenții dela Pitești și apoi niciunul dintre noi nu apucaserăm, afară fiind să facem politică organizată, fiind mai mult o seamă de tineri cu idei absolut liberale, entuziaști și creduli în generositatea umană.

Oprindu-ne asupra acestor contradicții, vom observa că s'ar putea deduce că la originea operațiunilor de arestări din 1948, probabil nu a fost exclusiv teama de fermenții virulenți din țară pe care noi i-am numit, arătând și localizările lor, ci a fost o măsură dictată de partid, la sugestia "obligatorie" a Kremlinului.

Am menționat acest aspect, deoarece ni se pare nouă că în dosul tuturor acestor prigoane aspre din țară a fost întotdeauna o mână criminală principală, după care păpușile din guvernul partidulu comunist au jucat cu fidelitate neclintită.

Fără îndoială că acțiunile partidului comunist în organizarea sistematică a crimelor în închisori și la Canal, cari au dus la rezultatul că MAI-ul a reușit să-și formeze grupuri de ucigași chiar dintre deținuți, constituie o dovadă în plus că politica de represiune crudă a regimului din țară nu urmărea nici într'un caz așa numita recuperare a acestor elemente mai tinere, cum se afirma de ofițerii politici din închisori. Partidul comunist considera că fiecare deținut necompromis, care ar urma să iasă odată din închisoare, continua să rămână o primejdie latentă. Ca orice regim tiranic, "exclusivitatea" în toate domeniile a intereselor de partid a dominat și continuă să domine în România. In felul acesta văzând lucrurile, se poate înțelege dece comuniștii au organizat "reeducarea". Sub masca unei griji umanitare, normal de practicat de

orice guvern în orice țară, sbirii Securității îngheșuiau în abatoare tineretul țării și-l măcelăreau sălbatic.

Tot în acest loc dorim să mai evidențiăm și un alt caracter contradictoriu al acțiunilor partidului comunist din România. Marx, Lenin și toți discipolii ulteriori au învățat că dreptul este un produs al forțelor economice și că dreptul nu este condiționat de concepte abstracte de justiție.

In lucrarea sa "Zur Kritik der Oeconomie" (1877), Karl Marx spune într'un loc că la fel ca și în toate celelalte manifestații ale vieții sociale, politice, religioase și culturale,, dreptul este fundamental "înrădăcinat în condițiunile materiale ale vieții" și el nu poate fi aplicat prin termeni așa numiți de progres al spiritului uman.

Este ușor de observat că și în cazul acesta, când e vorba de felul cum au soluționat comuniștii unele probleme în România la un moment dat, nu au putut eluda din nou învățăturile de bază ale marxismului, comițând sau o abatere intenționată dela dogmă sau atestând prin forța unor împrejurări politice congruente, că învățătura marxistă este greșită.

In acele timpuri când s'au efectuat arestările și masacrele în România, condițiunile economice ale vieții nu conțineau în ele necesități primordiale de determinare a unui astfel de drept, ca acela care a fost instaurat. Țara era secată economicește, prin obligativitățile plăților de despăgubiri de războiu și ale armistițiului dăunător. Nu mai exista o clasă burgheză, deținătoare a mijloacelor principale de producție, capabilă să saboteze producția, întrucât toate întreprinderile mai importante, din punct de vedere al economiei naționale, fuseseră însușite de către partid și Ruși. Țărănimea era trântită la pământ și mizeria era generală. Dacă aceste stări deplorabile economice sunt acelea cari dictează geneza dreptului represiv în formele crude, cum s'au cunoscut în România, atunci ne facem mea culpa. Dar noi știm că justificarea epifenomenelor în concepția dialecticei materialiste rezidă în existența unor forțe contrarii reale și nu în ficțiuni. In cazul acesta, dupăce Rușii au pus ventuzele asiatice pe țară și au supt-o neîncetat până la măduvă, de unde au mai aflat temeiul "economic" al dreptului de represalii? Nu se poate nimeni îndoi că acest "drept", pe care l-au promovat, nu mai avea de acum niciun conținut economic, cum susțin învățații materialiști, ci unul elastic, condiționat prin concepte abstracte, adică chiar de ceeace Marx fugea ca dracul de tămâie.

Aceste ezitări, aceste inconsecvențe și contradicții flagrante, au meritul irefutabil de a demonstra că doctrina comunistă e plină de lacune și incapabilă de a se păstra pe o linie de soluționare a unor probleme, cu toată scârboasa îngâmfare pe care și-o arogă.

Ca ultimă reflecție în acest capitol, mai amintim contradicțiile care le cultivă comunismul în materie de umanism realist.

Prin anul 1921 Lenin a definit morala, în fața unui congres al Comsomol-ului din Rusia și a spus că "morala este tot ce servește la unirea celor ce muncesc în jurul partidului, în scopul distrugerii exploatatorilor..."

Prin urmare, nu există nicio limită de acțiune și comportament, când e vorba de a lichida un exploatator, iar prin exploatator are grijă partidul să te învețe ce se înțelege. Așa, de pildă intră, în locul întâiu, industriașul, apoi, proprietarul de atelier, țăranul chiabur, țăranul mijlocaș, mai apoi, intelectualul burghez, adică acela care a avut prilejul de a aduna o cultură și din alte izvoare decât cele indicate de savanții ruși. Dar, în aceste categorii, care sunt nelimitate și foarte elastice, se cuprind părinții, rudeniile, prietenii noștri, etc. Lupta pentru distrugerea lor trebuie să o duci necruțător, permanent și fără implicațiuni afective.

Dacă lucrurile ar fi mers între aceste făgașuri, adică pentru distrugerea dușmanului de clasă, prin scoaterea lui din sfera de potențialitate economică și influență socială, morala comunistă ar fi inteligibilă și compatibilă cu duritatea principiilor ei. Dar când în dosul acestei morale auzim cum se bat tobele răsunătoare ale noului "umanism realist", atunci un sentiment penibil, de furie și jignirea conștiinței, te face să te crispezi și să simți cum întreaga ființă se cutremură de fiori.

Nu ne rămâne aici decât de a înșira câteva fapte, din care se va putea desprinde, fără comentarii, caracterul "noului umanism".

Distrugerea în sufletele tinerilor a celor mai timpurii și nobile sentimente, cum sunt acelea al respectului față de părinți, așa cum s'a exercitat presiunea morală asupra celor dela Pitești și Gherla, desigur că nu intră printre elementele pozitive ale umanismului. Dărâmarea încrederii reciproce, între prieteni, prin strivirea laten-

ţelor sociale ale individului, nu sunt altceva decât atentate şi acte criminale împotriva integrării omului în societate, singurul mediu în care este posibilă existenţa unui om. Nu mai vorbim de cercurile mai largi prin care individul caută să se integreze în relaţiunile unor valori mai ample şi mai complete, susceptibile de a-l conduce spre viziunile şi comprehensiunile universale, cu adevărat căi spre umanism, şi cari sunt cele de ordin cultural, religios, sau estetic. In acest sector, în închisori şi afară, s'a intervenit cu bisturiul până la os şi totul a fost distrus şi nimic nu s'a pus în loc decât monstruositatea unor coşmaruri cari, dela cea mai fragedă vârstă, îl muncesc pe individ: să poată să-şi afle un serviciu, să ştie să tacă din gură, să nu critice acţiunile superiorilor, să-şi poată cumpăra îmbrăcămintea şi pâinea cea de toate zilele. Cam acestea sunt toate valorile cu care se îmbogăţeşte un individ în societatea comunistă, care propagă "noul umanism". Da, umanismul comunist, al urii de clasă, până la nesfârşit. Aceasta este singura caracteristică care răzbate prin toate lozincile lor şi prin toată literatura şi alte forme ale artei pe care le vulgarizează.

Distrugerea sufletelor tineretului în închisori, in speţă, acel tineret care a trecut pela Piteşti şi Gherla, sau uciderea fără scrupule ale oamenilor în lagăre şi la munci, precum şi între zidurile temniţelor, nu sunt numai simple întâmplări, ci ele constituie însăşi cea mai crudă formă a genocidului, în secolul contemporan. Cu nimic nu au fost mai cruzi Germanii cu deţinuţii în lagărele morţii din Polonia decât au fost comuniştii în închisorile din România. Naziştii au fost judecaţi la Nürnberg şi judecăţile contra lor nu s'au terminat după 25 de ani dela săvârşirea acestor crime. Dar cine îi va judeca şi când vor începe să funcţioneze tribunalele contra comuniştilor?

Intotdeauna, în acei zece ani de întemniţare prin care am trecut, mi-am zis de nenumărate ori că o moarte cât de crudă dar care să se termine repede, este mai uşor de îndurat decât nesfârşitul calvar pe care, uneori, mi se părea că nu mai pot să-l înving.

Ce s'ar putea spune şi cine ar putea aduce întregul dosar de acuzaţii împotriva metodelor folosite de regimul din România, după care oamenii condamnaţi la moarte să fie citaţi martori în alte procese şi mai mult, în baza dispoziţiilor lor, să fie şi alţi acuzaţi condamnaţi la pedeapsa capitală?

Este de prisos ca să se mai repete lipsa de valoare juridică a unor asemenea depoziii şi temiurile care au stat la motivarea unor sentinţe capitale, în asemenea condiţiuni.

Şi mi se pare că nici nu am vorbit de acel groaznic proces când Tribunalul Militar dela Cluj a condamnat şi executat, în baza unei sentinţe la moarte, pe un părinte, având ca depoziţie pe aceea a fiului său?

Napoleon a spus odată că între sublim şi ridicol nu este decât un pas.

Ni se pare nouă că acele mari puteri cari au semnat actele de recunoaştere ale acelor guverne din sfera de ocupaţie sovietică au căzut în această postură.

Generositatea şi nobleţea nu sunt compatibile cu prerogativele marilor puteri, dacă ele nu au simţul uman al înţelegerii jertfelor altor popoare şi nu-şi pot depăşi interesele incerte şi desonorante.

XIII. CRIMA CA EXPRESIE A DEGRADARII DIMENSIUNILOR UMANE

Condiţiunile specifice în care trăieşte orice individ în penitenciar din orice nivel social ar fi, sunt radical deosebite de cele pe care le-ai cunoscut în viaţa liberă. Deaceea şi psihologia lui este alta şi, nici într'un caz, regulele, observaţiunile şi principiile, din ceeace se numeşte psihologia generală, nu i se pot aplica. Psihologia diferenţială a deţinutului este atât de deosebită de tot ceeace se cuprind în principiile de psihologie generală, încât aş putea afirma că aproape nu găseşti niciuna din explicaţiile unor fenomene psihice cunoscute, ca fiind valabile în acest mediu.

Intâiu, în penitenciar, te întâlneşti cu o crudă realitate: privarea de tot ceeace a ţinut până acum de afirmarea personalităţii individului. Persoana ta nu îţi mai aparţine. Necesităţile tale nu se mai pot îndeplini decât prin intermediul colectiv, în care trăeşti. Mă gândesc, în locul intâiu, la cele de ordin biologic. Tot ceeace a constituit până aici nota de pudoare socială, ceeace a fost corelat de controlul discret al satisfacerii unor necesităţi intime, aici se vulgarizează. Omul este obligat să apară în starea lui naturală, cu neputinţele lui şi cu repulsiile lui în faţa oamenilor. Nu este nimic mai penibil pentru un individ care nu a făcut toată viaţa decât să-şi clădească personalitatea din elementele culturii pe care şi-a însuşit-o să se vadă deodată ruinat de realităţile potrivnice în care a fost asvârlit.

Este necesar să amintim câteva împrejurări specifice.

Necesităţile fiziologice sunt acelea cari, în penitenciare, te fac

să suferi din prima clipă, şi cari, în cea mai mare parte, duc la degradarea valorilor omului. Faptul de a trebui să utilizezi ciubărul pentru trebuinţele intime, în văzul public, este primul şoc pe care un om crescut în cadrul unor anumite maniere, îl găseşte pe bună dreptate îngrozitor. Nu numai atât; în penitenciarele prin care m'am perindat zece ani, am constatat că, urmărind un anumit scop, prin urmare meditat, nu s'a permis nici într'o celulă să se pună un paravan cu pătură în faţa tinetelor, când oamenii foloseaua aceste vase şi mai mult, nu s'a permis să se folosească niciun fel de material pentru tamponarea ulterioară. Motivările pe care ni le aducea administraţia erau că nu ni se poate da hârtie deoarece noi vom folosi-o pentru scris sau pentru a face foiţe, în care să se fumeze paiele din saltele (unde erau saltele). Iar ca să folosim cârpe, acest lux era prea scump, deoarece toate rufele noastre ar fi trebuit să le folosim în acest scop, si am fi rămas până la urmă goi. Dar, dacă te prindea că foloseşti cârpe, riscai să fii pedepsit, deoarece se puteau înfunda canalele la cloaca unde deşertam murdăriile. Până la urmă bieţii oameni au recurs, la un expedient, pe cât de nehigienic, pe atât de scârbos. Oricâte persoane erau într'o celulă, se dădea numai o singură cană pentru băut apă. Cu această cană, oamenii au început să se servească şi pentru suplinirea lipsei de hârtie higienică. Aceeaşi cană cu care se bea apa, fiind ţinută cu mâna liberă, era apropiată în timpul întrebuinţării şi apoi era introdusă din nou în putina cu apă ca să fie folosită de următorul.

Nimeni din cei cari nu au trecut prin asemenea împrejurări, nu poate să-şi dea seama de diversitatea problemelor, a animozităţilor şi a suferinţelor îngrozitoare prin care au trecut oamenii din această cauză. Personal, după experienţa mea, consider că acest mijloc de supliciu a avut ca efect ruinarea a sute de oameni. Din aceste mici şi aparent neînsemnate şicane, dar cari erau de prim ordin şi cari erau permanente, au decurs consecinţe funeste. Când spun acest cuvânt, îl spun cu toată seriositatea şi, peste orice alte interpretări şi rezerve ale unora cari caută să înţeleagă condiţiunile unui deţinut într'o închisoare comunistă, din povestiri de mâna a doua sau mai departe, eu voiu susţine întotdeauna că nimic nu este făcut la întâmplare în aceste penitenciare.

Este de prisos să mai amintesc de inhibiţia a zeci de persoane,

cari, până la urmă, au contractat grele boli urinare sau intestinale şi lângă a căror suferinţă am avut deseori prilejul să meditez asupra crimelor pe care administraţia închisorilor le practica sub cele mai rafinate forme.

Citarea celor de mai sus s'a făcut ca un preambul la prezentarea punctului nostru de vedere în această nebuloasă şi dramatică învălmăşire a instinctelor şi irascibilităţilor oamenilor din închisori, depe urma cărora au decurs crimele şi monstruozităţile săvârşite după planul administraţiei.

Crima este un fenomen complex, social prin natură şi antisocial prin efecte.

Dacă în condiţiunile comune, delicvenţa este accesibilă individului, sub îndemnul unor anumite înclinaţii, cari în unele cazuri, ar putea să fie maladive sau atavice, sau sub influenţa învăţării, aşa cum spune Erlwin H. Sutherland în "Principles of Criminology", sau determinată de tentaţiunile unor împrejurări sociale propice, atunci este lesne de înţeles că infracţiunea poate să aibă (şi are) cel mai divers aspect, o mulţime de nuanţe şi gravităţi specifice. Fiecare dintre aceste note pe care le-am rezumat, în parte, justifică emiterea unei teorii sau susţinerea unei responsabilităţi.

In cazul infracţiunilor din închisoare, câmpul de investigaţie pare mai restrâns şi însăşi criminalitatea ar părea că este specifică. Desigur, având în vedere că în penitenciare lipsesc o seamă de factori sociali şi de valori cari ar putea să formeze obiectul infracţiunii şi faptele încriminate, ca atare, se supun acestei corespondenţe.

Deaceea, aceste crime ar putea să fie compartimentate aproape exhaustiv. In penitenciarele în care deţinuţii sunt sub regimuri de o anumită moralitate, sub o organizaţie politică care nu urmăreşte alt scop decât acela al asanării morale a deţinutului şi a recuperării lui pentru viaţa socială onestă, acest lucru este valabil. Dar în penitenciarele de sub regimuri comuniste, starea de fapt şi scopurile propuse cu aceşti oameni este cu totul alta. Şi comportamentul deţinuţilor va fi, prin urmare altul, tot aşa cum şi reacţiunile acestora vor fi diferenţiale.

Dacă în regimul penitenciarelor pe care le-am vizat în primul rând, întâlnim infracţiuni frecvente cum ar fi furtul între deţinuţi (şi acestea formează majoritatea covârşitoare), pervertiri sexuale,

bătăi, sau chiar acte de leziuni corporale, întâmplate de cele mai multe ori din rivalități sau nepotriviri temperamentale - incidente pe cari noi le consideram normale, considerând antecedentele faptelor care i-au adus aici-, în penitenciarele din a doua categorie avem cazuri cu mult mai întunecate. Chiar când este vorba de deținuți de drept comun, alta este natura infracțiunii acestora în detențiune, în țările comuniste, decât in cazul aceleiași categorii în penitenciarele din țările necomuniste. Dar pe noi nu ne interesează, în cazul de față, decât deținuții condamnați pentru probleme politice.

*
*   *

Noi numim dimensiuni umane acele elemente ale persoanei umane care sunt rezultatul investigației intelectului nostru și prin care individul ajunge la conștiința disocierii valorilor. Prin conștiința disocierii valorilor, noi înțelegem acel discernământ specific pe care îl are sau ar fi necesar să-l aibă omul prin care acesta știe să facă deosebirea necesităților primare, de natură instinctuală până la un anumit grad, de necesitățile psihice sau culturale, care singure sunt purtătoarele permanențelor rasei umane.

Deosebim patru instincte fundamentale ale omului : de conservare, defensiv, al libertății și de dominație.

Sunt mai multe puncte de vedere ale cercetătorilor asupra fondului instinctual omenesc, din care, însă nu lipsește primul și care se așează în locul întâiu, dar nu toți au o unanimă opinie asupra extinderii exigenței și a conținutului acestei noțiuni la alte domenii. Unii înțeleg prin instinctul conservării atât pe cel al conservării individului cât și pe cel al conservării speciei, care are semnificația reproducției. Alții nu implică în acest instinct decât pe acela limitat la conservarea individului, al doilea aspect dominându-l instinctul sexual.

Fiecare autor își susține punctul de vedere cu eșafodajul teoretic corespunzător.

Oricare ar fi adevărul și oricum s'ar interpreta natura umană, un lucru este stabilit: instinctul de conservare este contemporan apariției omului în univers și el nu numai că este cel mai adânc sădit în ființa umană, dar este și cel mai puternic și cel care nu se pierde niciodată. Așa cum se poate constata, instinctul libertătii

și al dominației apar ceva mai târziu și atât în evolutia biografică a individului cât și în evoluția societății, aceste instincte vor avea un dozaj mai redus în a se afirma tenace și permanent, așezându-se astfel, din punct de vedere al determinării condiției existențiale, nu în imediata contingență cu impulsurile naturale biologice, ci ceva mai sus în evoluție, cam la acel nivel când încep să mijească în spiritul omenesc nevoi de o calitate superioară.

In momentul când individul are conștiința funcționării instinctelor sale înțelegându-le rațiunea adâncă și importanța distinctă a fiecăruia, din acea clipă individul se ridică mai presus decât acele viețuitoare care se conduc în mod mecanic după timpurile de satisfacere a instinctelor, urmărind numai acele perspective înguste în cadrul cărora să și le poată împlini.

Omul este socotit om pe măsura și în măsura în care își dobândește eliberarea din cătușele instinctelor, nu până la uciderea lor, ceeace ar fi o monstruositate, ci prin aceea că poate să le subordoneze și să le conducă pe acele căi care îl poartă spre adevărata realizare a aspirațiilor sale, aspirații care nu sunt altceva decât conștiința libertații și a împlinirii ei.

In închisorile din România, s'a practicat o politică penitenciară de silnicie și de crimă organizată, după cel mai scrupulos program, având ca obiectiv nimicirea aspirațiilor intime și cele mai înalte ale omului și reducerea lui la un mecanism dirijat exclusiv de instinctele și necesitățile lui primare, care îl readuce la o stare aproape animalică. Dupăce partidul comunist a subjugat poporul, însușindu-și nu numai puterea politică în Stat, ci concentrând în mâinile sale și toată forța economică a țării, făcând dependent pe fiecare cetățean de bunăvoința sa cezariană, atât în exterior cât și în închisori s'a dus o luptă îndărătnică de regresiune culturală. In închisori, lucrul a fost mai simplu, deoarece individul era sub supravegherea directă a administrației, iar ceilalți factori ai condițiunilor lui vitale, hrană și cazare, veneau să concureze în mod nemijlocit la ducerea la îndeplinire a acestei opere de dărâmare totală a omului. Valorile culturale, cu caracter moral sau religios, politic sau de principialitate etică, au căzut pradă regimului de înfometare, de supliciu și de continuă groază.

Ceeace simte un deținut în prima clipă a arestării, este un ușor sentiment de eroism, când a ajuns aici ca mărturisitor al unei idei,

sentiment care îl va stăpâni câtva timp, până ce în el mai subsistă convingerea că stă în fața unui dușman pe care îl înfruntă cinstit, pe care îl condamnă pentru ignominia sa și cu care conștiința lui nu poate să fie de acord. Dupăce însă omul e condamnat, și mai ales după ce i se dă o pedeapsă de mai mulți ani, poate de ordinul zecilor de ani, și când observă că sunt deținuți cari au intrat tot așa cum a intrat și el cu același entuziasm și idealuri, și că aceștia zac în închisori de câte un deceniu, și că acestia au avut aceleași speranțe de eliberare în toți acești lungi ani, dar nicio turnură politică a lumii nu i-a salvat, în sufletul noului intrat acum începe să se ivească o breșă. Se clatină ceva în el și anume certitudinea cauzei pentru care este închis. Acest lucru nu operează la toți la fel de virulent, dar absolut la fiecare vine câte o perioadă de ezitare și de groază. In regimul penitenciarelor comuniste, aceste perioade nu numai că sunt scontate, dar sunt, și pregătite și, în momentul când individul este adus aici, nu mai este slăbit din chingile sbirilor și este condus cu sila pe calea dezastrelor și a capitulațiunilor. In afară de cazurile rari și excepționale, când persoanele în cauză erau formate dintr'un material sufletesc tare și maturizate în gândirea politică, în cele mai multe cazuri, disperarea a cuprins sufletele tineretului și a celor bătrâni, deopotrivă, extreme între care se așezau cei infirmi și cei accidentați medical pe parcurs. Aceste categorii de deținuți aveau fiecare în față câte o scuză, la adăpostul căreia se așezau, când era cazul. Dar este tot atât de adevărat că în optzeci la sută din cazuri, mai ales tineretul, chiar dacă au avut aceste crize, le-au stăpânit și nu le-au mărturisit decât rareori. Este o notă de onoare care o merită toți acei cari au trecut prin închisori și cari și-au dat seama la un moment dat că toate chemările de rezistență din Apus, pe calea undelor, de câțiva pigmei fugari, fără viziune politică, funcționărași carieriști și, trebuie să o spunem cu toată tăria, cu niciun interes față de Neamul Românesc și de România decât numai pentru obținerea unui salar, și cari totuși au avut curajul temerar de a nu abdica dela atitudinea dârză și de a privi cu dispreț pe temutul temnicer.

Intâiu, foamea cumplită, acea foame pe cari ceice am trecut prin perioada anilor 1949-1954 nu o vom putea uita toată viața și, în urma căreia mulți foarte mulți, au închis ochii pentru totdeauna, cu dorul neîmplinit al unei coji de pâine, întipărit sub pleoape. Apoi teroarea continuă în care le-a fost dat să trăiască oamenilor, a contribuit din plin la ruinarea oricărei scări de valori culturale ale individului. Incercând o sistematizare a ideilor noastre, noi afirmăm că acea reducțiune a dimensiunilor umane de care am pomenit mai sus, în închisorile comuniste, și în special, la Pitești și Gherla, a avut următoarea succesiune de momente:

Intâiu deținuții au fost istoviți de orice energie fizică, prin înfometarea sistematică la care au fost supuși. Prin debilitarea lor, în mod natural, a urmat o diminuire a energiilor lor intelectuale, a forțelor lor psihice. Ceeace până aici constituia pârghia lor de rezistență, acel instinct al libertății pe care și-l însușiseră și sub îndemnurile căruia luptaseră, a început să slăbească și ei s'au văzut deodată alunecați la acel instinct defensiv, care este propriu individului în faza de desvoltare primară. In orice împrejurare, el a prins să manifesteze o prudență exagerată, o bănuială că este pândit de semenul său, de care căuta să se ferească, fie evitându-l fie parându-i viclenia bănuită, prin posibilități proprii și specific accesibile în închisoare, cum era nota informativă, care îl ferea pe el de alte năpaste fie prin divulgarea neiertătoare a cine știe cărei inconsecvențe reglementare a camaradului său.

Problema care se pune este una de mare importanță și care a format pretextul unor lungi și niciodată terminate desbateri : anume, dacă nu ar fi fost la început acel nucleu de oameni în jurul lui Bogdanovici și a lui Țurcanu, cari s'au constituit apoi ca instrumente în mâinile odioase ale Securității, s'ar fi deslănțuit acel șir de crime și de infamii în închisori?

Nu vom căuta să prezentăm tezele cari s'au susținut cu argumente pro și contra. Fiecare dintre aceste poziții au avut susținătorii săi. Urmând însă firul gândirii noastre, nu putem să ne imaginăm că acele scene macabre s'ar fi putut întâmpla, dacă nu ar fi fost la mijloc acele condiții nenorocite pe care administrația închisorilor le-a creat, în scopul despoierii oamenilor de ultima pojghiță de cultură pe care o aveau, ducând lucrarea lor de reducțiune instinctuală până la ultimele limite, până acolo unde din spiritele acestor tineri au fost smulse cu sălbăticie utimele sentimente, cele mai elementare norme de morală ultimele licăriri de pudoare și absolut toate reflexele cu conținut social.

Când individul ajunge la stadiul de unde a plecat, la acea stare de natură, în care însă nu ii sunt posibile acele mişcări şi migraţiuni după bunurile necesare satisfacerii necesităţilor sale, privilegiu pe care îl au toate animalele libere, el devine mai crud ca un animal, pentrucă în el nu este numai foamea şi teama care îl agită, ci este şi desnădejdea.

Indiscutabil, ceeace s'a petrecut la Piteşti, Gherla şi la Canalul Dunărea-Marea Neagră, sunt cazuri de demenţă în masă, de demenţă contagioasă al cărei epicentru se află în cabinetele sinistre ale Ministerului de Interne şi în birourile administraţiilor închisorilor, sub dependenţa acestora găsindu-se imediat acei câţiva creduli, din prima serie, care s'au lăsat atraşi în mrejele pline de făgăduinţe ale acelor asasini.

Sociologii susţin că dintre toate fenomenele sociale cel care este mai contaminator este fuga. Dupăce am trecut prin atâţia ani de închisoare şi dupăce am văzut atâtea împrejurări deosebite în care au trăit deţinuţii, adăugând la acestea şi confesiunile tulburătoare ale unor victime cari au trăit tragedii inimaginabile, pot afirma că cel mai molipsitor fenomen social este spaima. Probabil că sociologii de care am amintit, când au vorbit despre fugă, au omis să sesizeze resortul psihologic al manifestării constate. Astfel, şi la Gherla, Piteşti şi Peninsula, spaima permanentă, acea anxietate profundă şi nebuloasă, uneori de natură morbid imaginativă, a contribuit la favorizarea unui climat de rătăcire şi de comitere a unor acte de amarnică inspiraţie.

In teoria sa asupra criminalităţii, Sutherland susţine că criminalitatea este o expresie a nevoilor şi valorilor generale, aceleaşi nevoi şi valori cari determină şi activitatea persoanelor cu comportament normal, necriminal. Adică, hoţul fură ca să-şi procure bani. Muncitorul cinstit munceşte şi el ca să câştige bani. Primul, după autorul teoriei asociaţiilor diferenţiale, procură banii în baza deprinderii manierelor infracţionale în societatea pe care a frecventat-o. Al doilea, muncitorul, câştigă banii depe urma activităţii sale sociale. Necesităţile sunt aceleaşi, dar mijloacele de achiziţionare, pentru scopuri precise, sunt deosebite.

Dacă acest lucru pare plauzibil în afara închisorii, între pereţii temniţilor nu mai e la fel. In cazul oamenilor cari au fost supuşi supliciilor şi desorientărilor morale de toate chipurile, din închisorile comuniste, ei nu urmăreau dobândirea niciunei valori de natura acelora pe cari le indică Sutherland. Aceşti oameni nu urmăreau decât salvarea propriei lor vieţi şi pentru acest lucru câmpul lor de acţiune, în vederea păstrării vieţii lor, era limitat la săvârşirea unor fapte pentru care nu erau pregătiţi, pe care nu le învăţaseră niciodată şi asupra manifestaţiei acestora, ca mijloace de a-şi salva viaţa, nu se gândiseră până acum.

Din acestea se vede că teoretizarea asupra criminalităţii nu este niciodată completă, deoarece situaţiile cari se pot prezenta sunt uneori neştiute şi în convulsiunile societăţii umane de astăzi, cazurile inedite apar neîncetat.

Suntem însă de complet acord cu observaţiunile aceluiaşi profesor pe care l-am citat, când spune că "procesul învăţării criminalităţii de către asociaţii cu modele criminale sau anticriminale, implică toate mecanismele cari sunt cuprinse în orice altă instruire. Aceasta înseamnă că invăţarea criminalităţii nu este restrânsă la un proces de imitaţie". (Op. cit. p. 79).

Din cele ce am amintit noi în câteva capitole anterioare, şi din cele ce s'a mai scris asupra celor petrecute prin penitenciarele amintite, s'a văzut că oameni cari, în viaţa lor nu s'au dedat la acte de violenţă, în împrejurările nenorocite şi deadreptul fatale în care au trăit, au devenit bătăuşi şi schingiuitori de o cruzime feroce.

Instruirea pentru deslănţuirea mecanismului crimei le-a fost făcută de către partidul comunist, care nu-i decât o asociaţie de tip criminal.

Cazul studenţilor dela Piteşti este prea complex şi reclamă examinări din mai multe puncte de vedere, aşa că nici noi nu cutezăm să credem că am atins toate problemele pe care acesta le suscită. Suntem însă siguri că interpretarea pe care am dat-o noi naşterii criminalităţii în închisori, şi,în speţă, în acelea din sfera influenţei comuniste, corespunde unor situaţii specifice. Observaţiunile directe, experienţa proprie şi apropierile nemijlocite pe care le-am întâmpinat în timpul detenţiunii mele, mi--au format aceste convingeri. In închisorile comuniste, fiecare om trece aproape exact prin aceleaşi crize, prin aceleaşi îngenunchieri. Speranţa este soră cu laşitatea. De îndată ce îţi pierzi speranţa, ceeace se întâmpla deseori în răstimpurile lungi de detenţiune, sora ei se apropie şi

te nelinişteşte, îndemnându-te chiar şi la acte funeste. Oamenii din închisori, dacă nu s'au putut sinucide, luându-li-se această cale, au degajat totuşi în jurul lor acea miasmă de descompunere şi înrăire ca într'o sală de cadavre.

Nu am dorit să venim cu justificarea criminalităţii în penitenciare. A fost şi este departe de noi acest gând. Am voit să venim cu descoperirea unor crime şi a mecanismului lor, cari s'au săvârşit în secolul nostru şi în ţara care s'a luptat cu desnădejde în acest secol pe două fronturi, sacrificând, proporţional cu numărul populaţiei, cele mai multe vieţi pentru a-şi menţine frontierele sale, independenţa şi libertatea Statului şi a individului.

Acei tirani cari au uzurpat prin crimă şi abuzuri, sub protecţia blestemată a baionetelor sovietice, acel Neam de oameni blânzi şi paşnici, dintre care nu au fost destui numai cei ce au fost pierduţi pe fronturile de luptă, ci au înfundat şi pe alţii, cu sutele de mii, prin închisori şi lagăre de muncă, unde i-au distrus biologic sau sufleteşte, vor trebui să răspundă odată, de toate aceste crime.

Cartea aceasta s'a scris, în primul rând, pentru a fi o mărturie că nimic din ceeace s'a comis împotriva Neamului Românesc nu se uită şi pentru fiecare crimă va trebui să dea socoteală cineva.

ULTIMUL TRIBUT AL VICTIMELOR DIN INCHISORI

Faza parcursă între anii 1951-1954 de către victimele închisorilor din România bolşevizată are caractere specifice şi definitive, aşa cum le-am expus în capitolele anterioare. In acest capitol final, voiu înfăţişa ultima tragedie a acestor fiinţe umane în închisori, pentruca tabloul să fie complet şi cititorul să poată parcurge toate etapele de schilozire fizică şi morală al deţinuţilor. Precisez, e vorba de ultima tragedie din închisori, căci pe cei eliberaţi în 1964 i-au aşteptat alte suferinţe, alte umilinţe şi alte capitulări afară. Poate că aceste pagini şi-ar fi avut locul într'un al doilea volum, dar pentru înţelegerea iadului în care au trăit aceşti oameni, am socotit necesar să adaug amintirile cari urmează şi cari se referă la lucruri petrecute între zidurile blestematei închisori dela Aiud.

Era în preajma Crăciunului al anului 1962. Cu puţin timp înainte de 1 Decembrie, luase fiinţă aşa numitul Club al Tineretului din închisoarea Aiud în care fusesem şi eu încadrat, conform ordinelor administraţiei penitenciarului. De câteva ori pe săptămână, eram coborîţi din Celularul principal la şedinţele Clubului, cari aveau loc într'o sală special amenajată, într'o clădire din incinta aşa numitei secţii a cincea. Aici, în acea perioadă, adică dela 1 Decembrie până în momentul când vorbim, se făceau lecturi din Statutul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, se citeau ziare ca Glasul Patriei, România Liberă sau Scânteia, precum şi alt material de îndoctrinare comunistă. Din când în când apărea câte o altă şi altă faţă nouă între noi, fie din vreun izolator oarecare, fie din

cine știe ce secție, unde se mai descoperea câte unul dintre deținuții planificați de a intra în acest Club. (Condițiile principale: vârsta, sub 40 de ani, și pregătirea intelectuală).

Intr'o zi, în timpul unei scurte întreruperi a programului, ieșind în curtea interioară dintre ziduri, unde se afla closetul, primitiv amenajat, și cișmelele de apă, am fost oprit de un grup de prieteni să mi se facă cunoștință, cu unul dintre noii sosiți la Club. Acesta era un bărbat tânăr, aproape un adolescent. Avea o față mare și lată, extrem de osoasă, niște arcade proeminente, stufoase, deasupra unor ochi mici, foarte negri și pătrunzători. Omul era slab, aproape încovoiat de spinare. La început am crezut că își păstra acea poziție din cauza gerului care ne contracta toată musculatura, astfel încât fiecare sgribuleam. Dar mai târziu, am aflat că studentul Par. suferea de ulcer și ficat de multă vreme.

L-am întrebat de unde vine?

Studentul s'a uitat la mine lung, cu un zâmbet dureros pe față, aproape de natura unei grimase, încât nu mă puteam decide dacă trebue să înțeleg că sunt privit cu ironie sau cu desnădejde. Studentul nu mi-a spus atunci nimic, decât și-a îndreptat privirile sumbre spre patru geamuri care corespundeau părții laterale de sud a secției a cincea.

De când venisem pentru prima oară la acest Club, atenția mi-a fost reținută de acele patru ferestre cari erau oblonite strașnic cu scânduri de sus până jos, ermetic lipite, spre deosebire de celelalte ferestre cari aveau obloane mobile, distanțate la partea superioară de cadrul geamului, așa ca să se poată face aierisirea.

Pauza fusese ridicată. Șeful Clubului și ajutoarele lui ne chemau în sală .Mi-a rămas viu interesul pentru aflarea tainei de după cele patru ferestre zăbrelite cu acele obloane și, mai cu seamă, privirea tulburătoare pe care proaspătul sosit o aruncase în acea direcție.

A fost destul de simplu să mă întâlnesc mai des cu studentul Par. și să-i aflu suferințele groaznice, cu adevărat infernale, prin care trecuse. Mi-a fost de real folos încrederea pe care o aveam din partea unor vechi prieteni de-ai lui cari, trebuie să mărturisesc cu recunostință, m'au introdus în cele mai multe mistere ale regimurilor din închisori, cunoscând toate nuanțele silniciilor prin

care au trecut ei sau alții și de care eu nu aveam de unde ști, întrerupând închisoarea patru ani și ceva.

Studentul Par., de loc din părțile de jos ale Munteniei, avea până la acea dată vreo opt ani de închisoare. Era un tânăr suferind încă de afară. Dar viața aspră, de mari privațiuni, din penitenciare și lagăre de muncă sau minele de plumb, pe unde fusese, îi slăbise și mai mult fizicul. Era o enigmă totuși, cum sunt multe referitoare la organismul uman, cum de acest om supraviţuise până acum. Am mai avut ocazia să observ, și nu rareori, că oameni cari afară au suferit de vreo boală oarecare, în închisoare au avut exact aceleași șanse, dacă nu mai multe, să supraviețuiască chinurilor, înfometărilor și lipsei de asistență medicală, ca și cei care intraseră cu sănătatea deplină.

Studentul Par. fusese la Pitești și la Gherla. Trecuse prin toate strungile reeducării și, am putut constata, căzuse adânc în abis. Avusese multe inconsecvențe, sufletul îi fusese deseori umbrit de mari bezne, se înrăise uneori ca o fiară, dupăcum chiar el însuși recunoștea.

“M'am transformat în așa măsură încât nu mai reușeam să fac nicio asociere între ceeace am fost și ceeace eram. Tot ceeace îmi aminteam din anii tinereții mele, din sentimentele pe care le nutrisem față de părinți și prieteni afară, odinioară, mi se păreau stupidități. Dupăce fusesem sdrobit în reeducări, par'că mi se părea că încep să întrezăresc și o altă zare a rațiunii existenței umane, nu numai aceea clădită pe afecțiuni și concesii sociale. Numai forța te poate menține și impune, ajunsesem să cred la un moment dat. Eu, care, cum se vede, sunt cel mai puțin indicat să fiu un adept al teoriei forței și relațiunilor brutale între oameni. tocmai eu ajunsesem să mă conving că numai prin violență, prin nesocotirea legilor morale, impuse printr'o educație tendențioasă de a menține un anumit fel de societate ipocrită era posibil să se soluționeze criza planetei noastre și numai așa și eu voiu reuși să mă salvez. Adâncindu-mă tot mai mult în acest fel de a vedea lucrurile, am ajuns atât de exagerat în relațiile mele cu camarazii de celulă încât nu exista cel mai neînsemnat gest sau cel mai inofensiv cuvânt să nu-mi servească de a face din el pretextul unui grav scandal. Comportamentul meu a fost cunoscut de timpuriu de către agenții administrației. Până la un moment dat, se pare, le-a

convenit. Dupăce însă am devenit deadreptul primejdios, am fost izolat de unul singur într'o celulă, la secţia a şasea. Aveam momente de lungi depresiuni, de disperate revolte, încât am declarat greva foamei de mai multe ori şi am fost hrănit artificial. Nu ştiu cum de s'a ajuns la concluzia ca să fiu scos din izolare şi transferat la o celulă comună. Aşa am ajuns la celula din faţă, pe care v'am arătat-o.

"Ceeace este în dosul celor două ferestre, nu este numai o celulă. Sunt două celule. Acele celule, fiecare în parte, cu capacitatea normală pentru 9 deţinuţi, dacă se afla paturi simple, sau 18 dacă sunt paturi suprapuse. In realitate, fiecare dintre acestea au fost umplute cu peste 25 de deţinuţi. Numărul de altfel nu era fix pentrucă, foarte deseori, aşa cum veţi vedea, veneau deodată mai mulţi clienţi şi cari, fie totodată sau pe rând plecau dintre noi.

"In acele celule am fost, pe o perioadă mai lungă, în medie, cam 20 de oameni într'o celulă. Vorbesc de o perioadă de peste un an, cât eu. Trebuie să ştiţi că acolo sunt oameni şi de doi ani. Cei mai mulţi trăiesc de peste cinci ani în asemenea celule de "nervoşi", cum le spune administraţia. In fond, acolo sunt oameni nebuni. Tot aşa de nebuni ca în oricare ospiciu civil de afară. Cu deosebirea că cei de afară sunt trataţi, dar aceştia sunt abandonaţi cu desăvârşire şi brutalizaţi sau schingiuiţi.

"Ceeace ascunde cele patru obloane este iadul. Infernul lui Dante are a anumită orânduire clasică. Mistuirea în cazane a păcătoşilor urmează legi prestabilite. Chinurile sunt gradate proporţional cu voluptăţile nepermise de religie şi incriminate ca atare. Focurile ard lent şi smoala fierbe la o anumită temperatură. In infernul lui "Crăciun" (acesta era comandantul penitenciarului Aiud) se petrec altfel lucrurile. Intâiu, acolo este anarhie. Majoritatea absolută a "cronicilor" sunt demenţi, prin urmare incapabili de a se mai controla şi de a acţiona conştient. De cum ai intrat acolo, nu numai lucrurile pe care le aveai cu tine nu-ţi mai aparţin, dar nici tu însuţi nu mai eşti tu.

"Pentru a vă face mai bine să înţelegeţi ce se întâmpla acolo, vă voiu povesti câteva scene al căror martor nefericit am fost.

"Un Piteştean, nu prea cunoscut, unul dintre aceia care a făcut mărturisirile sub imperiul groazei şi al bătăilor, trăieşte un

straniu complex de penitenţă autoimpusă. Locul lui era pe un pat de fier, deasupra hârdăului pentru necesităţi. S'a aşezat aici pentrucă atunci când a fost adus în celulă, se nimerise un loc liber acolo. După câtva timp, în care manifesta crize mistice foarte intense, în forma unor incriminări de ore întregi cu ochii în tavan sau într'un punct fix oarecare şi de ţipete puternice din când în când, a apărut cea mai neimaginabilă manifestare a alienaţiei. Era înspre ora patru, după masă, când trebuia să se scoată hârdăul să se deşarte la cloacă. Tineta era aproape plină de excremente şi urină. "Pocăitul", cum îl numiserăm, dupăce cineva chiar se ridicase depe tinetă, a scos un ţipăt sălbatic, a schiţat un semn prin care noi am înţeles că se precipita să coboare la tinetă, dar ne-am înşelat. A urmat o scenă desgustătoare, la care numai cea mai neagră demenţă a putut să îl determine. Dela circa doi metri "Pocăitul" s'a asvârlit cu capul în jos în hârdăul cu excremente, în care s'a înfundat până la umeri. A fost un moment oribil, în faţa căruia toţi am rămas înmărmuriţi. Apoi, deodată, dintr'o parte şi alta, unii, a căror minte era mai înpăienjenită, au început să urle, să ţipe şi să râdă. "Pocăitul" a întârziat câtva timp cu capul în hârdău până ce, din lipsă de aier, s'a retras încet, cu faţa şi părul năclăit şi îmbibat de duhoarea cea scârboasă."

—Sunt mai curat la faţă acum decât mi-e sufletul, debită "Pocăitul" primele cuvinte, dupăce reveni la aier.

"A trebuit să intervină gardianul apoi ca să-l determine să se spele pe faţă. El, în acest timp, ca o bandă mecanică, repeta cu zor că este un om murdar, un criminal, că şi-a vândut sufletul, etc....

"Trebuie să ştiţi că am aflat ulterior, că dupăce "Pocăitul" a ajuns la Gherla, venind dela Piteşti, şi dupăce reeducarea a încetat să se mai practice în forma acerbă de dinainte, acesta a ajuns sub influenţa unui călugăr franciscan. Probabil că acel călugăr să fi exagerat gravitatea responsabilităţii "Pocăitului" pentru ceeace făcuse şi, în loc să îi indice o cale de redresare şi renaştere morală, i-a produs un desechilibru şi mai mare al energiilor lui sufleteşti."

Nu a fost acesta nici primul caz şi nici cel mai jalnic de care am luat cunoştinţă. De asemenea nu a fost numai studentul Par. acela care sa-mi fi povestit scene pline de groază din celulele "nervoşi

lor". Alăturea de câteva cazuri de bolnavi cari, printr' un adevărat miracol, și-au revenit din crize și au fost trecuți din nou la secții, au mai fost mulți dintre acei deținuți politici refractari reeducării de după 1961 cari, pentru a fi împinși la disperare, au fost introduși în acele celule spre a-i distruge moralmente.

Imi amitesc că la închisoarea Aiud se vorbea mult de cazul unui student I. Sasu, fiul fostului ministru Sasu. Acest eminent tânăr, care fusese mândria Universității din București, se bucura de un asemenea prestigiu între studenții și intelectualii penitenciarelor pe unde trecuse, încât vestea înnebunirii lui nu a fost crezută decât numai când acesta era văzut în ce hal era. Ceeace mi s'a povestit de acest tânăr, a contribuit să-mi formez o imagine întreagă despre ceeace a însemnat cruzimea tratamentului dela Pitești și Gherla. In fața presiunilor exacerbante de ordin fizic și moral, intelectul a fost strivit cu desăvârșire. Ceeace constituia personalitatea individului, nu a reușit să reziste aproape în niciun caz fără să fie alterate alte funcțiuni ale spiritului. Sasu căzuse într'o stare de letargie spirituală, cu izbucniri și violențe stranii. Sasu prezenta pentru Aiud, la un moment dat, necrologul viu al Piteștilor.

Un alt student, care era foarte bine cunoscut în închisori, unul dintre cei câteva mii cari căzuseră în 1948 și 1949, Puiu Roman din Timișoara,își purta și el ființa neluminată de minte prin închisorile țării. Și el fusese sub focarul MAI-ului la Pitești și îndurase șocuri peste puterile lui. Imi aduc aminte că eram la Gherla în 1954, când am auzit pentru prima oară de cazul lui Puiu Roman. Trebuia să fie transportat dela Gherla la un alt penitenciar și, când să-l scoată la dubă, au constatat că băiatul nu avea echipamentul corespunzător transferului. Se bănuia că va fi eliberat, deoarece termenul pentru care fusese condamnat îi expirase. Câțiva camarazi din celulă au încercat să-l echipeze cu ce aveau ei, dotându-l astfel ca să poată fi scos din celulă, oamenii fiind siguri că, având în vedere că Roman era vădit bolnav și, în plus, că își excutase mandatul, nu putea să plece decât acasă. Puiu Roman, care fusese condamnat pentrucă făcuse parte dintr'o organizație subversivă, reușise să stea ascuns aproape un an, dupăce lotul lui fusese arestat în 1948. In acest timp el a fost adăpostit prin familii prietene. Printr'o trădare, el a fost arestat apoi în 1949. El, ca și

cei mai mulți, nu a putut îndura supliciile draconice ale anchetei și, până la urmă, a divulgat toate gazdele lui. Datorită lui Puiu Roman, au fost arestați peste douăzeci de persoane. Puiu Roman a suferit enorm depe urma condamnării acestor oameni și, la Pitești, când s'a reluat din nou reconstituirea cazului său de către comitetul de reeducare, Puiu Roman a suferit asemenea tulburări nervoase încât s'a desechilibrat din primele momente. Remușcările faptelor sale pentru suferințele pe care le-a cauzat, au produs în el o repulsie aproape organică de a mai accepta dela cineva ceva. De aceea, fiind aproape gol, Puiu Roman s'a opus cu străşnicie îndemnurilor camarazilor lui, cari voiau să-l îmbrace cu haine de-ale lor. Cei cari au participat la scenă povestesc că Puiu Roman a ieșit din celulă numai în cămașă și izmene. Probabil că administrația închisorii i-a dat echipamentul de drum necesar în ultimă instanță.

Când am ajuns la Aiud în 1962, am auzit că Puiu Roman era încă în închisoare. Desigur, și el era printre aceia care în loc să fie internați într'un ospiciu pentru tratament, conform celor mai elementare principii umane, era ținut în cușcă la pușcărie și folosit să terorizeze pe alții, în scopul mârșav urmărit de regimul comunist de a nimici orice valoare umană și orice primejdie potențială.

Este bine să se menționeze că în acele celule dela Aiud, unde nenorocitele victime dela Pitești, Gherla, Târgșor sau Canal viețuiau ca niște animale sălbatice, sub tenebrele care le împâclise mințile, acestor biete făpturi umane nu li se acorda niciun fel de tratament medical. In cazurile de mare criză, li se administra celor violenți cantități apreciabile de alcaloizi calmanți. Și pentrucă bolnavii aveau o preferință cronică pentru medicamente, fiind ani de zile lipsiți de orice asistență, tot pentru a-i calma și a evita tulburările grave, administrația, prin serviciul sanitar salariat (medicii deținuți numai în foarte rare cazuri au fost asociați la această ticăloșie) folosea apă distilată ca simulacru.

Studenții supuși sistemului de reeducare din Pitești și Gherla au fost folosiți, în general, cu succes la acțiunile de reeducare ulterioară, realizată la Aiud. Ministerul de Interne era bine informat de gradul de demoralizare în care căzuseră acești tineri, de acum bărbați în toată firea. Dacă cei cari își pierduseră mințile erau utilizați ca medii de îngrozire a unor elemente refractare

reeducării, alţii au fost folosiţi, în baza trecutului lor, ca factori activi în reeducarea propriu zisă, fiind şefi de club, agitatori, informatori, delatori, etc.

Am avut însă permanenta mângâiere să constat că nici cei mai răi dintre aceştia nu erau convinşi de activitatea lor actuală şi de atitudinea lor de renegare a trecutului lor eroic şi patriotic. Am avut marea bucurie ca demulteori să mi se facă mărturisiri din partea unora dintre aceşti studenţi. Toţi îmi invocau una şi aceaşi scuză:

—"Cine ne ajută să ne salvăm de aici? Ţara ne-a fost vândută la Ruşi şi nimeni nu mai vrea să ştie de ea. Americanii ne-au umplut capetele cu propagandă prin posturile lor de radio *Free Europe* şi *Vocea Americii,* noi înţelegând că trebuie să rezistăm. Am făcut-o cu mult entuziasm. Ne-am pierdut tinereţea, sănătatea şi carierele. Nimeni nu ne mai poate salva. Pentru noi sunt tot atât de răi şi Ruşii cât şi Americanii şi tot Occidentul putred. Noi nu mai avem aici decât o datorie individuală: să ne salvăm. Şi vom face-o!"

Nu este nevoie să mai relevăm raţiunea disperată a convingerilor la care au ajuns cea mai mare parte dintre reeducaţi. Ei, acele victime, au fost pumnul cutezător care se ridicase în ţară împotriva bestiei roşii care tăbărîse peste noi să ne nimicească fiinţa naţională. Aceştia şi toţi cei care au fost închişi prezentau o primejdie mai mare pentru regim decât "urlicii" posturilor de radio din străinătate Şi cât de puternici au fost aceştia, dovada este că chiar aceia cari şi-au pierdut minţile, încă erau temuţi, şi nu erau eliberaţi, chiar dacă le expiraseră termenele de detenţiune.

Victimele reeducării au fost utile regimului de două ori; mai întâiu ca să se menţină ordinea în penitenciare, cari deveniseră, după 1948, adevărate focare ale reacţiunii româneşti împotriva regimului fraudulos ajuns la putere. In rândul al doilea, aceste nenorocite victime au fost instrumentele de care s'a folosit regimul pentru a-şi crea sistemul ulterior de reeducare generală în închisori, care reprezenta ceeace noi numim crimă împotriva demnităţii umane. Dar dintre toate victimile reeducării, bolnavii de care am vorbit, constituiesc opera vie, lucrarea caracteristică şi elocventă a distrugerii comuniste a omului.

In aceeaşi proporţie în care am avut bolnavi mentali în

închisori, şi afară s'a petrecut un asemănător fenomen. Din ceeace am aflat dela diferitele clinici psihiatrice din ţară, începând dela spitalul Central din Bucureşti, până la cel mai obscur ospiciu al ţării, rezervele deveniseră neîndestulătoare în jurul anului 1960. Ceeace este deosebit de interesant, bolnavii nervoşi din România, în 80 % din cazuri, manifestau tulburări provocate de obsesii politice.

Comunismul este incompatibil cu o concepţie de viaţă bazată pe echilibru, sănătate şi valori spirituale. Conceput ca mişcare de revoluţie permanentă, el distruge incontinuu şi necruţător pe om, până la nimicirea integrală din sufletul lui a oricăror germene de simţiri mai înalte şi de elanuri nobile şi creatoare.

Es manuscrito.

TABLA DE MATERII

EDITURA DACIA

Rio de Janeiro

Director: Dr. Faust Brădescu

Publicații apărute:

1. General Platon Chirnoagă: *Un chapitre d'histoire roumaine (1940-1945)*. 1962.
2. Dr. Faust Brădescu: *Antimachiavélisme légionnaire*. 1963.
3. Grigore Manoilesco: *Integration de l'Europe Danubienne*. 1963.
4. Mihail Sturdza: *România și Sfârșitul Europei. Amintiri din Țara pierdută*. 1966.
5. Dr. Faust Brădescu: *Conducere și disciplină*. 1966.
6. Nic. Iancu Paltinișanu: *Tălmăciri*. 1966.
7. Paul Guiraud: *Codreanu et la Garde de Fer*. 1967.
8. Chirilă Ciuntu: *Din Bucovina pe Oder. Amintirile unui legionar*. 1967.
9. *Mărturii despre Legiune*. 1967.
10. Demetrius Leonties: *Prin mlaștini și furtuni*. Versuri. 1969.